

ISSN 1857-0976
E-ISSN 2953-6898
DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18681569>

DEPARTAMENTUL ȘTIINȚĂ
SCIENTIFIC DEPARTMENT

ANALE ȘTIINȚIFICE
ale Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova

ȘTIINȚE JURIDICE

SCIENTIFIC ANNALS
of the Academy “Ștefan cel Mare”
of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Moldova

LEGAL SCIENCES

Nr. 22

Chișinău, 2025

CZU 34:378.635.5(478-25)(082)=135.1=111

A 48

TIPUL B

DECIZIA

Consiliului de conducere al ANACEC nr. 15 din 26 februarie 2021

Revista este indexată în bazele de date internaționale:

The journal is indexed in international databases:

Central and
Eastern
European Online
Library

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Redactare:

Iulian BOGATU
Nicolae JANTÎC

Redactare în limba engleză:

Angela PARENIUC

Tehnoredactare

și procesare computerizată:

Natalia CONDRAT
Ala ANTONIUC

Desing copertă & machetare:

Ruslan CONDRAT

Adresa redacției:

str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009, Republica Moldova

pagina web: <https://www.academy.police.md/reviste>

Articolele au fost recenzate.

Responsabilitatea pentru conținutul științific al articolelor revine autorilor

The articles have been reviewed.

The responsibility for the scientific content of the articles lies with the authors

ISBN 978-9975-170-30-7

ANALE ȘTIINȚIFICE

ale Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova

ȘTIINȚE JURIDICE

SCIENTIFIC ANNALS

of the Academy “Ștefan cel Mare”
of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Moldova

LEGAL SCIENCES

Colegiul de redacție:

Redactor-șef: dr. **Iurie Larii**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Redactor-șef adjunct: dr. **Radion Cojocar**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Membri:

din străinătate:

dr. **Costică Voicu**, prof. univ., Universitatea „Spiru Haret” din București, România

dr. **Виктор Н. Бесчастный**, профессор, руководитель Секретариата Конституционного Суда Украины, заслуженный юрист Украины

dr. **Nelu Niță**, prof. univ., Universitatea „George Bacovia”, Bacău, România

dr. **George-Marius Țical**, prof. univ., membru titular al Academiei de Științe a Securității Naționale (București, România), membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, România

dr. **Cezar Peța**, prof. univ., Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, România

dr. hab. **Pavel Moraru**, conf. univ., Departamentul Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate al Facultății de Științe Socio-Umane a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, România

dr. **Mihail David**, International Police Association, Constanța, România

dr. **Bogdan Cătălin Păun**, avocat, Baroul jud. Prahova, Ploiești, România

din Republica Moldova:

dr. hab. **Valeriu Cușnir**, prof. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova; membru-corespondent al Academiei de Științe a Moldovei; membru al Academiei de Științe Juridice din România

dr. hab. **Dinu Ostavciuc**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. hab. **Boris Glavan**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. hab. **Gheorghe Gladchi**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. hab. **Sergiu Brînză**, prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova

dr. **Simion Carp**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Vitalie Stati**, prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova

dr. **Ștefan Belecciu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Igor Trofimov**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Tudor Osoianu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Marian Gherman**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Veaceslav Ursu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Constantin Rusnac**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Iurie Odagiu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Vitalie Ionașcu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Valentin Chirița**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare”

dr. **Evghenia Gugulan**, Academia „Ștefan cel Mare”

dr. **Alexandru Pareniuc**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Liliana Creangă**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Alexandru Cicala**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Ion Slisarenco**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Oleg Rusu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Ruslan Condrat, master în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Editorial Board:

Editor-in-chief: PhD **Iurie Larii**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Deputy Editor-in-chief: PhD **Radion Cojocaru**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Members:

from abroad:

PhD **Costica Voicu**, university professor, Spiru Haret University, Bucharest, Romania

PhD **Victor N. Beschastny**, university professor, head of the Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine, honored lawyer of Ukraine

PhD **Nelu Nita**, university professor, “George Bacovia” University, Bacau, Romania

PhD **George-Marius Tical**, university professor, full member of the Academy of National Security Sciences (Bucharest, Romania), associate member of the Romanian Academy of Scientists, University „Andrei Saguna”, Constanta, Romania

PhD **Cezar Peta**, university professor, University “Andrei Saguna”, Constanta, Romania

PhD **Pavel Moraru**, associate professor, Department of International Relations, Political Science and Security Studies of the Faculty of Socio-Human Sciences of the University “Lucian Blaga” from Sibiu, Romania

PhD **Mihail David**, International Police Association, Constanta, Romania

PhD **Bogdan Catalin Paun**, lawyer, Prahova County, Ploiesti, Romania

from Republic of Moldova:

PhDhab. **Valeriu Cusnir**, university professor, Institute for Legal, Political and Sociological Research State University of Moldova; Corresponding Member of the Academy of Sciences of Moldova; member of the Romanian Academy of Legal Sciences

PhDhab. **Dinu Ostavciuc**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhDhab. **Boris Glavan**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD hab. **Gheorghe Gladchi**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD hab., **Sergiu Brînză**, university professor, State University of Moldova

PhD **Simion Carp**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Vitalie Stati**, university professor, State University of Moldova

PhD **Stefan Belecciu**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Igor Trofimov**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Tudor Osoianu**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Marian Gherman**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Veaceslav Ursu**, university professor, Academy “Ștefan cel Mare”

PhD **Constantin Rusnac**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Iurie Odagiu**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Vitalie Ionașcu**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Valentin Chirița**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Evghenia Gugulan**, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Alexandru Pareniuc**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare”

PhD **Liliana Creanga**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Alexandru Cicala**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Ion Slisarenco**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

PhD **Oleg Rusu**, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

Ruslan Condrat, master of Law, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

CUPRINS CONTENTS

Științe juridice/ Legal sciences

Iurie LARII

Criminalitatea domestică și dimensiunea sa ascunsă: abordări criminologice
și limitele implicațiilor penale
*Domestic criminality and its hidden dimension: criminological approaches
and the limits of penal implications.....8*

Liliana CREANGĂ, Roman BOLGARENCO

Rolul managerului în consolidarea echipei de executare a sarcinilor
în cadrul secției asistență juridică
*The role of the manager in fostering team cohesion to achieve task
completion within the legal assistance section.....22*

Ali KESTANE, Luminița DIACONU

Auditul ecologic ca instrument strategic pentru securitatea ecologică:
studiu comparat între Turcia și Republica Moldova
*Environmental auditing as a strategic instrument for ecological security:
evidence from Türkiye and the Republic of Moldova.....36*

Daniel CRISTEA

Aspecte generale în aplicarea procedurii penale conform legislației din România
General aspects in the application of criminal procedure under Romanian legislation.....66

Constantin PISARENCO

Videoclipurile deepfake din domeniul sănătății, subiect de analiză criminalistică
Deepfake videos in the healthcare field, subject of criminalistic analysis.....85

Vica ANTON

Rolul profilării psihologice în investigarea infracțiunilor
The role of psychological profiling in criminal investigation.....101

Valentina RUSSU, Ion ROTARU

Standarde internaționale privind prevenirea criminalității minorilor
International standards on the prevention of juvenile criminality.....117

Ana MURZAC, Vladimir VASILIȚA

Provocări juridico-practice privind aplicarea principiului transparenței
în contractele de achiziții publice care implică informații clasificate
*Legal and practical challenges in the application of the principle of transparency
in public procurement contracts involving classified information.....130*

Liudmila ȘUBELIC

Manifestările subculturii penitenciare în mediul deținuților minori și tineri
*Manifestations of prison subculture in the environment of juvenile
and young prisoners.....153*

ȘTIINȚE
JURIDICE

Legal sciences

CZU: 343.9

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18678799>

CRIMINALITATEA DOMESTICĂ ȘI DIMENSIUNEA SA ASCUNSĂ: ABORDĂRI CRIMINOLOGICE ȘI LIMITELE IMPLICAȚIILOR PENALE

Iurie LARII¹

Criminalitatea domestică reprezintă una dintre cele mai persistente și insuficient raportate forme de criminalitate violentă, situată la intersecția dintre spațiul privat al relațiilor familiale și obligația pozitivă a statului de a asigura protecția efectivă a drepturilor fundamentale ale persoanei. Specificul său criminologic derivă din caracterul relațional, repetitiv și în continuă amplificare al faptelor, precum și din existența unei dimensiuni ascunse semnificative, cunoscută în literatura de specialitate drept „cifra neagră a criminalității”. Prezentul articol își propune o analiză criminologică și victimologică a criminalității domestice, cu accentul plasat pe mecanismele de atenuare a vizibilității fenomenului, cauzele structurale ale subraportării, limitele politicii penale represive și necesitatea reconfigurării strategiilor de prevenire. Demersul are un caracter critic și interdisciplinar, integrând contribuții doctrinare, date statistice relevante pentru Republica Moldova și repere ale jurisprudenței europene.

Cuvinte-cheie: criminalitate domestică, violență în familie, cifră neagră, victimologie, politică penală, prevenire criminologică.

DOMESTIC CRIMINALITY AND ITS HIDDEN DIMENSION: CRIMINOLOGICAL APPROACHES AND THE LIMITS OF PENAL IMPLICATIONS

Iurie LARII¹

Domestic criminality represents one of the most persistent and underreported forms of violent crime, located at the intersection between the private sphere of family relationships and the positive obligation of the state to ensure the effective protection of fundamental human rights. Its criminological specificity derives from the relational, repetitive, and escalating nature of the acts, as well as from the existence of a significant hidden dimension, known in the specialized literature as the “dark figure of crime”. This article aims to provide a criminological and victimological analysis of domestic criminality, focusing on the mechanisms of invisibilization of the phenomenon, the structural causes of underreporting, the limits of repressive criminal policy, and the necessity of reconfiguring prevention strategies. The approach is critical and interdisciplinary, integrating doctrinal contributions, relevant statistical data for the Republic of Moldova, and reference points from European case law.

Keywords: domestic criminality, domestic violence, dark figure of crime, victimology, criminal policy, criminological prevention.

INTRODUCERE

Criminalitatea domestică constituie una dintre cele mai complexe și persistente forme de criminalitate violentă, având un impact profund asupra securității individuale și sociale. Specificul acesteia rezidă nu doar în gravitatea faptelor comise, ci și în contextul relațional în care acestea se pro-

INTRODUCTION

Domestic criminality constitutes one of the most complex and persistent forms of violent crime, having a profound impact on individual and social security. Its specificity lies not only in the seriousness of the acts committed, but also in the relational context in which they occur, a con-

¹ Profesor universitar, doctor în drept, Catedra „Drept penal și criminologie”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: iulari72@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4277-535X>

University Professor, PhD, Chair of “Criminal Law and Criminology”, The “Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; email: iulari72@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4277-535X>

duc, context caracterizat prin dependență, dezechilibru de putere și de intimitate emoțională. Respectiv elementele conferă criminalității domestice o fizionomie criminologică distinctă, care reclamă instrumente de analiză și intervenție diferite de cele utilizate în cazul criminalității convenționale.

Actualitatea temei este determinată de persistența unui nivel ridicat al violenței domestice, în pofida consolidării cadrului normativ și instituțional. Literatura de specialitate relevă existența unui decalaj semnificativ între criminalitatea reală și cea înregistrată oficial, fenomen conceptualizat în criminologie sub denumirea de „cifra neagră a criminalității” [1, p. 92]. În cazul violenței domestice, această discrepanță are efecte directe asupra eficienței politicilor publice, întrucât strategiile de prevenire și combatere sunt elaborate pe baza unor date incomplete.

Gradul de cercetare a subiectului în doctrină este considerabil, atât la nivel internațional, cât și național. Abordările criminologice clasice au analizat violența domestică prin prisma ciclului violenței [2], în timp ce teoriile contemporane au accentuat dimensiunea controlului coercitiv și a violenței psihologice [3]. În doctrina juridico-penală, accentul a fost plasat, preponderent, pe incriminare și sancționare, în detrimentul analizei critice a limitelor reacției penale și a rolului prevenției criminologice [4, p. 214].

Premisa prezentului demers constă în ideea că violența domestică nu poate fi redusă exclusiv prin mijloace represive, fiind necesară o abordare integrată, care să combine prevenția primară, intervenția timpurie și protecția efectivă a victimelor. Scopul cercetării constă în examinarea criminalității domestice din perspectivă criminologică și victimologică, cu accentul pus pe dimensiunea sa ascunsă și pe implicațiile acesteia asupra politicii penale a Republicii Moldova.

În acest context, analiza dimensiunii

text caracterizat by dependence, power imbalance, and emotional intimacy. These elements confer upon domestic criminality a distinct criminological profile, which requires analytical and intervention tools different from those used in the case of conventional crime.

The topicality of the subject is determined by the persistence of a high level of domestic violence, despite the consolidation of the normative and institutional framework. Specialized literature reveals the existence of a significant gap between actual criminality and officially recorded criminality, a phenomenon conceptualized in criminology as the “dark figure of crime” [1, p. 92]. In the case of domestic violence, this discrepancy has direct effects on the effectiveness of public policies, as prevention and combat strategies are developed on the basis of incomplete data.

The degree of research on this topic in doctrine is considerable, both internationally and nationally. Classical criminological approaches have analyzed domestic violence through the lens of the cycle of violence [2], while contemporary theories have emphasized the dimension of coercive control and psychological violence [3]. In criminal-law doctrine, the emphasis has been placed predominantly on criminalization and punishment, to the detriment of a critical analysis of the limits of penal reaction and the role of criminological prevention [4, p. 214].

The premise of the present approach lies in the idea that domestic violence cannot be reduced exclusively through repressive means, requiring instead an integrated approach that combines primary prevention, early intervention, and effective protection of victims. The purpose of the research is to examine domestic criminality from a criminological and victimological perspective, with an emphasis on its hidden dimension and its implications for the criminal policy of the Republic of Moldova.

In this context, the analysis of the

ascunse a criminalității domestice nu reprezintă un exercițiu pur statistic, ci este o condiție esențială pentru fundamentarea unor politici penale realiste și coerente, capabile să răspundă complexității fenomenului în cauză.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Cercetarea este fundamentată pe un ansamblu de metode științifice specifice criminologiei și științelor juridice. Metoda analizei doctrinare a fost utilizată pentru examinarea conceptelor de criminalitate domestică, cifră neagră și victimologie, prin raportare la lucrările de specialitate din literatura națională și internațională.

Metoda analizei normative a permis evaluarea cadrului juridic național în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice, cu referire la art. 201¹ Cod penal al Republicii Moldova și la modificările legislative recente. Totodată, metoda comparativă a fost utilizată pentru raportarea politicilor penale naționale la standardele europene, reflectate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Materialele utilizate includ date statistice oficiale privind criminalitatea în Republica Moldova, studii relevante privind percepțiile sociale asupra violenței în familie, precum și hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului.

DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

1. Conceptul și particularitățile criminologice ale criminalității domestice

Criminalitatea domestică desemnează totalitatea infracțiunilor săvârșite în cadrul relațiilor familiale sau de conviețuire, caracterizate prin existența unor legături afective, de rudenie sau de dependență între autor și victimă. Această formă de criminalitate include, în principal, fapte de violență fizică, violență psihologică, violență sexuală și violență economică, precum și alte manifestări de abuz, control sau neglijare gravă [5, p. 37].

hidden dimension of domestic criminality does not represent a purely statistical exercise, but an essential condition for substantiating realistic and coherent criminal policies capable of responding to the complexity of the phenomenon in question.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

The research is based on a set of scientific methods specific to criminology and legal sciences. The method of doctrinal analysis was used to examine the concepts of domestic criminality, dark figure of crime, and victimology, by reference to works from national and international specialized literature.

The method of normative analysis allowed for the evaluation of the national legal framework in the field of preventing and combating domestic violence, with reference to Article 201¹ of the Criminal Code of the Republic of Moldova and to recent legislative amendments. At the same time, the comparative method was used to relate national criminal policies to European standards, as reflected in the case law of the European Court of Human Rights.

The materials used include official statistical data regarding crime in the Republic of Moldova, relevant studies on social perceptions of domestic violence, as well as judgments of the European Court of Human Rights.

DISCUSSIONS AND RESULTS OBTAINED

1. The Concept and Criminological Particularities of Domestic Criminality

Domestic criminality denotes the totality of offenses committed within family or cohabitation relationships, characterized by the existence of emotional, kinship, or dependency ties between the perpetrator and the victim. This form of criminality mainly includes acts of physical violence, psychological violence, sexual violence, and economic violence, as well as other manifestations of abuse, control, or severe

Un element definitoriu al criminalității domestice îl constituie caracterul său relațional și repetitiv. Studiile clasice privind ciclul violenței, dezvoltate de L. Walker, evidențiază succesiunea fazelor de acumulare a tensiunii, explozie violentă și reconciliere aparentă, model care explică persistența și escaladarea comportamentelor agresive în timp [2, p. 55-60].

Spre deosebire de alte forme de criminalitate violentă, faptele de violență domestică se produc într-un spațiu privat, relativ inaccesibil controlului social formal. Relația preexistentă dintre agresor și victimă generează un dezechilibru structural de putere, favorizând instaurarea unui climat de dominare și supunere, în care violența este utilizată ca instrument de control și constrângere [3, p. 229].

Analiza criminologică relevă și existența unei toleranțe sociale implicite față de violența domestică, alimentată de percepția tradițională conform căreia conflictele familiale aparțin sferei private. Această percepție contribuie la minimalizarea gravității faptelor, la inhibarea intervenției instituționale timpurii și la menținerea unui nivel ridicat al cifrei negre a criminalității [6, p. 176].

Din perspectivă victimologică și statistică, criminalitatea domestică prezintă o structură asimetrică de gen. Datele oficiale pentru anul 2024 relevă faptul că, din totalul victimelor infracțiunilor de violență în familie, 70,5% au fost femei, grupa de vârstă cea mai afectată fiind intervalul 35-64 ani. Totodată, în rândul minorilor, ponderea băieților victime ale violenței domestice a fost de 2,3 ori mai ridicată comparativ cu cea a fetelor [7], aspect ce indică necesitatea unor politici de prevenire adaptate specificului de vârstă.

Persistența violenței domestice este favorizată și de stereotipuri de gen profund înrădăcinate în conștiința socială. Cercetările sociologice relevă faptul că o parte semnificativă a populației tolerează sau justifică utilizarea violenței în familie, în spe-

neglect [5, p. 37].

A defining element of domestic criminality is its relational and repetitive character. Classical studies on the cycle of violence, developed by L. Walker, highlight the succession of phases of tension accumulation, violent explosion, and apparent reconciliation, a model that explains the persistence and escalation of aggressive behaviors over time [2, p. 55-60].

Unlike other forms of violent crime, acts of domestic violence occur in a private space that is relatively inaccessible to formal social control. The pre-existing relationship between the aggressor and the victim generates a structural imbalance of power, favoring the establishment of a climate of domination and submission, in which violence is used as an instrument of control and coercion [3, p. 229].

Criminological analysis also reveals the existence of implicit social tolerance toward domestic violence, fueled by the traditional perception that family conflicts belong to the private sphere. This perception contributes to minimizing the seriousness of the acts, inhibiting early institutional intervention, and maintaining a high level of the dark figure of crime [6, p. 176].

From a victimological and statistical perspective, domestic criminality presents an asymmetric gender structure. Official data for the year 2024 reveal that, out of the total number of victims of domestic violence offenses, 70.5% were women, the most affected age group being 35-64 years. At the same time, among minors, the proportion of boys who were victims of domestic violence was 2.3 times higher compared to that of girls [7], an aspect that indicates the need for prevention policies adapted to age-specific characteristics.

The persistence of domestic violence is also favored by deeply rooted gender stereotypes in social consciousness. Sociological research reveals that a significant part of the population tolerates or justifies the use of violence within the family, espe-

cial în raport cu copiii, considerând-o un instrument educativ legitim. Astfel de atitudini constituie factori criminogeni care contribuie la proliferarea de la o generație la alta a comportamentelor violente.

2. Dimensiunea ascunsă a criminalității domestice

Dimensiunea ascunsă a criminalității domestice constituie unul dintre cele mai relevante și totodată problematice aspecte ale acestui fenomen, influențând în mod direct atât percepția socială asupra violenței în familie, cât și eficiența politicilor publice de prevenire și combatere. În criminologie, această realitate este conceptualizată prin noțiunea de „cifră neagră a criminalității”, care desemnează totalitatea faptelor infracționale ce nu sunt aduse la cunoștința autorităților și, în consecință, nu sunt reflectate în statisticile oficiale [1, p. 92].

Specificul criminalității domestice explică, în mare măsură, amploarea dimensiunii sale ascunse. Faptele de violență se produc într-un spațiu privat, caracterizat prin relații de intimitate, dependență emoțională și economică, precum și prin dezechilibre structurale de putere între agresor și victimă. Aceste circumstanțe favorizează tănuirea faptelor și inhibă raportarea acestora către autorități, spre deosebire de infracțiunile comise în spațiul public, unde controlul social formal este mai pronunțat.

În cazul violenței domestice, discrepanța dintre criminalitatea reală și cea înregistrată este deosebit de pronunțată. Subraportarea este determinată de o combinație complexă de factori individuali, sociali și instituționali: teama de represalii din partea agresorului, dependența economică și emoțională, rușinea și stigmatizarea socială, normalizarea violenței în cadrul relațiilor familiale, lipsa încrederii în instituțiile de aplicare a legii și tendința de protejare a agresorului perceput ca membru al familiei [8, p. 141]. Toate acestea conduc la subevaluarea reală a fenomenului și la elaborarea unor stra-

cially in relation to children, considering it a legitimate educational tool. Such attitudes constitute criminogenic factors that contribute to the intergenerational reproduction of violent behaviors.

2. The Hidden Dimension of Domestic Criminality

The hidden dimension of domestic criminality constitutes one of the most relevant and at the same time problematic aspects of this phenomenon, directly influencing both social perception of domestic violence and the effectiveness of public policies for prevention and combat. In criminology, this reality is conceptualized through the notion of the “dark figure of crime”, which designates the totality of criminal acts that are not reported to authorities and, consequently, are not reflected in official statistics [1, p. 92].

The specificity of domestic criminality largely explains the scope of its hidden dimension. Acts of violence occur in a private space characterized by intimacy, emotional and economic dependence, as well as structural power imbalances between the aggressor and the victim. These circumstances favor the concealment of acts and inhibit their reporting to authorities, unlike crimes committed in public spaces, where formal social control is more pronounced.

In the case of domestic violence, the discrepancy between actual crime and recorded crime is particularly pronounced. Underreporting is determined by a complex combination of individual, social, and institutional factors: fear of retaliation by the aggressor, economic and emotional dependence, shame and social stigmatization, normalization of violence within family relationships, lack of trust in law enforcement institutions, and the tendency to protect the aggressor perceived as a family member [8, p. 141]. All these lead to an underestimation of the real phenomenon and to the development of intervention strategies insufficiently adapted to criminological realities.

tegii de intervenție insuficient adaptate realităților criminologice.

La nivel individual, teama de represalii, dependența economică și emoțională, rușinea, stigmatizarea socială și autoculpabilizarea joacă un rol esențial în decizia victimei de a nu sesiza organele de drept. Literatura victimologică evidențiază fenomenul autoculpabilizării victimei și interiorizarea violenței ca element „normal” al relației, aspect care contribuie semnificativ la menținerea cifrei negre și la perpetuarea ciclului violenței [9, p. 98].

La nivel social, dimensiunea ascunsă a criminalității domestice este amplificată de stereotipuri de gen profund înrădăcinate și de norme culturale care tolerează sau chiar justifică violența în familie. Persistența acestor atitudini este confirmată de rezultatele studiului sociologic „Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova”, care evidențiază o toleranță semnificativă față de violența exercitată în cadrul relațiilor de cuplu. Astfel, 27,7% dintre bărbați consideră că femeia trebuie să tolereze violența pentru a-și menține familia, comparativ cu 17,5% dintre femei. Totodată, 41,1% dintre respondenții de sex masculin afirmă că există situații în care violența fizică împotriva femeii este justificată, proporția femeilor care acceptă o asemenea afirmație fiind de peste două ori mai redusă. Din perspectivă victimologică, este relevant faptul că 7% dintre femei declară că ar accepta utilizarea forței de către partener în situația refuzului unui act sexual, aspect ce reflectă interiorizarea violenței și normalizarea constrângerii în cadrul relațiilor intime [10, p. 14].

În ceea ce privește violența îndreptată împotriva copiilor, datele aceluiași studiu relevă că 17,2% dintre respondenții bărbați consideră necesară aplicarea pedepsei fizice în scopuri disciplinare, proporție superioară celei înregistrate în rândul femeilor (12,8%). Un element deosebit de îngrijorător îl constituie tendința de reproducere intergenerațională a violenței, respondenții

At the individual level, fear of retaliation, economic and emotional dependence, shame, social stigmatization, and self-blame play an essential role in the victim's decision not to notify law enforcement authorities. Victimological literature highlights the phenomenon of victim self-blame and the internalization of violence as a “normal” element of the relationship, an aspect that significantly contributes to maintaining the dark figure and perpetuating the cycle of violence [9, p. 98].

At the social level, the hidden dimension of domestic criminality is amplified by deeply rooted gender stereotypes and cultural norms that tolerate or even justify violence within the family. The persistence of these attitudes is confirmed by the results of the sociological study “Men and Gender Equality in the Republic of Moldova”, which highlights a significant tolerance toward violence exercised within couple relationships. Thus, 27.7% of men consider that women must tolerate violence in order to maintain the family, compared to 17.5% of women. At the same time, 41.1% of male respondents state that there are situations in which physical violence against women is justified, the proportion of women who accept such a statement being more than twice as low. From a victimological perspective, it is relevant that 7% of women declare that they would accept the use of force by their partner in the event of refusal of a sexual act, reflecting the internalization of violence and the normalization of coercion in intimate relationships [10, p. 14].

With regard to violence against children, data from the same study reveal that 17.2% of male respondents consider the application of physical punishment necessary for disciplinary purposes, a proportion higher than that recorded among women (12.8%). A particularly alarming element is the tendency toward intergenerational reproduction of violence, with respondents who were victims of various forms

care au fost victime ale diferitelor forme de violență în copilărie confirmând disponibilitatea de a perpetua aceste comportamente în propriile familii, asupra soțiilor și copiilor [10, p. 14]. Această realitate confirmă concluziile criminologiei contemporane privind caracterul ciclic și auto-reproductiv al violenței domestice.

La nivel instituțional, intervențiile tardive, dificultățile probatorii și experiențele de victimizare secundară contribuie, la rândul lor, la menținerea dimensiunii ascunse a criminalității domestice. Lipsa unei reacții sensibile la nevoile victimelor și percepția ineficienței instituțiilor statului descurajează raportarea faptelor și cooperarea cu autoritățile. Existența unei dimensiuni ascunse extinse are consecințe grave, atât la nivel individual, cât și social, precum perpetuarea ciclului violenței, escaladarea faptelor către infracțiuni grave, transmiterea intergenerațională a comportamentelor violente și subevaluarea reală a fenomenului în politicile publice.

3. Criminalitatea domestică – între control social informal și reacția penală formală

În ultimii ani, în Republica Moldova au fost întreprinse multiple acțiuni orientate spre prevenirea și combaterea violenței domestice, precum și spre dezvoltarea serviciilor sociale destinate victimelor acestui fenomen. Respectiv, demersurile vizează atât perfecționarea cadrului normativ existent, cât și armonizarea acestuia cu standardele internaționale, inclusiv prin adoptarea și implementarea instrumentelor juridice europene, precum Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Cu toate acestea, percepția socială asupra eficienței reacției statului indică persistența unui decalaj semnificativ între normele juridice și protecția efectivă a victimelor.

Astfel, rezultatele cercetărilor sociologice relevă că peste 80% dintre bărbați și aproximativ 77% dintre femei consideră

of violence in childhood confirming their willingness to perpetuate such behaviors in their own families, against spouses and children [10, p. 14]. This reality confirms the conclusions of contemporary criminology regarding the cyclical and self-reproductive nature of domestic violence.

At the institutional level, delayed interventions, evidentiary difficulties, and experiences of secondary victimization also contribute to maintaining the hidden dimension of domestic criminality. The lack of a response sensitive to victims' needs and the perception of inefficiency of state institutions discourage the reporting of acts and cooperation with authorities. The existence of an extensive hidden dimension has serious consequences at both individual and social levels, such as the perpetuation of the cycle of violence, escalation toward serious offenses, intergenerational transmission of violent behaviors, and underestimation of the real phenomenon in public policies.

3. Domestic Criminality Between Informal Social Control and Formal Penal Reaction

In recent years, in the Republic of Moldova, multiple actions have been undertaken aimed at preventing and combating domestic violence, as well as developing social services for victims of this phenomenon. These efforts target both the improvement of the existing normative framework and its harmonization with international standards, including through the adoption and implementation of European legal instruments. However, social perception regarding the effectiveness of the state's reaction indicates the persistence of a significant gap between legal norms and the effective protection of victims.

Thus, the results of sociological research reveal that over 80% of men and approximately 77% of women consider that the current normative framework does not ensure sufficient protection for victims of domestic violence. This perception is less

că actualul cadru normativ nu asigură o protecție suficientă victimelor violenței domestice. Această percepție este mai puțin răspândită în rândul bărbaților proveniți din gospodării cu venituri medii lunare sub 2000 de lei și cu nivel de instruire gimnazial, în timp ce este împărtășită într-o măsură mai mare de femeile cu vârsta cuprinsă între 30 și 39 de ani, cu studii gimnaziale, venituri înalte și aparținând altor grupuri etnice [10, p. 107]. Diferențele respective reflectă influența factorilor socio-economici și culturali asupra modului în care este percepută eficiența reacției penale și a mecanismelor de protecție instituțională.

Un element specific al criminalității domestice îl constituie conflictul dintre mecanismele de control social informal și reacția penală formală a statului. Normele informale, cutumele și presiunile comunitare favorizează adesea menținerea tăcerii și descurajează implicarea autorităților. Recomandările de tipul „păstrarea familiei”, „iertarea agresorului” sau „protejarea copiilor” pot funcționa ca factori criminogeni, contribuind la escaladarea violenței și la consolidarea poziției de dominare a agresorului.

Deși nu se constată diferențe semnificative între femei și bărbați în ceea ce privește ponderea celor care cunosc existența cadrului normativ ce reglementează violența domestică, opiniile acestora diferă substanțial în raport cu eficiența și funcționalitatea mecanismelor de protecție. Această discrepanță evidențiază limitele reacției penale formale și rolul determinant al controlului social informal, care continuă să influențeze comportamentul victimelor și disponibilitatea acestora de a apela la instituțiile statului. În acest context, lipsa informării juridice și percepția ineficienței intervenției instituționale contribuie la menținerea dimensiunii ascunse a criminalității domestice și la vulnerabilizarea continuă a victimelor.

Prin urmare, lipsa unei reacții instituționale timpurii consolidează senti-

widespread among men from households with average monthly incomes below 2000 lei and with a lower level of education, while it is shared to a greater extent by women aged between 30 and 39, with secondary education, higher incomes, and belonging to other ethnic groups [10, p. 107]. These differences reflect the influence of socio-economic and cultural factors on the way the effectiveness of penal reaction and institutional protection mechanisms is perceived.

A specific element of domestic criminality is the conflict between informal social control mechanisms and the formal penal reaction of the state. Informal norms, customs, and community pressures often favor the maintenance of silence and discourage the involvement of authorities. Recommendations such as “preserving the family”, “forgiving the aggressor”, or “protecting the children” can function as criminogenic factors, contributing to the escalation of violence and the consolidation of the aggressor’s position of dominance.

Although no significant differences are observed between women and men regarding awareness of the existence of the normative framework regulating domestic violence, their opinions differ substantially with regard to the effectiveness and functionality of protection mechanisms. This discrepancy highlights the limits of formal penal reaction and the decisive role of informal social control, which continues to influence victims’ behavior and their willingness to resort to state institutions.

In this context, the lack of early institutional intervention contributes to maintaining the hidden dimension of domestic criminality and to the continuous vulnerability of victims. Consequently, the absence of timely institutional reaction strengthens the aggressor’s sense of impunity and reduces the victim’s capacity to escape the abusive relationship [4, p. 219]. Under these conditions, penal intervention frequently appears belated, having a predominantly

mentul de impunitate al agresorului și reduce capacitatea victimei de a se desprinde din relația abuzivă [4, p. 219]. În aceste condiții, intervenția penală apare frecvent tardiv, având un caracter predominant reparator sau simbolic, fără a produce efecte preventive reale.

4. Victima violenței domestice – între protecție declarativă și vulnerabilitate sistemică

În cadrul politicii penale contemporane, victima violenței domestice este consacrată normativ ca subiect prioritar al protecției juridice, beneficiind, în plan declarativ, de un ansamblu de drepturi și garanții procesuale. Legislația națională și instrumentele internaționale în materie recunosc caracterul grav, repetitiv și escaladant al violenței exercitate în mediul familial, impunând statelor obligația de a asigura o protecție efectivă a persoanelor vulnerabile. Cu toate acestea, analiza criminologică și victimologică relevă existența unui decalaj semnificativ între protecția normativă declarată și realitatea instituțională, diferență care generează o vulnerabilitate sistemică a victimelor violenței domestice.

Un prim element care contribuie la această vulnerabilitate îl constituie condiționarea activării mecanismelor de protecție de inițiativa victimei. Deși cadrul normativ prevede instrumente precum ordinele de protecție și intervenția organelor competente, aplicarea efectivă a acestora depinde, în majoritatea situațiilor, de sesizarea autorităților de către victimă și de cooperarea sa pe parcursul procedurilor penale. O asemenea abordare ignoră contextul specific al violenței domestice, marcat de dependență economică, emoțională și psihologică, precum și de teama constantă de represalii, reducând considerabil capacitatea reală a victimei de a beneficia de protecție efectivă.

Literatura victimologică subliniază existența fenomenului de victimizare secundară, manifestat prin interacțiunea victimei cu instituțiile statului. Interogato-

reparative or symbolic character, without producing real preventive effects.

4. The Victim of Domestic Violence Between Declarative Protection and Systemic Vulnerability

Within contemporary criminal policy, the victim of domestic violence is normatively enshrined as a priority subject of legal protection, benefiting, at a declarative level, from a set of rights and procedural guarantees. National legislation and international instruments recognize the serious, repetitive, and escalating nature of violence exercised within the family environment, imposing on states the obligation to ensure effective protection of vulnerable persons. However, criminological and victimological analysis reveals the existence of a significant gap between declared normative protection and institutional reality, a gap that generates systemic vulnerability for victims of domestic violence.

A first element contributing to this vulnerability is the conditioning of the activation of protection mechanisms on the initiative of the victim. Although the normative framework provides instruments such as protection orders and intervention by competent authorities, their effective application depends, in most situations, on the victim's reporting to authorities and on their cooperation throughout criminal proceedings. Such an approach ignores the specific context of domestic violence, marked by economic, emotional, and psychological dependence, as well as constant fear of retaliation, significantly reducing the victim's real capacity to benefit from effective protection.

Victimological literature highlights the existence of the phenomenon of secondary victimization, manifested through the victim's interaction with state institutions. Repeated interrogations, lack of empathy, minimization of the seriousness of acts, or excessive emphasis on material evidence can lead to retraumatization and abandonment of the criminal process. Un-

riile repetate, lipsa empatiei, minimalizarea gravității faptelor sau accentul excesiv pus pe probele materiale pot conduce la retraumatizare și la abandonarea demersului penal. În aceste condiții, victima se confruntă nu doar cu violența exercitată de agresor, ci și cu o reacție instituțională insuficient adaptată nevoilor sale specifice [9, p. 118-121].

Un alt aspect al vulnerabilității sistemice îl constituie tendința de transferare implicită a responsabilității protecției asupra victimei. În practică, aceasta este adesea percepută simultan ca subiect vulnerabil și ca factor de blocaj al intervenției penale, în special în situațiile în care refuză sau nu poate coopera cu autoritățile. O asemenea perspectivă contravine principiilor victimologiei moderne, care subliniază necesitatea protejării victimei, indiferent de comportamentul său procesual și recunoașterea constrângerilor structurale în care aceasta se află.

Vulnerabilitatea sistemică este amplificată și de insuficienta coordonare interinstituțională între organele de aplicare a legii, serviciile sociale și instituțiile medicale. Lipsa unei intervenții integrate conduce la fragmentarea măsurilor de protecție și la situații în care victima este nevoită să gestioneze singură un sistem instituțional complex, ceea ce sporește riscul reexpunerii la violență și descurajează apelarea repetată la autorități.

Din perspectivă criminologică și preventivă, reducerea vulnerabilității sistemice a victimelor presupune depășirea abordării reactive și dezvoltarea unor mecanisme de prevenție secundară și terțiară. Acestea includ identificarea timpurie a situațiilor de risc, asigurarea accesului efectiv la servicii de asistență socială și psihologică, precum și implementarea programelor de responsabilizare a agresorilor, concomitent cu consolidarea formării profesionale a specialiștilor implicați.

În concluzie, victima violenței domestice continuă să se afle într-o poziție

der these conditions, the victim faces not only the violence exercised by the aggressor, but also an institutional reaction insufficiently adapted to their specific needs [9, p. 118-121].

Another aspect of systemic vulnerability is the tendency to implicitly transfer responsibility for protection onto the victim. In practice, the victim is often perceived simultaneously as a vulnerable subject and as an obstacle to penal intervention, especially in situations where they refuse or are unable to cooperate with authorities. Such a perspective contradicts the principles of modern victimology, which emphasize the necessity of protecting the victim regardless of procedural behavior and of recognizing the structural constraints under which the victim operates.

Systemic vulnerability is further amplified by insufficient interinstitutional coordination between law enforcement agencies, social services, and medical institutions. The lack of integrated intervention leads to fragmentation of protection measures and situations in which the victim is forced to navigate a complex institutional system alone, increasing the risk of re-exposure to violence and discouraging repeated appeals to authorities.

From a criminological and preventive perspective, reducing systemic vulnerability requires moving beyond a reactive approach and developing secondary and tertiary prevention mechanisms. These include early identification of risk situations, ensuring effective access to social and psychological assistance services, and implementing programs aimed at holding aggressors accountable, alongside strengthening the professional training of specialists involved.

In conclusion, the victim of domestic violence continues to occupy a position of systemic vulnerability despite the expansion of the normative framework of protection. Overcoming this paradox between declarative protection and institutional re-

de vulnerabilitate sistemică, în pofida extinderii cadrului normativ de protecție. Depășirea acestui paradox dintre protecția declarativă și realitatea instituțională constituie o condiție esențială pentru reducerea dimensiunii ascunse a criminalității domestice și eficientizarea politicii penale în domeniu.

5. Politica penală și limitele abordării represive

Politica penală a statului în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice a fost construită, în mod tradițional, în jurul reacției represive, prin incriminarea distinctă a faptelor și consolidarea regimului sancționator. În Republica Moldova, introducerea art. 201¹ Cod penal a reprezentat un progres normativ important, marcând recunoașterea explicită a caracterului socialmente periculos al violenței exercitate în mediul familial. Modificările legislative recente, inclusiv incriminarea violenței cibernetice, a hărțuirii (stalking), introducerea conceptului de femicid și incriminarea căsătoriei forțate, reflectă o extindere a sferei de protecție penală și o aliniere la standardele internaționale în domeniu. Cu toate acestea, analiza criminologică evidențiază faptul că „...eficiența acestei politici este limitată de specificul fenomenului și de amploarea dimensiunii sale ascunse” [4, p. 214-216].

Abordarea represivă pornește de la premisa clasică a prevenirii generale prin descurajare, conform căreia amenințarea cu sancțiunea penală ar reduce incidența faptelor antisociale. Or, în cazul criminalității domestice, această ipoteză se dovedește parțial inoperantă. Caracterul relațional, repetitiv și emoțional al violenței domestice diminuează efectul preventiv al pedepsei, agresorul acționând într-un context în care riscul sancționării este perceput ca fiind redus, iar controlul social formal este slab [1, p. 208-210].

Un prim factor care limitează eficiența politicii penale represive îl constituie dependența acesteia de raportarea faptelor de către victime. În condițiile

ality constitutes an essential condition for reducing the hidden dimension of domestic criminality and for increasing the effectiveness of criminal policy in this field.

5. Criminal Policy and the Limits of the Repressive Approach

State criminal policy in the field of preventing and combating domestic violence has traditionally been built around repressive reaction, through the distinct criminalization of acts and the strengthening of the sanctioning regime. In the Republic of Moldova, the introduction of Article 201¹ of the Criminal Code represented an important normative advance, marking the explicit recognition of the socially dangerous nature of violence exercised within the family environment. Recent legislative amendments, including the criminalization of cyber violence, stalking, the introduction of the concept of femicide, and the criminalization of forced marriage, reflect an expansion of the sphere of penal protection and alignment with international standards. Nevertheless, criminological analysis shows that “...the effectiveness of this policy is limited by the specificity of the phenomenon and the extent of its hidden dimension” [4, p. 214-216].

The repressive approach is based on the classical premise of general prevention through deterrence, according to which the threat of criminal sanction would reduce the incidence of antisocial acts. In the case of domestic criminality, however, this hypothesis proves to be only partially operative. The relational, repetitive, and emotional nature of domestic violence diminishes the preventive effect of punishment, as the aggressor acts in a context where the risk of sanction is perceived as low and formal social control is weak [1, p. 208-210].

A first factor limiting the effectiveness of repressive criminal policy is its dependence on the reporting of acts by victims. In the presence of an extensive dark figure, the criminal norm remains, to a large extent, unapplied in practice. Criminologi-

existenței unei cifre negre extinse, norma penală rămâne, în mare măsură, inaplicabilă. Cercetătorii criminologi subliniază, pe bună dreptate, că „...o normă penală care nu este activată în practică riscă să își piardă funcția preventivă și să devină un instrument simbolic, lipsit de impact real asupra comportamentelor sociale” [4, p. 219].

Un alt aspect problematic îl constituie tendința de transferare implicită a responsabilității intervenției asupra victimei. Deși protecția acesteia este declarată ca prioritate a politicii penale, declanșarea mecanismelor represive depinde adesea de inițiativa victimei, de menținerea plângerii și de cooperarea în procesul penal. O asemenea abordare ignoră contextul de vulnerabilitate specific violenței domestice și contribuie la apariția fenomenului de victimizare secundară, descurajând raportarea faptelor și perpetuând dimensiunea ascunsă a criminalității.

Criminologia critică avertizează asupra riscului simbolismului penal, fenomen care se manifestă atunci când reacția statului se limitează la adoptarea unor norme represive formale, fără a fi însoțite de mecanisme eficiente de prevenire și intervenție timpurie. În domeniul violenței domestice, acest simbolism se traduce prin sancționarea tardivă a faptelor consumate, fără a aborda cauzele structurale ale fenomenului, precum stereotipurile de gen, toleranța socială față de violență și dependența economică a victimelor.

Limitele abordării represive sunt confirmate și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a subliniat în mod constant că obligația pozitivă a statului nu se reduce la incriminarea și sancționarea violenței domestice. Statul are obligația de a adopta măsuri proactive de protecție a victimelor, iar inacțiunea sau reacția pur formală a autorităților poate constitui o încălcare a drepturilor fundamentale, în special a art. 2 și art. 3 din Convenție (CEDO, *Opuz c. Turciei*, 2009, §160 [11]; *Talpis c. Italiei*, 2017, §129 [12]).

cal researchers rightly emphasize that “...a criminal norm that is not activated in practice risks losing its preventive function and becoming a symbolic instrument, devoid of real impact on social behavior” [4, p. 219].

Another problematic aspect is the tendency to implicitly transfer responsibility for intervention onto the victim. Although victim protection is declared a priority of criminal policy, the activation of repressive mechanisms often depends on the victim’s initiative, maintenance of the complaint, and cooperation in criminal proceedings. Such an approach ignores the specific vulnerability context of domestic violence and contributes to the phenomenon of secondary victimization, discouraging reporting and perpetuating the hidden dimension of criminality.

Critical criminology warns of the risk of penal symbolism, a phenomenon manifested when the state’s reaction is limited to the adoption of formal repressive norms without being accompanied by effective mechanisms of prevention and early intervention. In the field of domestic violence, this symbolism translates into the belated sanctioning of consummated acts without addressing the structural causes of the phenomenon, such as gender stereotypes, social tolerance toward violence, and victims’ economic dependence.

The limits of the repressive approach are also confirmed by the jurisprudence of the European Court of Human Rights, which has consistently emphasized that the state’s positive obligation is not limited to criminalization and punishment. The state has an obligation to adopt proactive measures to protect victims, and institutional inaction or purely formal reaction may constitute a violation of fundamental rights, particularly Articles 2 and 3 of the Convention (*Opuz v. Turkey*, 2009, §160 [11]; *Talpis v. Italy*, 2017, §129 [12]).

From a criminological and preventive perspective, the necessity arises to refigure criminal policy into an integrated

Din perspectivă criminologică și preventivă, rezultă necesitatea reconfigurării politicii penale într-un model integrat, care să depășească paradigma exclusiv represivă. Prevenția primară vizează schimbarea atitudinilor sociale și combaterea stereotipurilor de gen prin educație și informare. Prevenția secundară presupune identificarea timpurie a situațiilor de risc și intervenția rapidă a instituțiilor competente. Prevenția terțiară are ca obiectiv reducerea recidivei, prin programe de consiliere și responsabilizare a agresorilor, concomitent cu asigurarea protecției efective a victimelor.

În acest sens, politicile promovate în statele Uniunii Europene pun accent pe intervenția multidisciplinară, pe responsabilizarea agresorului și pe sprijinirea victimei prin servicii integrate, în conformitate cu standardele consacrate de Convenția de la Istanbul.

CONCLUZII

Analiza criminologică a criminalității domestice evidențiază caracterul complex și multidimensional al acestui fenomen, profund ancorat în structura relațiilor familiale și în normele sociale care tolerează sau justifică violența. Dimensiunea sa ascunsă constituie una dintre principalele provocări pentru sistemul de justiție penală, afectând atât cunoașterea reală a fenomenului, cât și eficiența politicilor publice de prevenire și combatere.

Rezultatele studiului confirmă faptul că politica penală centrată preponderent pe reacția represivă este insuficientă pentru reducerea reală a violenței domestice. În condițiile existenței unei cifre negre extinse, norma penală își pierde o parte semnificativă din funcția preventivă, riscând să se transforme într-un instrument simbolic și ineficient. În acest context, accentul plasat exclusiv pe sancționare nu doar că nu reduce incidența fenomenului, dar poate contribui la menținerea vulnerabilității vic-

model that goes beyond the exclusively repressive paradigm. Primary prevention aims to change social attitudes and combat gender stereotypes through education and information. Secondary prevention involves early identification of risk situations and rapid intervention by competent institutions. Tertiary prevention aims to reduce recidivism through counseling and accountability programs for aggressors, alongside ensuring effective protection for victims.

In this regard, policies promoted in European Union states emphasize multidisciplinary intervention, aggressor accountability, and victim support through integrated services, in line with the standards established by the Istanbul Convention.

CONCLUSIONS

The criminological analysis of domestic criminality highlights the complex and multidimensional nature of this phenomenon, deeply embedded in the structure of family relationships and social norms that tolerate or justify violence. Its hidden dimension represents one of the main challenges for the criminal justice system, affecting both accurate knowledge of the phenomenon and the effectiveness of public policies for prevention and combat.

The results of the study confirm that a criminal policy predominantly centered on repressive reaction is insufficient to achieve a real reduction in domestic violence. In the presence of an extensive dark figure, the criminal norm loses a significant part of its preventive function, risking transformation into a symbolic instrument. In this context, an exclusive focus on sanctioning not only fails to reduce the incidence of the phenomenon, but may also contribute to maintaining victims' vulnerability and perpetuating the cycle of violence.

From a preventive perspective, influencing domestic criminality requires the

timelor și la perpetuarea ciclului violenței.

Din perspectivă preventivă, influența asupra criminalității domestice impune dezvoltarea unor strategii integrate, care să combine instrumentele penale cu măsuri de prevenție primară, secundară și terțiară. Schimbarea atitudinilor sociale față de violență, identificarea timpurie a situațiilor de risc și protecția efectivă a victimelor trebuie să devină priorități ale politicii penale moderne. Numai printr-o asemenea abordare integrată poate fi redusă dimensiunea ascunsă a criminalității domestice și va fi asigurată o protecție reală a drepturilor fundamentale ale persoanelor vulnerabile.

development of integrated strategies combining penal instruments with primary, secondary, and tertiary prevention measures. Changing social attitudes toward violence, early identification of risk situations, and effective protection of victims must become priorities of modern criminal policy. Only through such an integrated approach can the hidden dimension of domestic criminality be reduced and real protection of vulnerable persons' fundamental rights ensured.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

- Hotca, M.A. Criminalitatea violentă. București: Universul Juridic, 2017.
- Walker, L. The Battered Woman. New York: Harper & Row, 1979.
- Stark, E. Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Cioclei, V. Manual de criminologie. București: C.H. Beck, 2020.
- Bogdan, T. Violența în familie. Aspecte criminologice și juridice. București: Universul Juridic, 2018.
- Antoniou, G. Criminologie. București: C.H. Beck, 2019.
- Nivelul infracționalității în Republica Moldova în anul 2024. În: https://statistica.gov.md/ro/nivelul-infracționalității-in-republica-moldova-in-anul-2024-9478_61676.html (accesat la 03.09.2025).
- Rotaru, C. Victimologia și protecția victimelor. București: Hamangiu, 2016.
- Herman, J. Trauma and Recovery. New York: Basic Books, 1997.
- Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova: studiu realizat în baza metodologiei IMAGES. În: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/Studiul_Barbatii-si-Egalitatea-de-gen-in-Republica-Moldova.pdf (accesat la 13.10.2025).
- Case of Opuz v. Turkey. În: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-123406%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-123406%22]}) (accesat la 06.10.2025).
- Case of Talpis v. Italia. În: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-171994%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-171994%22]}) (accesat la 06.10.2025).

CZU 34:316.46

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18680161>

ROLUL MANAGERULUI ÎN CONSOLIDAREA ECHIPEI DE EXECUTARE A SARCINILOR ÎN CADRUL SECȚIEI ASISTENȚĂ JURIDICĂ

Liliana CREANGĂ¹
Roman BOLGARENCO²

Consolidarea echipei presupune nu doar selecția unor specialiști cu pregătire adecvată, ci mai ales integrarea lor într-un mediu funcțional, cu obiective comune, în care să predomine comunicarea clară, responsabilitatea, respectul reciproc și orientarea spre rezultat. Mai mult, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare [1], managerul are și o serie de obligații legale explicite de organizare a activității echipei: stabilirea sarcinilor, asigurarea formării profesionale, prevenirea conflictelor și menținerea unui climat organizațional sănătos.

Scopul cercetării constă în identificarea și analiza factorilor care contribuie la consolidarea echipei din cadrul unei secții juridice și a modalităților prin care managerul poate sprijini eficient executarea sarcinilor, având în vedere atât contextul instituțional, cât și cerințele legale specifice. În mod particular, vom analiza importanța tehnologiilor informaționale și cum acestea pot contribui la eficientizarea procesului de gestionare a sarcinilor.

Rezultatele științifice ale cercetării vor contribui la creșterea transparenței proceselor de instruire și la respectarea standardelor de performanță.

Cuvinte-cheie: manager, consolidarea echipei, asistență juridică, performanță.

THE ROLE OF THE MANAGER IN FOSTERING TEAM COHESION TO ACHIEVE TASK COMPLETION WITHIN THE LEGAL ASSISTANCE SECTION

Liliana CREANGĂ¹
Roman BOLGARENCO²

Team cohesion involves not only the selection of specialists with adequate training, but also their integration into a functional environment with common objectives, where clear communication, responsibility, mutual respect, and result orientation prevail.

Moreover, in accordance with the provisions of the legislation in force [1], the manager also has a series of explicit legal obligations in organizing the team's activity: establishing tasks, ensuring professional training, preventing conflicts, and maintaining a healthy organizational climate.

The purpose of the research is to identify and analyze the factors that contribute to the consolidation of the team within a legal section and how the manager can effectively support the execution of tasks, taking into account both the institutional context and the specific legal requirements. In particular, we will analyze the importance of information technologies and how they can contribute to making the task management process more efficient.

The scientific results of the research will contribute to increasing the transparency of training processes and compliance with performance standards.

Keywords: manager, team building, legal assistance, performance.

¹ Conferențiar universitar, doctor în drept, Catedra „Drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: lilianacreanga28@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7118-9715

Associate Professor, PhD, Chair of Public Law, The „Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; email: lilianacreanga28@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7118-9715

² Șef interimar al Secției asistență juridică a Inspectoratului național de securitate publică al Inspectoratului General al Poliției; e-mail: roman.bolgarenco@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-1802-7252>

Interim head of the Legal Assistance Section of the National Inspectorate for Public Security of the General Inspectorate of Police; e-mail: roman.bolgarenco@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-1802-7252>

INTRODUCERE

În contextul actual, marcat de complexitatea sarcinilor administrative, juridice și instituționale, rolul managerului capătă o dimensiune tot mai strategică. Dacă, într-o concepție tradițională, managerul era perceput ca simplu supraveghetor sau administrator al resurselor umane, în prezent acesta este recunoscut drept factor esențial în construcția unei echipe performante, motivate și adaptabile.

În contextul unei instituții juridice moderne, eficiența activităților depinde nu doar de competențele individuale ale specialiștilor, ci și de modul în care aceștia colaborează în cadrul unei echipe bine consolidate. Rolul managerului devine extrem de important în acest proces, având misiunea de a coordona, motiva și integra membrii echipei pentru a asigura îndeplinirea sarcinilor cu maximă responsabilitate și eficiență. În cadrul secției de asistență juridică, unde sarcinile implică acuratețe, promptitudine și cooperare strânsă, conducerea eficientă a echipei este o condiție „sine qua non” pentru succesul operațional.

În cadrul Secției de asistență juridică, responsabilitățile zilnice presupun o intensă interacțiune profesională, o bună cunoaștere a cadrului legal național și instituțional, precum și o distribuie echitabilă și eficientă a sarcinilor între membrii echipei. De aceea, managerul nu mai este doar un coordonator al activităților curente, ci și un lider, care modelează cultura organizațională, mediază conflicte, susține dezvoltarea profesională și încurajează colaborarea interdepartamentală.

În mod concret, activitățile desfășurate într-o secție de asistență juridică, fie că vorbim despre întocmirea actelor administrative și juridice, asigurarea reprezentării în instanță, fie despre consilierea structurilor interne sau interpretarea reglementărilor, impun standarde înalte de profesionalism, rigurozitate și eficiență. În acest cadru, echipa devine nucleul operațional al performanței, iar managerul - cheia funcționării acesteia.

Managerul în cadrul Secției de

INTRODUCTION

In the actual context, marked by the complexity of administrative, legal, and institutional tasks, the role of the manager takes on a more strategic dimension. If, in a traditional conception, the manager was perceived as a simple monitor or administrator of human resources, nowadays, it is perceived as an essential factor in building a performing, motivated, and adaptable team.

In a modern legal institution, the efficiency of activities depends not only on the individual competencies of specialists but also on the way they cooperate within a well-coordinated team. The role of the manager becomes essential in this process, having the mission of coordinating, motivating, and integrating team members to accomplish their tasks with maximum responsibility and efficiency. Within the Legal Assistance Section, where tasks require accuracy, promptness, and close cooperation, the efficient management of the team is a “sine qua non” condition for operational success.

Within the Legal Assistance Section, the daily responsibilities focus on intense professional interaction, a well-known aspect of the national and institutional legal framework, as well as an equitable and efficient distribution of the tasks between the team members. That is why the manager is not only a coordinator of the current activities but also a leader who shapes the organizational culture, mediates conflicts, supports professional development, and encourages interdepartmental cooperation.

In a concrete way, the activities carried out in a legal assistance section, whether we are talking about the preparation of administrative and legal documents, the assurance of the representation in court, advising internal structures, or interpreting regulations, require high standards of professionalism, rigor, and efficiency. In this context, the team becomes the oper-

asistență juridică are rolul de a coordona, organiza și consolida echipa pentru a asigura un flux optim al activităților, în concordanță cu cerințele legale și procedurale. În acest sens, utilizarea tehnologiilor informaționale pentru instruirea continuă a membrilor echipei devine un instrument esențial în dezvoltarea competențelor profesionale ale acestora și în îmbunătățirea performanței individuale și colective.

Studiul instruirii prin tehnologii informaționale este deosebit de relevant în contextul post-pandemic, când s-au înregistrat atât progrese în ceea ce privește digitalizarea proceselor administrative și juridice, cât și controverse legate de eficiența acestor modalități de învățare. În ciuda opiniilor împărțite, formarea profesională la distanță a demonstrat multiple avantaje, precum accesibilitatea, flexibilitatea și capacitatea de a livra materiale de instruire în timp real, la nivelul tuturor membrilor echipei.

Rolul managerului în cadrul Secției de asistență juridică este fundamental nu doar pentru coordonarea activităților, ci și în implementarea unor soluții inovative, ce vor răspunde provocărilor și necesităților unei echipe de profesioniști. Prin integrarea tehnologiilor informaționale, managerul contribuie semnificativ atât la consolidarea echipei, îmbunătățirea performanței individuale și colective, cât și, implicit, la succesul instituțional.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Metodologia de cercetare utilizată pentru realizarea scopului studiului include metodele logice, sistematice și de comparare, axându-se pe analiza doctrinei și studierea materialelor empirice relevante pentru gestionarea echipelor juridice. De asemenea, în procesul de cercetare s-au explorat atât tehnicile tradiționale de instruire, cât și cele inovative, cum ar fi instruirea prin sisteme informaționale și platforme online, pentru a evalua impactul acestora asupra consolidării echipelor și îmbunătățirii execuției sarcinilor.

ational core of performance, and the manager becomes the key to its functioning.

Within the Legal Assistance Section, the manager has the role of coordinating, organizing, and consolidating the team to ensure an optimal flow of activities according to the legal and procedural requirements. In this sense, the use of the informational technology for the continuing training of the team members becomes an essential instrument in the development of the professional competencies of the team members, and also improves individual and collective performance.

The training with the help of informational technologies is absolutely relevant in the post-pandemic context, when there was registered both progress related to the administrative and legal processes and controversies related to the efficiency of these learning means were registered. Despite mixed opinions, distance learning has demonstrated multiple advantages, such as accessibility, flexibility, and the ability to deliver training materials in real time to all team members.

The role of the manager within the Legal Assistance Section is essential not only in coordinating the activities, but also in implementing some innovative solutions that will meet the challenges and necessities of the professional team. Through integrating the informational technologies, the manager contributes significantly to the strengthening of the team, improving individual and collective performances, and implicitly, to the institutional success.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

The research methodology employed to achieve the aim of this study encompasses logical, systematic, and comparative methods, focusing on the analysis of legal doctrine and the examination of empirical materials relevant to the management of legal teams. Furthermore, the research process explored both traditional training techniques and innovative approaches,

DISCUȚII

Rolul managerului în consolidarea echipei

În cadrul Secției de asistență juridică, consolidarea echipei presupune integrarea unei serii de principii manageriale și juridice menite să asigure performanța și respectarea standardelor legale specifice domeniului. Managerul are un rol fundamental în crearea unui cadru favorabil colaborării eficiente, alocării corecte a resurselor umane și în monitorizarea continuă a progresului sarcinilor, toate acestea fiind esențiale pentru asigurarea calității și eficienței activităților juridice desfășurate.

Un aspect deosebit de important pentru consolidarea echipei este stabilirea unor sarcini clare și obiective specifice, cuantificabile, în acord cu atribuțiile fiecărui membru al echipei. Conform Codului Muncii, fiecare angajat trebuie să aibă o fișă a postului detaliată, în care să fie stipulate sarcinile și responsabilitățile specifice. În contextul Secției de asistență juridică, acest document trebuie să specifice atribuțiile legate de elaborarea actelor juridice, consultanța acordată structurilor interne sau reprezentarea instituțională în instanță.

Managerul are obligația legală de a asigura o distribuție echilibrată și eficientă a sarcinilor, având în vedere competențele individuale ale fiecărui membru al echipei și necesitățile specifice ale fiecărei activități juridice. Astfel, un manager eficient va organiza activitatea echipei pe baza unui plan de lucru bine fundamentat, care să țină cont de:

- Complexitatea sarcinilor juridice (de exemplu, consultanță în domeniul de drept fiscal sau în dreptul muncii);
- Termenele legale și procedurale (respectarea termenelor de depunere a actelor în instanță);
- Resursele umane și tehnice de care dispune echipa.

Un exemplu de bune practici este utilizarea de instrumente informatice de gestionare a sarcinilor, care permit monitorizarea progresului activităților și ajustarea alocării resurselor în timp real. Mana-

such as training through information systems and online platforms, in order to assess their impact on team cohesion and the improvement of task execution.

DISCUSSIONS

The Role of the Manager in Team Cohesion

Within the Legal Assistance Section, team cohesion involves the integration of various managerial and legal principles aimed at ensuring team performance and compliance with the specific legal standards of the field. The manager plays a fundamental role in creating a favourable environment for effective collaboration, equitable allocation of human resources, and continuous monitoring of task progress—factors that are essential for the quality and efficiency of legal activities.

A central element in fostering team cohesion is the establishment of clear tasks and specific, measurable objectives aligned with each team member's responsibilities. According to the Labor Code, every employee must have a detailed job description, stipulating specific duties and responsibilities. In this context, this document should specify responsibilities related to drafting legal documents, providing consultancy to internal structures, or representing the institution in court.

The manager bears the legal obligation to Legal Assistance Section ensure the balanced and efficient distribution of tasks, taking into account the individual competencies of each team member and the particular requirements of each legal activity. An effective manager organizes team activities based on a well-founded work plan that considers:

- The complexity of legal tasks (e.g., consultancy in tax law or labor law);
- Legal and procedural deadlines (such as court filing deadlines);
- The human and technical resources available to the team.

A best practice is the use of digital

gerul are datoria de a promova un climat organizațional sănătos, care să favorizeze cooperarea și comunicarea eficientă între membrii echipei. Într-o secție de asistență juridică, această cooperare este esențială, având în vedere complexitatea și interdependența activităților juridice.

Pentru a construi un astfel de climat, managerul trebuie să adopte un stil de leadership participativ, care să încurajeze implicarea tuturor membrilor echipei în procesul decizional, în special în contextul unor cazuri juridice importante sau de mare complexitate. În plus, managerul trebuie să asigure comunicarea transparență a obiectivelor și a așteptărilor, precum și să promoveze cooperarea cu alte secții sau direcții, atunci când activitățile echipei depășesc competențele secției (de exemplu, colaborarea cu Secția finanțe pentru aspecte de drept fiscal).

Este important de menționat că managerul are și responsabilitatea de a asigura un mediu de muncă sigur din punct de vedere psihologic și fizic, prevenind stresul profesional și riscurile de *burnout* [2]. Astfel, liderul trebuie, prin sprijinul constant oferit echipei, să încurajeze abordarea unei muncii sustenabile care să nu pună în pericol sănătatea angajaților.

Pentru a asigura o performanță ridicată, managerul trebuie să utilizeze tehnici de motivare adaptate specificului echipei juridice, totodată, managerul poate stabili un sistem de recompense bazat pe performanță, care să includă atât remunerații financiare (bonusuri, prime de performanță), cât și non-financiare (recunoașterea meritelor într-un cadru oficial, promovarea în funcții superioare). De asemenea, managerul este obligat să asigure formarea continuă a echipei, prin organizarea de sesiuni de instruire și actualizare periodică a cunoștințelor juridice, tehnice și procesuale. Acest demers este esențial fiindcă sectorul juridic este în continuă schimbare, iar actualizarea cunoștințelor este o necesitate pentru a răspunde noilor provocări și cerințe legale. În acest sens, evaluările periodice ale performanței și analiza feedback-ului oferit de membrii echipei sunt elemente decisive

task management tools, which facilitate the monitoring of ongoing activities and allow for real-time adjustment of resource allocation.

The manager is also responsible for promoting a healthy organizational climate that encourages cooperation and effective communication among team members. In a legal assistance section, such collaboration is crucial given the complexity and interdependence of legal activities.

To build such an environment, the manager should adopt a participative leadership style that encourages the involvement of all team members in decision-making, particularly in significant or complex legal cases. Furthermore, the manager must ensure transparent communication of objectives and expectations and promote cooperation with other sections or departments when the team's activities extend beyond the section's competence (e.g., collaboration with the Finance Section on tax law matters).

It is important to note that the manager also has the responsibility to ensure a psychologically and physically safe work environment, preventing professional stress and burnout risks [2]. Thus, the former leader, through the constant support offered to the team, must encourage the approach of sustainable work that does not endanger the health of employees.

To ensure high performance, the manager must use motivation techniques adapted to the specifics of the legal team. At the same time, the manager can establish a performance-based reward system, which includes both financial rewards (bonuses, performance premiums) and non-financial rewards (recognition of merits in an official setting, promotion to higher positions).

Also, the manager must ensure the continuous training of the team by organizing training sessions and regularly updating legal, technical, and procedural knowledge. This is essential because the legal sector is constantly changing, and the knowledge update is a necessity to meet

pentru a înțelege nevoile de dezvoltare ale fiecărei persoane și ale echipei în ansamblu.

În orice echipă, chiar și una foarte bine organizată, apar inevitabil conflicte. În situațiile respective, managerul trebuie să aplice măsuri de prevenire și rezolvare într-un mod care să nu afecteze atmosfera organizațională. În cadrul Secției de asistență juridică, disensiuni pot apărea din diverse motive, de la diferențe de viziune asupra unui caz juridic, până la probleme legate de distribuirea sarcinilor sau gestionarea stresului profesional.

Pentru a preveni și rezolva conflictele, managerul trebuie să implementeze proceduri de mediere internă, să monitorizeze în permanență relațiile interpersonale din echipă și să adopte măsuri corective atunci când este necesar, asigurându-se că toate persoanele implicate beneficiază de un tratament echitabil și transparent. Un manager bine pregătit va ști când să adopte o atitudine fermă și când să ofere suport și îndrumare.

Consolidarea echipei într-o Secție de asistență juridică presupune un proces continuu, în care managerul are rolul de a integra competențele individuale într-o unitate funcțională, orientată spre rezultate. În acest sens, el trebuie să aplice un ansamblu de tehnici și principii manageriale adaptate specificului activităților juridice, respectând în permanență cadrul legal prevăzut de legislația muncii, sănătății și securității în muncă, precum și de reglementările interne. Este esențial ca activitatea managerului să fie ghidată de principiile eficienței, comunicării deschise și dezvoltării profesionale continue, pentru a asigura nu doar îndeplinirea sarcinilor, ci și un mediu de lucru sănătos și productiv.

Rolul managerului în executarea sarcinilor

Unul dintre cele mai importante roluri ale unui manager este de a asigura executarea eficientă a sarcinilor în cadrul echipei. Sarcinile specifice trebuie să fie clar definite, să se distribuie în mod echitabil și să se realizeze într-un fel care să contribuie la atingerea obiectivelor organizaționale. Managerul, în calitatea sa de lider și coordonator, are responsabilitatea de a ghida

new challenges and legal requirements.

In this respect, regular performance reviews and feedback analysis provided by team members are essential elements to understand the development needs of each person and the team as a whole.

In any team, even a very well-organized one, conflicts inevitably arise. In these situations, the manager must apply conflict prevention and resolution measures in a way that does not affect the organizational atmosphere. Within the Legal Assistance Section, conflicts can arise for various reasons, from differences in view of a legal case to problems related to burden sharing or managing professional stress.

To prevent and resolve conflicts, the manager must implement internal mediation procedures, constantly monitor interpersonal relationships in the team, and take corrective action when necessary, ensuring that all persons involved benefit from fair and transparent treatment. A well-trained manager will know when to adopt a firm attitude and when to provide support and guidance.

Strengthening the team in a Legal Assistance Section requires a continuous process, in which the manager has the role of integrating individual skills into a functional, results-oriented unit. In this respect, the manager must apply a set of managerial techniques and principles adapted to the specifics of the legal activities, respecting at all times the legal framework provided by the labor legislation, occupational health and safety, and internal regulations.

The manager's work must be guided by the principles of efficiency, open communication, and continuous professional development to ensure not only the performance of tasks, but also a healthy and productive working environment.

The role of the manager in the completion of tasks

One of the most important roles of a manager is to ensure the effective execution of tasks within the team. Specific tasks

echipa prin acest proces, asigurându-se că fiecare membru își îndeplinește sarcinile la timp, eficient și în concordanță cu standardele stabilite.

Planificarea eficace este fundamentul unui management de succes. Un manager nu își poate asuma fiecare sarcină în parte, astfel, delegarea fiind un aspect esențial al rolului său. Delegarea sarcinilor nu presupune doar atribuirea acestora, ci și asigurarea că sunt distribuite corect în funcție de competențele și capacitățile fiecărui membru al echipei.

➤ **Rolul managerului în delegare:**

- **Identificarea sarcinilor:** Managerul trebuie să cunoască în detaliu obiectivele echipei și să împartă sarcinile astfel încât fiecare să fie în acord cu scopurile stabilite.

- **Atribuirea sarcinilor pe baza competențelor:** Un manager eficient va alocă sarcinile în funcție de abilitățile fiecărui membru al echipei, ținând cont de experiența și expertiza individuală.

- **Clarificarea așteptărilor:** Delegarea sarcinilor presupune clarificarea obiectivelor și așteptărilor, oferind instrucțiuni precise și linii directoare bine conturate pentru realizarea acestora.

Un exemplu de bune practici în vederea delegării este ca managerul să folosească instrumente de planificare precum diagramele Gantt, tabele de sarcini sau software de management de proiect, pentru a urmări progresul și a identifica posibile blocaje în timp real.

Un alt rol important al managerului este de a coordona activitățile echipei, asigurându-se că toate sarcinile sunt îndeplinite într-un mod coerent, în conformitate cu obiectivele comune. De asemenea, managerul trebuie să fie activ implicat în monitorizarea progresului și să intervină atunci când este necesar.

➤ **Rolul managerului în coordonare și monitorizare:**

- **Supravegherea progresului:** Managerul trebuie să aibă o viziune de ansamblu asupra întregii activități a echipei, monitorizând stadiul fiecărei sarcini și identificând eventualele întârzieri sau obstacole.

- **Feedback continuu:** Oferirea unui

must be clearly defined, distributed fairly, and carried out in a way that contributes to the achievement of organisational objectives. The manager, in his capacity as leader and coordinator, has the responsibility to guide the team through this process, ensuring that each member performs their tasks on time, in an efficient manner, and in accordance with the established standards.

Effective planning is the foundation of successful management. A manager cannot take on each task individually, so delegation is an essential aspect of his role. Delegating tasks does not only involve assigning them, but also ensuring that they are distributed correctly according to the skills and capabilities of each team member.

➤ **The role of the manager in delegating tasks:**

- **Task Identification:** The manager must have a thorough understanding of the team's objectives and divide tasks so that each aligns with the established goals.

- **Assignment Based on Competence:** An effective manager will allocate tasks according to each team member's abilities, considering individual experience and expertise.

- **Clarification of Expectations:** Delegation involves clarifying objectives and expectations, offering precise instructions and clear guidelines for task completion.

A best practice in delegation is for the manager to utilize planning tools such as Gantt charts, task tables, or project management software to track progress and identify potential bottlenecks in real time.

Another essential managerial role is to coordinate team activities, ensuring all tasks are completed coherently and in line with common objectives. The manager must also be actively involved in monitoring progress and intervening when necessary.

➤ **The Manager's Role in Coordination and Monitoring:**

- **Progress Supervision:** The manager must maintain an overview of the team's entire activity, monitoring the status of each task and identifying potential delays

feedback constant și constructiv este esențială pentru menținerea echipei pe drumul cel bun. Managerul trebuie să fie disponibil pentru a oferi îndrumare, dar și pentru a asculta problemele sau dificultățile cu care se confruntă echipa, în vederea rezolvării acestora.

• **Ajustarea planurilor:** Atunci când apar obstacole sau schimbări de circumstanțe, managerul trebuie să fie capabil să ajusteze planurile de acțiune și să redistribuie sarcinile pentru a se adapta noilor condiții.

Un manager trebuie să își motiveze echipa pentru a se asigura că sarcinile sunt îndeplinite nu doar în timp util, ci și cu un nivel ridicat de calitate. Motivarea este fundamentală nu doar în fazele inițiale ale proiectului, ci și pe parcursul întregii perioade de execuție a sarcinilor. Motivația poate varia, dar un manager eficient va utiliza o combinație de tehnici pentru a menține echipa implicată și dedicată.

➤ **Tehnici de motivare utilizate de manager:**

• **Stabilirea unor obiective clare:** Membrii echipei trebuie să știe exact ce se așteaptă de la ei. Managerul trebuie să stabilească obiective SMART [3] (Specifice, Măsurabile, Realizabile, Relevante și cu Termene clar stabilite).

• **Recunoașterea și recompensarea performanței:** Managerul trebuie să ofere feedback pozitiv și să recunoască realizările membrilor echipei, fie prin apreciere publică, fie prin recompense formale, pentru a încuraja continuarea unui comportament performant.

• **Oferirea de suport și formare continuă:** Încurajarea unui proces continuu de învățare și dezvoltare contribuie la creșterea încrederii și motivației echipei. Managerul trebuie să asigure formarea continuă pentru a ajuta membrii echipei să își îmbunătățească abilitățile și să facă față noilor provocări.

După ce sarcinile au fost finalizate, managerul trebuie să se asigure că evaluarea performanței este realizată în mod obiectiv și corect. Evaluarea nu se limitează doar la rezultatele obținute, ci și la modul în care sarcinile au fost gestionate pe par-

or obstacles.

• **Continuous Feedback:** Providing constant, constructive feedback is crucial for keeping the team on track. The manager must be available to guide, as well as to listen to, any issues or difficulties encountered by the team.

• **Plan Adjustment:** When obstacles or changes in circumstances arise, the manager must be able to adjust action plans and redistribute tasks to adapt to new conditions.

A manager must also motivate the team to ensure tasks are completed not only on time but with a high standard of quality. Motivation is essential throughout the execution phase, not just at the outset of a project. While motivation may vary, an effective manager will employ a combination of techniques to keep the team engaged and dedicated.

➤ **Motivational Techniques Used by the Manager:**

• **Setting Clear Objectives:** Team members must know exactly what is expected of them. The manager should set SMART goals (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-bound) [3].

• **Recognition and Reward:** The manager should provide positive feedback and recognize team achievements, either through public appreciation or formal rewards, to encourage continued high performance.

• **Support and Ongoing Training:** Encouraging continuous learning and development increases team confidence and motivation. The manager must provide ongoing training to help team members improve their skills and meet new challenges.

Upon task completion, the manager must ensure that a performance evaluation is carried out objectively and fairly. Evaluation encompasses not only the results obtained but also how tasks were managed, including collaboration, adherence to deadlines, and efficient use of resources.

➤ **The Manager's Role in Evaluation:**

• **Results Assessment:** The manager

curs, inclusiv colaborarea, respectarea termenelor și eficiența utilizării resurselor.

➤ **Rolul managerului în evaluare:**

• **Evaluarea rezultatelor:** Managerul analizează dacă obiectivele stabilite au fost atinse și dacă standardele de calitate au fost respectate.

• **Feedback post-proiect [4]:** Este esențial ca managerul să ofere un feedback detaliat echipei, discutând ce a mers bine, ce ar putea fi îmbunătățit și ce lecții pot fi învățate pentru proiectele viitoare.

• **Documentarea și raportarea:** În funcție de natura sarcinilor și a organizației, managerul poate fi responsabil și pentru raportarea progresului către superiori sau alte părți interesate. Un exemplu de bune practici este utilizarea de sisteme de evaluare a performanței structurate, care sunt transparente și obiective.

În contextul executării eficiente a sarcinilor juridice, managerul trebuie să îndeplinească simultan mai multe roluri – lider, organizator, comunicator și decident. Conform teoriei lui Mintzberg (1973) [5], rolul managerial este împărțit în trei categorii principale: interpersonal, informațional și decizional, fiecare dintre acestea având un impact direct asupra coeziunii echipei și îndeplinirii obiectivelor. Aplicând această teorie în cadrul Secției de asistență juridică, putem observa cât de important este ca managerul să asigure o orchestrare coerentă a tuturor acestor componente funcționale.

Totodată este de menționat autorul Drucker (1954), care în lucrarea sa fundamentală *The Practice of Management* [6], menționează că managementul eficient este esențial pentru funcționarea coerentă a oricărei organizații și pentru dezvoltarea echipelor performante.

Rolul managerului în executarea sarcinilor este crucial pentru succesul echipei. De la planificarea și delegarea sarcinilor, până la coordonarea și monitorizarea acestora, managerul joacă un rol activ în asigurarea unui flux de muncă eficient și în menținerea echipei motivată și concentrată. Evaluarea corectă și oferirea unui feedback continuu sunt esențiale pen-

analizes whether the set objectives have been met and if quality standards have been respected.

• **Post-project Feedback [4]:** The manager needs to provide detailed feedback to the team, discussing successes, areas for improvement, and lessons learned for future projects.

• **Documentation and Reporting:** Depending on the nature of the tasks and the organization, the manager may also be responsible for reporting progress to superiors or stakeholders.

A best practice in evaluation is the use of structured, transparent, and objective performance appraisal systems.

In the context of effective execution of legal tasks, the manager must simultaneously fulfill multiple roles—leader, organizer, communicator, and decision-maker. According to Mintzberg’s (1973) theory [5], the managerial role is divided into three main categories: interpersonal, informational, and decisional, each directly impacting team cohesion and the achievement of objectives. Applying this theory to the Legal Assistance Section illustrates how important it is for the manager to orchestrate all these functional components coherently.

It is also important to mention Drucker (1954), who, in his seminal work *The Practice of Management* [6], emphasized that effective management is essential for the coherent functioning of any organization and for the development of high-performing teams.

The manager’s role in task execution is crucial to team success. From planning and delegating tasks to coordinating and monitoring their completion, the manager plays an active role in ensuring efficient workflow and maintaining team motivation and focus. Accurate evaluation and continuous feedback are essential for improving work processes and learning from each project. A manager who leads the team effectively, adapting to its needs, will achieve the best results and make a significant contribution to the organization’s success.

tru îmbunătățirea proceselor de lucru și învățarea din fiecare proiect. Un manager care știe să își conducă echipa în mod eficient, adaptându-se la nevoile acesteia, va obține cele mai bune rezultate și va contribui semnificativ la succesul organizației.

REZULTATE

Bune practici (studiu de caz)

Transformarea digitală în instituțiile publice din Republica Moldova, inclusiv în cadrul structurilor Ministerului Afacerilor Interne, a devenit o necesitate în contextul creșterii volumului de muncă, cererilor de servicii juridice și exigențelor de transparență și eficiență. În acest sens, rolul managerului este hotărâtor nu doar în coordonarea echipei, ci și în identificarea și implementarea soluțiilor tehnologice menite să optimizeze sarcinile administrative și juridice.

Studiul de față analizează un caz concret de digitalizare parțială a proceselor de lucru în cadrul Secției asistență juridică a Inspectoratului Național de Securitate Publică, sub conducerea unui manager cu viziuni strategice. La începutul anului 2023, Secția de asistență juridică funcționa pe baza unor procese în mare parte manuale, utilizând documente fizice, evidență în registre și comunicare prin e-mail. Acest model crea următoarele dificultăți:

- Timp mare de soluționare a cererilor (5–6 zile);
- Lipsa unei baze centralizate de urmărire a cazurilor;
- Dificultăți de monitorizare a performanței fiecărui angajat;
- Lipsă de transparență privind termenele-limită și repartizarea sarcinilor;
- Risc crescut de erori administrative și omisiuni.

Începând cu anul 2024 până în prezent au fost inițiate și puse în aplicare mai multe programe de digitalizare, care au inclus următoarele măsuri:

- a) *Introducerea unui Sistemul informațional automatizat E-Cancelaria*
 - Fiecare caz este înregistrat într-un document partajat;

RESULTS

Best Practices (Case Study)

Digital transformation in public institutions in the Republic of Moldova, including within the structures of the Ministry of Internal Affairs, has become a necessity in light of increased workloads, growing demands for legal services, and increased requirements for transparency and efficiency. In this context, the manager's role is crucial not only in coordinating the team but also in identifying and implementing technological solutions to optimize administrative and legal tasks.

This study analyzes a specific case of partial digitalization of work processes within the Legal Assistance Section of the National Inspectorate for Public Security, under the direction of a manager with strategic vision.

At the beginning of 2023, the Legal Assistance Section operated primarily through manual processes, using physical documents, record-keeping in registers, and communication via email. This model resulted in the following difficulties:

- Long response times to requests (5–6 days);
- Lack of a centralized case-tracking database;
- Difficulties in monitoring individual employee performance;
- Lack of transparency regarding deadlines and task allocation;
- Increased risk of administrative errors and omissions.

From 2024 onwards, several digitalization programs have been initiated and implemented, including the following measures:

- a) *Introduction of the Automated Information System “E-Cancelaria”*
 - Each case is recorded in a shared document.
 - Response deadlines are tracked in the system.
 - All team members have controlled access to active case files.

• Termenele de răspuns sunt marcate în sistem;

• Toți membrii echipei au acces controlat la dosarele active.

b) *Introducerea semnăturii electronice*

• Răspunsurile oficiale către alte instituții sunt semnate electronic și expediate prin e-mail securizat, reducând timpul de procesare și costurile logistice.

c) *Ședințe online și arhivă digitală*

• Ședințele de planificare și analiză se desfășoară prin Google Meet, facilitând participarea chiar și în regim de lucru la distanță;

• Toate documentele emise sunt arhivate digital, ceea ce permite accesul rapid și trasabilitatea completă.

În perioada semestrului II a anului 2024 și semestrului I a anului 2025, s-au înregistrat următoarele îmbunătățiri [7]:

b) *Introduction of Electronic Signatures*

• Official responses to other institutions are signed electronically and sent via secure email, reducing processing time and logistical costs.

c) *Online Meetings and Digital Archives*

• Planning and analysis meetings are conducted via Google Meet, facilitating participation even for remote work arrangements.

• All issued documents are archived digitally, enabling rapid access and complete traceability.

During the second half of 2024 and the first half of 2025, the following improvements were recorded [7]:

Indicator <i>Indicator</i>	2024	2025	Evoluție (%) <i>Change (%)</i>
Timp mediu de soluționare cereri <i>Average response time to requests</i>	7 zile/ <i>days</i>	5,5 zile/ <i>days</i>	-27,7%
Număr mediu cereri procesate/6 luni <i>Average number of requests processed (6 months)</i>	217	278	+28,11%
Grad de satisfacție al echipei (%) <i>Team satisfaction rate (%)</i>	80%	91%	+11 puncte procentuale/ <i>percentage points</i>

Factori care au asigurat progresul:

• **Leadership digital:** managerul a avut inițiativa și a convins echipa să adopte noile tehnologii, deși inițial exista rezistență.

• **Training intern:** au fost organizate sesiuni de instruire privind utilizarea platformelor online, fapt ce a dus la adoptarea lor rapidă.

• **Sprijin instituțional:** INSP a oferit suport logistic pentru conectivitate și utilizarea semnăturii digitale.

• **Feedback continuu:** soluțiile digitale au fost ajustate în funcție de sugestiile venite din partea utilizatorilor interni.

Implementarea tehnologiilor digitale în cadrul Secției asistență juridică a de-

Key factors contributing to this progress include:

• **Digital Leadership:** The manager initiated and convinced the team to adopt new technologies despite initial resistance.

• **Internal Training:** Training sessions on online platform usage were organized, leading to rapid adoption.

• **Institutional Support:** The National Inspectorate for Public Security provided logistical support for connectivity and digital signature use.

• **Continuous Feedback:** Digital solutions were adjusted based on internal user feedback.

The implementation of digital tech-

monstrat clar că eficiența organizațională crește semnificativ atunci când managementul este proactiv și orientat spre inovație. Reducerea timpului de lucru, scăderea numărului de erori și creșterea satisfacției atât în rândul angajaților cât și al beneficiarilor sunt indicatori direcți ai eficienței unui leadership modern. Acest studiu de caz confirmă că managerul devine un agent al schimbării digitale și că succesul implementării tehnologice depinde de capacitatea liderului de a convinge, educa și susține echipa pe calea tranziției spre un model de lucru modern.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În urma analizei teoretice și practice privind rolul managerului în consolidarea echipei și executarea sarcinilor în cadrul Secției de asistență juridică, pot fi formulate următoarele concluzii:

1. *Rolul strategic al managerului în cadrul echipelor juridice.* În contextul actual marcat de complexitate instituțională și cerințe ridicate de eficiență, managerul din cadrul unei secții de asistență juridică joacă un rol esențial în consolidarea echipei. Nu mai este doar un coordonator de activități curente, ci un lider care modelează cultura organizațională, încurajează dezvoltarea profesională și mediază relațiile interpersonale.

2. *Importanța tehnologiilor informaționale în optimizarea proceselor.* Studiul de caz realizat a demonstrat clar impactul pozitiv al digitalizării proceselor administrative și juridice. Introducerea sistemului E-Cancelaria, semnăturii electronice și arhivării digitale a contribuit la reducerea timpului de soluționare a cererilor, diminuarea erorilor și creșterea satisfacției angajaților.

3. *Executarea eficientă a sarcinilor prin planificare, delegare și monitorizare.* Managerul are responsabilitatea de a planifica activitățile, de a distribui sarcinile în mod echitabil și de a urmări constant progresul acestora. Folosirea instrumentelor digitale de planificare și monitorizare (diagrame Gantt, tabele interactive etc.)

inologies in the Legal Assistance Section clearly demonstrated that organizational efficiency increases significantly when management is proactive and innovation-oriented. Reductions in work time, fewer errors, and increased satisfaction among both employees and beneficiaries are direct indicators of modern leadership effectiveness.

This case study confirms that the manager becomes an agent of digital change and that the success of technological implementation depends on the leader's ability to convince, educate, and support the team during the transition to a modern work model.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

Based on the theoretical and practical analysis of the manager's role in team cohesion and task execution within the Legal Assistance Section, the following conclusions can be drawn:

1. *The Strategic Role of the Manager in Legal Teams:*

In the current context of institutional complexity and heightened efficiency requirements, the manager in a legal assistance section plays an essential role in team cohesion. The manager is no longer simply a coordinator of current activities, but a leader who shapes organizational culture, fosters professional development, and mediates interpersonal relationships.

2. *The Importance of Information Technologies in Process Optimization:* The case study clearly demonstrated the positive impact of digitalizing administrative and legal processes. The introduction of systems such as E-Cancelaria, electronic signatures, and digital archiving has contributed to reducing response times, minimizing errors, and increasing employee satisfaction.

3. *Efficient Task Execution Through Planning, Delegation, and Monitoring:* The manager is responsible for planning activities, distributing tasks equitably, and constantly monitoring their progress. The use

permite o adaptare rapidă la condițiile în schimbare și la nevoile echipei.

4. *Motivarea și dezvoltarea continuă – factori critici pentru performanță.* Performanța individuală și colectivă este susținută de un sistem eficient de motivare (materială și non-materială), precum și prin formarea continuă a personalului. Managerul are obligația de a asigura accesul la instruire periodice, adaptate specificului juridic și tehnologic al activității.

5. *Leadership adaptiv și implicare activă în procesul de schimbare.* Succesul digitalizării și îmbunătățirii performanței echipei a fost posibil datorită unui leadership proactiv, deschis schimbării și capabil să gestioneze rezistența inițială din partea personalului. Managerul a avut un rol esențial în facilitarea procesului de tranziție și în menținerea coeziunii echipei.

Pe baza concluziilor formulate, se propun următoarele recomandări, menite să contribuie la îmbunătățirea activității manageriale și consolidarea echipei juridice:

1. *Continuarea investițiilor în digitalizarea proceselor juridice.* Se recomandă extinderea soluțiilor informatice și integrarea completă a activităților juridice într-un sistem digital unificat, cu scopul de a asigura trasabilitatea, eficiența și reducerea birocratiei.

2. *Consolidarea competențelor digitale și juridice ale echipei.* Este necesară organizarea regulată a sesiunilor de instruire în utilizarea tehnologiilor moderne, dar și a cursurilor de actualizare în domeniul juridic, pentru a menține echipa competitivă și bine pregătită.

3. *Implementarea unui sistem standardizat de evaluare a performanței.* Se propune introducerea unui cadru clar de evaluare a performanței, care să includă indicatori obiectivi, feedback periodic și recunoaștere formală a meritelor, pentru a stimula implicarea și responsabilitatea.

4. *Crearea unei culturi organizaționale bazate pe colaborare și încredere.* Managerii trebuie să promoveze un stil de leadership participativ, bazat pe comunicare deschisă, respect reciproc și asumarea responsabilităților, pentru a întări coeziu-

of digital planning and monitoring tools (such as Gantt charts and interactive tables) enables rapid adaptation to changing conditions and team needs.

4. *Motivation and Continuous Development as Critical Performance Factors:* Individual and collective performance is supported by an effective system of both material and non-material motivation, as well as ongoing staff training. The manager must ensure regular access to training tailored to the legal and technological specifics of the section's activities.

5. *Adaptive Leadership and Active Involvement in Change Management:* The success of digitalization and performance improvement was made possible by proactive leadership—open to change and capable of managing initial resistance. The manager played a crucial role in facilitating the transition and maintaining team cohesion.

Based on these conclusions, the following recommendations are proposed to enhance managerial activity and strengthen legal teams:

1. *Continue Investing in the Digitalization of Legal Processes:*

It is recommended to expand IT solutions and fully integrate legal activities into a unified digital system to ensure traceability, efficiency, and reduced bureaucracy.

2. *Strengthen the Team's Digital and Legal Competencies:*

Regular training sessions in modern technologies and legal updates are necessary to keep the team competitive and well-prepared.

3. *Implement a Standardized Performance Evaluation System:*

A clear performance evaluation framework, including objective indicators, regular feedback, and formal recognition, should be introduced to encourage engagement and accountability.

4. *Foster an Organizational Culture Based on Collaboration and Trust:*

Managers should promote a participative leadership style rooted in open communication, mutual respect, and shared responsibility to strengthen team cohesion

nea echipei și a preveni conflictele.

5. *Monitorizarea continuă a impactului digitalizării asupra echipei.* Se recomandă evaluarea periodică a modului în care tehnologiile implementate influențează volumul de muncă, calitatea serviciilor și starea de bine a angajaților, ajustând procesele în funcție de rezultatele obținute.

Managementul modern în cadrul unei Secții de asistență juridică, nu mai poate fi conceput fără integrarea leadershipului strategic, a tehnologiilor informaționale și a unei culturi organizaționale bazate pe cooperare și dezvoltare continuă. Iar managerul este cheia eficienței operaționale și motorul principal al schimbării instituționale durabile.

and prevent conflicts.

5. *Continuously Monitor the Impact of Digitalization on the Team:*

It is recommended to periodically assess how implemented technologies affect workload, service quality, and employee well-being, and to adjust processes accordingly.

Modern management within a Legal Assistance Section cannot be conceived without the integration of strategic leadership, information technologies, and an organizational culture based on cooperation and continuous development. The manager is the key to operational efficiency and the main driver of sustainable institutional change.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Codul Muncii al RM Nr. 154 din 28-03-2003.
2. Doran G. T. „There’s a S.M.A.R.T. Way to Write Management’s Goals and Objectives”. *Management Review*, 70(11), 1981, pag. 35–36.
3. Walker D. H. T. Postproject Reviews to Gain Effective Lessons Learned. *International Journal of Managing Projects in Business*, Vol. 2, Nr. 2, 2009, pag. 320–321.
4. Freudenberg H. J. „Staff Burn-Out”. *Journal of Social Issues*, 30(1), 1974, pag. 159–165.
5. Drucker Peter Ferdinand. *The Practice of Management*, 1954.
6. Mintzberg Henry, Harper & Row. *The Nature of Managerial Work*, 1973, pag. 20.
7. Raportul anual de activitate a INSP, Chișinău 2025.

CZU [504.06+327](478+4)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18680533>

AUDITUL ECOLOGIC CA INSTRUMENT STRATEGIC PENTRU SECURITATEA ECOLOGICĂ: Studiu comparat între Turcia și Republica Moldova

Ali KESTANE¹
Luminița DIACONU²

Acest studiu examinează rolul auditului de mediu ca instrument strategic de consolidare a securității ecologice, analizând în paralel practicile și evoluțiile din Turcia și Republica Moldova în perioada 2020–2025. În contextul intensificării riscurilor ecologice globale și al presiunilor crescute asupra sistemelor de guvernare, auditul ecologic devine un mecanism esențial pentru evaluarea conformității, gestionarea riscurilor și creșterea transparenței instituționale. Printr-o analiză comparativă a cadrului normativ, a capacităților instituționale și a mecanismelor de implementare, studiul evidențiază modul în care cele două state utilizează auditul ecologic pentru a asigura buna guvernare, protejarea resurselor naturale și atingerea unor obiective de dezvoltare durabilă.

Rezultatele arată că Turcia dispune de mecanisme avansate de control, integrate cu procesele de armonizare la acquis-ul comunitar, în timp ce Republica Moldova se remarcă prin dinamism legislativ și accelerarea reformelor orientate spre sustenabilitate, în ciuda constrângerilor instituționale. În ambele țări, auditul ecologic contribuie la creșterea responsabilității publice, îmbunătățirea calității politicilor și consolidarea rezilienței ecologice. De asemenea, analiza demonstrează că integrarea auditului de mediu în arhitectura securității ecologice oferă un cadru eficient pentru prevenirea riscurilor, optimizarea gestionării resurselor și implicarea actorilor relevanți, inclusiv comunitățile

ENVIRONMENTAL AUDITING AS A STRATEGIC INSTRUMENT FOR ECOLOGICAL SECURITY: Evidence from Türkiye and the Republic of Moldova

Ali KESTANE¹
Luminița DIACONU²

This study examines the role of environmental auditing as a strategic instrument for strengthening ecological security, offering a comparative analysis of practices and developments in Türkiye and the Republic of Moldova during the period of 2020–2025. In the context of intensifying global ecological risks and increasing pressures on governance systems, environmental auditing emerges as a key mechanism for evaluating compliance, managing risks, and enhancing institutional transparency. Through a comparative assessment of the regulatory framework, institutional capacities, and implementation mechanisms, the study highlights how both states employ environmental auditing to ensure good governance, protect natural resources, and advance sustainable development objectives.

The findings show that Türkiye benefits from advanced control mechanisms closely aligned with EU harmonization processes, while the Republic of Moldova stands out through legislative dynamism and accelerated sustainability-oriented reforms, despite existing institutional constraints. In both countries, environmental auditing contributes to increased public accountability, improved policy quality, and strengthened ecological resilience. The analysis also demonstrates that integrating environmental auditing into the architecture of ecological security provides an effective framework for risk prevention, resource management optimization, and the engagement of relevant actors, including local communities.

¹ Conferențiar universitar, doctor, FEAS, Departamentul Administrare Business, Universitatea Kilis 7 Aralık, Turcia (ROR: <https://ror.org/048b6qs33>), e-mail: rimer@kilis.edu.tr; e-mail: alikestane@kilis.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7049-0354>

Associate Professor, PhD, FEAS, Department of Business Administration, Kilis 7 Aralık University, Turkey (ROR: <https://ror.org/048b6qs33>), e-mail: rimer@kilis.edu.tr; e-mail: alikestane@kilis.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7049-0354>

² Lector, doctor în drept, Facultatea Relații Economice Internaționale, Academia de Studii Economice din Moldova (ROR: <https://ror.org/04d26v797>), e-mail: rectorat@ase.md; e-mail: lumidiaconu74@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6736-6344>

PhD, Faculty of International Economic Relations, Academy of Economic Studies of Moldova (ROR: <https://ror.org/04d26v797>), e-mail: rectorat@ase.md; e-mail: lumidiaconu74@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6736-6344>

locale. Lucrarea propune consolidarea capacităților instituționale, digitalizarea proceselor de audit și dezvoltarea unor mecanisme participative robuste, capabile să susțină tranziția ambelor state către o guvernare ecologică modernă și sustenabilă.

Cuvinte-cheie: guvernare corporativă, securitate ecologică, management de mediu, sustenabilitate, audit ecologic.

The paper proposes strengthening institutional capacities, digitizing audit processes, and developing robust participatory mechanisms capable of supporting both states in their transition toward modern, sustainable environmental governance.

Keywords: corporate governance; ecological security, environment management; sustainability; environmental audit

INTRODUCERE

În ultimele decenii, presiunile exercitate asupra mediului au devenit tot mai complexe și mai acute, determinând statele să își regândească instrumentele de guvernare menite să protejeze resursele naturale, să reducă riscurile ecologice și să asigure sustenabilitatea pe termen lung. În acest context, auditul ecologic a evoluat dintr-un simplu mecanism de monitorizare tehnică într-un pilon strategic al guvernării corporative și al politicilor publice orientate spre prevenirea degradării ecosistemelor. Pe măsură ce statele și întreprinderile se confruntă cu responsabilități tot mai extinse legate de schimbările climatice, poluare și utilizarea ineficientă a resurselor, auditul ecologic devine esențial pentru anticiparea riscurilor, creșterea transparenței și consolidarea securității de mediu.

Conceptul de securitate ecologică capătă o importanță centrală în studiile contemporane, întrucât reflectă modul în care degradarea mediului poate afecta stabilitatea socială, sănătatea publică, funcționarea economică și reziliența instituțională. Atât în Turcia, cât și în Republica Moldova, provocările ecologice – de la poluarea industrială la pierderea biodiversității și vulnerabilitățile legate de resursele de apă – sunt strâns corelate cu nevoia de modernizare a sistemelor de guvernare și de întărire a mecanismelor de control.

Deși ambele state se confruntă cu presiuni ecologice semnificative, parcursurile lor instituționale diferă: Turcia a dezvoltat în ultimele două decenii un ca-

INTRODUCTION

In recent decades, pressures on the environment have become increasingly complex and acute, prompting countries to rethink their governance tools designed to protect natural resources, reduce environmental risks, and ensure long-term sustainability. In this context, environmental auditing has evolved from a simple technical monitoring mechanism into a strategic pillar of corporate governance and public policies aimed at preventing ecosystem degradation. As states and businesses face increasing responsibilities related to climate change, pollution, and inefficient resource use, environmental auditing is becoming essential for anticipating risks, increasing transparency, and strengthening environmental security.

The concept of ecological security is becoming central to contemporary studies, as it reflects how environmental degradation can affect social stability, public health, economic functioning, and institutional resilience. In both Turkey and the Republic of Moldova, environmental challenges—from industrial pollution to biodiversity loss and water resource vulnerabilities—are closely linked to the need to modernize governance systems and strengthen control mechanisms.

Although both countries face significant environmental pressures, their institutional trajectories differ: Turkey has developed a robust regulatory and compliance framework over the past two decades, influenced by both international economic integration processes and gradual align-

dru robust de reglementare și conformitate, influențat atât de procesele de integrare economică internațională, cât și de alinierea graduală la acquis-ul european. Republica Moldova, în schimb, se află într-un proces continuu de armonizare cu directivele UE privind protecția mediului și consolidarea capacităților instituționale, în special în sfera controlului de stat și a responsabilității corporative.

Acest articol investighează rolul auditului de mediu ca instrument de guvernanță și securitate ecologică, analizând comparativ evoluțiile, provocările și bunele practici din Turcia și Republica Moldova. Prin integrarea perspectivei securității ecologice cu analiza instituțională și corporativă, studiul oferă o abordare inovatoare asupra modului în care auditul de mediu poate consolida reziliența ecologică și sprijini tranziția spre modele sustenabile de dezvoltare. Scopul final este de a oferi o înțelegere aprofundată a modului în care instrumentele de audit contribuie nu doar la conformare, ci și la prevenirea riscurilor sistemice și la întărirea mecanismelor de guvernanță într-un context marcat de schimbări accelerate.

Auditul ecologic s-a afirmat drept un element esențial în efortul global de promovare a dezvoltării durabile, acționând ca o punte între guvernanta corporativă și responsabilitatea ecologică. În contextul presiunilor crescânde exercitate de părțile interesate asupra companiilor pentru a demonstra angajamentul față de sustenabilitate, auditul ecologic oferă un mecanism structurat de evaluare a conformității, de reducere a riscurilor și de consolidare a transparenței. Aceste audituri nu doar verifică respectarea reglementărilor de mediu, ci funcționează și ca un instrument strategic pentru cultivarea încrederii în rândul investitorilor, clienților și comunităților [21].

Turcia și Republica Moldova, două state cu peisaje socio-economice și provocări de mediu diferite, oferă perspective deosebite asupra rolului auditului de mediu în consolidarea sustenabilității în ca-

ment with the European acquis. The Republic of Moldova, on the other hand, is in a continuous process of harmonization with EU directives on environmental protection and institutional capacity building, particularly in the areas of state control and corporate responsibility.

This study situates environmental auditing and ecological security at the intersection of sustainability, governance quality, and ecological resilience. By comparing Türkiye and the Republic of Moldova during the 2020–2025 period, it highlights how environmental auditing contributes to the consolidation of ecological security and identifies opportunities for improving the effectiveness of environmental governance systems. The analysis further emphasizes that strengthening auditing capacities, enhancing digital monitoring tools, and broadening stakeholder engagement are essential steps in enabling both countries to transition toward robust, future-oriented models of environmental management.

Environmental auditing has emerged as a cornerstone in the global pursuit of sustainable development, bridging the gap between corporate governance and ecological responsibility. As businesses face mounting pressure from stakeholders to demonstrate their commitment to sustainability, environmental audits provide a structured mechanism to evaluate compliance, and enhance transparency. These audits not only ensure adherence to environmental regulations but also serve as a strategic tool for fostering trust among investors, customers, and communities [21].

Türkiye and Moldova, two nations with distinct socio-economic landscapes and environmental challenges, offer unique perspectives on the role of environmental auditing in strengthening sustainability within corporate governance frameworks. Türkiye's proactive integration of climate adaptation strategies into its national development framework highlights its commitment to sustainable practices [20].

drul guvernantei corporative. Integrarea proactivă de către Turcia a strategiilor de adaptare la schimbările climatice în cadrul național de dezvoltare evidențiază angajamentul său față de practicile durabile [20]. În același timp, eforturile Republicii Moldova de modernizare a sistemului de asigurare a conformității de mediu subliniază importanța capacității instituționale și a implicării părților interesate în atingerea obiectivelor ecologice [12].

În pofida literaturii ample privind auditul ecologic și sistemele de management de mediu, persistă numeroase lacune în domeniu. De exemplu, lipsesc studii empirice care să stabilească o relație directă între anumite metode de implementare și îmbunătățiri măsurabile ale performanței de mediu. De asemenea, inconsecvențele în definirea conceptelor și în utilizarea scadelor de măsurare îngreunează analizele comparative. Cercetările ulterioare ar trebui să se concentreze pe dezvoltarea unor indicatori standardizați pentru evaluarea performanței de mediu și pe identificarea unor strategii de implementare inovatoare, adaptabile la peisajele de reglementare în continuă schimbare [33].

Această lucrare își propune să investigheze dinamica comparativă a auditului ecologic în Turcia și Republica Moldova, analizând impactul acestuia asupra guvernantei corporative și sustenabilității. Prin examinarea cadrului de reglementare, a mecanismelor instituționale și a rezultatelor practice în ambele țări, studiul oferă perspective valoroase privind modul în care auditul ecologic poate stimula dezvoltarea durabilă și consolida responsabilitatea corporativă. Rezultatele obținute contribuie la un discurs mai larg privind practicile ESG (Environmental, Social, and Governance), oferind recomandări aplicabile atât factorilor de decizie, cât și mediului de afaceri. Constatările evidențiază faptul că reglementările implementate în Turcia și Republica Moldova sunt promițătoare. Cu alte cuvinte, deși reglementările juridice ale

Meanwhile, Moldova's efforts to modernize its environmental compliance assurance system underscore the importance of institutional capacity and stakeholder engagement in achieving ecological goals [12].

Despite extensive research on environmental audits and management systems, several gaps remain. For example, there is a lack of empirical studies that establish a direct link between specific implementation methods and measurable improvements in environmental performance. In addition, inconsistencies in definitions and measurement scales across studies hinder comparative analyses. Future research should focus on developing standardized metrics for assessing environmental performance and exploring innovative implementation strategies that can adapt to changing regulatory landscapes [33].

This paper aims to explore the comparative dynamics of environmental auditing in Türkiye and Moldova, focusing on its impact on corporate governance and sustainability. By analyzing the regulatory frameworks, institutional mechanisms, and practical outcomes in these countries, this study seeks to provide valuable insights into how environmental audits can drive sustainable development while enhancing corporate accountability. The findings will contribute to the broader discourse on Environmental, Social, and Governance (ESG) practices, offering actionable recommendations for policymakers and businesses alike. The key results obtained show that the regulations implemented in Türkiye and Moldova are promising. In other words, although the legal regulations of the countries are subject to different legislative provisions, their implementation methods are similar. However, it shows that Türkiye has advanced control mechanisms in environmental control practices, while Moldova is successful in terms of regulations and policies.

celor două state se bazează pe dispoziții legislative diferite, metodele lor de implementare sunt similare. Totodată, analiza arată că Turcia dispune de mecanisme avansate de control în practicile de verificare de mediu, în timp ce Republica Moldova se remarcă printr-un cadru robust de reglementări și politici.

ANALIZA LITERATURII

Literatura de specialitate cuprinde numeroase studii privind guvernanta corporativă, sustenabilitatea și auditul ecologic. Există cercetări axate pe relația dintre guvernanta corporativă și sustenabilitate, precum și studii care abordează sustenabilitatea din perspectiva managementului de mediu și a auditului de mediu. În contextul temei prezentei cercetări, se observă că studiile care tratează într-un mod integrat guvernanta corporativă, sustenabilitatea și auditul ecologic sunt relativ limitate. În cele ce urmează sunt prezentate lucrările considerate relevante pentru obiectivele și direcția acestui studiu.

Castka et al. (2020) au investigat rolul tehnologiilor moderne (blockchain, imagistica prin satelit și altele) în creșterea acurateței și a promptitudinii auditurilor sociale și de mediu din lanțurile de aprovizionare. Concluziile indică faptul că aceste tehnologii oferă avantaje semnificative pentru gestionarea costurilor și timpului, comparativ cu metodele tradiționale de audit, în ceea ce privește colectarea, înregistrarea, analiza și interpretarea datelor. Arif et al. (2021) au constatat că nivelul de calificare al comitetelor de audit influențează pozitiv volumul raportărilor privind sustenabilitatea, într-un studiu dedicat efectelor calității activităților de audit asupra divulgărilor de natură ecologică, socială și economică. Erin et al. (2021) au obținut rezultate care arată că variabilele aferente consiliului de administrație (dimensiunea consiliului, diversitatea de gen, expertiza membrilor), precum și caracte-

LITERATURE REVIEW

There are studies in the literature on corporate governance, sustainability and environmental auditing. There are studies on corporate governance and sustainability or sustainability in the context of environmental management and environmental auditing. Within the scope of the theme of this research, it can be seen that the studies that address corporate governance, sustainability and environmental auditing in an integrated manner are shallow. The studies that are considered important in accordance with the purpose and theme of the research are explained below.

Castka et al. (2020) investigated the role of technology (such as blockchain, satellite imaging and others) in improving the accuracy and timeliness of social and environmental audits in supply chains; They found that technology provides significant advantages in cost and time management over traditional auditing in data collection, recording, analysis and interpretation. Arif et al. (2021) found that audit committee qualifications positively affect the quantity of sustainability disclosures in their study on the impact of the quality of auditing studies on environmental, social and economic disclosures. Erin et al. (2021) obtained the following results in their research on corporate governance and sustainability reporting quality; board variables (board size, board gender diversity, and board expertise) and audit committee characteristics (audit committee size, audit expertise, and audit meeting) are significantly associated with sustainability reporting quality.

Fera et al. (2022) investigated the relationship between the quality of internal corporate governance mechanisms and audit issues disclosed by external auditors in their reports as a result of adopting a sustainable corporate governance system. The results of the research emphasize that firms with a high-quality and sustainable corporate governance system tend to have

risticile comitetului de audit (dimensiune, competențe, frecvența ședințelor) sunt corelate semnificativ cu calitatea raportărilor de sustenabilitate.

Fera et al. (2022) au analizat relația dintre calitatea mecanismelor interne de guvernare corporativă și problemele de audit semnalate de auditorii externi în urma adoptării unui sistem de guvernare corporativă sustenabilă. Rezultatele evidențiază că firmele cu sisteme de guvernare mai robuste au mai puține probleme majore de audit. Cao et al. (2022) au desfășurat un studiu privind auditul de stat și managementul de mediu în China și au constatat că reforma analizată nu a avut un impact direct asupra cheltuielilor financiare de mediu în ceea ce privește performanța auditului de stat; dimpotrivă, aceasta a îmbunătățit performanța input-output în domeniul mediului și capacitățile de management de mediu.

Naciti et al. (2022), într-o analiză a literaturii cuprinzând studiile realizate între 1999–2019 privind guvernarea corporativă și sustenabilitatea, au subliniat, printr-o analiză cronologică, tranziția de la concepte abstracte precum „societate”, „etică” și „responsabilitate”, către termeni mai concreți și operaționalizabili precum „director femeie”, „dimensiunea consiliului” sau „director independent”. Autorii arată că literatura privind guvernarea corporativă și sustenabilitatea a evoluat de la abordări conceptuale la studii cu caracter strategic și aplicativ. Shamsadini et al. (2022), analizând factorii care influențează practicile de audit de mediu, au constatat că sustenabilitatea este afectată în societățile și organizațiile care contribuie la poluarea și degradarea mediului. Ei au remarcat, totodată, că societățile aflate în dezvoltare nu dețin un nivel suficient de conștientizare privind aceste probleme și necesită programe suplimentare de dezvoltare.

Hichri (2023) a investigat impactul calității auditului și al auditului de mediu asupra raportării integrate, precum și influența auditului de mediu asupra

fewer key audit issues arising from the audit process and subsequently disclosed in the audit report. Cao et al. (2022), conducted a study on state auditing and environmental management in China; they found that the reform did not have a direct impact on environmental financial expenditures on the performance of state auditing environmental management; on the contrary, it improved environmental input-output performance and environmental management capabilities.

Naciti et al. (2022), in their literature research on the examination of studies conducted between 1999–2019 on corporate governance and sustainability; through chronological analysis, they stated that there was a transition from more abstract concepts such as “society”, “ethics” and “responsibility” to more concrete and actionable terms such as “female director”, “board size” and “independent director”. They also suggested that the corporate governance and sustainability literature has evolved from a highly conceptual approach to more strategic and practical studies. Shamsadini et al. (2022), in their study investigating the factors affecting environmental audit practices, found that sustainability was harmed in societies and organizations that polluted the environment with increasing environmental pollution and destruction. However, they stated that developing societies did not have sufficient awareness on this issue and that it needed to be developed.

Hichri (2023), investigated the impact of audit quality and environmental audit on integrated reporting and the impact of environmental audit on audit quality, and as a result; found a positive and significant relationship between audit quality and integrated reporting. It also found that environmental auditing has a positive and significant effect on integrated reporting. Ergün (2024), in his research on the structure of environmental auditing and environmental ethics in Türkiye, suggested that the moral justification for the claim that environmen-

calității auditului în sine. Concluziile indică o relație pozitivă și semnificativă atât între calitatea auditului și raportarea integrată, cât și între auditul ecologic și calitatea raportării integrate. Ergün (2025), într-un studiu despre structura auditului de mediu și etica mediului în Turcia, a sugerat că justificarea morală pentru afirmarea necesității ca auditul ecologic să fie public nu trebuie căutată în diferențele de valori etice dintre administrația publică și sectorul privat. Rodrigues et al. (2025), analizând rolul auditului de mediu în activarea sustenabilității corporative, au descoperit că managementul socio-ecologic este perceput ca esențial de către companii și că există o conștientizare tot mai mare a importanței integrării practicilor durabile. Ei subliniază, de asemenea, că auditul ecologic reprezintă principalul instrument pentru îmbunătățirea performanței de mediu a întreprinderilor și generează valoare adăugată în asigurarea sustenabilității.

Luciano et al. (2025), în cercetările privind rolul auditului de mediu în dezvoltarea managementului socio-ecologic al întreprinderilor, au demonstrat că aceste audituri nu doar contribuie la identificarea zonelor de risc și asigurarea conformității cu anumite reglementări, ci stimulează îmbunătățirea continuă și susțin consolidarea unei culturi organizaționale orientate spre sustenabilitate. Totodată, s-a subliniat că, pe lângă creșterea eficienței operaționale și reducerea costurilor, auditul ecologic poate consolida reputația companiilor și le poate oferi avantaje competitive pe piață.

Analiza conceptuală și bibliografică elaborată pentru guvernanta corporativă, sustenabilitate și auditul ecologic, în conformitate cu scopul cercetării, a fost prezentată mai sus. Examinarea literaturii arată că studiile care oferă o perspectivă cu adevărat integrată asupra temei sunt puține. De asemenea, s-a constatat că o parte importantă a literaturii disponibile este orientată preponderent spre contexte

tal auditing should be a public audit should not be sought in the difference in ethical values of public administration and business management. Rodrigues et al. (2024), in his research on the role of environmental auditing in activating corporate sustainability, found that socio-environmental management is perceived as fundamental by companies and that there is an increasing awareness of the importance of integrating sustainable practices. In addition, he stated that environmental audits are the main tool for improving the environmental performance of companies and create added value in ensuring sustainability.

Luciano et al. (2024), in his research on the role of environmental auditing in developing the socio-environmental management understanding of businesses; It has been shown that relevant audits not only help identify risk areas and ensure regulatory compliance, but also encourage continuous improvement and an organizational culture focused on sustainability. It has been emphasized that in addition to increasing operational efficiency and reducing costs, it can also strengthen reputation and provide competitive advantages in the market.

The conceptual framework and literature research prepared for corporate governance, sustainability and environmental auditing, based on the purpose of the research, have been explained above. When the literature studies are examined, it has been concluded that the studies that bring an integrated perspective on the subject are shallow. In addition, it has been determined that a significant portion of the studies are at the national level. Comparing Türkiye and Moldova in this research will bring a different perspective to the literature. Especially, the bridge to be established between the sustainable corporate governance approach and environmental auditing will create an international awareness on the subject. In this respect, this research can be an important guide for research-

naționale. Compararea Turciei și Republicii Moldova în cadrul acestui studiu oferă, astfel, o perspectivă nouă în literatura de specialitate. În mod particular, conexiunea conceptuală și practică dintre guvernanta corporativă sustenabilă și auditul ecologic poate contribui la dezvoltarea unei conștientizări internaționale pe această temă. În acest sens, lucrarea de față poate reprezenta un ghid util pentru cercetătorii interesați să dezvolte analize complexe, atât în plan teoretic, cât și aplicativ. Pe baza celor prezentate, metodologia cercetării, rezultatele obținute și concluziile sunt expuse în detaliu în secțiunile următoare.

MATERIALE ȘI METODE APLICATE

În această secțiune a cercetării sunt prezentate:

- I) scopul și importanța studiului;
- II) aria de cuprindere și limitările cercetării;
- III) evaluarea și explicarea detaliată a rezultatelor obținute în urma analizei datelor colectate.

Este de menționat că, în cadrul auditurilor de mediu preliminare și curente, se aplică metode de control precum verificarea tuturor calculelor aferente planurilor privind desfășurarea activității economice planificate, inclusiv în contextul expertizei ecologice. În cadrul acestei metode sunt analizați indicatorii planului economic, fiind examinate documentele relevante, inclusiv cele care atestă capacitatea financiară a beneficiarului utilizării resurselor de mediu, cum ar fi existența fondurilor necesare sau a contractelor preliminare de finanțare a activității economice propuse.

Totuși, metoda principală a controlului ulterior o constituie auditul. Această formă de control ecologic are în vedere subiectul, obiectul, scopul și temeiul controlului. În opinia noastră, metodele de audit în cadrul controlului ecologic includ verificările documentare (acte, registre, rapoarte) și verificarea concordanței situației

ers to make rich analyses in theory and practice. Based on the explanations made, the method of the research, the findings reached and the results obtained are explained in detail in the following headings.

MATERIALS AND METHODS

In this section of the research;

- i) the purpose and importance of the research are included,
- ii) the scope and limitation of the research are explained,
- iii) the findings obtained as a result of the analysis of the obtained data are evaluated and explained in detail below.

It is worth noting that when conducting preliminary and current environmental audits, such control methods as checking all calculations for all plans for carrying out the planned economic activity are applied, this is possible even within the framework of the ecological expertise. Within the framework of this method, the indicators of the economic plan are checked, documents are examined, including those that certify the financial capabilities of the environmental use beneficiary, namely the existence of funds or the existence of preliminary contracts for financing the planned economic activity.

However, the main method of subsequent control is the audit. This method of ecological control takes into account the subject, object, purpose and basis of control. In our opinion, the methods of ecological control auditing include ecological control (checks of documentation and correspondence of the real state of affairs with those reported to environmental authorities, etc.).

The methods of implementing state environmental audits are checks in the form of an examination and authorization of operations.

An audit means a comprehensive check of the activities of the control unit, which is expressed in carrying out con-

reale cu informațiile transmise autorităților de mediu.

Metodele de realizare a auditului de mediu la nivel de stat includ verificări sub forma examinării și autorizării operațiunilor. Auditul reprezintă o verificare complexă a activităților unității supuse controlului, materializată în acțiuni de analiză documentară și faptică privind legalitatea întregului proces de utilizare a resurselor de mediu, precum și concordanța volumului final sau a fluxului de utilizare cu consumul real sau cu impactul efectiv asupra mediului. Nu mai puțin importantă este analiza fiabilității și acurateței reflectării acestor informații în documentația oficială de evidență a utilizării resurselor de mediu [46].

Rezultatele inspecției și auditului sunt consemnate într-un act oficial. Dacă examinarea este privită ca metodă de control în auditul ecologic, aceasta reprezintă analiza și evaluarea situației dintr-un anumit domeniu de activitate al entității controlate. Rezultatele examinării sunt exprimate, de regulă, printr-o concluzie formulată într-un act oficial [19].

În același timp, autorizarea activităților de utilizare a resurselor de mediu reprezintă o activitate prealabilă de aprobare a modurilor de utilizare a acestora. Această metodă presupune posibilitatea refuzului autorizării activității respective. Astfel, permisiunea de a desfășura activități de utilizare a resurselor de mediu este formalizată prin înscrierea autorizației într-un act, însă exclusiv după verificarea documentelor depuse în vederea aprobării utilizării resurselor de mediu.

1. Scopul și importanța cercetării

Studiul de față își propune să examineze comparativ auditul ecologic în Turcia și **Republica Moldova** între anii 2020–2025, analizând modul în care aceste practici contribuie la consolidarea securității ecologice și la întărirea guvernancei corporative și instituționale. Cercetarea urmărește să identifice stadiul actual al implementării auditului de mediu, conținutul, metodolo-

gical control actions on the documentary and factual study of the legality of the entire process of using environmental resources and the correspondence of the final volume or turnover to the actual consumption or influence of environmental resources. No less important is the need to analyze the reliability and correctness of their reflection in the documentation of environmental use records [46].

The results of the inspection and audit are documented by reflecting them in an official act. If tackling the subject of examination as a method of environmental control audit-it means the analysis and assessment of the state in a certain area of activity of the control object. The results of the examination are expressed, as a rule, by a conclusion formulated in an official act [19].

Whilst authorization of environmental resource use activities- means a prior activity of approval of environmental uses. This method also implies the right to refuse authorization of the respective activity. Or, permission to carry out environmental resource use activities is reflected in the registration of the permit in an act, but exclusively after verification of the documents submitted for the purpose of carrying out environmental uses.

1. Purpose and Importance of the Research

This study aims to conduct a comprehensive comparative analysis of environmental auditing in Türkiye and the Republic of Moldova between 2020 and 2025, examining how these practices contribute to the strengthening of ecological security and the enhancement of corporate and institutional governance. The research seeks to identify the current status of environmental audit implementation, analyze its content, applied methodologies, and development trends in both practice and literature, offering an integrated perspective on the role of auditing as a tool for ecological risk prevention and the promotion of sustainability.

giile aplicate și direcțiile de dezvoltare ale studiilor existente, atât în literatură, cât și în practică, oferind o perspectivă integrată asupra rolului auditului ca instrument de prevenire a riscurilor ecologice și de promovare a sustenabilității.

Importanța acestui studiu derivă din mai multe dimensiuni complementare:

1. Evaluarea convergențelor și diferențelor dintre Turcia și Republica Moldova în domeniul auditului de mediu și al securității ecologice. Analiza comparativă permite identificarea mecanismelor comune și a discrepanțelor dintre cadrele instituționale, oferind o înțelegere clară a modului în care fiecare stat aplică principiile de guvernare ecologică și corporativă. În plus, studiul evidențiază bunele practici și provocările specifice, inclusiv modul în care resursele naturale, reglementările naționale și mecanismele de control sunt gestionate în contextul responsabilităților ecologice.

2. Identificarea necesităților practice și a direcțiilor de dezvoltare. Prin analiza evoluției auditului de mediu între 2020 și 2025, cercetarea evidențiază lacunele și oportunitățile de îmbunătățire cu privire la implementarea politicilor de protecție a mediului, alinierea la standardele europene și integrarea principiilor de sustenabilitate în activitatea instituțiilor publice și private. Această abordare permite formularea de recomandări concrete pentru optimizarea proceselor de audit și sporirea eficienței acțiunilor de guvernare ecologică.

3. Orientarea autorităților de reglementare și supraveghere. Rezultatele studiului oferă informații relevante pentru factorii de decizie din domeniul mediului, contribuind la consolidarea capacității instituționale, creșterea transparenței și eficientizarea mecanismelor de monitorizare și control. În același timp, cercetarea furnizează argumente pentru adoptarea unor politici care să sprijine implementarea sustenabilă și prevenirea riscurilor ecologice, subliniind rolul auditului de me-

The importance of this study stems from several complementary dimensions:

1. Assessing convergences and divergences between Türkiye and the Republic of Moldova in environmental auditing and ecological security The comparative analysis allows for the identification of common mechanisms and existing discrepancies in institutional frameworks, providing a clear understanding of how each country applies ecological and corporate governance principles. The study highlights both best practices and country-specific challenges, including the management of natural resources, national regulations, and control mechanisms within the context of environmental responsibility.

2. Identifying practical needs and development directions. By analyzing the evolution of environmental auditing between 2020 and 2025, the research highlights gaps and opportunities for improving the implementation of environmental protection policies, alignment with European standards, and integration of sustainability principles into public and private sector activities. This approach enables the formulation of concrete recommendations for optimizing auditing processes and enhancing the effectiveness of ecological governance.

3. Guiding regulatory and supervisory authorities. The findings provide relevant insights for decision-makers in the environmental sector, contributing to strengthening institutional capacity, increasing transparency, and improving monitoring and control mechanisms. Simultaneously, the research supports the adoption of policies that facilitate sustainable implementation and ecological risk prevention, emphasizing the strategic role of environmental auditing in ecological governance.

4. Supporting the development of high value-added applications and practices. The study provides a foundation for the development of innovative tools, such as digital environmental monitoring plat-

diu ca instrument strategic în domeniul guvernantei ecologice.

4. Sprijinirea dezvoltării unor aplicații și practici cu valoare adăugată ridicată. Studiul servește ca bază pentru dezvoltarea unor instrumente inovatoare, precum platforme digitale de monitorizare a mediului, sisteme integrate de raportare și evaluare a riscurilor ecologice și proceduri de audit orientate spre sustenabilitate. Aceste aplicații contribuie la creșterea rezilienței ecologice, îmbunătățirea transparenței instituționale și consolidarea participării publice la deciziile privind protecția mediului.

Prin urmare, cercetarea nu doar compară două state în domeniul auditului de mediu, ci oferă o contribuție substanțială la literatura de specialitate, integrând perspective de securitate ecologică, guvernanta corporativă și dezvoltare durabilă. Rezultatele sale sunt utile atât cercetătorilor, cât și decidenților și practicienilor, demonstrând modul în care auditul de mediu poate funcționa ca un instrument strategic pentru prevenirea riscurilor ecologice, creșterea responsabilității instituționale și promovarea unui model durabil de guvernanta.

De asemenea, prezenta lucrare urmărește realizarea unei analize comparative a studiilor privind auditul ecologic desfășurate în Turcia și Republica Moldova în perioada 2020–2025, cu scopul de a determina statutul actual, conținutul și direcțiile de evoluție atât în practică, cât și în literatura de specialitate. Importanța acestei cercetări rezidă în evaluarea comparativă a studiilor derulate în cele două state în intervalul menționat, din perspectiva guvernantei corporative, a politicilor de durabilitate și a auditului de mediu, pentru:

- I) a identifica elementele convergente și divergente;
- II) a evidenția necesitățile și direcțiile de acțiune la nivel practic;
- III) a furniza orientări utile autorităților de reglementare și supraveghere;
- IV) a fundamenta implementarea

forms, integrated reporting and ecological risk assessment systems, and audit procedures focused on sustainability. These applications contribute to ecological resilience, enhance institutional transparency, and promote public participation in environmental decision-making.

Thus, this research goes beyond a mere comparison of two countries in environmental auditing; it offers a substantial contribution to the scholarly literature by integrating perspectives on ecological security, corporate governance, and sustainable development. Its findings are valuable for researchers, policymakers, and practitioners, demonstrating how environmental auditing can serve as a strategic instrument for ecological risk prevention, institutional accountability, and the promotion of sustainable governance models.

This study aims to comparatively examine the environmental auditing studies conducted in Türkiye and Moldova between the years 2020–2025; to determine the current status, content and direction of the studies conducted in practice and literature. This study is of critical importance in terms of comparing the studies conducted in Türkiye and Moldova (2020–2025 as of the relevant years) in terms of corporate governance approach, sustainability studies and environmental audit; i) to reveal the situation determination regarding similar and different aspects, ii) to reveal what needs to be done in practice in both countries and iii) to guide regulatory and supervisory authorities in practice and iv) to be able to implement high value-added applications in the future.

2 Scope and Limitations of the Research

In line with the purpose of this study, the research focuses on analyzing environmental auditing regulations, practices, and studies related to corporate governance and sustainability between 2020 and 2025 in Türkiye and the Republic of Moldova. The study aims to integrate these dimen-

unor practici cu valoare adăugată ridicată în viitor.

2. Obiective și restricții ale studiului

În conformitate cu scopul acestui studiu, domeniul cercetării se concentrează asupra analizării reglementărilor și practicilor privind auditul ecologic, guvernanta corporativă și sustenabilitatea între anii 2020 și 2025, în Turcia și **Republica Moldova**. Studiul își propune să integreze aceste dimensiuni într-un cadru conceptual mai larg, axat pe consolidarea securității ecologice, evidențiind modul în care auditul de mediu poate funcționa ca instrument strategic de prevenire a riscurilor ecologice, de creștere a transparenței instituționale și de promovare a sustenabilității.

Limita principală a cercetării constă în faptul că analiza se concentrează exclusiv pe cele două state menționate, Turcia și Republica Moldova, ceea ce determină un cadru comparativ restrâns. Cu toate acestea, selecția acestor țări este justificată prin specificitatea lor geografică, poziția strategică și diferențele de capacitate instituțională, oferind o perspectivă valoroasă asupra modului în care auditul de mediu este utilizat ca instrument de guvernanta ecologică în contexte diferite. Studiul se limitează la evaluarea reglementărilor și practicilor implementate în perioada 2020–2025, incluzând atât cadrele legislative, directivele și strategiile naționale, cât și aplicarea lor în instituțiile publice și companiile private.

Această cercetare prezintă o valoare originală datorită contribuției sale în mai multe privințe:

1. Oferirea unei perspective integrate asupra guvernantei și securității ecologice. Studiul combină analiza auditului ecologic cu dimensiunea guvernantei corporative și a sustenabilității, evidențiind interdependența dintre reglementările legale, implementarea practică și impactul asupra mediului. Astfel, rezultatele oferă o înțelegere holistică a modului în care auditul de mediu contribuie la protejarea re-

sions into a broader conceptual framework centered on strengthening ecological security, highlighting how environmental auditing can function as a strategic tool for ecological risk prevention, enhancing institutional transparency, and promoting sustainability.

The primary limitation of this research is its focus on only two countries, Türkiye and the Republic of Moldova, which provides a relatively narrow comparative framework. Nevertheless, this selection is justified by the geographic specificity, strategic position, and differences in institutional capacity of the two states, offering valuable insights into how environmental auditing is applied as a mechanism of ecological governance in distinct national contexts. The study is further limited to the evaluation of regulations and practices implemented during 2020–2025, including legislative frameworks, national directives, policies, and their practical application within public institutions and private enterprises.

This research presents original value in several key ways:

1. Providing an integrated perspective on governance and ecological security. The study combines the analysis of environmental auditing with corporate governance and sustainability, emphasizing the interdependence between legal frameworks, practical implementation, and environmental outcomes. The findings offer a holistic understanding of how environmental auditing contributes to resource protection and the prevention of ecological risks.

2. Relevance for the implementation of European and international best practices. The comparative analysis between Türkiye and the Republic of Moldova allows for the identification of differences and convergences in the application of environmental regulations and auditing practices. This serves as a benchmark for other European countries seeking to integrate

surselor naturale și la prevenirea riscurilor ecologice.

2. Relevanța pentru implementarea bunelor practici europene și internaționale. Analiza comparativă dintre Turcia și Republica Moldova permite identificarea diferențelor și convergențelor de aplicare a reglementărilor ecologice și a auditului de mediu, servind drept reper pentru alte state europene care doresc să integreze auditul ecologic în guvernanta corporativă și în politicile de securitate ecologică. Studiul oferă un cadru conceptual și empiric pentru adaptarea și replicarea bunelor practici în alte jurisdicții.

3. Orientarea cercetătorilor și factorilor de decizie. Prin prezentarea și analiza detaliată a reglementărilor, metodologiilor și aplicațiilor practice, cercetarea oferă ghidaj pentru academicieni, practicieni și autorități publice pentru evaluarea situației curente și dezvoltarea unor strategii și politici eficiente. Accentul pe securitatea ecologică în contextul auditului de mediu contribuie la consolidarea deciziilor informate, la creșterea transparenței instituționale și la promovarea responsabilității sociale.

4. Perspective pentru dezvoltarea de aplicații viitoare cu valoare adăugată. Studiul sprijină dezvoltarea unor instrumente inovatoare, cum ar fi platforme digitale de audit, sisteme integrate de monitorizare a riscurilor ecologice și proceduri de evaluare strategică orientate spre sustenabilitate. Aceste aplicații pot consolida securitatea ecologică și crește implicarea publicului, contribuind la implementarea unor politici durabile și eficiente în domeniul mediului.

În concluzie, deși domeniul cercetării este limitat la Turcia și Republica Moldova și la perioada 2020–2025, studiul are o valoare originală prin integrarea auditului de mediu în conceptul de securitate ecologică, oferind perspective relevante pentru teoriile și practicile internaționale de guvernanta și sustenabilitate. Rezultatele sale pot fi utilizate ca referință pentru alte cercetări comparative și pentru dezvolta-

environmental auditing into corporate governance and ecological security policies. The research provides a conceptual and empirical framework for adapting and replicating best practices across different jurisdictions.

3. Guidance for researchers and policymakers. By presenting and analyzing regulations, methodologies, and practical applications, the study offers guidance for academics, practitioners, and public authorities in assessing the current situation and developing effective strategies and policies. The emphasis on ecological security within the context of environmental auditing enhances informed decision-making, institutional transparency, and social accountability.

4. Perspective for developing high value-added applications. The study supports the development of innovative tools, such as digital auditing platforms, integrated ecological risk monitoring systems, and strategic evaluation procedures oriented toward sustainability. These applications can strengthen ecological security, enhance public engagement, and contribute to the implementation of sustainable and effective environmental policies.

In conclusion, although the scope of the research is limited to Türkiye and the Republic of Moldova and the 2020–2025 period, the study provides original insights by integrating environmental auditing into the concept of ecological security, offering relevant perspectives for international governance and sustainability practices. Its findings can serve as a reference for other comparative studies and for the development of effective public policies in environmental protection.

3. Data Collection and Analysis

To achieve the objectives of this study, a comprehensive analysis was conducted on environmental auditing regulations, policies, and practices adopted between 2020 and 2025, identified through official platforms and national databases in

rea unor politici publice eficiente în domeniul protecției mediului.

În concordanță cu obiectivele stabilite, cercetarea include reglementările adoptate între anii 2020–2025 în domeniile guvernantei corporative, sustenabilității și auditului de mediu. Limitarea esențială a demersului o reprezintă faptul că evaluarea se circumscrie exclusiv contextelor naționale ale Turciei și Republicii Moldova. Lucrarea prezintă o valoare științifică originală, întrucât oferă o perspectivă integrată asupra practicilor și reglementărilor relevante la nivel european, contribuind totodată la orientarea unor cercetări ulterioare privind evaluarea situației actuale în Turcia și Moldova în raport cu studiile internaționale.

3. Colectarea și analiza datelor

Pentru atingerea obiectivelor acestui studiu, s-a realizat o analiză detaliată a reglementărilor, politicilor și practicilor de audit de mediu adoptate în perioada 2020–2025, identificate prin intermediul platformelor oficiale și bazelor de date naționale din Turcia și Republica Moldova, precum și prin consultarea bazelor de date științifice, rapoartelor organizațiilor profesionale și studiilor academice relevante pentru tematica cercetării. Materialul documentar colectat include acte legislative, reglementări de implementare, ghiduri de bune practici, planuri de acțiune în domeniul mediului, rapoarte de audit și documentații referitoare la indicatori de sustenabilitate și securitate ecologică.

Datele secundare au fost analizate prin metoda calitativă de analiză a conținutului descriptiv, care permite evaluarea structurii, conținutului și aplicabilității reglementărilor și practicilor în contextul auditului de mediu ca instrument de consolidare a securității ecologice. Această abordare metodologică oferă posibilitatea de a surprinde atât dimensiunile explicite, cât și cele implicite ale datelor, identificând temele principale, tendințele și lacunele de implementare a auditului de mediu în cele două țări.

Turkiye and the Republic of Moldova. Additional sources included scientific databases, reports from professional organizations, and relevant academic studies. The collected documentary material comprised legislation, implementation regulations, best practice guidelines, action plans in the environmental sector, audit reports, and documentation related to sustainability and ecological security indicators.

Secondary data were analyzed using a descriptive qualitative content analysis method, which allowed the assessment of the structure, content, and applicability of regulations and practices in the context of environmental auditing as a strategic instrument for strengthening ecological security. This methodological approach enabled the identification of both explicit and implicit dimensions of the data, highlighting key themes, trends, and gaps in the implementation of environmental auditing in both countries.

Content analysis is defined as a systematic, reproducible method that reduces complex textual material into concise thematic categories based on established coding rules [48, 23]. It is a widely used qualitative technique [52], facilitating the interpretation of emerging meanings and the structuring of qualitative material to highlight its relevance for governance and ecological security. Within this framework, the method enabled the evaluation of how environmental auditing can serve strategically to enhance institutional transparency, improve public participation, and strengthen social accountability in environmental protection.

The method was applied in a manner that ensured scientifically rigorous interpretation of the data, providing a holistic perspective on the investigated phenomena. It allowed for the synthesis of the analyzed materials into a manageable body of information, the identification of differences and convergences between Turkiye and the Republic of Moldova, and the formula-

Analiza de conținut este definită ca o metodă sistematică, reproductibilă, care permite reducerea materialului textual complex la categorii tematice concise, pe baza unor reguli de codificare stabile [48, 23]. Este considerată o tehnică calitativă larg utilizată [52], utilă la interpretarea semnificațiilor emergente și structurarea materialului calitativ pentru a evidenția relevanța acestuia în contextul guvernării și securității ecologice. În acest cadru, analiza a facilitat evidențierea modului în care auditul ecologic poate fi utilizat strategic pentru creșterea transparenței instituționale, îmbunătățirea participării publicului și întărirea responsabilității sociale în domeniul protecției mediului.

Metoda a fost aplicată astfel încât să permită interpretarea datelor într-un mod științific riguros, oferind o perspectivă holistică asupra fenomenelor investigate. Ea a permis sintetizarea materialelor analizate într-un volum gestionabil de informație, identificarea diferențelor și convergențelor între Turcia și Republica Moldova, precum și formularea unor concluzii pertinente cu privire la eficiența auditului de mediu ca instrument de guvernare ecologică. Prin capacitatea sa de a surprinde temele explicite și implicite, analiza calitativă de conținut a oferit o bază solidă pentru evaluarea impactului auditului de mediu asupra securității ecologice, permițând formularea unor recomandări strategice pentru autorități, companii și cercetători interesați de dezvoltarea durabilă și consolidarea guvernării ecologice în regiune.

AUDITUL DE MEDIU CA MECANISM DE CONSOLIDARE A SUSTENABILITĂȚII ECOLOGICE ȘI A GUVERNĂȚEI CORPORATIVE

Guvernanța corporativă reprezintă, în esență, un ansamblu de procese, structuri și mecanisme prin care sunt orientate și controlate instituțiile, astfel încât drepturile tuturor părților interesate să fie res-

tion of relevant conclusions regarding the effectiveness of environmental auditing as a tool for ecological governance.

By capturing both explicit and implicit themes, qualitative content analysis provided a solid foundation for assessing the impact of environmental auditing on ecological security, enabling the formulation of strategic recommendations for authorities, businesses, and researchers seeking to promote sustainable development and strengthen ecological governance in the region.

ENVIRONMENTAL AUDITING AS A MECHANISM FOR STRENGTHENING ECOLOGICAL SUSTAINABILITY AND CORPORATE GOVERNANCE

Corporate governance is fundamentally a system of processes and structures that guide the management of institutions, ensuring that all stakeholders' rights are respected while promoting long-term economic, social, and environmental value. When the lens of sustainable governance is applied, corporate governance extends beyond financial performance and compliance to include ecological stewardship and the safeguarding of natural resources. In the context of accelerating global population growth, industrial expansion, and environmental degradation, sustainability has become an urgent priority for governance frameworks worldwide [28]. The emergence of Environmental, Social, and Corporate Governance (ESG) standards [15] underscores this shift, placing environmental sustainability at the heart of decision-making and organizational accountability.

Environmental auditing is a critical instrument in operationalizing these governance principles. It functions as a systematic mechanism to evaluate environmental compliance, assess resource utilization, and mitigate ecological risks, thereby ensuring that sustainability objectives are embedded in organizational and national

pectate, iar valoarea economică, socială și ecologică pe termen lung să fie maximizată. Din perspectiva unui management durabil, guvernanta corporativă depășește sfera performanței financiare și a conformității juridice, incluzând dimensiunea protecției mediului și a gestionării responsabile a resurselor naturale. În contextul creșterii accelerate a populației, expansiunii industriale și intensificării degradării mediului, sustenabilitatea devine o prioritate urgentă în arhitectura guvernantei contemporane [28]. Apariția standardelor de Guvernanta Ambientală, Socială și Corporativă (ESG) [15] reflectă această transformare, plasând sustenabilitatea ecologică în centrul procesului decizional și responsabilității organizaționale.

Auditul ecologic constituie un instrument esențial în operaționalizarea acestor principii de guvernanta. El funcționează ca un mecanism sistematic de evaluare a conformității de mediu, analiză a utilizării resurselor, identificare și diminuare a riscurilor ecologice, asigurând integrarea obiectivelor de sustenabilitate în strategiile organizaționale și naționale. La nivel global, epuizarea resurselor naturale, defrișările, deficitul de apă, pierderea biodiversității și provocările generate de schimbările climatice au amplificat necesitatea unor cadre robuste de auditare. Auditurile de mediu nu doar susțin conformarea cu legislația, ci se constituie și ca instrumente strategice pentru consolidarea securității ecologice, creșterea încrederii publice și orientarea politicilor de dezvoltare durabilă.

Acest studiu oferă o evaluare comparativă a auditului de mediu în Turcia și Republica Moldova, două state cu contexte diferite din punctele de vedere ecologic, socio-economic și instituțional, dar unite prin poziționarea lor strategică în regiunea Mării Negre. Ambele țări dispun de ecosisteme valoroase și resurse naturale importante, însă diferă în ceea ce privește capacitățile instituționale, cadrul legislativ și mecanismele de aplicare. Turcia a adoptat o abor-

strategies. Globally, the depletion of natural resources, deforestation, water scarcity, biodiversity loss, and climate-related challenges have intensified the demand for robust environmental audit frameworks. These audits not only support regulatory compliance but also serve as strategic tools for enhancing ecological security, fostering public trust, and guiding sustainable development policies.

This study provides a comparative evaluation of environmental auditing in Türkiye and the Republic of Moldova, two countries with distinct environmental, socio-economic, and governance contexts, yet linked geographically by the Black Sea. Both nations possess rich natural resource endowments and biodiverse ecosystems, but differ in institutional capacities, legislative frameworks, and enforcement mechanisms. Türkiye has adopted a proactive approach to environmental management, integrating climate adaptation strategies, water resource governance, and emissions control into national development plans. Moldova, with its limited natural resources but significant biodiversity, has prioritized ecological legislation, ecosystem protection, and gradual modernization of environmental governance practices.

Environmental auditing, as examined in this study, serves multiple functions:

1. Assessment of Environmental Impact: By systematically monitoring air quality, water management, soil conservation, waste management, and emissions, environmental audits provide an evidence-based foundation for decision-making and policy adjustment.

2. Promotion of Transparency and Accountability: Auditing activities enable stakeholders, including public authorities, communities, and investors, to evaluate environmental performance and hold institutions accountable for sustainability outcomes.

3. Strengthening Governance Mechanisms: Environmental audits bridge the gap

oare proactivă a gestionării mediului, integrând strategii de adaptare la schimbările climatice, politici de guvernare a resurselor de apă și măsuri de control în privința emisiilor în planurile sale naționale de dezvoltare. Republica Moldova, deși dispune de resurse naturale mai limitate, dar de o biodiversitate semnificativă, și-a stabilit drept prioritate modernizarea legislației de mediu, protecția ecosistemelor și adaptarea treptată a cadrului de guvernare la standardele contemporane.

Auditul ecologic, în analiza de față, îndeplinește funcții multiple:

1. Evaluarea impactului asupra mediului: Prin monitorizarea sistematică a calității aerului, administrării resurselor de apă, conservării solului, gestionării deșeurilor și emisiilor, auditul ecologic furnizează baza empirică necesară ajustării politicilor și deciziilor administrative.

2. Promovarea transparenței și responsabilității publice: Activitățile de audit oferă părților interesate – autorități, comunități și investitori – posibilitatea de a evalua performanța ecologică și de a responsabiliza instituțiile cu privire la rezultatele în materie de sustenabilitate.

3. Consolidarea mecanismelor de guvernare: Auditurile de mediu creează o punte între guvernarea corporativă și protecția mediului, întărind conformarea cu legislația națională, standardele europene și cadrele internaționale de sustenabilitate.

4. Avansarea securității ecologice: Dincolo de conformitatea operațională, auditul contribuie la securitatea ecologică prin identificarea vulnerabilităților de gestionare a resurselor naturale, evaluare a expunerii la riscuri și formulare de măsuri de atenuare pentru amenințările climatice și cele asupra biodiversității.

În Turcia, auditul ecologic a fost integrat în politicile naționale prin planuri strategice de management al mediului, inițiative de atenuare a schimbărilor climatice și planuri de acțiune privind deșeurile, solul, aerul și apa. Din 2020, statul a imple-

between corporate governance and ecological stewardship, reinforcing compliance with national regulations, EU-aligned standards, and international sustainability frameworks.

4. Ecological Security Advancement: Beyond operational compliance, audits contribute to ecological security by identifying vulnerabilities in natural resource management, evaluating risk exposure, and recommending mitigation strategies for climate and biodiversity threats.

In Türkiye, environmental auditing has been integrated into national policy through strategic environmental management plans, climate mitigation initiatives, and action plans addressing waste, soil, air, and water resources. Since 2020, the country has systematically implemented measures such as coastal and marine ecosystem protection, reduction of industrial emissions, enforcement of sustainable agricultural practices, and optimization of water usage. The 2025–2030 Climate Change Mitigation Strategy and Action Plan further institutionalizes the use of environmental auditing as a tool to monitor progress toward emission reduction, sustainable water management, and ecosystem preservation. These measures exemplify how environmental audits not only enhance governance processes but also act as instruments for ecological security by preemptively identifying risks and enabling adaptive interventions.

In Moldova, environmental auditing has emerged as a vital mechanism for operationalizing sustainability in governance. The country has developed targeted environmental strategies, such as the National Environmental Action Program (2020–2025), which addresses pollution reduction, ecosystem conservation, and greenhouse gas mitigation. Between 2020 and 2025, Moldovan environmental agencies conducted multiple audits assessing the implementation and efficacy of these policies. Key findings highlighted deficien-

mentat măsuri privind protecția ecosistemelor costiere, reducerea emisiilor industriale, impunerea unor practici agricole durabile și optimizarea consumului de apă. Strategia și Planul de Acțiune privind Atenuarea Schimbărilor Climatice 2025–2030 instituționalizează rolul auditului ca instrument de monitorizare a progresului în reducerea emisiilor, gestionarea sustenabilă a resurselor hidrice și conservarea ecosistemelor. Aceste măsuri demonstrează că auditul contribuie nu doar la îmbunătățirea proceselor de guvernare, ci și la consolidarea securității ecologice prin identificarea preventivă a riscurilor și facilitarea intervențiilor adaptative.

În Republica Moldova, auditul ecologic s-a conturat ca un mecanism indispensabil de integrare a sustenabilității în guvernare. Statul a elaborat strategii specifice, precum Programul Național de Acțiune pentru Mediu (2020–2025), vizând reducerea poluării, conservarea ecosistemelor și diminuarea emisiilor de gaze cu efect de seră. Între 2020 și 2025, agențiile de mediu au realizat audituri care au evaluat implementarea acestor politici. Rezultatele au scos în evidență lacune de gestionare a resurselor de apă, infrastructura insuficientă de reciclare și deficiențe de aplicare a reglementărilor, în special în zonele rurale și în localitățile mici. Auditul din 2021 privind gestionarea deșeurilor a evidențiat lipsa infrastructurii adecvate pentru reciclare, limitările mecanismelor financiare pentru responsabilitatea extinsă a producătorilor și dificultățile de monitorizare a conformității. Aceste constatări au fundamentat ajustări legislative, au consolidat practicile de guvernare și au întărit rolul auditului ca instrument pentru securitatea ecologică.

Perspectiva comparată evidențiază diferențe importante, precum și provocări comune:

- **Capacitatea instituțională:** Turcia dispune de infrastructuri avansate și de un sistem centralizat de monitorizare, în timp

cies în water resource management, waste management infrastructure, and regulatory enforcement, particularly in rural areas and small municipalities. For instance, the 2021 waste management audit revealed insufficient recycling infrastructure, limited financial mechanisms to enforce extended producer responsibility, and gaps in compliance monitoring. These insights have informed policy adjustments, strengthened governance practices, and reinforced the role of auditing as a proactive measure for ecological security.

The comparative perspective underscores critical differences and shared challenges:

- **Institutional Capacity and Resources:** Türkiye demonstrates advanced technical capacities, a centralized framework for environmental monitoring, and integration with EU standards, whereas Moldova faces resource constraints, fragmented data systems, and limited human capacity, necessitating innovative audit approaches and stakeholder engagement mechanisms.

- **Regulatory Alignment:** Both countries have updated their legislation to reflect sustainability principles, yet Türkiye benefits from a longer trajectory of environmental enforcement, while Moldova is actively harmonizing with EU directives, exemplified by the 2025 Climate Law.

- **Public Engagement and Transparency:** Türkiye has increased public awareness campaigns and information disclosure, though participatory mechanisms remain limited. Moldova has developed mobile applications and other innovative tools for citizen engagement, yet the practical impact of such initiatives remains emergent.

In conclusion, environmental auditing functions as a strategic governance instrument that integrates corporate governance with ecological security, fostering a sustainable, transparent, and accountable framework for both Türkiye and Moldova. The comparative assessment highlights lessons for enhancing governance practic-

ce Republica Moldova se confruntă cu constrângeri financiare, date fragmentate și resurse umane limitate, necesitând soluții inovatoare și implicare extinsă a actorilor locali.

- Alinierea reglementărilor: Ambele țări și-au actualizat legislația, însă Turcia beneficiază de un istoric mai îndelungat de aplicare a reglementărilor, în timp ce Republica Moldova accelerează armonizarea cu directivele UE, inclusiv prin adoptarea Legii privind schimbările climatice din 2025.

- Participarea publică: Turcia a intensificat campaniile de conștientizare și transparență, însă participarea publică rămâne limitată. Republica Moldova a introdus instrumente inovatoare, precum aplicații mobile pentru raportarea incidentelor de mediu, deși impactul lor este încă în fază incipientă.

În concluzie, auditul ecologic funcționează ca un instrument strategic de guvernare, integrând administrarea corporativă cu securitatea ecologică și contribuind la un cadru sustenabil, transparent și responsabil atât în Turcia, cât și în Republica Moldova. Analiza comparată evidențiază lecții relevante pentru optimizarea guvernării, îmbunătățirea gestionării resurselor naturale și consolidarea relației dintre auditul de mediu și reziliența ecologică pe termen lung. Prin corelarea politicilor naționale, participării actorilor sociali și metodologiilor de audit, ambele state pot consolida securitatea ecologică, avansa guvernarea durabilă și contribui la obiectivele regionale de sustenabilitate.

IMPACTUL AUDITULUI DE MEDIU ASUPRA GUVERNANȚEI ȘI SECURITĂȚII ECOLOGICE

Auditul de mediu a devenit un instrument central pentru consolidarea sistemelor de guvernare, creșterea transparenței instituționale și întărirea securității ecologice. Prin furnizarea unor evaluări structurate și bazate pe dovezi privind performanța de mediu, auditul sprijină revii-

es, optimizând gestionarea resurselor naturale, și întărind legătura dintre sistemele de audit ambiental și reziliența ecologică pe termen lung. Alinierea politicilor, implicarea stakeholderilor, și auditarea metodelor, în ambele țări, pot consolida securitatea ecologică, avansa guvernarea durabilă, și contribui la obiectivele regionale de sustenabilitate.

IMPACT OF ENVIRONMENTAL AUDIT ON GOVERNANCE AND ECOLOGICAL SECURITY

Environmental auditing has become a central instrument in strengthening governance systems, enhancing institutional transparency, and consolidating ecological security. By providing structured, evidence-based assessments of environmental performance, audits support the revision of environmental legislation, the improvement of local and national development strategies, and the expansion of public participation in environmental decision-making. The evolving audit practices in **Türkiye** and the Republic of Moldova (2020–2025) illustrate how this tool contributes not only to good governance, but also to the protection of natural resources, resilience to ecological risks, and alignment with European sustainability standards.

1. Environmental Audit and Governance Outcomes in Türkiye

Between 2020 and 2025, **Türkiye** faced several persistent environmental control challenges, including air pollution, water contamination, soil degradation, waste mismanagement, noise disturbances, and accelerated ecosystem destruction. Air pollution represented the most acute problem, with domestic heating identified as the primary source in 50 provinces, followed by industrial activities, mining operations, thermal power plants, road traffic, and sporadic agricultural burning [16].

Reforms introduced by the regulato-

zuirea legislației privind protecția mediului înconjurător, îmbunătățirea strategiilor de dezvoltare la nivel local și național, precum și extinderea participării publice la procesele de luare a deciziilor în domeniul ecologiei. Evoluția practicilor de audit în Turcia și Republica Moldova (2020–2025) demonstrează că acest instrument contribuie nu doar la buna guvernare, ci și la protecția resurselor naturale, creșterea rezilienței la riscuri ecologice și alinierea la standardele europene de durabilitate.

1. Auditul ecologic și rezultatele asupra guvernării în Turcia

Între 2020 și 2025, Turcia s-a confruntat cu o serie de probleme persistente în domeniul controlului de mediu, incluzând poluarea aerului, contaminarea resurselor de apă, degradarea solului, gestionarea deficitară a deșeurilor, poluarea fonică și accelerarea proceselor de degradare a ecosistemelor. Poluarea aerului s-a dovedit a fi cea mai acută problemă, încălzirea rezidențială fiind identificată ca sursă principală în 50 de provincii, urmată de activitățile industriale, exploatarea miniere, centralele termoelectrice, traficul rutier și, ocazional, arderea resturilor vegetale [16].

Reformele introduse de autoritățile de reglementare și supraveghere, în special întărirea cadrului legal privind controlul de mediu în 2021, au generat îmbunătățiri măsurabile. În 2025, Turcia a înregistrat reduceri semnificative ale particulelor în suspensie și ale altor emisii [17]. Mecanismele de aplicare a inspecțiilor, efectuate de Direcțiile Provinciale pentru Mediu, Urbanizare și Schimbări Climatice, au fost consolidate, acoperind lacune importante de conformare și facilitând o mai bună aliniere la standardele internaționale.

O analiză holistică a rezultatelor auditului indică faptul că monitorizarea emisiilor de carbon, controlul surselor fixe și mobile de poluare, precum și implementarea măsurilor integrate de atenuare au condus la o reducere de aproximativ 40% a poluării aerului în ultimii cinci ani. Printre

ry and supervisory authorities, particularly the strengthened legal framework on environmental control in 2021, produced measurable improvements. As of 2025, **Türkiye** recorded substantial decreases in particulate pollution and emissions [17]. The enforcement mechanisms of inspections—performed by the Provincial Directorates for Environment, Urbanization and Climate Change—were enhanced, filling significant compliance gaps and ensuring a higher level of alignment with international environmental norms.

A holistic assessment of the audit findings reveals that carbon emission measurements, control of stationary and mobile pollutant sources, and integrated mitigation practices resulted in a 40% reduction in air pollution over the past five years. Key measures included industrial emission permits, public awareness campaigns, mandatory vehicle exhaust testing, and the promotion of high-quality fuels [51].

Environmental auditing also triggered systemic changes in water management, soil protection, and waste governance. Strategic audits on underground and surface water resources prompted the establishment of basin-based management units and investments in purification infrastructure. Waste audits accelerated the transition toward integrated waste management systems, the establishment of recycling and recovery facilities, and the introduction of circular economy principles, marking the beginning of a new governance paradigm.

Furthermore, audit evidence stimulated **Türkiye** to strengthen its harmonization with EU environmental directives, particularly in the fields of air quality, noise control, waste minimization, and soil conservation. The implementation of the 2025–2030 Climate Change Mitigation and Adaptation Strategy and Action Plan and the official adoption of the 2053 Net Zero Emission Target, following **Türkiye's** ratification of the Paris Agreement in 2021, in-

măsurile esențiale se numără autorizațiile industriale pentru emisii, campaniile de conștientizare publică, testarea obligatorie a emisiilor vehiculelor și promovarea combustibililor de calitate superioară [51].

Auditul ecologic a generat, de asemenea, transformări sistemice de gestionare a resurselor de apă, protecție a solului și guvernanta a deșeurilor. Auditurile strategice asupra apelor subterane și de suprafață au determinat crearea unor unități de management de bazin și investiții în infrastructura de purificare. Auditurile privind deșeurile au accelerat tranziția către sisteme integrate de gestionare, dezvoltarea facilităților de reciclare și valorificare, precum și introducerea principiilor economiei circulare, marcând începutul unei noi paradigme guvernamentale.

Totodată, rezultatele auditului au stimulat Turcia să își intensifice armonizarea cu directivele de mediu ale UE, în special în domeniile calității aerului, controlului zgomotului, reducerii deșeurilor și conservării solului. Implementarea Strategiei și Planului de Acțiune pentru Mitigarea și Adaptarea la Schimbările Climatice 2025–2030, precum și adoptarea oficială a obiectivului de emisii net zero pentru 2053 (după ratificarea Acordului de la Paris în 2021), au consolidat statutul auditului de mediu ca pilon al securității ecologice și al guvernantei durabile pe termen lung [30].

Totuși, în pofida progreselor, rezultatele indică necesitatea consolidării capacității instituționale, extinderii participării publice și intensificării utilizării instrumentelor tehnologice. Întărirea sistemului de audit de mediu la toate nivelurile administrative rămâne esențială pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă și asigurarea rezilienței ecologice.

2. Impactul auditului de mediu asupra guvernantei și securității în Republica Moldova

În R. Moldova, auditurile de mediu realizate între 2020 și 2025 au avut un rol crucial în identificarea deficiențelor sistemice și catalizarea reformelor de reglementa-

ționalizată environmental auditing as a pillar of ecological security and long-term sustainable governance [30].

However, despite this progress, the findings indicate the need for improved institutional capacity, broader public participation in environmental decision-making, and more extensive integration of technological tools. Strengthening environmental audits at all administrative levels remains essential for achieving sustainable development goals and ensuring ecological resilience.

2. Impact of Environmental Auditing on Governance and Security in the Republic of Moldova

In the Republic of Moldova, environmental audits conducted between 2020 and 2025 played a pivotal role in identifying systemic deficiencies and catalyzing regulatory reforms. The 2021 environmental audit on waste management was particularly significant, revealing critical gaps in recycling infrastructure, inadequate mechanisms for enforcing extended producer responsibility, and a lack of financial incentives for sustainable waste practices [51].

As a response, authorities accelerated the harmonization of national legislation with the EU acquis under the Moldova–EU Association Agreement. Reforms included the development of integrated waste management systems, establishment of regional sanitary landfills, expansion of recycling programs, and promotion of circular economy principles [25]. Environmental audits also encouraged increased investments in green public infrastructure, improved access to European funding, and wider involvement of local communities in environmental initiatives [45].

Further audits highlighted structural challenges in water resources governance and regulatory enforcement, prompting revised policies and improved administrative coordination. These findings enabled the refinement of environmental legislation, strengthening institutional transpar-

re. Auditul din 2021 privind gestionarea deșeurilor a fost deosebit de semnificativ, evidențiind lacune majore în infrastructura de reciclare, mecanisme insuficiente pentru aplicarea responsabilității extinse a producătorului și absența unor stimulente financiare pentru practici durabile de gestionare a deșeurilor [51].

Ca urmare, autoritățile au accelerat armonizarea legislației naționale cu acquisul Uniunii Europene, în cadrul Acordului de Asociere R. Moldova - UE. Reformele au inclus dezvoltarea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor, crearea depozitelor regionale conforme, extinderea programelor de reciclare și promovarea principiilor economiei circulare [25]. Auditurile de mediu au încurajat, de asemenea, creșterea investițiilor în infrastructura verde, îmbunătățirea accesului la finanțări europene și implicarea mai activă a comunităților locale în inițiative de mediu [45].

Auditurile ulterioare au evidențiat provocări structurale în guvernarea resurselor de apă și aplicarea reglementărilor, determinând revizuirii de politici și o coordonare administrativă mai eficientă. Aceste constatări au facilitat perfecționarea legislației de mediu, sporind transparența și responsabilitatea instituțională. Adoptarea Strategiei de Mediu 2025–2030 confirmă angajamentul Republicii Moldova de a integra durabilitatea în toate politicile sectoriale și de a consolida securitatea ecologică prin obiective pe termen lung de neutralitate climatică [11].

O inovație remarcabilă constă în dezvoltarea unor instrumente digitale destinate cetățenilor, precum aplicația Eco Alert, menită să faciliteze raportarea încălcărilor de mediu. Deși impactul acestor instrumente este încă emergent, ele reflectă intenția Moldovei de a democratiza guvernarea de mediu și de a extinde capacitatea comunităților de monitorizare.

În pofida progreselor, persistă limitări recurente, printre care insuficiența unităților de control, fragmentarea bazelor de date de mediu și capacitatea tehnică re-

ncy and accountability. The introduction of the Environmental Strategy 2025–2030 confirmed Moldova's commitment to embedding sustainability across all sectoral policies and enhancing ecological security through long-term climate neutrality objectives [11].

A noteworthy innovation is Moldova's development of citizen-oriented digital tools, such as the Eco Alert application, designed to facilitate public reporting of environmental violations. Although their impact remains emergent, such mechanisms demonstrate Moldova's intention to democratize environmental governance and expand community monitoring capacities.

However, recurring limitations persist, including insufficient control units, fragmented environmental datasets, and limited technical capacity within local authorities. These constraints underline the need for inter-institutional collaboration, modernization of monitoring systems, and expanded training for environmental inspectors.

3. Comparative Governance and Ecological Security Implications

A comparative analysis of the environmental audit systems in **Türkiye** and Moldova reveals both convergences and divergences relevant to ecological security:

Legal and Institutional Architecture

In **Türkiye**, the foundational Environmental Law of 1983, together with subsequent legislative reforms, has gradually consolidated a comprehensive and coherent environmental governance framework. Notably, the post-2021 reforms to inspection procedures and the expansion of ISO 14001-compliant environmental management systems have significantly reinforced institutional capacity and regulatory coherence.

In the **Republic of Moldova**, the adoption of the 2025 Climate Law marked a critical advancement in the country's alignment with European climate governance

dusă la nivelul autorităților locale. Aceste constrângeri subliniază necesitatea cooperării interinstituționale, modernizării sistemelor de monitorizare și extinderii formării profesionale a inspectorilor de mediu.

3. Implicații comparative privind guvernanta și securitatea ecologică

Analiza comparativă a sistemelor de audit de mediu din Turcia și Republica Moldova evidențiază atât convergențe, cât și divergențe relevante pentru securitatea ecologică.

Arhitectura juridică și instituțională

În Turcia, Legea Mediului din 1983, împreună cu reformele legislative ulterioare, a consolidat progresiv un cadru robust și coerent de guvernanta de mediu. Reformele post-2021 privind procedurile de inspecție și extinderea sistemelor de management ISO 14001 au întărit semnificativ capacitatea instituțională.

În Republica Moldova, adoptarea Legii Climei din 2025 a reprezentat un progres major în vederea alinierii la mecanismele europene de guvernanta climatică, cum ar fi pregătirea pentru integrarea în Sistemul UE de Comercializare a Certificatelor de Emisie (ETS). Totuși, aceste evoluții sunt limitate de capacitatea insuficientă de inspecție, fragmentarea instituțională și implementarea inegală la nivel local.

Metodologiile și implementarea auditului

Ambele state utilizează sisteme de management de mediu (EMS), schema europeană EMAS, inspecții pe teren și consultări ale actorilor interesați. Cu toate acestea, diferențe notabile persistă. Turcia desfășoară inspecțiile atât prin autorități centralizate, cât și descentralizate, publicând pe scară largă rezultatele auditului. Republica Moldova se bazează într-o măsură mai mare pe firme private de audit și întâmpină probleme legate de lipsa unor baze de date naționale integrate.

Participarea publică și transparența

Participarea publicului prezintă evoluții diferite în cele două țări. Turcia a extins campaniile de informare și educare,

mechanisms, including preparatory steps toward integration with the EU Emissions Trading System (ETS). Nevertheless, these developments continue to be constrained by limited inspection capacity, institutional fragmentation, and uneven implementation at subnational levels.

Audit Methodologies and Implementation

Both Türkiye and Moldova employ a combination of Environmental Management Systems (EMS), the EU Eco-Management and Audit Scheme (EMAS), field inspections, and stakeholder consultations within their audit architectures. Despite these shared methodological foundations, notable distinctions persist. Türkiye implements inspections through a combination of centralized and decentralized authorities and ensures broad dissemination of audit outcomes. By contrast, Moldova relies more extensively on private audit firms and continues to face challenges associated with the absence of integrated national environmental databases.

Public Participation and Transparency

Public participation exhibits differentiated trajectories in the two systems. Türkiye has expanded its informational and educational campaigns aimed at improving public environmental literacy; however, citizen engagement in audit processes remains relatively limited. Moldova has introduced a series of digital reporting tools designed to increase transparency and facilitate public involvement in identifying environmental violations. While these instruments represent important innovations, their practical effectiveness is still emerging and requires systematic assessment.

4. Toward an Integrated Audit Governance Model for Ecological Security

The comparative analysis suggests the need for an Integrated Environmental Audit Governance Model that situates environmental auditing not only as a mechanism for verifying legal compliance but also

însă implicarea cetățenilor în procesele de audit rămâne redusă. Moldova a introdus instrumente digitale inovatoare pentru raportarea încălcărilor de mediu, însă eficacitatea lor practică necesită o evaluare continuă.

4. Spre un Model Integrat de Guvernanță a Auditului pentru Securitatea Ecologică

Analiza comparativă indică necesitatea dezvoltării unui Model Integrat de Guvernanță a Auditului de Mediu, care să situeze auditul nu doar ca mecanism de verificare a conformității legale, ci și ca instrument strategic pentru securitatea ecologică, transparență instituțională și participare publică. Acest model ar presupune:

- Reconceptualizarea auditului ca instrument de planificare strategică, nu doar de verificare a conformității;
- Standardizarea și digitalizarea schimbului de informații între instituțiile de reglementare și actorii implicați;
- Consolidarea participării cetățenești prin platforme accesibile de raportare și proceduri riguroase de consultare publică;
- Integrarea indicatorilor de risc ecologic – vulnerabilități climatice, presiuni asupra biodiversității, riscuri de deficit hidric – în metodologiile de audit;
- Intensificarea cooperării transfrontaliere, având în vedere riscurile ecologice regionale comune pentru Turcia și Republica Moldova, în special în bazinul Mării Negre.

CONCLUZII

Analiza comparativă a practicilor din Turcia și R. Moldova demonstrează că auditul de mediu a evoluat, în perioada 2020–2025, într-un instrument fundamental al guvernantei durabile, devenind un pilon esențial al securității ecologice. În contexte geopolitice, socio-economice și ecologice tot mai complexe, ambele state au fost nevoite să consolideze mecanismele de guvernanță care susțin protecția resurselor naturale, diminuarea riscurilor de mediu

as a strategic instrument for ecological security, institutional transparency, and participatory governance. Such a model would entail:

- Reconceptualizing audits as tools for strategic environmental planning, rather than solely as compliance verification mechanisms.
- Standardizing and digitizing information exchange among regulatory and institutional actors.
- Enhancing citizen participation through accessible reporting platforms and systematic public consultation procedures.
- Integrating ecological risk indicators—including climate vulnerability metrics, biodiversity pressure indices, and water scarcity assessments—directly into audit methodologies.
- Strengthening cross-border cooperation, particularly considering the shared environmental risks faced by Türkiye and Moldova within the broader Black Sea basin.

CONCLUSIONS

The comparative examination of Türkiye and the Republic of Moldova demonstrates that environmental auditing has evolved into a core instrument of sustainable governance and an essential pillar of ecological security during the 2020–2025 period. Situated within increasingly complex geopolitical, socio-economic and ecological contexts, both countries have been required to strengthen the governance mechanisms that underpin the protection of natural resources, the mitigation of environmental risks and the enhancement of institutional resilience. This study confirms that environmental auditing—when systematically integrated into national governance architectures—serves not only as a compliance mechanism, but also as a strategic tool for managing ecological risks and ensuring long-term sustainability.

Türkiye's trajectory illustrates a structured and future-oriented approach toward

și creșterea rezilienței instituționale. Studiul confirmă că auditul de mediu, atunci când este integrat sistematic în arhitectura națională de guvernare, funcționează nu doar ca mecanism de conformare, ci și ca instrument strategic pentru gestionarea riscurilor ecologice și pentru asigurarea sustenabilității pe termen lung.

Evoluția Turciei evidențiază o abordare structurată și orientată spre viitor în ce privește integrarea auditului de mediu în reformele sale de guvernare. Progresele sunt susținute de transformarea graduală a mecanismelor de audit în instrumente de planificare strategică, instituirea unor sisteme cuprinzătoare de informații de mediu, investițiile în capacitatea resurselor umane și consolidarea treptată a aparatului de implementare. În mod notabil, eforturile Turciei de armonizare cu acquis-ul comunitar și cu exigențele globale ESG au ridicat auditul de mediu la rangul de funcție de guvernare menită să întărească securitatea ecologică, în special prin monitorizarea vulnerabilităților climatice, surselor de poluare și epuizării resurselor. Totuși, persistă dificultăți de reducere a blocajelor birocratice și asigurare a unui răspuns instituțional rapid la incidentele de mediu. Abordarea acestor lacune este esențială pentru consolidarea guvernării de mediu și atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale țării.

În Republica Moldova, auditul ecologic a devenit un mecanism critic de diagnosticare a disfuncțiilor structurale și de orientare a reformelor de guvernare. Auditările realizate între 2020 și 2025 au evidențiat deficiențe persistente în domeniile gestionării deșeurilor, infrastructurii de reciclare, managementului resurselor de apă și monitorizării conformității – sfere care influențează decisiv securitatea ecologică a țării. Totodată, concluziile acestor audituri au acționat ca factori catalizatori pentru îmbunătățirea legislației, intensificarea alinierii la directivele Uniunii Europene și rafinarea strategiilor de dezvoltare locală. Un aspect relevant îl constituie creșterea transparenței și responsabilității

integrating environmental auditing within its broader governance reforms. The country's progress is rooted in several developments: the gradual transformation of audit mechanisms into strategic planning instruments; the establishment of comprehensive environmental information systems; investments in human resource capacity; and a progressively enhanced implementation apparatus. Notably, Türkiye's efforts to align with the EU acquis and global ESG expectations have elevated environmental auditing to a governance function that reinforces ecological security—particularly through the monitoring of climate vulnerabilities, pollution sources, and resource depletion. Yet, despite these advances, challenges persist in reducing bureaucratic bottlenecks and ensuring rapid institutional response to environmental incidents. Addressing these gaps will be essential for consolidating Türkiye's environmental governance and meeting its sustainable development targets.

In the Republic of Moldova, environmental auditing has emerged as a critical mechanism for diagnosing structural weaknesses and steering governance reforms. Audits conducted between 2020 and 2025 revealed persistent deficits in waste management, recycling infrastructure, water resource management and compliance monitoring—areas that significantly affect the country's ecological security. At the same time, these findings have functioned as catalysts for legislative improvements, EU alignment efforts, and the refinement of local development strategies. Importantly, environmental auditing has encouraged greater transparency and accountability among public institutions and stimulated community engagement in environmental initiatives. However, Moldova continues to face systemic constraints, including the absence of a unified national database, limited technical capacity and insufficient staffing for environmental compliance activities. Overcoming these challenges will be decisive in enabling Moldova to build a

instituțiilor publice, precum și stimularea participării comunitare în inițiative de protecție a mediului. Cu toate acestea, R. Moldova continuă să se confrunte cu limitări sistemice, inclusiv absența unei baze de date unificate, capacități tehnice reduse și resurse umane insuficiente dedicate conformării de mediu. Depășirea acestor provocări va fi decisivă pentru dezvoltarea unui model de guvernare ecologică rezilient, capabil să răspundă riscurilor climatice, degradării biodiversității și presiunilor ecologice transfrontaliere.

Prin situarea auditului de mediu la intersecția dintre guvernare, durabilitate și securitate ecologică, studiul subliniază relevanța strategică a acestuia pentru ambele state. Auditul funcționează ca un mecanism de avertizare timpurie, identificând riscurile care amenință bunăstarea populației, stabilitatea economică și securitatea națională. Totodată, întărește capacitățile preventive, îmbunătățește coerența politicilor și consolidează adaptabilitatea instituțiilor – elemente indispensabile într-o eră marcată de instabilitate climatică, penurie de resurse și interdependență ecologică regională. Această perspectivă este deosebit de pertinentă pentru bazinul Mării Negre, unde Turcia și Moldova împărtășesc riscuri ecologice transfrontaliere ce necesită monitorizare coordonată, metodologii standardizate și răspunsuri comune.

Cercetarea presupune și anumite limitări, în special legate de perioada analizată (2020–2025) și de selecția a doar două cazuri naționale. Studiile viitoare care ar include un eșantion mai larg de țări, contexte instituționale diverse și dimensiunea culturală a controlului de mediu, pot contribui la o înțelegere mai robustă a modelelor de guvernare în auditul ecologic.

Pe baza rezultatelor comparative, pot fi formulate câteva priorități de politici pentru consolidarea guvernării de mediu și a securității ecologice în Turcia și Republica Moldova:

- avansarea digitalizării și transpa-

resilient ecological governance model capable of withstanding climate risks, biodiversity degradation and transboundary environmental pressures.

By situating environmental auditing at the intersection of governance, sustainability and ecological security, this study underscores its strategic relevance for both countries. Environmental audits act as early-warning mechanisms, identifying risks that threaten human well-being, economic stability and national security. They also reinforce preventive action, improve policy coherence and foster adaptive capacities that are indispensable in an era shaped by climate instability, resource scarcity and regional ecological interdependence. This analytical perspective is particularly significant for the Black Sea basin, where Türkiye and Moldova share cross-border environmental risks that require coordinated monitoring, standardized methodologies and cooperative responses.

The research acknowledges several limitations, most notably the temporal framing (2020–2025) and the focus on two national cases. Future studies that incorporate a larger sample of countries, diverse regulatory environments and the cultural dimensions of environmental control would contribute to a more comprehensive understanding of global audit governance patterns.

Ultimately, the comparative findings suggest several policy priorities for strengthening environmental governance and ecological security in both Türkiye and Moldova:

- advancing digitalization and transparency through integrated environmental auditing platforms;
- reinforcing public participation and ensuring meaningful stakeholder involvement;
- prioritizing investments in rural and local environmental infrastructure;
- embedding ecological risk indicators directly into audit methodologies;

renței prin platforme integrate de audit de mediu;

- întărirea participării publice și asigurarea implicării reale a actorilor interesați;
- acordarea priorității investițiilor în infrastructura de mediu rurală și locală;
- integrarea explicită a indicatorilor de risc ecologic în metodologiile de audit;
- instituționalizarea cooperării transfrontaliere pentru gestionarea vulnerabilităților ecologice comune.

În concluzie, auditul ecologic trebuie conceput ca un instrument de guvernare esențial, care nu doar garantează conformitatea normativă, ci și consolidează securitatea ecologică și susține tranziția ambelor state către modele de dezvoltare durabilă și rezilientă.

- institutionalizing cross-border co-operation for managing shared ecological vulnerabilities.

In conclusion, environmental auditing should be approached as an essential governance instrument that not only enforces regulatory compliance but safeguards ecological security and strengthens the long-term sustainability of national development pathways.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Arif, M.; Sajjad, A.; Farooq, S.; Abrar, M.; Joyo, A. S. The impact of audit committee attributes on the quality and quantity of environmental, social and governance (ESG) disclosures. *Corporate Governance*, 2020, 21(3), 497-514. <https://doi.org/10.1108/CG-06-2020-0243>.
2. Avrupa Çevre Ajansı, <https://aca.csb.gov.tr/>, 2025 (Access Date: 04.05.2025).
3. Castka, P.; Searcy, C.; Mohr, J. Technology-enhanced auditing: Improving veracity and timeliness in social and environmental audits of supply chains. *Journal of Cleaner Production*, 2020, 258, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.120773>.
4. Cao, H.; Zhang, L.; Qi, Y.; Yang, Z.; Li, X. Government auditing and environmental governance: Evidence from China's auditing system reform. *Environmental Impact Assessment Review*, 2022, 93, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2021.106705>.
5. Climate Action Network. canecca.org/en/climate-law-in-moldova/, 2025 (Access Date: 14.05.2025).
6. Court of Accounts of the Republic of Moldova. <https://ccrm.md/en>, 2025 (Access Date: 14.05.2025).
7. Erin, O.; Adegboye, A.; Bamigboye, O. A. Corporate governance and sustainability reporting quality: evidence from Nigeria. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 2021, 13(3), 680-705. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-06-2020-0185>.
8. Ergün, T. Türkiye’de çevre denetimi ve çevre etiği bağlamında yeniden yapılandırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024. Doktora Tezi, Ankara.
9. European Commission. Moldova Report 2024 [European Commission], 2024. Retrieved from https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/858717b3-f8ef-4514-89fe-54a6aa15ef69_en?filename=Moldova+Report+2024.pdf (Access Date: 13.05.2025).

10. European Environment Agency. <https://www.eea.europa.eu/en>, 2025 (Access Date: 19.05.2025).
11. EU4Environment. The Environmental Compliance Assurance System in the Republic of Moldova [EU4Environment], 2025. Retrieved from <https://www.eu4environment.org/the-environmental-compliance-assurance-system-in-the-republic-of-moldova/> (Access Date: 13.05.2025).
12. EU4Environment. Environmental Compliance Assurance System in the Republic of Moldova [EU4Environment], 2022. Retrieved from <https://www.eu4environment.org/app/uploads/2022/03/Environmental-compliance-assurance-system-in-the-Republic-of-Moldova.pdf> (Access Date: 07.05.2025).
13. EY. Transparency Report Moldova 2023 (EY). Retrieved from <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-md/documents/ey-moldova-2023-transparency-report-eng-final.pdf> (Access Date: 07.05.2025).
14. Fera, P.; Pizzo, M.; Vinciguerra, R.; Ricciardi, G. Sustainable corporate governance and new auditing issues: a preliminary empirical evidence on key audit matters. *Corporate Governance*, 2022, 22(1), 194-211. <https://doi.org/10.1108/CG-09-2020-0427>.
15. Gao, S.; Meng, F.; Gu, Z.; Liu, Z.; Farrukh, M. Mapping and clustering analysis on environmental, social and governance field a bibliometric analysis using scopus. *Sustainability*, 2021, 13, 1-17.
16. Guvernul Republicii Moldova. Hotărâre de Guvern nr. 85/2024. Government Decision No.85/2024, 2024a, <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-85-mm-2024.pdf> (Access Date: 16.05.2025).
17. Guvernul Republicii Moldova. Hotărâre de Guvern nr. 37/2024. Government Decision No.37/, 2024b, <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/09-nu-37-mm-2024.pdf> (Access Date: 14.05.2025).
18. Hichri, A. Integrated reporting, audit quality: presence of environmental auditing in an international context. *European Business Review*, 2023, 35(3), 397-42. <https://doi.org/10.1108/EBR-03-2022-0044>.
19. IETA. The role of environmental auditing in achieving sustainable development [IETA]. 2025. Retrieved from <https://www.ieta.org/download/file/fid/127899> (Access Date: 07.05.2025).
20. ISACA. Navigating the new frontier: mastering esg audits in modern business [isaca now blog], 2024. Retrieved from <https://www.isaca.org/resources/news-and-trends/isaca-now-blog/2024/navigating-the-new-frontier-mastering-esg-audits-in-modern-business> (Access Date: 07.05.2025).
21. Kouyoumdjian, A. Why environmental, social, and corporate governance audits matter [LinkedIn Pulse], 2025. Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/why-environmental-social-corporate-governance-audits-kouyoumdjian> (Access Date: 07.05.2025).
22. KPMG. Have you considered auditing your organization's sustainability? [KPMG], 2021, Retrieved from <https://kpmg.com/be/en/home/insights/2021/04/rc-have-you-considered-auditing-your-organization-sustainability.html> (Access Date: 07.05.2025).
23. Krippendorff, K. H. *Content Analysis: An Introduction To Its Methodology* (2. Edt.), 2004, California: Sage Publications.
24. Luciano, B.H.; Silva, V.L.; Hansel, T.F.; Carvalho, A.L.G.; Silva, N.E.; Mezzomo, A.L.; Freitas, C.L.; Deitos, T.; Bittencourt, W.J.M.; Pinto, S.R. Environmental auditing and its importance for socio-environmental management in organizations. *RGSA – Revista de Gestão Social e*

- Ambiental, 2024, 18(5), 1-12. <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n5-040>.
25. Ministerul Mediului al Republicii Moldova <https://www.mediul.gov.md>, 2022 (Access Date: 22.05.2025).
26. Ministerul Mediului al Republicii Moldova (2024-2030), Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, <https://cms.ecocontact.md/uploads/ecocontact/originals/76e85452-2de9-4c57-8bf4-b031d9bc00d0.pdf>, 2025 (Access Date: 14.05.2025).
27. Naciti, V.; Caseroni, F.; Pulejo, L. Corporate governance and sustainability: a review of the existing literature. *Journal of Management and Governance*, 2022, 26, 55-74. <https://doi.org/10.1007/s10997-020-09554-6>.
28. Oliveira, P. G.; Cavalcanti, R. G. Ethics: Essence for Sustainability, *Journal of Cleaner Production*, 2000, 8, 109-117.
29. Patton, M.Q. *Qualitative research and evaluation methods*, 2002, California: Sage Publications.
30. Presidency of Climate Change. UNFCCC, Republic of Moldova's third nationally determined contribution (NDC3), 2024. Available at: https://www4.unfccc.int/sites/ndcstaging/PublishedDocuments/Moldova%20Third/Moldova_NDC3_2024.pdf (Access Date: 13 June 2025).
31. Promo-LEX. promolex.md/en/home/2024 (Access Date: 14.05.2025).
32. Rodrigues, K.C.B.T.; Marques, F.R.V.; Mariano, W.D.S.; Saldanha, E.S.; Souza, J.P.C.; Silva, J.A.M.; Silva, C.C.; Gil, L.M.P.R.; Silva, C.M.; Silva, G.P.G. Socio-environmental management: the importance of environmental audit for organizational sustainability. *RGSA – Revista de Gestão Social e Ambiental*, 2024, 18(6), 1-12. <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n6-098>.
33. Safety Culture. Environmental Audit [SafetyCulture], 2025, Retrieved from <https://safetyculture.com/topics/environmental-audit/> (Access Date: 07.05.2025).
34. Shamsadini, K.; Shahamabad, M. A.; Shahamabad, F. A. Analysis of factors affecting environmental audit (EA) implementation with DEMATEL method. *Social Responsibility Journal*, 2022, 19(5), 777-796. <https://doi.org/10.1108/SRJ-03-2021-0097> (Access Date: 01.05.2025).
35. National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova (2025). *Environment. statistica.gov.md/en/statistic_indicator_details/24* (Accessed May 14, 2025).
36. TurciaÇevre Durum Raporu. <https://ced.csb.gov.tr/il-cevre-durum-raporlari-i-82671>, 2021 (Access Date: 04.05.2025).
37. TurciaÇevre Durum Raporu. <https://ced.csb.gov.tr/il-cevre-durum-raporlari-i-82671>, 2022 (Access Date: 04.05.2025).
38. TurciaÇevre Durum Raporu. <https://ced.csb.gov.tr/il-cevre-durum-raporlari-i-82671>, 2023 (Access Date: 04.05.2025).
39. Turcia Çevre Durum Raporu. <https://ced.csb.gov.tr/il-cevre-durum-raporlari-i-82671>, 2024 (Access Date: 04.05.2025).
40. Turcia Çevre Denetimi Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/06/20210612-5.html>, 2021 (Access Date: 04.05.2025).
41. TurciaÇevre Kanunu, 2782 Sayılı Çevre Kanunu, 1983, <https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Kanunlar/%E2%82%ACEVRE%20KANUNU.pdf> (Access Date: 04.05.2025).
42. Türkiye, İklim Değişikliği Başkanlığı, 2025, <https://iklim.gov.tr/2024-2030-iklim-degisikligi-azaltim-ve-uyum-strateji-ve-eylem-planlari-yayinlandi-haber-4239> (Access Date: 04.05.2025).
43. Türkiye, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025, <https://csb.gov.tr/> (Access Date: 04.05.2025).
44. UN Moldova. Integrated National Development Strategy of Moldova 2021

- [UN Moldova], 2021, Retrieved from https://moldova.un.org/sites/default/files/2022-06/I4SDR_MOLDOVA_2021_web_full+cover.pdf (Access Date: 08.05.2025).
45. UNECE. Environmental Performance Reviews: Moldova (UNECE), 2021, Retrieved from https://unece.org/sites/default/files/2021-08/ECE_CEP_171_En.pdf (Access Date: 01.05.2025).
 46. UNECE. EU4Environment Supports Moldova's Commitment to Addressing Environmental Impacts [UNECE]. 2025a. Retrieved from <https://unece.org/environment/press/eu4environment-supports-moldovas-commitment-addressing-environmental-impacts-its> (Access Date: 07.05.2025).
 47. UNECE. Needs Assessment for Strategic Environmental Assessment in the Republic of Moldova [UNECE], 2025b. Retrieved from https://unece.org/DAM/env/eia/documents/SEA_CBNA/RepublicofMoldova_needs_en.pdf (Access Date: 09.05.2025).
 48. Weber, R.P. Basic Content Analysis (2. Edt.), 1990, Californina: Sage Publications.
 49. World Bank. Developments in Moldova's Accounting and Auditing Environment [World Bank], 2013. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2013/09/25/new-world-bank-report-points-to-developments-in-moldovas-accounting-and-auditing-environment> (Access Date: 11.05.2025).
 50. Zhang, Y.; Wildemuth, B. Qualitative analysis of content, 2009. California: Englewood.
 51. Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, 2024. Environmental status report, 2023.
 52. Hsieh, H. F. & Shannon, S. E. Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 2005, 15(9), 1277-1288.
-

CZU: 343.1(498)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18680702>

ASPECTE GENERALE ÎN APLICAREA PROCEDURII PENALE CONFORM LEGISLAȚIEI DIN ROMÂNIA

Daniel CRISTEA¹

Procesul penal este o procedură reglementată de lege prin care autoritățile judiciare investighează și judecă faptele considerate infracțiuni, în scopul tragerii la răspundere a persoanelor vinovate și protejării celor nevinovate. În acest sens, procesul penal este reglementat în patru faze: urmărirea penală (care se desfășoară cu privire la fapta, imediat după sesizare, apoi cu privire la persoană), camera preliminară, judecata (în primă instanță și, eventual, în calea de atac a apelului) și executarea hotărârii judecătorești definitive. Prezentul studiu dezbate prima etapă a procesului penal, respectiv cea a procedurii de urmărire penală, și își propune pe un mic segment dobândirea unor cunoștințe despre modalitatea aplicării procedurii penale în această fază.

Procedura urmăririi penale reprezintă așadar prima fază a procesului penal în care organe judiciare adecvate exercită o funcție judiciară proprie, materializată prin acte specifice de urmărire penală. Activitatea judiciară principală aferentă acestei funcții este procedura de urmărire penală, exercitată de organele de urmărire penală, potrivit competențelor specifice și subsumată scopului procesului penal, de constatare a infracțiunilor și de tragere la răspundere penală, cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, din care face parte și dreptul la viața privată.

Cuvinte-cheie: procedură, faza urmăririi penale, aspecte procedurale, noțiuni, cadru legal.

GENERAL ASPECTS IN THE APPLICATION OF CRIMINAL PROCEDURE UNDER ROMANIAN LEGISLATION

Daniel CRISTEA¹

The criminal process is a procedure regulated by law by which the judicial authorities investigate and judge the facts considered crimes, in order to liable the guilty persons and to protect the innocent. In this sense, the criminal process is regulated in four phases: the criminal prosecution (which takes place on the fact, immediately after the notification, then regarding the person), the preliminary chamber, the judgment (in the first instance and, possibly, in the appeal route) and the execution of the final court decision. The present study debates the first stage of the criminal trial, respectively that of the procedure in the phase of criminal prosecution and follows is a small segment to acquire the knowledge about the way of applying the criminal procedure in this phase, of the criminal prosecution.

The procedure in the phase of the penal pursuit thus represents the prima a a proces penal in care organe judiciare adecvate exercit o... In this case, so that the following follow -up, in which the judiciary has been done to the fourte. organele de following the penal, potrivit competentance specifice and subsumed to the procesului penal, of the inferitions and of the trick to resign, Of course, the fundamental drivers and liberts, of which the right to private life is also part.

Keywords: procedure, criminal investigation phase, procedural aspects, concepts, legal framework.

INTRODUCERE

Procesul penal românesc este compus din anumite faze, în cadrul cărora diferite categorii de organe judiciare îndeplinesc diverse funcții procedurale. Când toate fazele sunt finalizate, se poate da o soluție și cazul este închis. În structura tipică a pro-

INTRODUCTION

Romanian criminal proceedings are composed of certain phases, within which different categories of judicial bodies perform various procedural functions. When all phases are completed, a solution can be given and the case is closed. In the typical

¹ Doctor în drept, comisar șef al Inspectoratului de Poliție Județean Buzău, România, studii postdoctorale, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md, Republica Moldova; e-mail: cristeadaniel415@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5786-2619>

PhD, Chief Commissioner of Buzău County Police Inspectorate, Romania; Postdoctoral Studies at “Ștefan cel Mare” Academy of the MIA, (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md, Republic of Moldova; e-mail: cristeadaniel415@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5786-2619>

cesului penal românesc, există patru faze: urmărirea penală, camera preliminară, procesul și executarea deciziilor. Identificarea infractorului, capturarea acestuia și prezentarea de probe pentru a fi aduse în judecată necesită finalizarea unei faze procedurale preliminare, care este reglementată de CPP din România, articolele 285-341, fiind cunoscută sub numele de faza de urmărire penală. CPP din România se referă la anchetă atunci când stipulează organele care urmează urmărirea penală: organele penale de cercetare și procurorul. Prima fază a procesului penal, și anume etapa de urmărire penală (CPP, partea specială, titlul I), în cursul căreia se desfășoară urmărirea penală, vizează colectarea probelor și aducerea inculpatului în judecată. CPP conține numeroase dispoziții privind urmărirea penală. Acest lucru este efectuat de organele de urmărire penală ale poliției judiciare (CPP, art. 57 alin. 1), de organele speciale de urmărire penală (CPP, art. 57 alin. 2) și de procuror (CPP, art. 56). Conform art. 56 alin. 1 CPP, procurorul coordonează și controlează în mod direct activitățile de urmărire penală desfășurate de poliția judiciară și de organele speciale de urmărire penală, stabilite de lege. De asemenea, procurorul se asigură că actele de urmărire penală sunt efectuate în conformitate cu prevederile legale, inclusiv în privința respectării drepturilor și libertăților fundamentale, din care face parte și dreptul la viața privată.

Spre deosebire de CPP anterior (CPP din 1968), actualul CPP din România introduce o nouă a doua fază a procesului penal, și anume camera preliminară. Conform art. 342 CPP din România, obiectul procedurii camerei preliminare este examinarea, după întocmirea rechizitoriului, a competenței instanței și a legalității sesizării instanței, precum și examinarea legalității colectării probelor și efectuarea actelor de urmărire penală. Această fază își justifică importanța prin faptul că judecătorul de camera preliminară verifică activitatea procesuală desfășurată de organele de urmărire pe-

structure of the Romanian criminal proceedings, there are four phases: the criminal investigation, the preliminary chamber, the trial and the execution of decisions. Identifying the offender, capturing him and presenting evidence for prosecution requires the completion of a preliminary procedural phase, which is regulated by the CPC ROM, articles 285-341 and is known as the criminal investigation phase. The CPC ROM refers to the investigation when it stipulates the bodies that follow the criminal investigation: the criminal investigation bodies and the prosecutor. The first phase of the criminal proceedings, namely the criminal investigation stage (CPC, special part, title I), during which the criminal investigation is carried out, aims at collecting evidence and bringing the defendant to trial. The CPC contains numerous provisions on criminal investigation. This is carried out by the criminal investigation bodies of the judicial police (CPC, art. 57 para. 1), by the special criminal investigation bodies (CPC, art. 57 para. 2) and by the prosecutor (CPC, art. 56). According to art. 56 para. 1 CPC, the prosecutor directly coordinates and controls the criminal investigation activities carried out by the judicial police and the special criminal investigation bodies, established by law. The prosecutor also ensures that criminal investigation acts are carried out in accordance with the legal provisions, including with regard to respect for fundamental rights and freedoms, which includes the right to privacy.

Unlike the previous CPC (CPC of 1968), the current CPC ROM introduces a new second phase of the criminal trial, namely the preliminary chamber. According to art. 342 CPC ROM, the object of the preliminary chamber procedure is the examination, after the indictment is drawn up, of the court's competence and the legality of the referral to the court, as well as the examination of the legality of the collection of evidence and the performance of criminal prosecution acts. This phase justifies its importance by the fact that the preliminary chamber judge verifies the procedural

nală sau de procuror, înainte de procesul cauzei, în vederea constatării respectării procedurii și a drepturilor fundamentale ale părților, din care face parte și dreptul la viața privată. Dacă judecătorul de cameră preliminară consideră că este necesară invalidarea unei probe din cauza unei încălcări esențiale a drepturilor procedurale ale unei părți, o va elimina din lista dovezilor. În cazul în care judecătorul exclude toate probele, atunci va returna dosarul procurorului pentru ca urmărirea penală să poată fi efectuată din nou.

A treia fază a procesului penal este (judecata, astfel cum este reglementată de articolele 349-477¹ CPP din România. Această fază permite continuarea procesului în vederea soluționării cauzei penale, în condiții de publicitate, în care ar trebui respectat și protejat dreptul părților la viața privată, desfășurându-se bineînțeles cu respectarea dreptului inculpatului de a-și prezenta în mod activ cazul și dreptul la apărare, astfel încât hotărârea judecătorească finală să se bazeze pe adevăr cu privire la infracțiune. În privința vinovăției infractorului, dacă ar fi dovedită, ar fi corect să fie stabilită și sintetizată în sancțiunea aplicată împotriva acestuia.

Un element esențial în cadrul judecății este independența și imparțialitatea judecătorilor. Astfel, judecătorii sunt obligați să fie imparțiali și să decidă în mod obiectiv, liber de orice influență, de unde va decurge și va fi aplicată părților protecția dreptului la viața privată, în funcție de circumstanțele cauzei, deoarece încrederea publicului și respectarea sistemului juridic, inclusiv respectarea și protejarea dreptului părților la viața privată, sunt garanțiile eficacității acestui drept. Faza procesului (judecata) începe din momentul în care faza camerei preliminare este terminată și se încheie cu soluția finală a cauzei penale. Având ca obiect soluția finală a cauzei penale, procesul este considerat, cu un motiv întemeiat, faza centrală a procesului penal.

Ultima fază este executarea hotărârii

activity carried out by the criminal prosecution bodies or the prosecutor, before the trial of the case, in order to ascertain compliance with the procedure and the fundamental rights of the parties, which also include the right to private life. If the preliminary chamber judge considers it necessary to invalidate a piece of evidence due to an essential violation of the procedural rights of a party, he will eliminate the evidence as evidence. If the judge excludes all the evidence, he returns the file to the prosecutor so that the criminal prosecution can be carried out again.

The third phase of the criminal process is the trial (trial), as regulated by articles 349-477¹ of the CPC ROM. This phase allows the continuation of the process in order to resolve the criminal case, under conditions of publicity, in which the right to privacy of the parties should be respected and protected, the process of which is carried out of course with respect for the defendant's right to actively present his case and the right to defense, so that the final court decision is based on the truth regarding the crime. Regarding the guilt of the offender, if proven, it would be correctly established and summarized in the sanction applied against him.

An essential element in the trial is the independence and impartiality of the judges. Thus, judges are obliged to be impartial and to decide objectively, free from any influence, from which the protection of the right to private life of the parties will arise and will be applied, depending on the circumstances of the case, because, we can say, public trust and respect for the legal system, including the respect and protection of the right to private life of the parties, are the guarantees of its effectiveness. The trial phase (trial) begins from the moment the preliminary chamber phase is completed and ends with the final solution of the criminal case. Having as its object the final solution of the criminal case, the trial is considered, with good reason, the central phase of the criminal process.

The last phase is the execution of the

judecătorești. CPP din România prevede la art. 550-601¹ această fază, al cărei scop este de a veghea la realizarea efectivă a deciziilor luate în timpul celei de-a treia faze. Spre deosebire de CPP anterior (CPP din 1968), actualul CPP din România (CPP din 2010) reglementează în mod explicit principiul separării funcțiilor judiciare, stipulând în art. 3 alin. (1) cele patru funcții judiciare care sunt exercitate în timpul procesului penal: funcția de urmărire penală, funcția de dispoziție privind drepturile și libertățile fundamentale ale unei persoane în etapa urmăririi penale, funcția de verificare a legalității deciziei de trimitere sau netrimiteră în judecată și funcția procesului (judecată).

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În vederea cercetării au fost aplicate o serie de metode, printre care metoda analitică, metoda logică, metoda filozofică, fiind prezentate inclusiv normele care stau la baza aplicării procedurii penale.

DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

Cu referire la prima fază, în conformitate cu dispozițiile art. 285 alin. 1 CPP din România, obiectul urmăririi penale este de a colecta probele necesare pentru a dovedi existența infracțiunilor, de a identifica persoanele care au săvârșit o infracțiune și de a stabili răspunderea penală, pentru a decide dacă ar trebui să se dispună, sau nu, trimiterea în judecată.

Pe tot parcursul procesului penal, făptuitorul poate deveni supus drepturilor și obligațiilor legale, ca suspect sau, după caz, ca inculpat. Astfel, CPP din România stipulează că suspectul este persoana pentru care, din datele și probele existente într-un caz, există o suspiciune rezonabilă că a comis o infracțiune prevăzută de legea penală (CPP, art. 77), iar inculpatul este persoana împotriva căreia este inițiată o acțiune penală (CPP, art. 82). Prin urmare, calitatea inculpatului apare numai atunci când este inițiată acțiunea penală.

The CPC ROM provides in art. 550-601¹ this phase, the purpose of which is to ensure the effective implementation of the decision taken during the third phase. Unlike the previous CPC (CPC of 1968), the current CPC ROM (CPC of 2010) explicitly regulates the principle of separation of judicial functions, stipulating in art. 3 para. (1), the four judicial functions that are exercised during the criminal trial: the function of criminal prosecution, the function of disposition regarding the fundamental rights and freedoms of a person during the criminal prosecution stage, the function of verifying the legality of the decision to refer or not to refer to trial and the function of the trial (court).

APPLIED METHODS AND MATERIALS

A series of methods were applied for the research, including the analytical method, the logical method, the philosophical method, including the norms underlying the application of criminal procedure.

DISCUSSIONS AND RESULTS OBTAINED

With reference to the first phase, in accordance with the provisions of art. 285 paragraph 1 of the CPC ROM, the object of criminal prosecution is to collect the necessary evidence to prove the existence of crimes, to identify the persons who committed a crime and to establish criminal liability, in order to decide whether or not to order the referral to court.

Throughout the criminal process, the perpetrator may become subject to legal rights and obligations, as a suspect or, as the case may be, as a defendant. Thus, the CPC ROM stipulates that the suspect is the person for whom, from the data and evidence existing in a case, there is a reasonable suspicion of having committed an offense provided for by the criminal law (CPC, art. 77), and the defendant is the person against whom a criminal action is initiated (CPC, art. 82).

Therefore, the status of the defendant appears only when the criminal action

„Colectarea de probe” este înțeleasă ca acțiune, cuprinzând colectarea, prin toate formele ei, cât și operațiunea de examinare (de la latinescul *consideration*) [1, p. 51], interpretare (de la latinescul *interpretatus*) [2, p. 341], evaluare (de la latinescul *aestimatiō*) [3, p. 40] a probeilor, pentru a afla dacă infractorul ar trebui trimis în judecată. Colectarea de probe nu pune probleme deosebite în privința dreptului la viața privată (CPP, art. 100 alin. (1)¹) [4]. Colectarea datelor astfel obținute trebuie însă protejate și nedivulgate în faza urmăririi penale, răspunderea aparținând organelor de urmărire penală care au în lucru dosarele în cauză.

Referitor la obiectul urmăririi penale, chiar dacă art. 285 CPP din România nu conține prevederi exprese, acesta include identificarea victimei infracțiunii, ca activitate necesară în procesul penal, obținându-se astfel date cu caracter personal, care desigur necesită a fi protejate. La finalizarea cercetărilor, procurorul este obligat să verifice lucrările de urmărire penală și să se pronunțe cu privire la acestea, în termen de cel mult 15 zile de la recepționarea dosarului cauzei, înaintat de organul de cercetare penală (CPP, art. 322). Cazurile sunt soluționate însă în conformitate cu art. 327 CPP din România. În acest sens, procurorul trebuie să stabilească faptul că dispozițiile legale care protejează constatarea adevărului au fost respectate, că urmărirea penală este finalizată și că probele necesare există și au fost produse în mod legal, fără să fi existat pe parcursul cercetărilor încălcări ale drepturilor fundamentale, printre care dreptul la viața privată. Dacă din materialul de urmărire penală se concluzionează că infracțiunea există, că a fost comisă de inculpat și nu există niciunul dintre elementele pentru care se

is initiated.

“Collection of evidence” is understood as an action, encompassing the collection, in all its forms, as well as the operation of examination (from the Latin *consideration*) [1, p. 51], interpretation (from the Latin *interpretatus*) [2, p. 341], evaluation (from the Latin *aestimatiō*) [3, p. 40] of the evidence, in order to find out whether the offender should be sent to trial. The collection of evidence does not pose any particular problems with regard to the right to privacy (CPC, art. 100 para. (1)¹) [4]. However, the collection of data thus obtained must be protected and not disclosed during the criminal investigation phase, the responsibility belonging to the criminal investigation bodies handling the files in question.

Regarding the subject of criminal prosecution, even if art. 285 of the CPC ROM does not contain express provisions, it also includes the identification of the victim of the crime, as a necessary activity in the criminal process, thus obtaining personal data, which of course are part of and require protection.

Upon completion of the investigations, the prosecutor is obliged to verify the criminal prosecution work and to rule on them, within a maximum of 15 days from the receipt of the case file, submitted by the criminal investigation body (CPC, art. 322). The cases are resolved, however, in accordance with art. 327 of the CPC ROM. In this regard, the prosecutor must establish that the legal provisions that protect the establishment of the truth have been respected, that the criminal prosecution is completed and that the necessary evidence exists and was produced legally and that there were no violations of fundamental rights during the investigations, including the right to privacy. If it is concluded from the criminal investigation material that the crime exists, that it was committed by the

¹ Art. 100 CPP ROM. Administrarea probelor. (1) În cursul urmăririi penale, organul de urmărire penală strânge și administrează probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu sau la cerere.

¹ Art. 100 CPC ROM. Administration of evidence. (1) During the criminal investigation, the criminal investigation body collects and administers evidence both in favor and against the suspect or defendant, ex officio or upon request.

înlătură răspunderea penală, procurorul emite actul de acuzare, prin care dispune trimiterea în judecată; rechizitoriul trebuie să se limiteze la infracțiune și la persoana care este cercetată penal și trebuie să includă, pe lângă specificațiile stipulate în art. 286 alin. (2) CPP (data, locul emiterii, numele și prenumele, calitatea autorității emitente etc.), informațiile referitoare la infractor, infracțiunea de care este acuzat, cadrul judiciar, probele pe care se întemeiază acuzația, măsura preventivă luată și durata acesteia, precum și decizia de sevizare. Procurorul emite și ordonanța prin care încheie cazul sau renunță la acuzații, potrivit art. 327 alin. (2) CPP.

Spre deosebire de CPP precedent (CPP din 1968), CPP din România actual nu stipulează obligația organului de urmărire penală sau a procurorului de a prezenta dosarul cauzei inculpatului, deoarece dreptul la apărare al acestuia din urmă este asigurat de reglementările care stipulează dreptul suspectului, dreptul inculpatului sau dreptul avocatului de a asista la majoritatea actelor de urmărire penală și dreptul lor de a consulta dosarul pe tot parcursul procesului penal, în condițiile prevăzute de lege (CPP, art. 83, lit. b; art. 92). Probleme cu privire la dreptul la viața privată sunt ca urmare a asistării la majoritatea actelor de urmărire penală și ca urmare a consultării dosarului, în această fază a urmăririi penale, întrucât legislația (CPP, art. 94²⁾ [4]

² Art. 94 CPP din România. Consultarea dosarului. (1) Avocatul părților și al subiecților procesuali principali are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv. (2) Consultarea dosarului presupune dreptul de a studia actele acestuia, dreptul de a nota date sau informații din dosar, precum și de a obține fotocopii pe cheltuiala clientului. (3) În cursul urmăririi penale, procurorul stabilește data și durata consultării într-un termen rezonabil. Acest drept poate fi delegat organului de cercetare penală. (4) În cursul urmăririi penale, procurorul poate restricționa motivat consultarea dosarului, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfășurări a urmăririi penale. După punerea în mișcare a acțiunii penale, restricționarea se poate dispune pentru cel mult 10 zile. (5) În cursul urmăririi penale, avocatul are

defendant and that none of the elements for which criminal liability is removed exist, the prosecutor issues the indictment, by which he orders the referral to court; the indictment must be limited to the crime and the person who is being criminally investigated and must include, in addition to the specifications stipulated in art. 286 paragraph. (2) CPC (date, place of issuance, name and surname, capacity of the issuing authority, etc.), information regarding the offender, the crime of which he is accused, the judicial framework, the evidence on which the accusation is based, the preventive measure taken and its duration, as well as the referral decision. The prosecutor also issues the ordinance by which he closes the case or drops the charges, according to art. 327 paragraph. (2) CPC.

Unlike the previous CPC (CPC of 1968), the current CPC ROM does not stipulate the obligation of the criminal investigation body or the prosecutor to present the case file to the defendant, because the latter's right to defense is ensured by the regulations stipulating the right of the suspect, the right of the defendant or the right of their lawyer to attend most of the criminal investigation acts and their right to consult the file throughout the criminal trial, under the conditions provided by law (CPC, art. 83, letter b; art. 92). Problems regarding the right to privacy arise as a result of attending most of the criminal investigation acts and as a result of consulting the file, in this phase of the criminal investigation, since the legislation (CPC, art. 94²⁾ [4]

² Art. 94 CPC ROM. Consultation of the file. (1) The lawyer of the parties and the main procedural subjects has the right to request consultation of the file throughout the criminal trial. This right may not be exercised or restricted abusively. (2) Consultation of the file implies the right to study its documents, the right to note data or information from the file, as well as to obtain photocopies at the client's expense. (3) During the criminal investigation, the prosecutor establishes the date and duration of the consultation within a reasonable period. This right may be delegated to the criminal investigation body. (4) During the criminal investigation, the prosecutor may restrict, with good reason, consultation of the file, if this could prejudice the proper conduct of the criminal investigation. After the initiation

nu prevede modul de anonimizare/nedivulgare a datelor cu caracter personal a celorlalte părți și informațiilor care conduc la încălcarea dreptului la viața privată.

Urmărirea penală este efectuată de organele de urmărire penală și de procuror, potrivit art. 55 CPP. Organele de urmărire penală sunt: a) organele de urmărire penală ale poliției judiciare, b) organele speciale de urmărire penală.

Organele de anchetă ale poliției judiciare au un rol special în cadrul organelor de urmărire penală, deoarece au competențe foarte largi, fiind capabile să efectueze investigații pentru fiecare infracțiune care nu este atribuită în mod obligatoriu altor organe de anchetă competente. În cazuri urgente, acestea vor efectua acte de investigație care nu pot fi întârziate, chiar dacă se referă la un caz ce nu se află în sfera lor de competență. Munca lor este raportată imediat procurorului care le supraveghează activitatea sau procurorului competent. De asemenea, pot descinde la locul crimei, efectuând desene și executând fotografii. Probele colectate în acest mod, care conțin date cu caracter personal și informații ce fac obiectul dreptului la viața privată, vor fi coroborate cu alte informații obținute personal. Rolul procurorului este esențial: acesta supraveghează urmărirea penală, conduce și controlează în mod direct activitatea de urmărire penală desfășurată de organele de cercetare a poliției judiciare și de către alte organe speciale de anchetă, ocazie cu

obligația de a păstra confidențialitatea sau secretul datelor și actelor de care a luat cunoștința cu ocazia consultării dosarului. (6) În toate cazurile, avocatului nu îi poate fi restricționat dreptul de a consulta declarațiile părții sau ale subiectului procesual principal pe care îl asistă ori îl reprezintă. (7) În vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, la care avocatul participă. (8) Dispozițiile prezentului articol se aplică în mod corespunzător cu privire la dreptul părților și al subiecților procesuali principali de a consulta dosarul.

does not provide for the anonymization/non-disclosure of personal data of the other parties and information that leads to the violation of the right to privacy.

Criminal prosecution is carried out by the criminal investigation bodies and the prosecutor, according to art. 55 of the CPC. The criminal investigation bodies are: a) the criminal investigation bodies of the judicial police, b) the special criminal investigation bodies.

The investigative bodies of the judicial police have a special role within the criminal investigation bodies, as they have very broad powers, being able to carry out investigations for every crime that is not necessarily attributed to other competent investigative bodies. In urgent cases, they may carry out investigative acts that cannot be delayed, even if they refer to a case that is not within their sphere of competence. Their work is immediately reported to the prosecutor supervising their activity or to the competent prosecutor. They may visit the crime scene, make drawings and take photographs. The data collected in this way, which contain personal data and information that is the subject of the right to private life, will be corroborated with other information obtained personally. The role of the prosecutor is essential, he supervises the criminal investigation, directly manages and controls the criminal investigation activity carried out by the investigative

of the criminal action, the restriction may be ordered for a maximum of 10 days. (5) During the criminal investigation, the lawyer is obliged to maintain the confidentiality or secrecy of the data and documents of which he became aware during the consultation of the file. (6) In all cases, the lawyer may not be restricted in his right to consult the statements of the party or the main subject of the proceedings whom he assists or represents. (7) In order to prepare the defense, the defendant's lawyer has the right to take cognizance of the entire material of the criminal investigation file in the proceedings conducted before the judge of rights and freedoms regarding the measures depriving or restricting rights, in which the lawyer participates. (8) The provisions of this article shall apply accordingly with regard to the right of the parties and the main subjects of the proceedings to consult the file.

care ar trebui să asigure protecția datelor obținute, fără a fi divulgate. Procurorul însă poate efectua orice act de urmărire penală în dosarele pe care le supraveghează, conform art. 56 alin. (3) CPP din România. În cazuri speciale, în care procurorul nu are posibilitatea de a efectua ancheta penală personal, o delegație poate interveni prin comisie rogatorie, potrivit art. 200, art. 201 CPP din România. Procurorii din cadrul parchetelor ierarhic superioare pot, pentru efectuarea cercetării penale, să preia cazurile aflate în competența unui parchet inferior, la comanda conducătorului ierarhic superior, cu obligația respectării și protejării prin nedivulgare a datelor obținute, care în caz contrar ar putea produce ulterior părților prejudicii în privința dreptului la viața privată.

Conform art. 61 CPP din România, pe lângă organele judiciare, pot exista și organe nejudiciare, care participă la procesul de descoperire și stabilire a infracțiunilor. Rolul acestor organisme este acela de a constata existența infracțiunilor comise în domeniul lor de activitate. Astfel de organisme sunt: a) organele inspecțiilor de stat, ale altor organisme de stat, precum și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor entități juridice de drept public; b) organele de control și conducere ale administrației publice; c) organele de ordine publică și securitate națională, pentru infracțiunile identificate în timpul exercitării responsabilităților stabilite de lege. Ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă legată de săvârșirea unei infracțiuni, organismele menționate mai sus au obligația de a pregăti procese verbale privind circumstanțele identificate. Procesul verbal încheiat reprezintă un act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ. Organismele menționate întocmesc documente care constată infracțiunea, au obligația de a lua măsuri pentru a păstra locul unde au fost comise infracțiunile și pentru a colecta date și informații sau păstra dovezi materiale. În

bodies of the judicial police and by other special investigative bodies, on which occasion he should transmit the protection of the data obtained, without being disclosed. The prosecutor, however, can carry out any criminal investigation act in the files he supervises and in a mandatory manner, according to art. 56 paragraph (3) of the CPC ROM. In special cases, in which the prosecutor does not have the possibility to carry out the criminal investigation personally, a delegation can intervene through a rogatory commission, according to art. 200, art. 201 of the CPC ROM. Prosecutors within the hierarchically superior prosecutor's offices may, in order to carry out the criminal investigation, take over the cases under the jurisdiction of a lower prosecutor's office, at the command of the hierarchically superior leader, with the obligation to respect and protect by non-disclosure the data obtained, which subsequently cause a violation of the parties' right to privacy.

According to art. 61 of the CPC ROM, in addition to judicial bodies, there may be other non-judicial bodies that may participate in the process of discovering and establishing crimes. The role of these bodies is to ascertain the existence of crimes committed in their field of activity. Such bodies are: a) state inspection bodies, other state bodies, as well as public authorities, public institutions or other legal entities under public law; b) control and management bodies of public administration; c) public order and national security bodies, for crimes identified during the exercise of responsibilities established by law. Whenever there is a reasonable suspicion of the commission of a crime, the above-mentioned bodies are obliged to prepare reports on the circumstances identified. The concluded report represents an act of notification to the criminal prosecution bodies and cannot be subject to control through administrative litigation. The aforementioned bodies draw up documents establishing the crime, are obliged to take measures to preserve the place where the crimes were committed and to collect data

cazul unui flagrant delict, aceleași autorități au dreptul de a efectua percheziții ale corpului și ale vehiculelor, de a reține infractorul, aducând toate acestea imediat în fața organelor de urmărire penală. Documentele emise de aceste organe sunt trimise procurorului. Prin activitatea întreprinsă, ca urmare a constatării infracțiunilor, organele nejudiciare intră în posesia de date care, dacă sunt divulgate, fac obiectul încălcării dreptului la viața privată. Răspunderea (de la latinescul *responsio-onis*) [5, p.348] și confidențialitatea (de la latinescul *arcānus*) [6, p.59] acestor autorități trebuie consemnate în documentele constatate pentru a produce efecte, ca să nu existe greșeli prin divulgare care să provoace ulterior lezarea dreptului părților la viața privată.

Pregătirea pentru inițierea investigației și urmăririi penale. Când sesizarea îndeplinește condițiile cerute de lege, începerea urmăririi penale este dispusă de organul de urmărire penală cu privire la fapta săvârșită sau comiterea căreia se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut (art. 305 alin. (1) CPP). Organele de urmărire penală pot lua măsuri numai după ce au fost sesizate în mod oficial cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. Notificarea externă se face prin reclamație sau denunț. Organul de urmărire penală se poate sesiza și din oficiu. Atunci când probele existente constituie o cauză probabilă de a crede că o anumită persoană a comis infracțiunea care a justificat începerea urmăririi penale și nu se aplică niciunul dintre cazurile care împiedică acțiunea penală conform art. 16 alin. (1) CPP, organele de urmărire penală dispun continuarea cercetării penale în legătură cu persoana respectivă, iar aceasta din urmă va dobândi calitatea de suspect. Decizia luată de organul de urmărire penală este supusă confirmării procurorului în termen de 3 zile (art. 305 alin. (3) CPP). Din momentul începerii urmăririi penale, făptuitorul dobândește calitatea de suspect în raportul juridic al legii procesuale penale, până la punctul în

and information or preserve material evidence. In the event of a flagrant crime, the same authorities have the right to carry out searches of the body and vehicles, to detain the offender and to bring them immediately before the criminal investigation bodies. The documents issued by these bodies are sent to the prosecutor. Through the activity undertaken, as a result of establishing the crimes, the non-judicial bodies come into possession of data that are the subject of a violation of the right to privacy if disclosed. Responsibility (from the Latin *responsio-onis*) [5, p.348] and confidentiality (from the Latin *arcānus*) [6, p.59], p. these authorities must be recorded in the documents found to produce effects, so that there are no mistakes through erroneous disclosure that may subsequently cause violations of the parties' right to private life.

Preparation for the initiation of the investigation and criminal prosecution. When the notification meets the conditions required by law, the initiation of the criminal prosecution is ordered by the criminal prosecution body with regard to the act committed or the commission of which is being prepared, even if the perpetrator is indicated or known (art. 305 para. (1) CPC). Criminal prosecution bodies may take measures only after they have been officially notified of the commission of a crime. External notification is made by complaint or denunciation. The criminal investigation body may also initiate proceedings ex officio. When the evidence in the case constitutes probable cause to believe that a particular person has committed the crime that justified the initiation of criminal proceedings and none of the cases preventing criminal proceedings under Art. 16 para. (1) of the CPC apply, the criminal investigation bodies shall order the continuation of the criminal investigation in relation to the person concerned, and the latter shall acquire the status of suspect. The decision taken by the criminal investigation body shall be subject to confirmation by the prosecutor within 3 days (art. 305 para. (3) of the CPC). From the moment of the initiation of

care este inițiată acțiunea penală împotriva acestuia, dobândind calitatea de inculpat. Acțiunea penală este inițiată de procuror, printr-o ordonanță, în timpul anchetei penale, atunci când constată că există dovezi care să ateste că o persoană a comis o infracțiune și niciunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) nu se aplică (CPP, art. 309).

În procedura penală românească, deși organul de urmărire penală are obligația de a iniția urmărirea penală atunci când sesizarea îndeplinește condițiile cerute de lege, procurorul poate renunța ulterior la exercitarea acțiunii penale dacă, având în vedere elementele concrete ale cauzei, nu există interesul public în realizarea obiectivului său.

Principiile *nullum crimen sine lege* și *nulla poena sine lege*, care semnifică legalitatea incriminărilor și legalitatea pedepseilor în dreptul penal, au drept corespondent în procedură principiul *nulla justitia sine lege*, și anume că nu există dreptate în afara legii. Consacrat ca regulă de bază a procedurii penale, în art. 2 CPP se arată că procesul penal se desfășoară în conformitate cu legea. Dispozițiile CPP permit procurorului să mediteze asupra oportunității unei anchete penale într-un caz de importanță redusă, pentru ca resursele de anchetă să poată fi direcționate către dosare mai importante. Astfel, CPP face trimitere în mod expres la principiul oportunității în art. 7 alin. (2) CPP, care prevede că „în cazurile și condițiile specificate de lege, procurorul poate renunța la exercitarea acțiunii penale dacă, având în vedere elementele concrete ale cauzei, nu există interes public în îndeplinirea obiectului său”. Mai mult, art. 318 alin. (1) CPP prevede că în situația infracțiunilor pentru care legea impune pedeapsa unei amenzi sau cu închisoarea de cel mult 7 ani, procurorul poate renunța la acuzații atunci când se constată că nu există interes public în urmărirea penală. Art. 318 alin. (2) CPP prevede criteriile luate în considerare de procuror atunci când evalu-

criminal proceedings, the perpetrator shall acquire the status of suspect in the legal relationship of the criminal procedural law, up to the point at which criminal proceedings are initiated against him, acquiring the status of defendant. The criminal action is initiated by the prosecutor, through an ordinance, during the criminal investigation, when he finds that there is evidence to prove that a person has committed a crime and none of the cases provided for in art. 16 para. (1) apply (CPC, art. 309).

In Romanian criminal procedure, although the criminal prosecution body is obliged to initiate criminal prosecution when the notification meets the conditions required by law, the prosecutor may subsequently waive the exercise of criminal action if, given the concrete elements of the case, there is no public interest in achieving its object.

The principles *nullum crimen sine lege* and *nulla poena sine lege*, which signify the legality of incriminations and the legality of punishments in criminal law, have as their procedural counterpart the principle *nulla justitia sine lege*, namely that there is no justice outside the law. Enshrined as a basic rule of criminal procedure, in art. 2 of the CPC, it is stated that the criminal trial is conducted in accordance with the law. The provisions of the CPP allow the prosecutor to reflect on the appropriateness of a criminal investigation in a case of reduced importance, so that investigative resources can be directed to more important files. Thus, the CPC expressly refers to the principle of appropriateness in art. 7 para. (2) CPC, which provides that “in the cases and conditions specified by law, the prosecutor may waive the exercise of criminal action if, given the concrete elements of the case, there is no public interest in fulfilling its object”. Furthermore, art. 318 para. (1) CPC provides that in the case of offences for which the law imposes a penalty of a fine or a prison sentence of up to 7 years, the prosecutor may waive the charges when it is established that there is no public interest in the criminal prosecution. Art. 318

ează dacă există sau nu un astfel de interes public, de exemplu conținutul infracțiunii și circumstanțele concrete ale săvârșirii acesteia, modul de operare și instrumentele utilizate, scopul infracțiunii, consecințele care au avut loc sau ar fi putut să apară, etc. Textul se aplică și în situația unui făptuitor necunoscut, privind renunțarea la urmărirea penală. Procurorul poate dispune odată cu renunțarea la urmărirea penală și consultarea suspectului sau inculpatului, ca să îndeplinească una sau mai multe obligații, prevăzute la art. 318 alin. (6) CPP. Aceste obligații le denumim sancțiuni, care pot produce, odată cu aplicarea, imixtiuni în viața privată: eliminarea consecințelor infracțiunii cu privire la acordul cu partea civilă asupra unei căi de reparare, în care se dezvăluie date cu caracter personal; prezentarea unei scuze publice către victimă; prestarea serviciului comunitar pentru un interval de timp de cel puțin 30 și nu mai mult de 60 de zile, cu excepția cazului în care sănătatea lor le împiedică să ofere astfel de servicii comunitare; înrolarea într-un program de consiliere. În caz de nerespectare a obligațiilor în termenul stabilit de procuror, acesta revocă ordonanța. Sarcina probei pentru respectarea obligațiilor sau prezentarea motivelor nerespectării obligațiilor revine suspectului sau inculpatului. O nouă renunțare la urmărirea penală în același caz nu mai este posibilă. Ordinul procurorului de renunțare la exercitarea acțiunii penale este verificat de judecătorul de cameră preliminară, care stabilește legalitatea și legitimitatea ordinului (CPP, art. 318 alin. (12)). Se pune întrebarea: îndeplinirea obligațiilor prevăzute de art. 318 alin. (6) CPP în această fază a urmăririi penale, în vederea renunțării la urmărirea penală, în situațiile în care afectează viața privată a suspectilor/inculpaților, ar trebui dispuse? În astfel de situații, suspectii/inculpații își asumă faptul că viața privată le este afectată, accept care creează acest acord indirect prin asumarea respectării obligațiilor stabilite. Pentru o mai bună protecție a

para. (2) CPC provides the criteria taken into account by the prosecutor when assessing whether or not such a public interest exists, for example the content of the offence and the concrete circumstances of its commission, the mode of operation and the instruments used, the purpose of the offence, the consequences that occurred or could have occurred, etc. The text also applies in the case of an unknown perpetrator, regarding the waiver of criminal prosecution. The prosecutor may order, together with the renunciation of criminal prosecution and consultation with the suspect or defendant, to fulfill one or more obligations, provided for in art. 318 para. (6) of the CPC. We call these obligations sanctions and, together with their application, may result in interference in private life: elimination of the consequences of the crime regarding the agreement with the civil party on a remedy, in which personal data is disclosed; presentation of a public apology to the victim; provision of community service for a period of at least 30 and no more than 60 days, unless their health prevents them from providing such community services; enrollment in a counseling program. In case of failure to comply with the obligations within the time limit established by the prosecutor, he shall revoke the order. The burden of proof for compliance with the obligations or presentation of the reasons for non-compliance with the obligations lies with the suspect or defendant. A new waiver of criminal prosecution in the same case is no longer possible. The prosecutor's order to waive the exercise of criminal action is verified by the preliminary chamber judge, who establishes the legality and legitimacy of the order (CPC, art. 318 paragraph (12)). The question arises: should the fulfillment of the obligations provided for in art. 318 paragraph (6) CPC at this stage of the criminal prosecution, in order to waive criminal prosecution, in situations where it affects the private life of the suspects/defendants, be ordered? In such situations, the suspects/defendants assume the fact that their private life is af-

dreptului la viața privată, propunerea constă în prezentarea suspectilor/inculpaților a faptului că va fi afectată viața lor privată, modul și situațiile de care se poate dispune pentru protejarea datelor cu caracter personal și a informațiilor ce le pot afecta viața privată.

În procesul penal românesc, părțile sunt litiganti care intentează acțiuni judiciare sau împotriva cărora sunt intentate acțiuni judiciare (CPP, art. 32). În cursul procesului penal, subiectul activ al infracțiunii primește diferite calități procesuale, care au semnificații distincte, cu rezonanțe în structura conținutului raportului procesual penal juridic. Cu alte cuvinte, calitățile procesuale primite de făptuitor în timpul procesului penal implică obligații și drepturi pe care persoana responsabilă penal trebuie să le suporte sau să le execute în timpul activității procesuale.

Suspectul este principalul subiect pasiv al relației procesuale juridice și această calitate este primită prin ordonanță sau, în mod excepțional, prin declarația orală a procurorului (în cazul infracțiunilor comise de audiență, în cursul unei ședințe judecătorești, în condițiile stipulate la CPP, art. 360), atunci când probele existente constituie o cauză probabilă de a crede că o anumită persoană a comis infracțiunea care a justificat începerea urmăririi penale și nu sunt aplicate cazurile care înlătură răspunderea penală, prevăzute la art. 16 alin. (1) CPP (CPP, art. 33 și 305 alin. 3). Astfel, organul de urmărire penală dispune continuarea urmăririi penale în legătură cu persoana respectivă, iar acesta din urmă va dobândi calitatea de suspect și va fi supusă drepturilor și obligațiilor procedurale.

Suspectul este persoana împotriva căreia se desfășoară urmărirea penală, atâta timp cât nu a fost inițiată acțiunea penală împotriva acestuia. Cu excepția cazului în care legea prevede altfel, suspectul are drepturile prevăzute de lege pentru inculpat (CPP, art. 78). Calitatea de inculpat apare odată cu inițierea acțiunii penale. Persoa-

fected, an acceptance that creates this indirect agreement by assuming compliance with the established obligations. For better protection of the right to privacy, the proposal consists in informing the suspects/defendants of the fact that their private life will be affected, the manner and the situations they may have to protect personal data and the information presented that may affect their private life.

In Romanian criminal proceedings, the parties are litigants who initiate legal proceedings or against whom legal proceedings are initiated (CPC, art. 32).

During the criminal proceedings, the active subject of the crime receives different procedural qualities, which have distinct meanings, with resonances in the structure of the content of the criminal-judicial procedural report. In other words, the procedural qualities received by the perpetrator during the criminal proceedings imply obligations and rights that the criminally responsible person must bear or execute during the procedural activity.

The suspect is the main passive subject of the legal procedural relationship and this status is received by order or, exceptionally, by the oral statement of the prosecutor (in the case of crimes committed by the audience, during a court session, under the conditions stipulated in the CPC, art. 360), when the evidence in the case constitutes probable cause to believe that a certain person committed the crime that justified the initiation of the criminal investigation and the cases that eliminate criminal liability, provided for in art. 16 para. (1) CPC (CPC, art. 33 and 305 para. 3), are not applied. Thus, the criminal investigation body orders the continuation of the criminal investigation in relation to the respective person, and the latter will acquire the status of suspect and will be subject to procedural rights and obligations. The suspect is the person against whom the criminal investigation is being conducted, as long as the criminal action has not been initiated against him. Unless otherwise provided by law, the suspect has the rights provided

na împotriva căreia a fost pusă în mișcare acțiunea penală obține calitatea de inculpat (CPP, art. 82). Acțiunea penală reprezintă mijlocul legal prin care se realizează scopul procesului penal. Obiectivul său este de a răspunde penal acelor persoane fizice și juridice care au comis infracțiuni.

Termenul „subiect activ” înseamnă în general făptuitor, dar cuprinde și noțiunile de „autor”, „instigator” și „complice” în sensul legii penale. Actualul CPP român consacră termenul „suspect”, în timp ce sub fostul CPP (CPP din 1968) termenul a fost absent, fiind folosit doar de literatura juridică.

Organele de urmărire penală decid momentul declanșării acțiunii penale numai în momentul când există suficiente dovezi ale culpabilității introduse în caz. Actele procedurale prin care unei persoane i se conferă acest statut sunt ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale și, în mod excepțional, declarația orală a procurorului (în cazul infracțiunilor comise de audiență, în cursul unei ședințe judecătorești, în temeiul condițiilor stipulate la CPP, art. 360). Astfel, inculpatul este considerat parte în proces, având anumite obligații pe care suspectul nu le are. De exemplu, singura măsură preventivă care poate fi dispusă împotriva suspectului este luarea în custodie, în timp ce organele judiciare pot lua orice măsură preventivă împotriva inculpatului, inclusiv control judiciar, control judiciar pe cauțiune, arest la domiciliu sau arest preventiv. Inculpatul, împotriva căruia se dispune arestul la domiciliu sau arestul preventiv, trebuie audiat. Calitatea de inculpat se va schimba cu cea de condamnat atunci când decizia penală devine definitivă. De asemenea, inculpatul are drepturi, de exemplu: dreptul la apărare, dreptul de a consulta dosarul cauzei în faza urmăririi penale, ocazie cu care se ivește posibilitatea obținerii de date cu caracter personal a părții adverse, creând o vulnerabilitate a sistemului asupra drepturilor și libertăților fundamentale.

by law for the defendant (CPC, art. 78). The status of defendant arises with the initiation of criminal proceedings. The person against whom the criminal proceedings have been initiated acquires the status of defendant (CPC, art. 82). Criminal proceedings represent the legal means by which the purpose of the criminal process is achieved. Its objective is to hold those natural and legal persons who have committed crimes criminally liable.

The term “active subject” generally means perpetrator, but also includes the notions of “author”, “instigator” and “accomplice” within the meaning of criminal law. The current Romanian CPC enshrines the term “suspect”, while under the former CPC (CPC of 1968), the term was absent, being used only in legal literature.

The criminal prosecution bodies decide when to initiate criminal proceedings, only when there is sufficient evidence of the culpability introduced in the case. The procedural acts by which a person is granted this status are the order to initiate criminal proceedings and, exceptionally, the oral statement of the prosecutor (in the case of crimes committed by the audience, during a court hearing, under the conditions stipulated in the CPC, art. 360). Thus, the defendant is considered a party to the trial, having certain obligations that the suspect does not have. For example, the only preventive measure that can be ordered against the suspect is taking into custody, while the judicial bodies can take any preventive measure against the defendant, including judicial control, judicial control on bail, house arrest or preventive arrest. The defendant, against whom house arrest or preventive arrest is ordered, must be heard. The status of defendant will change to that of convict when the criminal decision becomes final. The defendant also has rights, for example: the right to defense, the right to consult the case file, during the criminal investigation phase, which creates the possibility of obtaining personal data of the opposing party, creating a vulnerability of the system to fundamental rights and

CPP, art. 300 alin. (2), prevede obligația legală a organului de urmărire penală de a informa procurorul cu privire la activitățile pe care le desfășoară sau intenționează să le întreprindă. Se creează forma de a proteja a modului de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale, prin verificarea activităților. După întocmirea rechizitoriului, prin care inculpatul este trimis în judecată, procurorul nu mai este informat despre caz.

Când probele existente constituie o cauză probabilă de a crede că o anumită persoană a comis infracțiunea care a justificat începerea cercetării penale și niciunul dintre cazurile care împiedică acțiunea penală conform art. 16 alin. (1) CPP, organele de urmărire penală vor dispune continuarea cercetării penale în legătură cu persoana respectivă, iar aceasta din urmă va dobândi calitatea de suspect (CPP, art. 305 alin. 3). Decizia luată de organul de urmărire penală este supusă confirmării procurorului în termen de 3 zile. Astfel, o persoană devine suspectă numai după începerea urmăririi penale. Mai mult, ca o condiție specială, art. 109 din Constituția României prevede că numai Camera Deputaților, Senatul și președintele României au dreptul să solicite urmărirea penală a miniștrilor guvernamentali pentru fapte comise în timpul exercitării funcțiilor lor; dacă s-a solicitat urmărirea penală, președintele României poate dispune suspendarea acestora din funcție. Aducerea în fața instanței a unui membru al guvernului duce la suspendarea acestuia din funcție. În legile penale speciale, atât persoanele juridice, cât și persoanele fizice sunt obligate să ofere informațiile solicitate de autoritățile specializate, care bineînțeles conțin date cu caracter personal, din punct de vedere al dreptului la viața privată. În mod similar, prevederile Legii 87/1994 privind combaterea fraudei fiscale și ale CPP, se specifică obligația persoanelor care ocupă funcții de conducere de a informa imediat procurorul sau organul de urmărire penală cu privire la săvârșirea

freedoms.

CPC, art. 300 para. (2) provides for the legal obligation of the criminal investigation body to inform the prosecutor about the activities it carries out or intends to carry out. It creates the form of protecting and respecting fundamental rights and freedoms, by verifying the activities. After the indictment is drawn up, by which the defendant is sent to trial, the prosecutor is no longer informed about the case.

When the evidence available in the case constitutes probable cause to believe that a certain person committed the crime that justified the initiation of the criminal investigation and none of the cases that prevent criminal proceedings according to art. 16 para. (1) CPC, the criminal investigation bodies will order the continuation of the criminal investigation in relation to the respective person, and the latter will acquire the status of suspect (CPC, art. 305 para. 3). The decision taken by the criminal investigation body is subject to confirmation by the prosecutor within 3 days. Thus, a person becomes a suspect only after the initiation of criminal proceedings. Moreover, as a special condition, art. 109 of the Romanian Constitution provides that only the Chamber of Deputies, the Senate and the President of Romania have the right to request criminal proceedings against government ministers for acts committed during the exercise of their functions. If criminal proceedings have been requested, the President of Romania may order their suspension from office. Bringing a member of the government to court leads to his suspension from office. In special criminal laws, both legal entities and individuals are obliged to provide the information requested by the specialized authorities, which of course contain personal data, from the point of view of the right to private life. Similarly, the provisions of Law 87/1994 on combating tax fraud and of the CPC, provide for the obligation of persons holding management positions to immediately inform the prosecutor or the criminal investigation body about the commis-

unei infracțiuni. Conform articolului 267 al CP, încălcarea acestei obligații poate deveni o infracțiune (omiterea notificării organelor judiciare – fapta unui funcționar public care, aflând despre săvârșirea unei infracțiuni incriminate de lege în legătură cu serviciul lui, omite notificarea imediată a organului de urmărire penală, se pedepsește cu cel puțin 3 luni și nu mai mult de 3 ani închisoare sau cu amendă). Dacă fapta este comisă cu imprudență, pedeapsa constă în cel puțin 3 luni și nu mai mult de 1 an de închisoare sau o amendă.

În cazul infracțiunilor în flagrant delict, există câteva reguli procedurale speciale care au fost instituite datorită necesității simplificării formelor de desfășurare a procesului penal și pentru responsabilizarea imediată a făptuitorului (CPP, art. 293, 298). Deși există unele norme derogatorii de la procedura normală a procesului penal, principiile de bază care ghidează procesul penal sunt respectate în același mod. Uneori, făptuitorul este prins „în flagrant” sau imediat după săvârșire. Făptuitorul poate fi urmărit uneori de persoana vătămată, de un martor ocular sau de un protest public și, de asemenea, de camere publice. De asemenea, făptuitorul poate fi prins aproape de locul crimei cu arme, instrumente sau orice alte obiecte care sugerează că el / ea a participat la crimă. Pe baza caracterului de urgență al acestei proceduri speciale, organele de urmărire penală pot lua unele măsuri urgente în cazurile referitoare la infracțiuni care sunt atribuite exclusiv competenței procurorului.

În acest sens, art. 60 CPP se referă la situații urgente și prevede că procurorul sau organul de urmărire penală, după caz, are obligația de a efectua acte de urmărire penală care nu pot fi întârziate, chiar dacă acestea se referă la un caz ce nu intră sub incidența jurisdicției lor, date care conțin informații, unele dintre acestea cu caracter personal. Lucrările pregătite în astfel de cazuri vor fi trimise imediat procurorului care este competent. Alte orga-

nizații de urmărire penală, după caz, au obligația de a efectua acte de urmărire penală care nu pot fi întârziate, chiar dacă acestea se referă la un caz ce nu intră sub incidența jurisdicției lor, date care conțin informații, unele dintre acestea cu caracter personal. Lucrările pregătite în astfel de cazuri vor fi trimise imediat procurorului care este competent. Alte orga-

sion of a crime. According to Article 267 of the Criminal Code, the violation of this obligation may become a crime (omission to notify the judicial bodies – the act of a public official who, having learned about the commission of a crime incriminated by law in connection with the service in which he works, omits to immediately notify the criminal investigation body, is punished with at least 3 months and not more than 3 years of imprisonment or a fine). If the act is committed recklessly, the punishment consists of at least 3 months and not more than 1 year of imprisonment or a fine.

In the case of crimes committed in flagrante delicto, there are some special procedural rules that were established due to the need to simplify the forms of conducting the criminal process and for the immediate accountability of the perpetrator (CPC, Art. 293, 298). Although there are some derogatory rules from the normal procedure of the criminal process, the basic principles that guide the criminal process are respected in the same way. Sometimes the perpetrator is caught “in the act” or immediately after the crime. The perpetrator can sometimes be followed by the injured person, an eyewitness or a public protest and also by public cameras. The perpetrator can also be caught close to the crime scene with weapons, tools or any other objects that suggest that he/she participated in the crime. Based on the urgent nature of this special procedure, the criminal investigation bodies can take some urgent measures in cases concerning crimes that are attributed exclusively to the competence of the prosecutor.

In this regard, art. 60 of the CPC refers to urgent situations and provides that the prosecutor or the criminal investigation body, as the case may be, is obliged to carry out criminal investigation acts that cannot be delayed, even if they refer to a case that does not fall under their jurisdiction, data containing information, some of which is of a personal nature. The works prepared in such cases will be sent immediately to the

nisme prevăzute în art. 61 și 62 CPP sunt competente să stabilească o infracțiune și în flagrant delict, de exemplu: agențiile de inspecție de stat, căpitani navelor sau aeronavelor etc., cărora li se cere să predea imediat –procurorului sau organului de urmărire penală – făptuitorul, lucrările efectuate și probele colectate, pentru a respecta termenii acestei proceduri. Confidențialitatea datelor revine inclusiv acestor organisme și ar trebui consemnate în procesele verbale astfel constituite. În cazul infracțiunilor în flagrant delict, organele de ordine publică și de securitate națională redactează un raport și descriu toate elementele găsite și activitățile întreprinse, prezentând raportul organului de urmărire penală fără întârziere. Raportul conține bineînțeles date care pot produce prin divulgare încălcarea dreptului la viața privată. Plângerile și cererile depuse în scris, probele materiale, obiectele și documentele confiscate la constatarea săvârșirii infracțiunii vor fi predate organului de urmărire penală (CPP, art. 293 alin. 3, 4). Sarcina responsabilității și răspunderii protejării și nedivulgării datelor trebuie să revină tuturor organelor care au participat la constatarea infracțiunii. Procedura în cazul unei infracțiuni „în faptă” stabilește obligația ca organul de urmărire penală să constate în mod oficial săvârșirea unei infracțiuni chiar și în absența unei plângeri preliminare, cu obligația de nedivulgare a cauzei, nu numai a informațiilor generale privind datele persoanei și modul de săvârșire. După constatarea săvârșirii unei infracțiuni în flagrant delict, organul de urmărire penală solicită victimei să întrebe dacă dorește să depună o plângere preliminară și, dacă răspunsul este afirmativ, va începe urmărirea penală. În cazul în care răspunsul este negativ, iar cercetarea se efectuează la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, organul de urmărire penală va prezenta documentația procurorului, însoțită de o propunere de închidere a cazului, prin măsurile de protejare a datelor acestei părți.

prosecutor who is competent. Other bodies provided for in art. 61 and 62 of the CPC are competent to establish a crime even in flagrante delicto, for example: state inspection agencies, ship or aircraft captains, etc., who are required to immediately hand over to the prosecutor or the criminal investigation body, the perpetrator, the works carried out and the evidence collected, in order to comply with the terms of this procedure. The confidentiality of the data also lies with these bodies and should be recorded in the minutes thus established. In the case of crimes committed in flagrante delicto, the public order and national security bodies shall draw up a report and describe all the elements they have found and the activities undertaken and submit the report to the criminal investigation body without delay. The report shall of course contain data that may, through disclosure, violate the right to privacy. Written complaints and requests, material evidence, as well as objects and documents confiscated upon the discovery of the crime shall be handed over to the criminal investigation body (CPC, art. 293 para. 3, 4). The task of responsibility and liability for the protection and non-disclosure of data must fall on all bodies that participated in the discovery of the crime. The procedure in the case of a crime “in fact” establishes the obligation for the criminal investigation body to officially establish the commission of a crime even in the absence of a preliminary complaint, with the obligation not to disclose the cause, not only general information regarding the person’s data and the manner of commission. After establishing the commission of a crime in flagrante delicto, the criminal investigation body asks the victim to ask if he or she wishes to file a preliminary complaint and, if the answer is affirmative, the criminal investigation body will begin. If the answer is negative and the investigation is carried out upon the preliminary complaint of the injured person, the criminal investigation body will present

Declarațiile suspectului sau ale inculpatului sunt incluse printre mijloacele de probă în cadrul procedurii penale (CPP, art. 97) datorită faptului că acesta cunoaște cel mai bine circumstanțele în care a fost comisă infracțiunea la care s-a angajat. Cu toate acestea, declarațiile suspectului sau ale inculpatului reprezintă un drept și nu o datorie (*nemo tenetur edere contra se*). În prima etapă a procesului penal, suspectul este audiat la începutul urmăririi penale (CPP, art. 107, 109), precum și atunci când se ia orice măsură preventivă (luarea în custodie, control judiciar, control judiciar pe cauțiune, arest la domiciliu, arest preventiv, CPP, art. 209, 212, 214, 216, 219, 220, 225). În cazul suspectului sau al inculpatului, procedura de interogare urmează un set de reguli procedurale sau tactice. Înainte de a fi audiat, suspectul sau inculpatul e întrebat despre datele sale personale, după care este informat despre actul care constituie obiectul cauzei, despre considerațiile juridice și dreptul să aibă un avocat apărător, precum și dreptul de a păstra tăcerea, deoarece tot ce spune el poate fi folosit împotriva lui. La prezentarea drepturilor suspectului sau inculpatului, există situații când se impune protejarea dreptului la viața privată. Cu toate acestea, art. 109 alin. 2 din Constituția României prevede o limitare a acestei măsuri, stipulând că numai Camera Deputaților, Senatul și Președintele României au dreptul să solicite urmărirea penală a membrilor guvernului pentru fapte comise în timpul exercitării funcțiilor lor. Prin urmare, chiar dacă suspectul sau inculpatul admite infracțiunea (autoincriminare), acesta nu poate fi interogată de organele de urmărire penală pentru acest fapt fără autoritatea instituțiilor menționate mai sus. Probleme cu privire la încălcarea dreptului la viața privată pot apărea întrucât informațiile și datele din dosare sunt înaintate Camerei Deputaților, Senatului și Președinției României, instituții care pot divulga astfel de date care afectează dreptul la viața privată

the documentation to the prosecutor, accompanied by a proposal to close the case, through measures to protect the data of this party.

The statements of the suspect or the defendant are included among the means of evidence in the criminal procedure (CPC, art. 97) due to the fact that they know best the circumstances in which the crime they have committed was committed. However, the statements of the suspect or the defendant represent a right and not a duty (*nemo tenetur edere contra se*). In the first stage of the criminal process, the suspect is heard at the beginning of the criminal investigation (CPC, art. 107, 109), as well as when any preventive measure is taken (taking into custody, judicial control, judicial control on bail), house arrest, preventive arrest, (CPC, art. 209, 212, 214, 216, 219, 220, 225). In the case of the suspect or the defendant, the interrogation procedure follows a set of procedural or tactical rules. Before being questioned, the suspect or defendant is asked about his personal data, after which he is informed about the act that constitutes the subject of the case, about the legal considerations, the right to have a defense lawyer, as well as the right to remain silent, because everything he says can be used against him. When presenting the rights and the suspect or defendant the situations when it is necessary to protect the right to their private life. However, art. 109 paragraph 2 of the Romanian Constitution provides for a limitation of this measure, stipulating that only the Chamber of Deputies, the Senate and the President of Romania have the right to request the criminal prosecution of members of the government for acts committed during the exercise of their functions. Therefore, even if the suspect or defendant admits the crime (self-incrimination), they cannot be questioned by the criminal prosecution bodies for this act without the authority of the institutions mentioned above. Issues regarding the violation of the right to privacy may arise as the information and data

(ex.: *cauza CtEDO Cășuneanu c. României, din 16 aprilie 2013, nr. 22018/10*) [7].

Declarația consemnată este înregistrată în formă scrisă, fiind semnată de suspect, inculpat, organul de urmărire penală, avocatul apărător al suspectului / inculpatului, dacă acesta a fost prezent, și interpretul, dacă este numit unul. Mai mult, în timpul anchetei penale, audierea unui suspect sau inculpat este înregistrată cu dispozitive audio sau audio-video. Atunci când o astfel de înregistrare nu este posibilă, acest fapt este menționat în declarația suspectului sau inculpatului, indicând motivul real pentru care o astfel de înregistrare nu a fost posibilă (CPP, art. 110 alin. 5). În CPP nu există o stipulare a obligației de a coopera cu organele de urmărire penală, dar o astfel de cooperare are o anumită semnificație, deoarece sinceritatea și facilitarea găsirii sau arestării participanților la o infracțiune pot reprezenta un element care duce la reducerea pedepsei.

Interogarea se face de către organele de urmărire penală și de către procuror, în faza de urmărire penală. În cazul infracțiunilor flagrante, organul de urmărire penală sesizat întocmește un proces verbal în care sunt consemnate faptele infracțiunii, datele cu caracter personal și informații a căror divulgare pot afecta viața privată (CPP, art. 293 și 298). Asistența unui avocat apărător creează premisele protecției dreptului la viața privată, fiind obligatorie în fiecare etapă a urmăririi penale, precum și în timpul interogatoriului numai atunci când suspectul sau inculpatul este minor, angajat într-un centru de reabilitare sau într-un centru medical și educațional (ca măsură educativă), atunci când este reținut sau arestat, chiar și într-o altă cauză, când măsura de securitate a angajării într-o unitate medicală a fost luată împotriva lui, chiar și într-o altă cauză precum și în alte situații stabilite prin lege sau atunci când organul judiciar consideră că suspectul sau inculpatul nu s-a putut apăra.

in the files are submitted to the Chamber of Deputies, the Senate and the President of Romania, institutions that may disclose such data that affect the right to privacy (e.g.: *ECtHR case Cășuneanu v. Romania, of 16 April 2013, no. 22018/10*) [7]. The recorded statement is recorded in written form and is signed by the suspect, the defendant, the criminal investigation body, the defense lawyer of the suspect/defendant, if he/she was present, and the interpreter, if one is appointed. Furthermore, during the criminal investigation, the hearing of a suspect or defendant is recorded with audio or audio-video devices. When such a recording is not possible, this fact is mentioned in the statement of the suspect or defendant, indicating the real reason why such a recording was not possible (CPC, art. 110 para. 5). The CPP does not stipulate the obligation to cooperate with criminal investigation bodies, but such cooperation has a certain significance, since honesty and facilitating the finding or arrest of participants in a crime may represent an element leading to a reduction in the sentence. The interrogation is carried out by the criminal investigation bodies and by the prosecutor, during the criminal investigation phase. In the case of flagrant crimes, the notified criminal investigation body draws up a report in which the facts of the crime and personal data and information whose disclosure may affect private life are recorded (CPC, arts. 293 and 298). The assistance of a defense lawyer creates the premises for protecting the right to private life, is mandatory at every stage of the criminal investigation, as well as during interrogation, only when the suspect or defendant is a minor, committed to a rehabilitation center or a medical and educational center (as an educational measure), when detained or arrested, even in another case, when the security measure of commitment to a medical facility has been taken against them, even in another case, as well as in other situations established by law, or when the judicial body considers that the suspect or defendant could not defend himself.

CONCLUZII

În prezent, legislația și practica judiciară asigură în mare parte un echilibru rezonabil în privința rolului procesului penal. De ce spunem în mare parte? Întrucât echilibrul complet este dat de scopul și funcțiile fazei urmăririi penale, care sunt esențiale procesului penal, prin aceea că, în cadrul întregului proces penal, se încearcă a se stabili adevărul, prin probele colectate, dacă o faptă penală a fost săvârșită și cine este autorul. Din punct de vedere legislativ trebuie asigurată respectarea drepturilor suspectilor/înculpaților, părților vătămate, martorilor, creându-se astfel baza factuală și juridică pentru eventuala trimitere în judecată și prevenindu-se încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale, din care face parte și dreptul la viața privată, pentru care România a fost condamnată de nenumărate ori la CtEDO. Astfel spus, rolul procesului penal trebuie stabilit prin norme și reguli clare de urmat și aplicat, în cadrul căruia să nu mai existe posibilitatea de încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale.

CONCLUSIONS

Currently, legislation and judicial practice largely ensure a reasonable balance on the role of the criminal process. Why do we say largely, since the complete balance is given by the purpose and functions of the criminal prosecution phase, which are essential to the criminal process, in that, within the entire criminal process, the truth is attempted to be established, through the evidence collected, whether a criminal act was committed and who the perpetrator is; and the legislative should have been ensured by respecting the rights of suspects/defendants, injured parties, witnesses, thus creating the factual and legal basis for the eventual referral to court and not by violating fundamental rights and freedoms, of which the right to private life is part, for which Romania has been convicted countless times at the ECtHR.

Thus, the role of the criminal process must be established by clear norms and rules to be followed and applied, within which there should no longer be the possibility of fundamental rights and freedoms being illegally violated.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Ionescu V. *Dicționar Latin-Român*, București, Ed. Orizonturi, 1993, 224 p.
2. Nădejde I. *Dicționar Latin-Român*, Ediția XIX, București, Ed. Contemporană, 1960, 704 p.
3. Guțu Gh. *Dicționar Latin-Român*, București, Ed. Humanitas, 2024, 678 p.
4. Cristea D. *Codul penal. Codul de procedură penală*, Iași, Editura Lumen, 2024, 800 p.
5. Lungu M. *Dicționar Român-Latin*, Constanța, Ed. Steaua Nordului, 2005, 770 p.
6. Ocheșanu R. *Dicționar Latin-Român*, București, Ed. Științifică, 1962, 960 p.
7. Hotărârea CtEDO pe cauza Cășuneanu c. României, din 16 aprilie 2013, nr. 22018/10. Disponibilă: <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Casuneanu-impotriva-Romaniei.pdf> (accesat 25.09.2025).

CZU: 343.98:004.738.5:004.93:61

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18680779>

VIDEOCLIPURILE DEEPPFAKE DIN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII, SUBIECT DE ANALIZĂ CRIMINALISTICĂ

Constantin PISARENCO ¹

Dezvoltarea rapidă a rețelelor neuronale generative a dat naștere fenomenului deepfake-urilor – înregistrări audio și video sintetice care sunt practic imposibil de distins de cele reale. În domeniul medical, astfel de substituții pot dezorienta pacienții și medicii, pot masca erori medicale, pot falsifica consultațiile de telemedicină și pot crea dovezi false. Acest articol oferă o analiză criminalistică a videoclipurilor deepfake și explorează provocările juridice și tehnologice ale detectării acestora. Bazat pe o analiză comparată a legislației și a metodelor moderne de criminalistică digitală, articolul examinează indicatorii vizuali, audiovizuali și digitali ai falsificării, amenințările la adresa fiabilității probelor și nevoia sectorului medical de noi protocoale de autentificare. De asemenea, se susține necesitatea armonizării internaționale a cerințelor de etichetare, a dezvoltării de seturi de date specializate în scopuri medicale, a implementării tehnologiilor blockchain în lanțul de evidență a probelor și a formării interdisciplinare a experților.

Cuvinte-cheie: deepfake, dovezi digitale, telemedicină, criminalistică, drept medical, examinare digitală.

DEEPPFAKE VIDEOS IN THE HEALTHCARE FIELD, SUBJECT OF CRIMINALISTIC ANALYSIS

Constantin PISARENCO ¹

The rapid development of generative neural networks has given rise to the phenomenon of deepfakes—synthetic audio and video recordings that are virtually indistinguishable from the real thing. In the medical field, such substitutions can confuse patients and doctors, mask medical errors, falsify telemedicine consultations, and create false evidence. This article provides a forensic analysis of deepfake videos and explores the legal and technological challenges of detecting them. Based on a comparative analysis of legislation and modern digital forensics methods, the article examines visual, audiovisual, and digital indicators of falsification, threats to the reliability of evidence, and the medical sector's need for new authentication protocols. It also argues for the need for international harmonization of labeling requirements, the development of specialized datasets for medical purposes, the implementation of blockchain technologies in the evidence chain, and interdisciplinary training of experts.

Keywords: deepfake, digital evidence, telemedicine, forensics, medical law, digital examination.

INTRODUCERE

Termenul „deepfake” a apărut la sfârșitul anilor 2010 pentru a descrie o nouă generație de media sintetică bazată pe învățarea automată profundă. Se referă la fototafii, conținuturi audio și video create sau modificate artificial, care imită persoane și evenimente reale. Legislația europeană consacră această definiție: conținutul deepfake este reprezentat de imagini fotografice, audio și video generate sau modifi-

INTRODUCTION

The term „deepfake” emerged in the late 2010s to describe a new generation of synthetic media based on deep machine learning. It refers to artificially created or modified audio, photo, and video content that mimics real people and events. European legislation enshrines this definition: deepfake content is represented by images, audio, and video generated or modified

¹ Conferențiar universitar, doctor în drept, Catedra „Drept public”, Universitatea Liberă Internațională din Moldova; e-mail: office@ulim.md, ulim@ulim.md; e-mail: constantin.pisarenco@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5548-4653>

Associate Professor, Doctor of Law, Department of Public Law, Free International University of Moldova; e-mail: office@ulim.md, ulim@ulim.md; e-mail: constantin.pisarenco@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5548-4653>

cate de inteligență artificială, care seamănă cu persoane, obiecte sau evenimente reale și sunt percepute ca fiind autentice [21]. Algoritmii moderni ai rețelelor neuronale permit modificarea aspectului și a expresiilor faciale ale unei persoane, sincronizarea vorbirii și a imaginilor sau clonarea unei voci folosind un set de date sursă foarte limitat. Inițial, un astfel de conținut deepfake conținea artefacte rudimentare, dar îmbunătățirea rapidă a generatoarelor, disponibilitatea bibliotecilor open source și a serviciilor comerciale a avut drept consecință distribuirea în masă a videoclipurilor deepfake de înaltă calitate. Ca urmare, chiar și observatorii experimentați au dificultăți în detectarea lor [28].

Industria medicală s-a dovedit a fi unul dintre cele mai vulnerabile sectoare. Jurnaliștii au raportat că escrocii folosesc videoclipuri false cu medici cunoscuți datorită TV pentru a face publicitate la medicamente dubioase, iar aproximativ jumătate dintre telespectatori nu detectează substituția [31]. Au apărut cazuri de „clonare” a specialiștilor în telemedicină: escrocii creează conturi false ale medicilor sau pacienților, efectuează consultații fictive și extorchează plăți [30]. În Moldova au fost raportate atacuri telefonice în care escrocii, folosind o voce sintetizată, i-au convins pe cetățeni să transfere fonduri, dându-se drept rude [20].

La nivel internațional, în 2024, Parlamentul European a aprobat Regulamentul privind inteligența artificială (Legea IA), care introduce etichetarea obligatorie a materialelor audio, fotografice și video sintetice, clasificând aplicațiile IA în funcție de nivelurile de risc [12]. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) a propus principii valorice pentru o IA responsabilă, bazată pe transparență, securitate și respectarea drepturilor omului [23]. Convenția de la Budapesta privind criminalitatea cibernetică subliniază necesitatea cooperării internaționale pentru colectarea și schimbul de probe electronice [7].

Alegerea domeniului medical este determinată nu doar de creșterea telemedicinii și de digitalizarea serviciilor medicale,

by artificial intelligence that resemble real people, objects, or events and are perceived as authentic [21]. Modern neural network algorithms allow the modification of a person's appearance and facial expressions, the synchronization of speech and images, or the cloning of a voice using a very limited source data set. Initially, such deepfake content contained rudimentary artifacts, but rapid improvements in generators and the availability of open-source libraries and commercial services have led to the mass distribution of high-quality deepfake videos. As a result, even experienced observers have difficulty detecting them [28].

The medical industry has proven to be one of the most vulnerable sectors. Journalists have reported that scammers use fake videos of well-known doctors from television to advertise dubious drugs; about half of viewers do not detect the substitution [31]. There have been cases of “cloning” of telemedicine specialists: scammers create fake accounts of doctors or patients, conduct fictitious consultations, and extort payments [30]. In Moldova, there have been reports of telephone attacks in which fraudsters, using a synthesized voice, have convinced citizens to transfer funds by posing as relatives [20].

At the international level, in 2024, the European Parliament approved the Artificial Intelligence Regulation (AI Law), which introduces mandatory labeling of synthetic audio, photo, and video s and classifies AI applications according to risk levels [12]. The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) has proposed value-based principles for responsible AI, based on transparency, security, and respect for human rights [23]. The Budapest Convention on Cybercrime emphasizes the need for international cooperation in the collection and exchange of electronic evidence [7].

The choice of the medical field is determined not only by the growth of telemedicine and the digitization of medical

ci și de importanța publică deosebită a datelor medicale. Înlocuirea înregistrărilor video ale operațiilor chirurgicale, autopsiilor medico-legale sau consultațiilor medicale poate duce la diagnostice false, ascunderea erorilor medicale, fraudă în asigurări și încălcarea confidențialității pacient-medic. Articolul examinează videoclipurile deepfake ca formă de probă digitală și examinează indicatorii medico-legali ai acestor falsificări și metodele de detectare a acestora într-un context medical.

Scopul studiului este de a identifica semnele, riscurile și abordările metodologice pentru identificarea falsificărilor video ale rețelelor neuronale (videoclipuri deepfake) în domeniul investigării infracțiunilor și încălcărilor din domeniul medical.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

A fost realizată o analiză comparativă a legislațiilor Republicii Moldova, Uniunii Europene și Statelor Unite privind admissibilitatea probelor digitale și reglementarea conținutului deepfake. Au fost utilizate metode criminalistice (fotografice și video, computerizate și fonografice) și metode de examinare digitală (analiza metadatelor, secvențelor GOP și coerenței semnalelor audio și video). Pentru a evalua eficacitatea detectoarelor, au fost studiate seturi de date moderne de la DFDC [11], MedForensics [15] și studii privind analiza fiziologică, inclusiv fotoplethysmografia la distanță (rPPG) [28]. Baza empirică a constatat în exemple de abuz cu aplicarea tehnologiilor deepfake, înregistrate în mass-media și în actele de reglementare. De asemenea, au fost utilizate metode analitice descriptive și analiza de conținut.

DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

Transformarea digitală a proceselor judiciare a făcut din datele electronice o sursă importantă de probe. Convenția de la Budapesta recunoaște datele electronice ca un subiect cheie al cooperării internaționale și impune statelor să dezvolte proceduri pentru colectarea, stocarea și schimbul acestora [7].

services, but also by the particular public importance of medical data. Replacing video recordings of surgical operations, forensic autopsies, or medical consultations can lead to false diagnoses, concealment of medical errors, insurance fraud, and violation of patient-doctor confidentiality. The article examines deepfake videos as a form of digital evidence and examines the forensic indicators of these fakes and methods for detecting them in a medical context.

The aim of the study is to identify the signs, risks, and methodological approaches for identifying neural network video forgeries (deepfake videos) in the investigation of crimes and violations in the medical field.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

A comparative analysis of the legislation of the Republic of Moldova, the European Union, and the United States on the admissibility of digital evidence and the regulation of deepfake content was carried out. Forensic methods (photo and video, computerized and phonographic) and digital examination methods (analysis of metadata, GOP sequences, and audio and video signal coherence) were used. To evaluate the effectiveness of detectors, modern datasets from DFDC [11], MedForensics [15], and studies on physiological analysis, including remote photoplethysmography (rPPG) [28], were studied. The empirical basis consisted of examples of deepfake technology abuse recorded in the media and regulatory documents. Content analysis and descriptive analytical methods were used.

DISCUSSIONS AND RESULTS OBTAINED

The digital transformation of judicial processes has made electronic data an important source of evidence. The Budapest Convention recognizes electronic data as a key subject of international cooperation and requires states to develop procedures

Literatura juridică face distincție între „falsificări complexe” – acele materiale audio, fotografice și video atent elaborate, create folosind abilități profesionale (modelare 3D, efecte speciale, compoziție) fără utilizarea inteligenței artificiale. „Falsificările profunde” (deepfakes) sunt un subtip specific de falsificări complexe: acestea sunt create folosind rețele neuronale generative care înlocuiesc automat fețele sau vocile. The European Union’s AI regulation (the „AI Act”) definește un deepfake ca o imagine, un fișier audio sau un videoclip generat sau modificat de inteligența artificială care imită persoane sau evenimente reale și este perceput ca fiind autentic [27].

Normele internaționale iau din ce în ce mai mult în considerare specificul deepfake-urilor. The European Union’s AI regulation (the „AI Act”) stabilește o clasificare bazată pe risc a sistemelor de IA și impune dezvoltatorilor și distribuitorilor să eticheteze conținutul sintetic [12] [27]. Principiile OCDE privind IA solicită transparență, corectitudine și responsabilitate în dezvoltarea și implementarea algoritmilor, precum și crearea de mecanisme de combatere a dezinformării [23]. În Statele Unite, potrivit Conferinței Naționale a Adunărilor Legislative, peste patruzeci de state au adoptat legi care interzic diseminarea mass-media înșelătoare, în special în perioadele electorale [22].

Jurisdicțiile vorbitoare de limbă engleză discută modificări ale regulilor procedurale. Conferința Judecătorilor Federali din Statele Unite are în vedere adăugarea unei noi subsecțiuni la Regula 901 din Regulile Federale privind Probele, 901(c), care ar impune judecătorilor să verifice în prealabil autenticitatea materialelor generate de inteligența artificială înainte de a fi prezentate juraților [10]. Doctrina juridică propune înăsprirea criteriilor de autentificare, înlocuirea termenilor „exactitate” cu „valid” și „fiabil” și organizarea de audieri preliminare în timpul cărora judecătorii evaluează valoarea probatorie și potențialele daune ale probelor false [17] [19].

Moldova ia, de asemenea, măsuri pentru a-și consolida infrastructura juridică.

for its collection, storage, and exchange [7].

Legal literature distinguishes between „complex fakes” – carefully crafted audio, photo, and video materials created using professional skills (3D modeling, special effects, composition) without the use of artificial intelligence. „Deepfakes” are a specific subtype of complex fakes: they are created using generative neural networks that automatically replace faces or voices. The European Union’s AI regulation (the „AI Act”) defines a deepfake as an image, audio file, or video generated or modified by artificial intelligence that mimics real people or events and is perceived as authentic [27].

International standards are increasingly taking into account the specific nature of deepfakes. The European Union’s AI regulation (the „AI Act”) establishes a risk-based classification of AI systems and requires developers and distributors to label synthetic content [12] [27]. The OECD principles on AI call for transparency, fairness, and accountability in the development and implementation of algorithms, as well as the creation of mechanisms to combat misinformation [23]. In the United States, according to the National Conference of Legislative Assemblies, more than forty states have passed laws prohibiting the dissemination of misleading media, particularly during election periods [22].

English-speaking jurisdictions are discussing changes to procedural rules. The United States Conference of Federal Judges is considering adding a new subsection to Rule 901 of the Federal Rules of Evidence, 901(c), which would require judges to verify in advance the authenticity of materials generated by artificial intelligence before they are presented to jurors [10]. The legal doctrine proposes tightening the criteria for authentication, replacing the terms „accuracy” with „valid” and „reliable”, and organizing preliminary hearings during which judges assess the probative value and potential harm of false evidence [17][19].

În 2025, la Chișinău a avut loc o sesiune de instruire în cadrul proiectului CyberEast +, unde reprezentanți ai organelor de drept și ai centrelor de răspuns la incidente informatice au discutat despre standarde unificate pentru colectarea, prelucrarea și analiza probelor electronice, propunând standardizarea interacțiunilor dintre CSIRT-uri și autoritățile judiciare [8]. Aceste inițiative reflectă angajamentul Republicii Moldova de a integra probele digitale, inclusiv videoclipurile deepfake, în normele procedurale bazate pe experiența europeană.

Tehnologiile deepfake moderne au apărut în urma cercetărilor în domeniul modelelor generative: de la autoencodere și rețele generative adverse (GAN) la modele de difuzie. Aceste sisteme sunt antrenate pe seturi masive de date și învață tipare subtile de expresii faciale, iluminare și vorbire, permițându-le să creeze falsuri convingătoare care imită nu numai trăsăturile feței, ci și limbajul corpului și intonația caracteristice. Democratizarea acestor instrumente prin intermediul bibliotecilor open source și al aplicațiilor comerciale a făcut tehnicile deepfake accesibile răufăcătorilor. Prin urmare, știința criminalistică este forțată să se adapteze la un nou tip de obiect: fișierele deepfake sunt simultan documente digitale care necesită lanț de custodie și înregistrări audiovizuale care au nevoie de analiză video și fonografică [13].

Principalii markeri utilizați pentru identificarea deepfake-urilor sunt împărțiți în mod convențional în vizuali, audiovizuali, digitali și biometrici. Analiza vizuală include o evaluare a modelelor de lumină și umbră și a microexpresiilor; chiar și cele mai avansate modele fac uneori greșeli de reproducere a luminii, ceea ce duce la străluciri neobișnuite, umbre nenaturale și tranziții neuniforme ale nuanței pielii. Expertii observă un număr insuficient de clipiri și rigiditate facială, în timp ce metodele de fotoplethysmografie la distanță (rPPG) arată că variațiile locale ale fluxului sanguin în deepfake-uri sunt incorecte [28]. Inconsecvențele audiovizuale apar din cauza sincronizării imperfecte a vorbirii și a expresiilor faciale: algoritmi

Moldova is also taking steps to strengthen its legal infrastructure. In 2025, a training session was held in Chișinău as part of the CyberEast+ project, where representatives of law enforcement agencies and computer incident response centers discussed unified standards for the collection, processing, and analysis of electronic evidence, proposing the standardization of interactions between CSIRTs and judicial authorities [8]. These initiatives reflect the Republic of Moldova's commitment to integrating digital evidence, including deepfake videos, into procedural rules based on European experience.

Modern deepfake technologies have emerged from research in generative modeling: from autoencoders and generative adversarial networks (GANs) to diffusion models. These systems are trained on massive datasets and learn subtle patterns of facial expressions, lighting, and speech, allowing them to create convincing fakes that mimic not only facial features but also characteristic body language and intonation. The democratization of these tools through open-source libraries and commercial applications has made deepfake techniques accessible to criminals. As a result, forensic science is forced to adapt to a new type of object: deepfake files are simultaneously digital documents requiring chain of custody and audiovisual recordings requiring video and phonographic analysis [13].

The main markers used to identify deepfakes are conventionally divided into visual, audiovisual, digital, and biometric. Visual analysis includes an assessment of light and shadow patterns and microexpressions; even the most advanced models sometimes make mistakes in reproducing light, resulting in unusual glare, unnatural shadows, and uneven skin tone transitions. Experts observe insufficient blinking and facial rigidity, while remote photoplethysmography (rPPG) methods show that local blood flow variations in deepfakes are in-

omit adesea detalii despre dicție, melodie și pauzele respiratorii, astfel încât analiza intervalelor de articulare și de sincronizare ajută la identificarea discrepanțelor; cadrele audiovizuale dedicate demonstrează o precizie ridicată în potrivirea mișcărilor buzelor cu vorbirea [26].

Caracteristicile digitale sunt legate de structura internă a fișierului: recodificarea lasă urme în secvențele GOP, codecuri și timestamp-uri. Standardele internaționale ISO/IEC 27037 și 27050 impun înregistrarea acestor parametri și a fiecărei operațiuni pe fișier pentru a permite verificarea ulterioară [13]. Indicatorii biometrici constituie un grup special: pe lângă rPPG, sunt studiate frecvența și amplitudinea clipirilor, microvibrațiile musculare, modificările diametrului pupilei și reacțiile fiziologice asociate cu emoțiile [28].

Astfel, tehnologiile deepfake extind posibilitățile de creare a unor medii sintetice, dar în același timp le transformă într-un subiect complex de analiză criminalistică. Natura hibridă a unor astfel de fișiere necesită o sinteză a metodelor criminalistice informatice, video, audio și lingvistice; nicio disciplină singulară nu poate oferi o imagine completă a originii și autenticității.

Videoclipurile deepfake ocupă un loc unic în sistemul obiectelor criminalistice. Acestea moștenesc proprietățile echipamentelor video, deoarece necesită analiza imaginilor, luminii, umbrelor și dinamicii faciale, în același timp fiind fișiere cărora li se aplică metode criminalistice informatice: studiul codecurilor, metadatelor și structurii GOP. Componentele audio și text necesită analiza lingvistică a timbrului, dicției și sincronizării vorbirii. În cele din urmă, trasologia digitală studiază „urmele” – valori hash, timestamp-uri și jurnalele de rețea care înregistrează istoricul manipulării fișierelor. Complexitatea obiectului implică faptul că fiabilitatea unui videoclip deepfake poate fi confirmată doar printr-o sinteză a constatărilor specialiștilor în echipamente video, sunet, infrastructură IT și drept.

Medicina se bazează pe cantități vaste de informații audiovizuale: înregistrări ale

correct [28]. Audiovisual inconsistencies arise due to imperfect synchronization of speech and facial expressions: algorithms often omit details about diction, melody, and breathing pauses, so analysis of articulation and synchronization intervals helps identify discrepancies; Dedicated audiovisual frames demonstrate high accuracy in matching lip movements to speech [26].

Digital characteristics are related to the internal structure of the file: recoding leaves traces in GOP sequences, codecs, and timestamps. International standards ISO/IEC 27037 and 27050 require the recording of these parameters and the logging of each operation on the file to allow for subsequent verification [13]. Biometric indicators constitute a special group: in addition to rPPG, the frequency and amplitude of blinks, muscle microvibrations, changes in pupil diameter, and physiological reactions associated with emotions are studied [28].

Thus, deepfake technologies expand the possibilities for creating synthetic environments, but at the same time turn them into a complex subject of forensic analysis. The hybrid nature of such files requires a synthesis of computer, video, audio, and linguistic forensic methods; no single discipline can provide a complete picture of origin and authenticity.

Deepfake videos occupy a unique place in the system of forensic objects. They inherit the properties of video equipment, as they require analysis of images, light, shadows, and facial dynamics, and at the same time, they are files to which computer forensic methods are applied: the study of codecs, metadata, and GOP structure. Audio and text components require linguistic analysis of timbre, diction, and speech synchronization. Finally, digital trasology studies „traces” – hash values, timestamps, and network logs that record the history of file manipulation. The complexity of the subject implies that the reliability of a deepfake video can only be

intervențiilor chirurgicale, consultațiilor, diagnosticelor și examinărilor medico-legale. Proliferarea modelelor generative prezintă o gamă largă de amenințări. Revista BMJ a remarcat că escrocii au creat reclame cu „doctori” pentru a promova medicamente dubioase și că o parte semnificativă a telespectatorilor nu a reușit să distingă falsurile de consultațiile reale [31]. În telemedicină, infractorii creează conturi false de medici sau pacienți, programează consultații online și extorchează plăți; experții recomandă ca profesioniștii din domeniul sănătății să verifice datele biometrice ale persoanei cu care vorbesc, să compare informațiile pe mai multe canale și să utilizeze platforme securizate [30]. Avertismentele publice din partea autorităților moldovene evidențiază desincronizarea buzelor și a vocii, expresiile faciale dure și pauzele ciudate ca semne de deepfake [20].

O problemă separată este ascunderea erorilor medicale și a fraudei în asigurări: videoclipurile chirurgicale modificate pot ascunde acțiuni reale sau, dimpotrivă, pot înscena leziuni pentru a obține despăgubiri. În sfera publică, falsificările extinse care implică uzurparea identității medicilor sau politicienilor pot submina încrederea în instituțiile medicale și în sistemul de sănătate. Falsificarea înregistrărilor chirurgicale pentru a ascunde neglijența, uzurparea identității unui medic sau pacient în timpul consultațiilor online, crearea de videoclipuri false despre rezultatele studiilor clinice de succes, simularea procedurilor sau falsificarea rapoartelor video ale autopsiei.

Accesibilitatea instrumentelor generative este sporită de faptul că cetățenii adesea nu au abilitățile tehnice necesare pentru a verifica sursa unui videoclip și pentru a avea încredere în orice dovadă vizuală. Prin urmare, consolidarea încrederii în dovezile digitale în medicină și creșterea alfabetizării digitale în rândul populației sunt deosebit de importante.

Abordările moderne de detectare a deepfake-urilor sunt împărțite în tradiționale (pasive) și tehnice (active). Dezvoltarea lor este determinată de fap-

confirmed by a synthesis of the findings of specialists in video equipment, sound, IT infrastructure, and law.

Medicine relies on vast amounts of audiovisual information: recordings of surgeries, consultations, diagnoses, and forensic examinations. The proliferation of generative models poses a wide range of threats. The BMJ magazine noted that scammers have created advertisements featuring „doctors” to promote dubious drugs and that a significant proportion of viewers were unable to distinguish the fakes from real consultations [31]. In telemedicine, criminals create fake accounts for doctors or patients, schedule online consultations, and extort payments; experts recommend that healthcare professionals verify the biometric data of the person they are talking to, compare information across multiple channels, and use secure platforms [30]. Public warnings from Moldovan authorities highlight lip and voice desynchronization, stiff facial expressions, and awkward pauses as signs of deepfakes [20].

A separate issue is the concealment of medical errors and insurance fraud: edited surgical videos can hide real actions or, conversely, stage injuries to obtain compensation. In the public sphere, widespread fakes involving the impersonation of doctors or politicians can undermine trust in medical institutions and the healthcare system. Falsifying surgical records to conceal negligence, impersonating a doctor or patient during online consultations, creating fake videos about successful clinical trial results, simulating procedures, or falsifying autopsy video reports.

The accessibility of generative tools is compounded by the fact that citizens often lack the technical skills to verify the source of a video and trust any visual evidence. Therefore, building trust in digital evidence in medicine and increasing digital literacy among the population are particularly important.

Modern approaches to detecting

tul că deepfake-urile devin din ce în ce mai realiste, iar simpla inspecție vizuală nu mai este suficientă.

Etapa de bază a analizei criminalistice rămâne indispensabilă: un specialist examinează înregistrarea video, comparând cadrele disputate cu sursele de referință, verificând continuitatea temporală, lipsa de uniformitate de editare, modificările de rezoluție, codecurile și marcajele temporale. Abordările timpurii s-au concentrat pe artefacte spațiale evidente – modele neregulate de pixeli, nepotriviri de iluminare și umbre. Verificarea metadatelor (marcaje temporale, structuri GOP, codecuri) dezvăluie cazuri de recodificare, adesea folosite pentru a ascunde urme de generare. Expertul acordă atenție, de asemenea, desincronizării buzelor și vocii, imaginilor statice de fundal și estompării imaginii. Cu toate acestea, metodele tradiționale se confruntă cu limitări: ochiul uman nu poate detecta inconsecvențe microscopice, iar falsificările care au suferit mai multe cicluri de compresie maschează semnele primare. Prin urmare, analiza vizuală este completată de analiza frecvenței și spectrală, care dezvăluie anomalii în distribuția frecvenței și ajută la detectarea manipulării chiar și în fișiere puternic comprimate [26].

Metodele tehnice de detectare evoluează la fel de rapid ca sistemele generative în sine. Detectoarele de uz general utilizează rețele neuronale profunde care învață reprezentările ascunse ale imaginilor și înregistrărilor video fără a se concentra pe artefacte specifice. Eficacitatea lor depinde de diversitatea datelor de antrenament: modelele antrenate pe un singur set de date nu se generalizează bine la noi tipuri de generații, așa că cercetătorii utilizează transfer learning [29]. O altă clasă de metode analizează artefactele vizuale și caracteristicile spectrale: algoritmi caută anomalii ale pixelilor, neregularități ale texturii pielii, estompate artificiale și nuanțe inconsistente. Astfel de metode sunt utile pentru filtrarea inițială, dar pe măsură ce modelele generative se îmbunătățesc, defectele vizuale sunt netezite, necesitând analize

deepfakes are divided into traditional (passive) and technical (active). Their development is driven by the fact that deepfakes are becoming increasingly realistic, and simple visual inspection is no longer sufficient.

The basic stage of forensic analysis remains indispensable: a specialist examines the video recording, comparing the disputed frames with reference sources, checking for temporal continuity, editing inconsistencies, resolution changes, codecs, and timestamps. Early approaches focused on obvious spatial artifacts—irregular pixel patterns, lighting mismatches, and shadows. Verifying metadata (timestamps, GOP structures, codecs) reveals cases of recoding, often used to hide traces of generation. The expert also pays attention to lip and voice desynchronization, static background images, and image blurring. However, traditional methods face limitations: the human eye cannot detect microscopic inconsistencies, and fakes that have undergone multiple compression cycles mask the primary signs. Therefore, visual analysis is complemented by frequency and spectral analysis, which reveals anomalies in frequency distribution and helps detect manipulation even in heavily compressed files [26].

Technical detection methods are evolving as rapidly as generative systems themselves. General-purpose detectors use deep neural networks that learn the hidden representations of images and videos without focusing on specific artifacts. Their effectiveness depends on the diversity of the training data: models trained on a single dataset do not generalize well to new types of generations, so researchers use transfer learning [29]. Another class of methods analyzes visual artifacts and spectral characteristics: algorithms look for pixel anomalies, skin texture irregularities, artificial blurring, and inconsistent shades. Such methods are useful for initial filtering, but as generative models improve, visual

spectrale suplimentare și îmbunătățirea componentelor de înaltă frecvență [26].

Indicii biologici și comportamentali permit detectarea inconsecvențelor dificil de sintetizat. Metodele rPPG analizează variațiile nuanței pielii asociate cu ritmul cardiac și identifică inconsecvențele locale [28]. Analiza microvibrațiilor musculare, a frecvenței și amplitudinii clipitului, a direcției privirii și a sincronizării vorbirii cu mișcările buzelor îmbunătățește precizia detectării. Detectoarele multimodale recente combină imagini, audio și text folosind arhitecturi care combină CNN-uri, Vision Transformers și rețele temporale, obținând performanțe ridicate pe seturi de testare. Cu toate acestea, testele arată că modelele antrenate pe seturi de date academice pierd din precizie atunci când sunt expuse la dosare medicale reale; acest lucru evidențiază necesitatea actualizărilor regulate ale setului de date și a adaptării algoritmilor la noile condiții de imagistică [15].

Pe lângă detectare, integritatea lanțului de date este importantă în practica criminalistică. Utilizarea jurnalelor securizate și a registrelor blockchain înregistrează fiecare operațiune cu fișierele, prevenind modificarea nedetectată a datelor și confirmând autenticitatea înregistrării. Utilizarea blockchain-urilor private pentru înregistrările video ale intervențiilor chirurgicale și ale consultațiilor de telemedicină permite verificarea independentă și respectă standardele internaționale [13].

Implementarea metodelor descrise în domeniul sănătății necesită luarea în considerare a specificului proceselor medicale. Verificarea fiabilă a înregistrărilor video ale intervențiilor chirurgicale și autopsiilor medico-legale necesită păstrarea fluxurilor originale fără compresie, protejarea acestora cu sume hash unice și filmarea paralelă din unghiuri multiple. Astfel de înregistrări ar trebui stocate în sisteme informatice spitalicești criptate, unde fiecare acces este înregistrat într-un jurnal de evenimente. În telemedicină, persoanele rău intenționate utilizează tehnologii deepfake pentru a se da drept medici, a efectua consultații ficti-

defects are smoothed out, requiring additional spectral analysis and improvement of high-frequency components [26].

Biological and behavioral cues allow for the detection of inconsistencies that are difficult to synthesize. rPPG methods analyze skin tone variations associated with heart rate and identify local inconsistencies [28]. Analysis of muscle microvibrations, blink frequency and amplitude, gaze direction, and speech synchronization with lip movements improves detection accuracy. Recent multimodal detectors combine images, audio, and text using architectures that combine CNNs, Vision Transformers, and temporal networks, achieving high performance on test sets. However, tests show that models trained on academic datasets lose accuracy when exposed to real medical records; this highlights the need for regular dataset updates and adaptation of algorithms to new imaging conditions [15].

In addition to detection, data chain integrity is important in forensic practice. The use of secure logs and blockchain registries records every operation with the files, preventing undetected data modification and confirming the authenticity of the record. The use of private blockchains for video recordings of surgical procedures and telemedicine consultations allows for independent verification and complies with international standards [13].

Implementing the methods described in healthcare requires consideration of the specifics of medical processes. Reliable verification of video recordings of surgical procedures and forensic autopsies requires storing the original streams without compression, protecting them with unique hash sums, and parallel filming from multiple angles. Such recordings should be stored in encrypted hospital information systems, where each access is recorded in an event log. In telemedicine, malicious individuals use deepfake technologies to impersonate doctors, conduct fictitious consultations,

ve, a emite rețete și a obține acces la date personale; infractorii cibernetici pot adapta stilul de comunicare și jargonul medical la un anumit specialist [25] [32] [33]. Pacienții care utilizează date biometrice false ocolesc procedurile de înregistrare și primesc servicii sau fonduri în mod ilegal [33].

Pentru a contracara aceste amenințări, platformele de telemedicină trebuie să implementeze mecanisme de verificare multistratificate: identificare video în timp real, autentificare de doi factori, comparare biometrică cu bazele de date și înregistrările sesiunilor anterioare, precum și criptare obligatorie a canalelor de comunicare. În practica criminalistică, detectoarele multimodale care analizează imaginea, sunetul și textul ar trebui combinate cu metode fiziologice, cum ar fi rPPG, pentru a determina dacă circulația sângelui și micromișcările observate sunt naturale. Compararea fișierelor contestate cu înregistrările oficiale stocate în sistemele spitalicești ajută la identificarea inconsecvențelor. Companiile oferă soluții adaptate instituțiilor medicale: detectoarele locale de conținut deepfake verifică fiecare flux în timp real și nu trimit date în afara instituției, asigurând conformitatea cu cerințele HIPAA și GDPR [33]. Eficacitatea unor astfel de sisteme depinde de calitatea datelor sursă și de actualizările regulate ale algoritmilor ca răspuns la noile tipuri de falsificări.

În pofida progreselor înregistrate în recunoașterea conținutului deepfake, experții continuă să se confrunte cu provocări serioase. În primul rând, există o lipsă a unei legislații unificate și a unor standarde metodologice pentru evaluarea criminalistică a videoclipurilor digitale: standardele internaționale (ISO/IEC 27037, The European Union's AI regulation - the „AI Act”) nu au fost încă integrate în sistemele juridice naționale, astfel încât experții sunt obligați să se bazeze pe documente departamentale disparate [12] [13]. În al doilea rând, mulți detectori demonstrează o precizie ridicată pe seturi de date deschise, dar își pierd eficacitatea atunci când se confruntă cu noi modele generative și scene medicale slab

issue prescriptions, and gain access to personal data; cybercriminals can adapt their communication style and medical jargon to a particular specialist [25][32][33]. Patients using false biometric data bypass registration procedures and receive services or funds illegally [33].

To counter these threats, telemedicine platforms must implement multi-layered verification mechanisms: real-time video identification, two-factor authentication, biometric comparison with databases and previous session recordings, and mandatory encryption of communication channels. In forensic practice, multimodal detectors that analyze image, sound, and text should be combined with physiological methods, such as rPPG, to determine whether the blood flow and micro-movements observed are natural. Comparing disputed files with official records stored in hospital systems helps identify inconsistencies. Companies offer solutions tailored to medical institutions: local deepfake content detectors check each stream in real time and do not send data outside the institution, ensuring compliance with HIPAA and GDPR requirements [33]. The effectiveness of such systems depends on the quality of the source data and regular updates to the algorithms in response to new types of fakes.

Despite advances in deepfake content recognition, experts continue to face serious challenges. First, there is a lack of unified legislation and methodological standards for the forensic evaluation of digital videos: international standards (ISO/IEC 27037, The European Union's AI regulation (the „AI Act”)) have not yet been integrated into national legal systems, so experts are forced to rely on disparate departmental documents [12][13]. Second, many detectors demonstrate high accuracy on open datasets but lose their effectiveness when confronted with new generative models and poorly lit medical scenes. The emergence of deepfake videos with realistic

iluminate. Apariția videoclipurilor deepfake cu ritmuri realiste ale bătăilor inimii a complicat aplicarea metodelor rPPG [28]. Chiar și rețelele multimodale care combină analiza imaginilor, audio și textului se dovedesc instabile atunci când se confruntă cu secvențe chirurgicale zgomotoase sau înregistrări video de calitate scăzută. Setul limitat de date specializate rămâne o problemă serioasă: majoritatea seturilor de date cunoscute conțin actori în condiții controlate, în timp ce materialele medicale reale sunt practic indisponibile, ceea ce reduce capacitatea algoritmilor de a generaliza [15].

Problemele organizatorice și de personal prezintă nu mai puține dificultăți. O analiză cuprinzătoare a conținutului deepfake necesită o echipă care să reunească specialiști în criminalistică, medicină, învățare automată, criptografi și experți în securitate digitală. În Moldova, o astfel de sinteză a competențelor este încă rară; mulți experți criminaliști nu sunt familiarizați cu principiile de funcționare ale rețelelor generative și ale metodelor biometrice, în timp ce specialiști IT nu înțeleg întotdeauna cerințele procedurale pentru probe. Lipsa de încredere în instrumentele open source reprezintă, de asemenea, un obstacol: deși studiile arată rezultate comparabile pentru soluțiile open source atunci când se respectă procedurile de validare [13], autoritățile judiciare nu sunt întotdeauna dispuse să accepte astfel de constatări. Schimbul internațional este, de asemenea, subdezvoltat: doar o parte din evaluările experților sunt recunoscute de instanțele din alte țări în cadrul asistenței reciproce, ceea ce complică investigarea infracțiunilor transfrontaliere. Toate acestea fac relevante inițiativele de armonizare a metodologiilor și recunoaștere a standardelor internaționale în cadrul Convenției de la Budapesta și al proiectelor precum CyberEast + [7] [8].

Este necesară o abordare cuprinzătoare pentru a crește încrederea în dovezile digitale. La nivel legislativ ar trebui elaborat un standard unificat pentru crimi-

heartbeat rhythms has complicated the application of rPPG methods [28]. Even multimodal networks that combine image, audio, and text analysis prove unstable when confronted with noisy surgical images or low-quality video recordings. The limited set of specialized data remains a serious problem: most known datasets contain actors in controlled conditions, while real medical materials are virtually unavailable, which reduces the ability of algorithms to generalize [15].

Organizational and staffing issues present no fewer difficulties. A comprehensive analysis of deepfake content requires a team that brings together specialists in forensics, medicine, machine learning, cryptography, and digital security. In Moldova, such a synthesis of skills is still rare; many forensic experts are unfamiliar with the operating principles of generative networks and biometric methods, while IT specialists do not always understand the procedural requirements for evidence. Lack of trust in open-source tools is also an obstacle: although studies show comparable results for open-source solutions when validation procedures are followed [13], judicial authorities are not always willing to accept such findings. International exchange is also underdeveloped: only some expert assessments are recognised by courts in other countries in the context of mutual assistance, which complicates the investigation of cross-border crimes. All this makes initiatives to harmonize methodologies and recognize international standards under the Budapest Convention and projects such as CyberEast + [7][8] relevant.

A comprehensive approach is needed to increase confidence in digital evidence. At the legislative level, a unified standard for digital media forensics should be developed, defining the procedure for labeling synthetic content, its removal and verification, as well as the liability of participants for concealing its origin. This standard should be based on the international rec-

nalistica media digitală, care să definească procedura de etichetare a conținutului sintetic, eliminarea și verificarea acestuia, precum și răspunderea participanților pentru ascunderea originii sale. Acest standard ar trebui să se bazeze pe recomandările internaționale ISO/IEC 27037 și The European Union’s AI regulation (the „AI Act”) [12] [13], să fie adaptat la legislația moldovenească și să prevadă păstrarea metadatelor și a valorilor hash. De asemenea, este important să se stimuleze dezvoltarea de seturi de date medicale specializate: experiența din proiectele MedForensics arată că crearea de seturi de date care reflectă mediul clinic real îmbunătățește semnificativ calitatea clasificatorilor [15]. Astfel de baze de date ar trebui dezvoltate cu participarea instituțiilor medicale, respectând în același timp confidențialitatea și regulile etice.

Pe lângă măsurile de reglementare, este necesară implementarea unor soluții tehnice pentru controlul lanțului de custodie: registrele blockchain și contractele inteligente vor asigura transparența tranzacțiilor cu fișierele și vor verifica imutabilitatea datelor [13]. Următorul pas este crearea unor centre interdisciplinare în cadrul instituțiilor criminalistice, care să reunească avocați, criminologi, medici și specialiști IT. Îmbunătățirea alfabetizării digitale rămâne un domeniu important: programele educaționale pentru medici, pacienți și personalul tehnic ar trebui să explice cum se verifică autenticitatea videoclipurilor, ce semne indică falsificarea și ce trebuie făcut dacă se suspectează comiterea unei fraude. Odată cu dezvoltarea rapidă a modelelor generative, comunitatea științifică trebuie să fie cu un pas înaintea răufăcătorilor, propunând metode inovatoare de detectare și protecție. Un domeniu promițător este studiul caracteristicilor fiziologice locale: în timp ce generatoarele moderne de deepfake reproduc deja cu acuratețe pulsul general, analiza distribuției fluxului sanguin facial, a ritmurilor de microvibrații și a modelelor de clipit poate dezvălui anomalii ascunse [28].

În domeniul stocării și autentifică-

ommendations ISO/IEC 27037 and the European Union’s AI regulation (the „AI Act”) [12] [13], be adapted to Moldovan legislation, and provide for the preservation of metadata and hash values. It is also important to stimulate the development of specialized medical datasets: experience from MedForensics projects shows that creating datasets that reflect the real clinical environment significantly improves the quality of classifiers [15]. Such databases should be developed with the participation of medical institutions, while respecting confidentiality and ethical rules.

In addition to regulatory measures, technical solutions for chain of custody control need to be implemented: blockchain registries and smart contracts will ensure the transparency of file transactions and verify the immutability of data [13]. The next step is to create interdisciplinary centers within forensic institutions, bringing together lawyers, criminologists, doctors, and IT specialists. Improving digital literacy remains an important area: educational programs for doctors, patients, and technical staff should explain how to verify the authenticity of videos, what signs indicate falsification, and what to do if fraud is suspected. With the rapid development of generative models, the scientific community needs to stay one step ahead of the bad guys by coming up with innovative ways to detect and protect against them. One promising area is the study of local physiological characteristics: while modern deepfake generators already accurately reproduce the general pulse, analysis of facial blood flow distribution, microvibration rhythms, and blinking patterns can reveal hidden anomalies [28].

In the field of media file storage and authentication, combinations of blockchain and post-quantum cryptography offer promising results, ensuring long-term data protection. The concept of “Forensic of Things” involves equipping medical devices with sensors and digital trace record-

rii fișierelor media, combinațiile dintre blockchain și criptografia post-cuantică oferă rezultate promițătoare, asigurând protecția datelor pe termen lung. Conceptul de „Forensic of Things” implică dotarea echipamentelor medicale cu senzori și înregistratoare digitale de urme, ceea ce va permite colectarea automată a dovezilor și va crește transparența operațiunilor [13]. De asemenea, ar trebui dezvoltată cercetarea juridică: este necesar să se analizeze experiența țărilor care implementează reglementări speciale împotriva deepfake-urilor (de exemplu, cerința Chinei privind etichetarea obligatorie a conținutului sintetic [14]) și, pe baza acesteia, să se elaboreze propuneri pentru modernizarea legislației naționale. Inițiativele internaționale, cum ar fi Convenția de la Budapesta și proiectele CyberEast +, oferă o platformă pentru schimbul de experiență, dezvoltarea de standarde comune și îmbunătățirea calificărilor experților, ceea ce este important pentru combaterea eficientă a criminalității deepfake [7] [8].

CONCLUZII

Falsificările video bazate pe rețele neuronale au schimbat radical domeniul probelor digitale, punând sub semnul întrebării nu doar credibilitatea videoclipurilor individuale, ci și încrederea publicului în sistemul judiciar. În contextul digitalizării asistenței medicale, astfel de falsificări pot induce în eroare pacienți și medici, masca erori medicale, discredita instituțiile medicale și submina garanțiile procedurale. O analiză a cadrului de reglementare relevă faptul că în Republica Moldova nu există o definiție unificată a deepfake-ului, în pofida cerințelor documentelor internaționale – The European Union’s AI regulation (the „AI Act”), Principiile OCDE privind IA și Convenția de la Budapesta – cu privire la transparența, etichetarea și responsabilitatea în vederea utilizării conținutului sintetic. În consecință, conceptul de deepfake trebuie încorporat în legislația națională ca subiect independent al examinării criminalistice.

ers, which will enable automatic evidence collection and increase the transparency of operations [13]. Legal research should also be developed: it is necessary to analyze the experience of countries that implement special regulations against deepfakes (for example, China’s requirement for mandatory labeling of synthetic content [14]) and, based on this, develop proposals for modernizing national legislation. International initiatives such as the Budapest Convention and CyberEast+ projects provide a platform for sharing experience, developing common standards, and improving expert qualifications, which is important for effectively combating deepfake crime [7][8].

4. CONCLUSIONS

Neural network-based video forgeries have radically changed the field of digital evidence, calling into question not only the credibility of individual videos, but also public trust in the justice system. In the context of the digitization of healthcare, such fakes can mislead patients and doctors, mask medical errors, discredit medical institutions, and undermine procedural safeguards. An analysis of the regulatory framework reveals that there is no unified definition of deepfakes in the Republic of Moldova, despite the requirements of international documents – The European Union’s AI regulation (the „AI Act”), the OECD Principles on AI, and the Budapest Convention – on transparency, labeling, and responsibility in the use of synthetic content. Consequently, the concept of deepfakes must be incorporated into national legislation as an independent subject of forensic examination.

The technological race between deepfake creators and detectors continues. Traditional methods based on visual analysis and metadata verification are giving way to combined approaches involving deep neural networks, audiovisual synchronization analysis, biometric signals, and spectral artifacts. New research shows

Cursa tehnologică dintre creatorii și detectorii de deepfake-uri continuă. Metodele tradiționale bazate pe analiza vizuală și verificarea metadatelor cedează locul unor abordări combinate care implică rețele neuronale profunde, analiza sincronizării audiovizuale, semnale biometrice și artefacte spectrale. Noi cercetări arată că falsurile de înaltă calitate pot conține un puls general realist, astfel încât atenția se îndreaptă către variațiile locale ale fluxului sanguin, micromișcări și integrarea informațiilor prin diferite modalități. Contramăsurile eficiente necesită standarde internaționale, certificarea detectoarelor, dezvoltarea de seturi de date medicale specializate și implementarea tehnologiilor blockchain pentru înregistrarea lanțului de custodie. Doar colaborarea interdisciplinară între avocați, profesioniști din domeniul medical, specialiști în științe criminalistice și în inteligență artificială poate asigura fiabilitatea dovezilor video și protejarea drepturilor pacienților în era mediilor sintetice.

that even high-quality fakes can contain a generally realistic pulse, so attention is turning to local variations in blood flow, micro-movements, and the integration of information from different modalities. Effective countermeasures require international standards, detector certification, the development of specialized medical datasets, and the implementation of blockchain technologies for chain of custody recording. Only interdisciplinary collaboration between lawyers, medical professionals, forensic scientists, and artificial intelligence specialists can ensure the reliability of video evidence and protect patients' rights in the era of synthetic media.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Advisory Committee on Evidence Rules. Agenda for committee meeting, April 19, 2024. Washington: Judicial Conference of the USA, 2024. În: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/2024-04_agenda_book_for_evidence_rules_meeting_final.pdf (accesat la 15.12.2025).
2. Advisory Committee on Evidence Rules. Agenda for committee meeting, May 2, 2025. Washington: Judicial Conference of the USA, 2025. În: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/document/2025-05_evidence_rules_committee_agenda_book_final.pdf (accesat la 15.12.2025).
3. Amped Software. Deepfake forensics is much more than deepfake detection! În: Amped Blog, 2025. În: [https://blog.ampedsoftware.com/2025/04/deepfake-](https://blog.ampedsoftware.com/2025/04/deepfake-forensics-is-much-more-than-deepfake-detection/)
4. Babic B. et al. A general framework for governing marketed AI/ML medical devices. În: npj Digital Medicine, 2025, art. 328. În: <https://www.nature.com/articles/s41746-025-01717-9> (accesat la 15.12.2025).
5. Bodrov N.F., Lebedeva A.K. Analysis of judicial practice in establishing circumstances in cases of unlawful distribution of generative content created using artificial intelligence technologies. În: Legal Research, 2024. În: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-sudebnoy-praktiki-ustanovleniya-obstoyatelstv-v-sluchayah-protivopravnogo-rasprostraneniya-generativnogo-kontenta-sozdannogo> (accesat la 15.12.2025).

6. Ciftci U., Demir I., Yin L. FakeCatcher: Detecting synthetic portrait videos using biological signals. În: arXiv, 2020. În: <https://arxiv.org/abs/1901.02212> (accesat la 15.12.2025).
7. Council of Europe. Convention on Cybercrime (Budapest Convention), 2001. În: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention> (accesat la 15.12.2025).
8. Council of Europe. CyberEast+: Stakeholders from the Republic of Moldova analyze the benefits of common tools for incident/evidence handling and digital forensics, 2025. În: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/-/cybereast-stakeholders-from-the-republic-of-moldova-analyse-the-benefits-of-common-tools-for-incident-evidence-handling-and-digital-forensics> (accesat la 15.12.2025).
9. Council of Europe. European Convention on Human Rights, Article 8 – Right to respect for private and family life. Strasbourg, 1950. În: <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention/private-life> (accesat la 15.12.2025).
10. Delfino R. Deepfakes on trial 2.0: a revised proposal for a new federal rule of evidence to mitigate deepfake deceptions in court. Advisory Committee on Evidence Rules (USA), 2025. În: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/2025-04/25-ev-a_suggestion_from_prof._rebecca_delfino_-_rule_901.pdf (accesat la 15.12.2025).
11. Dolhansky B. et al. The DeepFake Detection Challenge (DFDC) dataset. În: arXiv, 2020. În: <https://arxiv.org/abs/2006.07397> (accesat la 15.12.2025).
12. European Parliament. EU AI Act: first regulation on artificial intelligence. În: Parliament News, 2023. În: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence> (accesat la 15.12.2025).
13. Ismail I., Ariffin K.A.Z., Houck M.M. The admissibility of digital evidence from open-source forensic tools: development of a framework for legal acceptance. În: PLOS ONE, 2025. În: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0331683> (accesat la 15.12.2025).
14. Kochetova A. Deepfakes and responsibility for their distribution: what you need to know. În: LegalAcademy, 2024. În: <https://legalacademy.ru/sphere/post/dipfeiki-i-otvetstvennost-za-ih-rasprostranenie-chto-vazhno-znat> (accesat la 15.12.2025).
15. Li S. et al. Toward Medical Deepfake Detection: a comprehensive dataset and novel method. În: arXiv, 2025. În: <https://arxiv.org/abs/2509.15711> (accesat la 15.12.2025).
16. Linna Jr. D. Deepfakes in Court: How Judges Can Proactively Manage AI-Generated Evidence. În: University of Chicago Legal Forum, 2025. În: <https://legal-forum.uchicago.edu/print-archive/deepfakes-court-how-judges-can-proactively-manage-alleged-ai-generated-material> (accesat la 15.12.2025).
17. Losey R. The problem of deepfakes and AI-generated evidence. În: EDRM Blog, 2024. În: <https://edrm.net/2024/04/the-problem-of-deepfakes-and-ai-generated-evidence> (accesat la 15.12.2025).
18. Milmo D. Smudgy chins, weird hands, dodgy numbers: seven signs you're watching a deepfake. În: The Guardian, 01.07.2024. În: <https://www.theguardian.com/technology/article/2024/jul/01/seven-signs-deepfake-artificial-intelligence-videos-photographs> (accesat la 15.12.2025).
19. Mitchell A. Deepfaked evidence: what case law tells us about how the rules of authenticity need to change. În: Berkeley Technology Law Journal Blog, 2025. În: <https://btlj.org/2025/06/deepfaked-evidence-what-case-law-tells-us-about-how-the-rules-of-authenticity-needs-to-change/> (accesat la 15.12.2025).
20. Moldova1. Authorities warn of fake video featuring Prime Minister Dorin Recean. 09.09.2025. În: <https://www.moldpres.md/rus/politika/vlasti-pre-duprezhdayut-o-fejkovom-video-s->

- premer-ministrom-dorinom-rechanom (accesat la 15.12.2025).
21. National Center for State Courts. Artificial Intelligence Evidence in Jury Trials: a discussion of current law and emerging issues. NCSC webinar, 2025. În: <https://www.ncsc.org/events> (accesat la 15.12.2025).
 22. National Conference of State Legislatures. Deceptive audio or visual media (“Deepfakes”) 2024 legislation, 2024. În: <https://www.ncsl.org/technology-and-communication/deceptive-audio-or-visual-media-deepfakes-2024-legislation> (accesat la 15.12.2025).
 23. OECD. OECD AI Principles – values-based principles and policy recommendations, 2019 (actualizat 2024). În: <https://oecd.ai/en/dashboards/ai-principles/P11> (accesat la 15.12.2025).
 24. Paravision. Paravision Deepfake Detection: HighTrust AI for Face Recognition and Liveness, 2025. În: <https://www.paravision.ai/products/paravision-deepfake-detection> (accesat la 15.12.2025).
 25. Ricci K. Exploitation of AI in the Healthcare Industry: Threats and Risk Management. În: Citrin Cooperman News & Insights, 03.09.2025. În: <https://citrincooperman.com/In-Focus-Resource-Center/Exploitation-of-AI-in-the-Healthcare-Industry-Threats-and-Risk-Management> (accesat la 15.12.2025).
 26. Sandoval M.-P. et al. Threat of deepfakes to the criminal justice system: a systematic review. În: Crime Science, 2024. În: <https://link.springer.com/article/10.1186/s40163-024-00239-1> (accesat la 15.12.2025).
 27. Schjødt Law Firm. AI Act definition of deepfake and disclosure obligation, 2024. În: <https://schjodt.com/news/deep-fakes-in-the-ai-act> (accesat la 15.12.2025).
 28. Seibold C. et al. Highquality deepfakes have a heart! În: Frontiers in Imaging, 2025. În: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fimag.2025.1504551/full> (accesat la 15.12.2025).
 29. Singh S., Dhumane A. Unmasking digital deceptions: an integrative review of deepfake detection, multimedia forensics and cybersecurity challenges. În: MethodsX, 2025. În: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2215016125004765> (accesat la 15.12.2025).
 30. Taylor Duma J. The evolving threat of deepfake telemedicine scams. În: Taylor Duma Insights, 2024. În: <https://insights.taylorduma.com/the-evolving-threat-of-deepfake-telemedicine-scams> (accesat la 15.12.2025).
 31. The BMJ. Trusted TV doctors “deepfaked” to promote health scams on social media. BMJ, 2024. În: <https://bmjgroup.com/trusted-tv-doctors-deepfaked-to-promote-health-scams-on-social-media/> (accesat la 15.12.2025).
 32. VIDA. Deepfake Threatens Healthcare Services. În: VIDA Blog, 08.05.2024. În: <https://vida.id/en/blog/beware-deepfake-threatens-healthcare-services> (accesat la 15.12.2025).
 33. XPHY. Secure healthcare & telemedicine with realtime deepfake detection: Deepfake Detector use cases. XPHY, 2025. În: <https://x-phy.com/deepfake-detection/> (accesat la 15.12.2025).

CZU 343.95

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18680912>

ROLUL PROFILĂRII PSIHOLOGICE ÎN INVESTIGAREA INFRACTIUNILOR

Vica ANTON¹

Profilarea psihologică, ca tehnică relativ recentă, a cunoscut o creștere semnificativă a aplicabilității în domeniul investigației criminalistice. Totuși, utilizarea sa se concentrează predominant pe dezvăluirea structurii infracțiunii, mai degrabă decât pe capacitatea predictivă. Multiple studii evidențiază faptul că natura și funcțiile profilării psihologice sunt încă insuficient înțelese, iar investigatorii de crime manifestă deficiențe în competențele specifice necesare pentru implementarea eficientă a acestei metode. Deși sistemele tradiționale de aplicare a legii au inclus, în mod implicit, metode de înregistrare și analiză a trăsăturilor comportamentale ale infractorilor, menite să genereze un profil al acestora, există o carență notabilă de cercetare sistematică privind profilarea psihologică a criminalilor în cadrul jurisdicțiilor contemporane. Această lucrare susține că, în contextul actual caracterizat printr-o creștere semnificativă a ratei criminalității și o brutalitate accentuată a infracțiunilor, domeniile profilării criminale și profilării victimelor trebuie să se dezvolte concomitent și să se adapteze noilor provocări. Studiul analizează diverse modele teoretice și aplicative de profilare, care vizează clasificarea activităților desfășurate la locul faptei, tipologiile psihologice relevante și metodologiile aferente, formulând recomandări pentru standardizarea procesului prin integrarea unui grad sporit de automatizare și utilizare a tehnologiei informatice în cadrul procedurii de profilare.

Cuvinte-cheie: profilare psihologică, investigație criminală, tipologii psihologice, analiză comportamentală, standardizarea procesului, tehnologie în profilare.

THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL PROFILING IN CRIMINAL INVESTIGATION

Vica ANTON¹

Psychological profiling, as a relatively recent technique, has experienced a significant increase in applicability within the field of criminal investigation. However, its use predominantly focuses on uncovering the structure of the crime rather than its predictive capacity. Numerous studies highlight that the nature and functions of psychological profiling remain insufficiently understood, and criminal investigators exhibit deficiencies in the specific competencies required for the effective implementation of this method. Although traditional law enforcement systems have implicitly included methods for recording and analyzing behavioral traits of offenders aimed at generating their profiles, there is a notable lack of systematic research on psychological profiling of criminals within contemporary jurisdictions. This paper argues that, in the current context characterized by a substantial increase in crime rates and heightened brutality of offenses, the fields of criminal profiling and victim profiling must evolve concurrently and adapt to emerging challenges. The study examines various theoretical and applied profiling models targeting the classification of crime scene activities, relevant psychological typologies, and associated methodologies, and it formulates recommendations for standardizing the process through the integration of increased automation and the use of information technology within the profiling procedure.

Keywords: psychological profiling, criminal investigation, psychological typologies, behavioral analysis, process standardization, profiling technology.

INTRODUCERE

În cadrul procesului de investigare a unui eveniment infracțional, anchetatorul se confruntă cu sarcina complexă de a interpreta și corela o multitudine de date

INTRODUCTION

In the process of investigating a criminal event, the investigator is faced with the complex task of interpreting and correlating a multitude of data originating from

¹ Doctor în psihologie, șef al Departamentului de selectare și evaluare, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: antonvica84@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6521-9758>

PhD, Head of the Selection and Evaluation Department, The „Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: antonvica84@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6521-9758>

provenite din diverse surse. Aceste date includ mărturii, probe fizice, observații la locul faptei și alte elemente circumstanțiale, toate acestea fiind esențiale pentru conturarea unei imagini cât mai clare asupra modului în care a fost comisă infracțiunea și asupra identității posibile a făptuitorului. În acest context, profilarea psihologică a infractorului reprezintă o metodă inovatoare și din ce în ce mai utilizată, care facilitează extrapolarea caracteristicilor psihologice și comportamentale ale suspectului pe baza analizei detaliate a comportamentului infracțional manifestat la locul faptei.

Profilarea infractorului presupune o interpretare sistematică a modului de săvârșire a infracțiunii, prin care se încearcă identificarea unor patternuri sau tipare comportamentale distinctive ce pot reflecta trăsături de personalitate, motivații sau chiar starea psihică a autorului. Această tehnică investigativă, deși relativ recent introdusă în arsenalul polițienesc, a captat atenția atât a specialiștilor, cât și a publicului larg, datorită popularității dobândite prin mass-media și prin rezultate promițătoare de soluționare a unor cazuri complexe.

Fundamentul științific al profilării infractorului este ancorat în criminologie, o disciplină care studiază în mod interdisciplinar natura, cauzele și dinamica comportamentului infracțional. În acest cadru, profilarea psihologică devine un instrument valoros, nu doar prin capacitatea sa de a restrânge cercul suspectilor, ci și prin oferirea unei perspective aprofundate asupra motivațiilor și mecanismelor psihologice care stau la baza comportamentului infractor. De asemenea, integrarea victimologiei în procesul de profilare contribuie la o înțelegere complexă a fenomenului infracțional, punând în evidență modul în care experiența victimei poate influența dinamica crimei și, implicit, profilul infractorului.

Analiza locului faptei constituie un pilon central pentru construirea profilului psihologic. Elemente precum gradul de

various sources. These data include witness statements, physical evidence, crime scene observations, and other circumstantial elements, all of which are essential for constructing a clear picture of how the crime was committed and for identifying the potential perpetrator. In this context, criminal psychological profiling has emerged as an innovative and increasingly utilized method that facilitates the extrapolation of psychological and behavioral characteristics of the suspect based on a detailed analysis of the offender's behavior at the crime scene.

Offender profiling involves a systematic interpretation of the manner in which a crime was committed, aiming to identify distinctive behavioral patterns that may reflect personality traits, motivations, or even the psychological state of the offender. Although relatively recent in the investigative toolkit of law enforcement, this technique has attracted the attention of both specialists and the general public, largely due to its media portrayal and promising results in solving complex cases.

The scientific foundation of offender profiling is rooted in criminology, a discipline that studies the nature, causes, and dynamics of criminal behavior through an interdisciplinary approach. Within this framework, psychological profiling becomes a valuable tool—not only for narrowing down the pool of suspects but also for providing a deeper understanding of the motivations and psychological mechanisms underlying criminal behavior. Additionally, the integration of victimology into the profiling process contributes to a more comprehensive understanding of criminal phenomena, highlighting how the victim's experience can influence the dynamics of the crime and, consequently, the offender's profile.

The analysis of the crime scene represents a central pillar in constructing a psychological profile. Elements such as the degree of violence used, the manner

violență folosit, modul de abordare a victimei, tipul de arme utilizate, dar și alte detalii scenice oferă indicii valoroase despre nivelul de control, impulsivitate sau premeditare din partea infractorului. Aceste date permit investigarea unor ipoteze specifice, orientând eforturile anchetatorilor către identificarea unui anumit tip de suspect, în funcție de caracteristici demografice, psihologice sau sociale. În acest sens, profilarea psihologică are un rol esențial în creșterea eficienței investigației, contribuind la o gestionare mai precisă și mai rapidă a resurselor polițienești.

Pe de altă parte, este important de subliniat faptul că profilarea psihologică nu este un instrument infailibil și nici un substitut al metodelor tradiționale de investigare. Complexitatea comportamentului uman, influențele culturale și sociale, precum și variabilitatea contextelor în care se desfășoară infracțiunile impun o aplicare critică și adaptativă a acestei metode. Lipsa unei standardizări clare a procesului de profilare și deficitul de pregătire specializată a investigatorilor reprezintă provocări majore pentru valorificarea întregului potențial al acestei tehnici. În acest sens, integrarea progresivă a tehnologiilor informatice și a algoritmilor de analiză comportamentală poate contribui semnificativ la creșterea obiectivității, reproductibilității și eficienței procesului.

Astfel, profilarea psihologică se conturează drept un domeniu interdisciplinar în plină dezvoltare, cu un impact considerabil asupra modului în care sunt abordate investigațiile criminale. În contextul actual, marcat de o creștere alarmantă a criminalității și de sofisticarea metodelor infracționale, este imperativ ca această tehnică să fie perfecționată continuu, atât prin dezvoltarea cercetărilor teoretice, cât și prin implementarea unor practici și standarde profesionale clare. Numai așa profilarea psihologică poate deveni un instrument cu adevărat eficace în domeniul juridic și al protecției societății.

in which the victim was approached, the type of weapons employed, as well as other scene-related details, provide valuable clues regarding the offender's level of control, impulsivity, or premeditation. These data enable the investigation of specific hypotheses, directing investigators' efforts toward identifying a particular type of suspect based on demographic, psychological, or social characteristics. In this regard, psychological profiling plays a crucial role in increasing the efficiency of the investigation by enabling more accurate and timely management of police resources.

On the other hand, it is important to emphasize that psychological profiling is not an infallible tool, nor is it a substitute for traditional investigative methods. The complexity of human behavior, along with cultural and social influences and the variability of crime contexts, requires a critical and adaptive application of this method. The lack of clear standardization in the profiling process, as well as the limited specialized training of investigators, are significant challenges in fully leveraging the potential of this technique. In this respect, the progressive integration of information technologies and behavioral analysis algorithms can contribute significantly to increasing the objectivity, reproducibility, and effectiveness of the profiling process.

Thus, psychological profiling is emerging as a developing interdisciplinary field with considerable impact on the way criminal investigations are conducted. In the current context—marked by a concerning rise in criminal activity and the growing sophistication of criminal methods—it is imperative that this technique be continuously refined, both through the advancement of theoretical research and the implementation of clear professional standards and practices. Only in this way can psychological profiling become a truly effective tool in the legal field and in the protection of society.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Cercetarea are la bază metode specifice teoriei și doctrinei psihologico-juridice, adaptate pentru a investiga rolul profilării psihologice în investigarea infracțiunilor. Printre metodele aplicate se numără: metoda logică, analiza comparativă, analiza sistemică, descrierea, deducția.

Sursele de documentare au inclus publicații relevante ale specialiștilor din domeniul criminologiei și psihologiei judiciare, analize realizate de practicieni, precum și cadrul legislativ în vigoare. De asemenea, fundamentul științific al studiului a fost consolidat prin consultarea unor studii cuprinse în volumele conferințelor de specialitate, articole științifice de profil și comentarii aplicative, care au permis o abordare riguroasă și comprehensivă a temei.

REZULTATELE OBTINUTE ȘI DISCUȚII

1. Evoluția timpurie a profilării psihologice.

Determinarea originii exacte a profilării psihologice se dovedește a fi un demers complex, întrucât acest proces investigativ a evoluat simultan în spațiul ficțional și în practica criminalistică reală. Primele reprezentări ale unor tehnici similare profilării infractorului apar încă de acum peste două secole, în operele literare ce au pus bazele genului detectivistic. Astfel, personajele fictive Auguste Dupin, creat de Edgar Allan Poe, și Sherlock Holmes, inventat de Arthur Conan Doyle, au fost printre primii care au aplicat raționamente deductive și observații detaliate pentru a reconstrui profilul psihologic și comportamental al infractorului. Prin analiza minuțioasă a indiciilor și comportamentului infracțional, acești detectivi au ilustrat principiile fundamentale ale profilării, punând accent pe înțelegerea motivațiilor, tiparelor de acțiune și caracteristicilor psihologice ale făptuitorilor.

Această tradiție a fost preluată și dez-

METHODS AND MATERIALS APPLIED

This research is grounded in specific methods derived from psychological-legal theory and doctrine, adapted to investigate the role of psychological profiling in criminal investigations. The applied methods include logical reasoning, comparative analysis, systemic analysis, description, and deduction.

The documentation sources consisted of relevant publications by experts in criminology and forensic psychology, analyses conducted by practitioners, as well as the current legal framework. Furthermore, the scientific foundation of the study was strengthened by consulting research presented in proceedings of specialized conferences, scholarly articles in the field, and applied commentaries. These resources enabled a rigorous and comprehensive approach to the subject matter.

RESULTS AND DISCUSSION

1. Early development of psychological profiling.

Determining the exact origins of psychological profiling proves to be a complex endeavor, as this investigative process has evolved simultaneously within fictional literature and real criminal practice. Early representations of techniques similar to criminal profiling appeared over two centuries ago in literary works that laid the foundation of the detective genre. Thus, the fictional characters August Dupin, created by Edgar Allan Poe, and Sherlock Holmes, invented by Arthur Conan Doyle, were among the first to apply deductive reasoning and detailed observations to reconstruct the psychological and behavioral profile of offenders. Through meticulous analysis of clues and criminal behavior, these detectives illustrated the fundamental principles of profiling, emphasizing the understanding of motivations, patterns of

voltată în literatura polițistă clasică, unde autori precum Agatha Christie au reprezentat detectivi care, în mod sistematic, construiau profiluri psihologice pe baza unor detalii aparent ne semnificative, dar care, integrate într-un context mai larg, ofereau indicii esențiale pentru identificarea infractorilor. Astfel, literatura detectivistică a constituit un cadru propice pentru perfecționarea conceptuală a profilării, contribuind semnificativ la consolidarea unei metode care combină analiza comportamentală cu elementele ale psihologiei criminale.

Cu trecerea timpului, profilarea psihologică a câștigat o popularitate și o vizibilitate sporită în cultura populară și media, în special prin intermediul filmelor și serialelor TV. Un exemplu emblematic este filmul thriller „Tăcerea mieilor” („The Silence of the Lambs”), care a adus în prim-plan rolul profilării criminale în identificarea unui ucigaș în serie. Personajele Hannibal Lecter și agentul Clarice Starling ilustrează modul în care analiza comportamentală detaliată a criminalului poate orienta ancheta polițienească și restrânge considerabil aria suspectilor. Această reprezentare a contribuit nu doar la creșterea interesului publicului larg, dar a și subliniat potențialul practic al profilării în domeniul investigațiilor penale.

Astăzi, profilarea psihologică este o componentă integrantă a investigațiilor criminale, utilizată pe scară largă de către organele de cercetare penală din întreaga lume. Numeroase producții media continuă să reflecte această realitate, ilustrând modul în care tehnicile de profilare contribuie la elucidarea unor cazuri complexe și la identificarea infractorilor. Această continuitate și dezvoltare demonstrează că, deși originile profilării psihologice pot fi găsite în ficțiune, metoda s-a maturizat și a fost adaptată cu succes în cadrul practicilor judiciare și criminalistice contemporane.

Mai mult, integrarea unor tehnologii avansate, cum ar fi analiza computațională a comportamentului și metodele statistice, sugerează o direcție evolutivă pentru pro-

action, and psychological characteristics of perpetrators.

This tradition was adopted and further developed in classic detective literature, where authors such as Agatha Christie portrayed detectives who systematically constructed psychological profiles based on seemingly insignificant details that, when integrated into a broader context, provided essential clues for identifying offenders. Consequently, detective literature provided a fertile ground for the conceptual refinement of profiling, significantly contributing to the consolidation of a method that combines behavioral analysis with elements of criminal psychology.

Over time, psychological profiling gained increased popularity and visibility in popular culture and media, particularly through films and television series. A landmark example is the film *The Silence of the Lambs*, which brought to the forefront the role of criminal profiling in identifying a serial killer. The characters Hannibal Lecter and agent Clarice Starling illustrate how detailed behavioral analysis of the criminal can guide police investigations and substantially narrow down the pool of suspects. This portrayal not only heightened public interest but also underscored the practical potential of profiling in criminal investigations.

Today, psychological profiling is an integral component of criminal investigations, widely used by law enforcement agencies around the world. Numerous media productions continue to reflect this reality, demonstrating how profiling techniques contribute to solving complex cases and identifying offenders. This continuity and development demonstrate that, although the origins of psychological profiling can be found in fiction, the method has matured and been successfully adapted within contemporary judicial and forensic practices.

Moreover, the integration of ad-

filarea infractorului, care se îndepărtează treptat de metodele intuitive și empirice pentru a adopta o abordare tot mai riguroasă și bazată pe date concrete. Astfel, profilarea psihologică se poziționează ca o punte între științele sociale, psihologie și criminalistică, oferind un cadru interdisciplinar pentru înțelegerea și prevenirea infracționalității.

Conform unor cercetători, prima utilizare înregistrată a profilării datează din secolul al XV-lea, când Biserica Catolică a folosit această tehnică pentru identificarea și eliminarea tuturor urmărilor vrăjitoarelor [22]. Potrivit altor specialiști [9], prima utilizare documentată a profilării psihologice a fost realizată de dr. W. C. Langer, care a pregătit un profil al lui Adolf Hitler pentru Oficiul Servicii Strategice (Office of Strategic Services), caracteristică ce s-a dovedit a fi remarcabil de precisă. În acest profil, dr. Langer a anticipat chiar faptul că Hitler ar putea recurge la sinucidere în fața unei înfrângeri iminente. În realitate, Hitler s-a sinucis când Berlinul a fost cucerit de forțele aliate [4].

Ulterior, în anul 1957, Poliția din New York a reușit să prindă „Bombardierul Nebun” („Mad Bomber”), responsabil pentru 30 de explozii ce au terorizat orașul timp de 15 ani, datorită profilului realizat de psihiatrul J. Brussel [9]. Până în 1972, chiar și FBI-ul a adoptat profilarea ca instrument investigativ. În anul 1985, Poliția Metropolitană din Londra, împreună cu cea din Hertfordshire și Surrey, au capturat „Violatorul de pe calea ferată” („Railway Rapist”), responsabil pentru 30 de violuri și două alte crime, utilizând profilul creat de D. Canter [4].

Psihologul criminal R. Walter a oferit un sprijin decisiv în anchetarea unor cazuri celebre de ucigași în serie, precum Ted Bundy și „Ucigașul Râului Verde” („Green River Killer”), începând cu anul 1972. Ulterior, R. Walter a co-fondat Vidocq Society, o organizație formată din profesioniști în domeniul criminalisticii, dedicată sprijinirii autorităților de aplicare a legii pentru soluționarea cazurilor complexe [6]. Un mo-

vanced technologies, such as computational behavior analysis and statistical methods, suggests an evolutionary direction for criminal profiling, gradually moving away from intuitive and empirical approaches toward increasingly rigorous, data-driven methodologies.

Thus, psychological profiling positions itself as a bridge between social sciences, psychology, and forensic science, offering an interdisciplinary framework for understanding and preventing criminal behavior.

According to some researchers, the earliest recorded use of profiling dates back to the 15th century, when the Catholic Church employed this technique to identify and eliminate all traces of witches [22]. However, according to other specialists [9], the first documented use of criminal profiling was carried out by Dr. W. C. Langer, who prepared a profile of Adolf Hitler for the Office of Strategic Services (OSS). This profile proved remarkably accurate. In it, Dr. Langer even anticipated that Hitler might resort to suicide in the face of imminent defeat. Indeed, Hitler committed suicide when Berlin was captured by Allied forces [4].

Later, in 1957, the New York Police Department managed to apprehend the “Mad Bomber,” responsible for 30 bombings that terrorized the city for 15 years, thanks to a profile created by psychiatrist J. Brussel [9]. By 1972, even the FBI had adopted profiling as an investigative tool. In 1985, the Metropolitan Police in London, together with the Hertfordshire and Surrey police forces, captured the “Railway Rapist,” responsible for 30 rapes and two murders, using the profile developed by D. Canter [4].

Criminal psychologist R. Walter provided decisive support in investigating famous serial killer cases, such as Ted Bundy and the “Green River Killer,” starting in 1972. Subsequently, R. Walter co-founded the Vidocq Society, an organization com-

ment important în evoluția profilării criminale este anul 1994, când D. Canter și colegii săi au început să ofere programe de masterat și doctorat în Psihologia investigației la Universitatea din Liverpool [5, 9].

2. Tendințe actuale în profilarea psihologică.

Esența profilării criminalului constă în premisa fundamentală conform căreia „un anumit tip de persoană acționează într-un anumit mod”. Această tehnică are ca scop restrângerea câmpului de investigație la un grup limitat de suspecti potențiali, pe baza caracteristicilor comportamentale și contextuale deduse din datele disponibile. Pornind de la informațiile existente la locul faptei și din alte surse relevante, specialistul în profilare oferă detalii suplimentare menite să sprijine identificarea făptuitorului. Mai mult decât atât, profilarea criminalului permite formularea unor ipoteze legate de caracteristici precum rasa, sexul, clasa socială, nivelul de educație, reședința, statutul marital, tipul de vehicule utilizate și alte bunuri deținute de infractorul necunoscut.

În mod suplimentar, profilarea psihologică joacă un rol esențial în dezvoltarea unor sugestii și strategii eficiente de interogare, care pot îmbunătăți semnificativ capacitatea anchetatorilor de a obține informații relevante atât de la martori oculari, cât și de la suspecti. P. Wilson [21] identifică trei forme majore ale profilării infractorului:

- profilarea diagnostică, care implică analiza personalității infractorului;
- analiza locului faptei, care se concentrează pe comportamentul manifestat în timpul comiterii infracțiunii;
- psihologia investigației, o abordare complexă și interdisciplinară care integrează concepte psihologice în cadrul anchetei penale.

De-a lungul timpului, au fost întreprinse numeroase demersuri științifice în vederea înțelegerii procesului și acurateței profilării psihologice. În acest sens, D. V.

poseded forensic professionals dedicated to assisting law enforcement authorities in solving complex cases [6].

A significant milestone in the evolution of criminal profiling was in 1994 when D. Canter and his colleagues began offering master's and doctoral programs in Investigative Psychology at the University of Liverpool [5, 9].

2. Current trends in criminal profiling.

The essence of criminal profiling lies in the fundamental premise that „a certain type of person acts in a certain way.” This technique aims to narrow the scope of investigation to a limited group of potential suspects, based on behavioral and contextual characteristics inferred from the available data. Starting from the information gathered at the crime scene and from other relevant sources, the profiler provides additional insights intended to support the identification of the offender.

Moreover, criminal profiling enables the formulation of hypotheses regarding characteristics such as race, gender, social class, education level, place of residence, marital status, types of vehicles used, and other possessions held by the unknown offender.

Additionally, psychological profiling plays a crucial role in developing effective interview strategies and suggestions, which can significantly enhance investigators' ability to obtain relevant information from both eyewitnesses and suspects. P. Wilson [21] identifies three major forms of criminal profiling:

- Diagnostic profiling, which involves analyzing the offender's personality;
- Crime scene analysis, which focuses on the behavior exhibited during the commission of the crime;
- Investigative psychology, a complex and interdisciplinary approach that integrates psychological concepts into the criminal investigation process.

Canter [4] a elaborat un model interpersonal al omorului, potrivit căruia un criminal își percepe victima în unul dintre următoarele moduri:

- ca un „obiect”, ce poate fi utilizat pentru satisfacerea nevoilor personale;
- ca o „persoană”, cu care acesta încearcă să stabilească o relație falsă sau distorsionată.

Validarea acestui model a fost susținută de analiza realizată de S. A. Hodge a 88 de cazuri de criminali în serie și 39 de acțiuni infracționale [13]. Într-un alt studiu de referință [12], au fost analizate 470 de cazuri de agresiuni sexuale comise de 210 infractori, constatându-se existența unor tipare comportamentale recurente între diferite fapte comise de același individ. Aceste descoperiri susțin ideea conform căreia profilarea poate contribui la identificarea unor constante comportamentale, utile în procesul investigativ.

D. Canter [4] subliniază faptul că psihologii pot fi considerați „profilarii originali”, argumentând că, încă înainte de înființarea FBI, psihologia era utilizată pentru a deduce trăsături și caracteristici personale pornind de la informații limitate. Această ipoteză este susținută și de R. P. Delprino și C. Bahn [7] care au descoperit, în urma unui studiu, că psihologii colaborau cu poliția locală în privința caracterizării infractorilor, chiar înainte de constituirea Unității de Științe Comportamentale a FBI (Behavioral Science Unit).

În ceea ce privește metodologia profilării, V. Geberth [10] a identificat o serie de factori esențiali care pot fi extrași dintr-un profil de personalitate criminală. El a subliniat necesitatea existenței a șase elemente-cheie pentru construirea unui profil eficient:

- fotografii ale locului faptei;
- informații despre cartierul sau zona în care a avut loc crima;
- raportul medicului legist;
- date privind traseul victimei înainte de deces;

Over time, numerous scientific efforts have been undertaken to better understand the process and accuracy of criminal profiling. In this regard, D. V. Canter [4] developed the interpersonal model of homicide, which suggests that an offender perceives their victim in one of the following ways:

- As an “object,” used to satisfy personal needs;
- As a “person,” with whom the offender attempts to establish a false or distorted relationship.

The validation of this model was supported by S. A. Hodge’s analysis [13] of 88 serial killer cases and 39 criminal acts, providing empirical evidence for the model’s relevance.

In another landmark study [12], 470 cases of sexual assault committed by 210 offenders were analyzed, revealing recurring behavioral patterns across different offenses perpetrated by the same individual. These findings support the idea that profiling can help identify consistent behavioral traits useful in the investigative process.

D. Canter [4] emphasizes that psychologists can be considered the „original profilers”, arguing that even before the establishment of the FBI, psychology was already being used to deduce personal traits and characteristics from limited information. This hypothesis is further supported by R. P. Delprino and C. Bahn [7], who found, in a separate study, that psychologists were collaborating with local police on offender characterization even prior to the creation of the FBI’s Behavioral Science Unit.

Regarding profiling methodology, V. Geberth [10] identified a series of essential factors that can be derived from a criminal personality profile. He emphasized the need for six key elements to construct an effective profile:

- Photographs of the crime scene;
- Information about the neighbor-

- informații biografice despre victimă;
- raportul detaliat al anchetei.

De asemenea, în situațiile în care o infracțiune pare să nu aibă o motivație clară, profilarea criminalului joacă un rol crucial în orientarea inițială a anchetei, prin reconstrucția comportamentului făptuitorului pe baza probelor fizice existente [10]. Astfel, în contextul actual, profilarea a devenit nu doar o unealtă complementară în procesul investigativ, ci un instrument strategic de analiză comportamentală, contribuind la creșterea eficienței și acurateței în ceea ce ține de identificarea infractorilor. Evoluția continuă a cercetărilor din domeniu, precum și integrarea profilării în cadrul unor programe academice și instituții judiciare, confirmă importanța și aplicabilitatea sa în sistemele moderne de justiție penală.

3. Abordări metodologice și tipologice în profilarea psihologică.

Profilarea infractorului poate fi realizată prin două abordări principale: *profilarea inductivă* și *profilarea deductivă*.

Profilarea inductivă presupune elaborarea unui profil al infractorului necunoscut, pe baza analizării infracțiunilor comise anterior de alți infractori, utilizând informații obținute din studii de caz documentate, din literatura de specialitate, din surse media sau din alte baze de date relevante. Acest tip de abordare utilizează generalizări statistice și modele comportamentale recurente, formulate pe baza infractorilor cunoscuți, în încercarea de a deduce caracteristicile unui nou făptuitor.

În schimb, *profilarea deductivă* se concentrează exclusiv pe particularitățile cazului investigat. Această metodă presupune o analiză minuțioasă a locului faptei, a probelor fizice și a informațiilor despre victimă, în scopul construirii unui profil comportamental individualizat al autorului necunoscut. Spre deosebire de metoda inductivă, cea deductivă evită generalizările și se bazează pe raționamente logice aplicate circumstanțelor specifice ale fiecărei

hood or area where the crime occurred;

- The medical examiner's report;
- Data on the victim's movements prior to death;
- Biographical information about the victim;
- The detailed investigative report.

Additionally, in cases where a crime appears to lack a clear motive, the criminal profiler plays a crucial role in guiding the early stages of the investigation by reconstructing the offender's behavior based on the available physical evidence [10].

Thus, in the current context, criminal profiling has evolved into not just a complementary tool in investigations, but a strategic instrument for behavioral analysis, contributing to greater efficiency and accuracy in offender identification. The ongoing development of research in the field, along with the integration of profiling into academic programs and judicial institutions, confirms its significance and applicability within modern criminal justice systems.

3. Methodological and typological approaches in criminal profiling.

Criminal profiling can be conducted through two main approaches: inductive profiling and deductive profiling.

Inductive profiling involves constructing a profile of an unknown offender based on the analysis of crimes previously committed by other known offenders. This method uses information drawn from documented case studies, academic literature, media sources, or other relevant databases. It relies on statistical generalizations and recurring behavioral patterns derived from known criminals, in an attempt to infer the characteristics of a new, unknown perpetrator.

By contrast, deductive profiling focuses exclusively on the specific characteristics of the case under investigation. This method entails a detailed analysis of the crime scene, physical evidence, and

infracțiuni.

În ceea ce privește tipologiile utilizate în profilare, una dintre cele mai influente este dicotomia organizat – dezorganizat. Această clasificare a fost aprofundată de FBI în urma analizei datelor colectate în perioada 1979–1983, care au evidențiat prezența acestei distincții atât la nivelul locului faptei, cât și în trăsăturile infractorilor.

Conform acestei tipologii, criminalii organizați planifică atent comiterea faptei, manifestă control asupra comportamentului lor și lasă puține urme la locul crimei. În mod corespunzător, locurile faptelor organizate prezintă un grad ridicat de ordine, indicii minime și un mod de operare bine structurat. Pe de altă parte, criminalii dezorganizați acționează impulsiv, sub influența emoțiilor, fără o planificare prealabilă, ceea ce se reflectă în locurile faptelor dezorganizate, care sunt haotice, cu urme evidente și comportamente violente spontane.

Studii mai recente [4, 11] au confirmat corelația dintre tipologia locului faptei și profilul infractorului. Aceste cercetări au evidențiat faptul că infractorii organizați tind să comită infracțiuni organizate, în timp ce infractorii dezorganizați sunt asociați cu scene ale crimei dezorganizate. Această corespondență între stilul comportamental și structura locului faptei oferă investigatorilor un instrument valoros în procesul de restrângere a cercului de suspecti și formulare a ipotezelor investigative.

4. Mijloace de profilare a infractorului și eficiența acestora.

În cadrul procesului de profilare psihologică a infractorului au fost utilizate diverse instrumente, care au evoluat semnificativ în timp. Dacă în fazele incipiente aceste instrumente erau preponderent subiective, în prezent se remarcă o tendință clară de adoptare a unor metode și mijloace de evaluare mai obiective, precum Inventarul Multifazic de Personalitate Minnesota (MMPI) și pletismografia peniană. Aceste instrumente permit o evaluare standar-

information about the victim, in order to develop an individualized behavioral profile of the unknown offender. Unlike the inductive method, the deductive approach avoids generalizations and is based on logical reasoning applied to the unique circumstances of each crime.

Regarding typologies used in criminal profiling, one of the most influential frameworks is the organized–disorganized dichotomy. This classification was developed and refined by the FBI based on data collected between 1979 and 1983, which revealed the presence of this distinction both at the crime scene and in offender characteristics.

According to this typology, organized offenders carefully plan their crimes, demonstrate control over their behavior, and leave minimal evidence at the scene. Organized crime scenes are typically orderly, contain few clues, and reflect a well-structured modus operandi.

On the other hand, disorganized offenders act impulsively, under the influence of strong emotions, and without premeditation. Their crime scenes tend to be chaotic, marked by obvious traces and spontaneous violent behavior.

More recent studies [4, 11] have confirmed the correlation between crime scene typology and offender profile. These studies show that organized offenders are more likely to commit organized crimes, while disorganized offenders are associated with disorganized crime scenes. This correspondence between behavioral style and the structure of the crime scene offers investigators a valuable tool in narrowing down suspect pools and formulating investigative hypotheses.

4. Criminal profiling tools and their effectiveness.

Throughout the criminal profiling process, various tools have been employed, which have evolved significantly over time. While these instruments were predomi-

dizată a trăsăturilor de personalitate și a preferințelor comportamentale ale infractorilor, contribuind astfel la elaborarea unor profiluri mai riguroase și mai fundamentate științific [17].

Literatura de specialitate indică faptul că diferite categorii de infractori sexuali obțin scoruri ridicate pe anumite scale ale MMPI. Un studiu realizat [20] a arătat că agresorii sexuali ai minorilor au prezentat cele mai ridicate scoruri medii pe scala 4 (Psihopatie) și scala 9 (Hipomanie) a MMPI. Alte cercetări au evidențiat că pedofilii homosexuali (dar nu și cei heterosexuali) obțin de regulă scoruri ridicate pe scala 4 [15], iar agresorii incestuoși și neincestuoși ai copiilor prezintă, de asemenea, scoruri ridicate pe aceeași scală [16].

Cu toate acestea, în ciuda utilizării crescânde a instrumentelor obiective în procesul de profilare a criminalului, acuratețea acesteia rămâne un subiect de controversă în rândul cercetătorilor. R. N. Kocsis [14] a identificat diferențe semnificative între performanțele grupurilor de profesioniști și cele ale persoanelor neprofesiste la realizarea profilurilor. De asemenea, s-a încercat evaluarea performanței polițiștilor și a altor categorii profesionale la utilizarea profilării. Unii autori [6] au presupus că randamentul polițiștilor la profilare ar putea crește semnificativ dacă aceștia ar fi instruiți cu privire la fundamentele teoretice și legale ale procesului. Pe de altă parte, J. E. Douglas [8] nu a constatat diferențe semnificative între profilatorii profesioniști și cei neprofesioniști, ceea ce pune sub semnul întrebării validitatea și fiabilitatea profilării infractorului.

Această lipsă de consens științific a determinat numeroase cercetări care au încercat să stabilească dacă succesul profilării este autentic sau doar o iluzie. V. L. Quinsey [19] a descoperit că infractori precum molestatorii de copii, violatorii, incendiatorii, asasinii și hoții de bunuri prezintă scoruri ridicate pe scală 4 și scală 8 (Schizofrenie) din MMPI, ceea ce ar putea sugera o anu-

nantly subjective in the early stages, there is now a clear trend toward the adoption of more objective evaluation methods and tools, such as the Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) and penile plethysmography. These instruments allow for a standardized assessment of personality traits and behavioral preferences of offenders, thereby contributing to the development of more rigorous and scientifically grounded profiles [17].

Specialized literature indicates that different categories of sexual offenders score highly on certain MMPI scales. A study [20] demonstrated that sexual offenders against minors exhibited the highest average scores on scale 4 (Psychopathy) and scale 9 (Hypomania) of the MMPI. Other research has revealed that homosexual pedophiles (but not heterosexual ones) tend to score highly on scale 4 [15], and both incestuous and non-incestuous child offenders also present elevated scores on the same scale [16].

Despite the increasing use of objective instruments in criminal profiling, its accuracy remains a subject of controversy among researchers. R. N. Kocsis [14] identified significant differences in profiling performance between professional and non-professional groups. Additionally, efforts have been made to evaluate the proficiency of police officers and other professional categories in employing profiling techniques. Some authors [6] have proposed that police officers' effectiveness in profiling could significantly improve if they were trained in the theoretical and legal foundations of the process. Conversely, J. E. Douglas [8] found no significant differences between professional and non-professional profilers, casting doubt on the validity and reliability of criminal profiling.

This lack of scientific consensus has prompted numerous studies aimed at determining whether profiling success is genuine or merely illusory. V. L. Quinsey

mită consistență comportamentală. Există cazuri de succes care au fost citate frecvent în literatura de specialitate pentru a susține eficiența metodei. De exemplu, profilul realizat de James Brussel în cazul „Bombardierului Nebun” („Mad Bomber”) a contribuit decisiv la identificarea făptuitorului, devenind un exemplu clasic de aplicare eficientă a profilării. În contrast, în cazul „Ucișăului Bunicilor” („Granny Killer”), deși profilul realizat a fost corect în majoritatea aspectelor, s-a comis o eroare semnificativă: infractorul era cu 40 de ani mai în vârstă decât estimarea inițială formulată în profil.

Procesul de profilare criminală se bazează pe o presupunție fundamentală, conform căreia comportamentul este determinat de dispoziții psihologice interne stabile, o idee înrudită cu teoriile trăsăturilor de personalitate, populare în anii 1960. Totuși, această presupunere este considerată problematică, deoarece ignoră influența contextului și a factorilor situaționali asupra comportamentului infracțional. În sprijinul acestei critici, studiul realizat de C. Bennell și D. Canter [1] asupra spargerilor comerciale în serie a raportat niveluri extrem de reduse de regularitate în ceea ce privește obiectele furate și metodele de pătrundere, subliniind astfel caracterul nesistematic al comportamentului infracțional în anumite tipuri de crime.

Majoritatea presupunerilor actuale privind procesul de profilare criminală nu au fost testate empiric, ceea ce duce la o lipsă semnificativă de dovezi științifice care să susțină validitatea metodologiilor și tipologiilor utilizate. În plus, există o tendință documentată a investigatorilor de a raporta cu precădere cazurile de succes, ceea ce poate duce la un efect de raportare selectivă, afectând percepția obiectivă asupra eficienței metodei. În ciuda acestor critici, A. J. Pinizzotto și N. J. Finkel [18] susțin că profilarea criminalului poate avea un anumit grad de validitate, dacă este utilizată într-un mod complementar și în sinergie cu alte metode de investigație criminalistică.

[19] found that offenders such as child molesters, rapists, arsonists, murderers, and burglars scored highly on MMPI scales 4 and 8 (Schizophrenia), which might suggest a certain behavioral consistency.

There are also well-documented cases frequently cited in the literature to support the method's efficacy. For instance, the profile created by James Brussel in the “Mad Bomber” case was instrumental in identifying the perpetrator, becoming a classic example of effective profiling application. In contrast, in the case of the “Granny Killer,” although the profile was accurate in most respects, a significant error was made: the offender was approximately 40 years older than initially estimated in the profile.

The criminal profiling process is based on a fundamental assumption that behavior is determined by stable internal psychological dispositions, a concept related to the personality trait theories popular in the 1960s. However, this assumption is considered problematic as it overlooks the influence of context and situational factors on criminal behavior. Supporting this criticism, a study conducted by C. Bennell and D. Canter [1] on serial commercial burglaries reported extremely low levels of consistency regarding stolen items and methods of entry, thereby highlighting the unsystematic nature of criminal behavior in certain types of offenses.

Most current assumptions about the criminal profiling process have not been empirically tested, leading to a significant lack of scientific evidence supporting the validity of the methodologies and typologies employed. Additionally, there is a documented tendency among investigators to predominantly report successful cases, which may result in a selective reporting bias, thus affecting the objective perception of the method's effectiveness.

Despite these criticisms, A. J. Pinizzotto and N. J. Finkel [18] argue that criminal profiling can possess a certain degree

5. Controverse în domeniul profilării infractorului.

În pofida faptului că procesul de profilare beneficiază de o promovare intensă din partea mass-media, există în continuare o serie de aspecte problematice care pun întrebări legitime cu privire la validitatea și aplicabilitatea sa. Una dintre principalele controverse din literatura de specialitate vizează natura acestui demers: este profilarea infractorului o știință sau o artă? Lipsa unui consens clar pe acest subiect contribuie la diminuarea credibilității procesului în rândul specialiștilor și al practicienilor din domeniul criminalisticii.

Un aspect deosebit de sensibil derivă din consecințele directe pe care un profil eronat le poate avea asupra investigației. Deși se urmărește restrângerea câmpului de cercetare și direcționarea eficientă a resurselor poliției, o profilare chiar și ușor inexactă poate deturna complet ancheta, determinând autoritățile să urmeze piste greșite. În astfel de cazuri, riscul este ca adevăratul infractor să rămână în libertate și să continue activitățile criminale, ceea ce poate duce la pierderi mai mari de vieți omenești.

Un alt punct de critică major îl constituie lipsa testării empirice riguroase a ipotezelor fundamentale pe care se bazează procesul de profilare. În locul unor cercetări sistematice și științifice, o mare parte din literatura disponibilă în acest domeniu constă în articole de natură jurnalistică sau în lucrări speculative, care nu respectă criteriile metodologice ale cercetării academice.

V. Geberth [10] atrage atenția asupra faptului că în literatura populară și în producțiile cinematografice, clarvăzătorii sunt adesea prezentați drept profilatori de succes, ceea ce contribuie la derutarea publicului și afectează percepția asupra caracterului științific al metodei. Astfel, în loc să fie înțeleasă ca o practică fundamentată pe dovezi empirice și raționamente logice, profilarea riscă să fie asimilată unor meto-

of validity if used complementarily and synergistically with other forensic investigative methods.

5. Controversies in the field of criminal profiling.

Despite the fact that the criminal profiling process receives extensive promotion by the mass media, there remain a series of problematic aspects that raise legitimate questions regarding its validity and applicability. One of the main controversies in the specialized literature concerns the nature of this endeavor: is criminal profiling a science or an art? The lack of a clear consensus on this issue contributes to the diminishing credibility of the process among experts and practitioners in forensic science.

A particularly sensitive aspect stems from the direct consequences that an erroneous profile can have on an investigation. Although profiling aims to narrow the scope of inquiry and efficiently direct police resources, even a slightly inaccurate profile can completely derail the investigation, causing authorities to pursue false leads. In such cases, the risk is that the true offender remains at large and continues criminal activities, potentially resulting in additional loss of human life.

Another major point of criticism is the lack of rigorous empirical testing of the fundamental hypotheses on which the profiling process is based. Instead of systematic and scientific research, much of the available literature in this field consists of journalistic articles or speculative works that do not adhere to the methodological standards of academic research.

V. Geberth [10] draws attention to the fact that popular literature and cinematic productions often portray psychics as successful profilers, contributing to public confusion and affecting the perception of the scientific nature of the method. Thus, rather than being understood as a practice grounded in empirical evidence and logi-

de pseudoștiințifice sau ezoterice.

Pe aceeași linie critică, C. Bennell [2] susține că procesul de profilare a infractorului poate fi afectat de „efectul recunoașterii false”, întrucât indivizii, fie martori, fie victime, pot manifesta amintiri false sau distorsionate, ceea ce afectează validitatea datelor utilizate la elaborarea profilului. Astfel de erori cognitive pot avea drept consecință formularea unor ipoteze greșite și, implicit, la eșecul procesului investigativ.

Deși profilarea criminalului continuă să fie un instrument promițător pentru investigarea infracțiunilor, persistența unor limitări conceptuale, metodologice și empirice impune o reevaluare critică a statutului său științific. Pentru ca această metodă să fie integrată eficient în practica judiciară, este necesară o consolidare a bazei sale științifice prin studii controlate, testări empirice și standardizarea riguroasă a procedurilor aplicate.

CONCLUZII

1. Analiza de față evidențiază faptul că profilarea psihologică a infractorului, în forma sa actuală, nu deține un nivel suficient de fiabilitate și validitate pentru a constitui, în mod autonom, o metodă completă de soluționare a cazurilor penale. Cu toate acestea, ea reprezintă un instrument complementar valoros, care, utilizat alături de alte tehnici de investigație, poate contribui semnificativ la clarificarea aspectelor comportamentale ale infractorilor.

2. Autorii specializați [3] au subliniat că infractorii violenți manifestă adesea comportamente ritualice, ceea ce permite realizarea de conexiuni între infractor și locul faptei prin identificarea unor tipare comportamentale recurente. Cu toate acestea, literatura de specialitate nu reușește încă să surprindă complexitatea reală a procesului de profilare, ceea ce reclamă eforturi sporite pentru o conceptualizare mai nuanțată și fundamentare empirică.

3. De asemenea, profilarea criminalu-

cal reasoning, profiling risks being equated with pseudoscientific or esoteric methods.

Along the same critical line, C. Bennell [2] argues that the criminal profiling process may be affected by the “false recognition effect,” since individuals—whether witnesses or victims—can exhibit false or distorted memories, which undermines the validity of the data used to develop the profile. Such cognitive errors can lead to erroneous hypotheses and, consequently, to investigative failure.

Although criminal profiling continues to be a promising tool in crime investigation, the persistence of conceptual, methodological, and empirical limitations calls for a critical reevaluation of its scientific status. For this method to be effectively integrated into judicial practice, it is necessary to strengthen its scientific foundation through controlled studies, empirical testing, and rigorous standardization of applied procedures.

CONCLUSIONS

1. The present analysis highlights that criminal profiling, in its current form, does not possess a sufficient level of reliability and validity to serve as a standalone method for resolving criminal cases. Nevertheless, it represents a valuable complementary tool which, when used alongside other investigative techniques, can significantly contribute to clarifying the behavioral aspects of offenders.

2. Specialized authors [3] have emphasized that violent offenders often exhibit ritualistic behaviors, allowing for connections to be drawn between the offender and the crime scene through the identification of recurring behavioral patterns. However, the specialized literature has yet to fully capture the real complexity of the profiling process, necessitating intensified efforts for a more nuanced conceptualization and empirical grounding.

3. Furthermore, criminal profiling can

lui poate avea o contribuție importantă în planificarea tratamentului și în intervențiile psihologice destinate infractorilor. Totuși, pentru a atinge acest potențial, este necesară extinderea bazei de cercetări empirice în acest domeniu, astfel încât să se îmbunătățească înțelegerea caracteristicilor psihologice ale populației infracționale.

4. Având în vedere lipsa acută de cercetări privind profilarea criminalului, se impune o colaborare inter- și multidisciplinară între psihologi, experți criminaliști și alți specialiști din domeniul justiției penale, în vederea realizării de studii aplicate și validate științific.

5. Totodată, este esențial ca viitoarele cercetări să valorifice informațiile furnizate de victimele supraviețuitoare, o sursă adesea neglijată, dar extrem de valoroasă pentru conturarea profilului comportamental al infractorilor. O analiză sistematică atât a cazurilor de profilare soluționate cu succes, cât și a celor eșuate, ar putea duce la îmbunătățirea continuă a metodologiei și la dezvoltarea unor ghiduri operaționale standardizate.

play an important role in the planning of treatment and psychological interventions aimed at offenders. To realize this potential, however, there is a need to expand the empirical research base in this field to improve the understanding of the psychological characteristics of the offender population.

4. Given the acute shortage of research on criminal profiling, interdisciplinary and multidisciplinary collaboration among psychologists, forensic experts, and other criminal justice specialists is imperative for conducting applied and scientifically validated studies.

5. Additionally, it is essential that future research leverages information provided by surviving victims, a frequently overlooked yet extremely valuable source for shaping the behavioral profile of offenders. A systematic analysis of both successfully resolved and failed profiling cases could lead to the continuous improvement of methodology and the development of standardized operational guidelines.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Bennell C., Canter D. V. Linking commercial burglaries by modus operandi: Tests using regression and ROC analysis. *Science & Justice*, 42, 2002, pp. 153-164.
2. Bennell C., Mugford R., Taylor A., Bloomfield S., Wilson M. The false recognition effect in criminal profiling. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 23(2), 2008, pp. 71-80.
3. Bosco D., Zappala A., Santilla P. The admissibility of offender profiling in courtroom: A review of legal issues and court opinions. *International Journal of Law & Psychiatry*, 33(3), 2010, pp. 184-191.
4. Canter D. V. Offender Profiling and Criminal Differentiation. *Journal of Criminal and Legal Psychology*, 2000, pp. 23-46.
5. Canter D., Alison L., Alison E., Wentink N. The organized/disorganized typology of serial murder: Myth or model? *Psychology, Public Policy, and Law*, 10(3), 2004, pp. 293-320.
6. Chidambaram V. The Profile of a Cyber Criminal. CIO. In. Added on 24th Aug 2011. Accessed at <http://www.cio.in/article/profile-cyber-criminal>.
7. Delprino R. P., Bahn C. National Survey of the Extent and Nature of Psychological Services in Police Departments. *Professional Psychology: Research and*

- Practice, 19(4), 1988, pp. 421-425.
8. Douglas J. E., Ressler R. K., Burgess A. W., Hartman C. R. Criminal Profiling from Crime Scene Analysis. *Behavioral Sciences and the Law*, 4, 1986, pp. 401-421.
 9. Egger S. A. Psychological Profiling: Past, Present and Future. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 15, 1999, pp. 242-261.
 10. Geberth V. *Practical Homicide Investigation* (2nd ed.). New York: CRC, 1996.
 11. Godwin M. Reliability, validity and utility of criminal profiling typologies. *Journal of Police and Criminology*, 17(1), 2002, pp. 1-18.
 12. Grubin D., Kelly P., Ayis A. *Linking Serious Sexual Assault*. London: Home Office Police Department, Police Research Group, 1997.
 13. Hodge S. A. Multivariate Model of Serial Sexual Murder. In Canter D. V., Alison L. J. (eds.), *Profiling Rape and Murder*. Aldershot, UK: Dartmouth, Offender Profiling Series, Vol. 5, 2000.
 14. Kocsis R. N., Irwin H. J., Hayes A. F., Nunn R. Expertise in psychological profiling: A comparative assessment. *Journal of Interpersonal Violence*, 15, 2000, pp. 311-331.
 15. Langevin R., Paitich D., Freeman R., Mann K., Handy L. Personality characteristics and sexual anomalies in males. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 10, 1978, pp. 222-238.
 16. Panton J. H. MMPI profile configurations associated with incestuous and non-incestuous child molesting. *Psychological Reports*, 45, 1979, pp. 335-338.
 17. Pinizzotto A. J., Finkel N. J. Criminal Profiling. In C. R. Bartol, A. M. Bartol (eds.), *Current Perspectives in Forensic Psychology and Criminal Justice*. Sage Publication, 1990.
 18. Quinsey V. L., Arnold L. S., Pruesse M. G. MMPI profiles of men referred for a pretrial psychiatric assessment as a function of offense type. *Journal of Clinical Psychology*, 34, 1980, pp. 110-117.
 19. Swenson W. M., Grimes B. P. Characteristics of sex offenders admitted to a Minnesota state hospital for free pre sentence psychiatric investigation. *Psychiatric Quarterly Supplement*, 34, 1969, pp. 110-124.
 20. Wilson P., Lincoln R., Kocsis R. Validity, Utility and Ethics of Profiling for Serial Violent and Sexual Offenders. *Psychiatry, Psychology and Law*, 4, 1997, pp. 1-12.
 21. Woodworth M., Porter S. Historical Foundations and Current Applications of Criminal Profiling in Violent Crime Investigations. *Expert Evidence*, 7, 1999, pp. 241-264.

CZU: 343.915:341.231.14-053.2

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18681014>

STANDARDE INTERNAȚIONALE PRIVIND PREVENIREA CRIMINALITĂȚII MINORILOR

Valentina RUSSU¹Ion ROTARU²

Parcursul european inițiat de statul nostru presupune printre alte angajamente racordarea sistemului de justiție la standardele europene și internaționale. Printre obiectivele de reformare a justiției se numără prevenirea și combaterea infracționalității, inclusiv a criminalității minorilor. Astfel, principiile internaționale orientează statele ca să ia toate măsurile de prevenire a acestui flagel distructiv. Un studiu complex dedicat analizei particularităților criminalității minorilor și identificării unor măsuri eficiente de prevenire devine o prioritate pentru științele juridice. În prezentul demers științific, autorii supun studiului principalele documente internaționale aferente domeniului prevenirii criminalității minorilor în vederea elucidării unor standarde în măsură de a contribui la eficientizarea reacției sociale față de delincvența juvenilă. Autorii, având în vedere toate particularități ce caracterizează infracționalitatea juvenilă și principalele reglementări internaționale aferente domeniului prevenirii criminalității minorilor, elucidează un șir de măsuri menite să contribuie la prevenirea și combaterea acestui tip de criminalitate. Anume cadrul vast de documente internaționale consacrate prevenirii delincvenței juvenile, demonstrează încă o dată faptul că comunitatea internațională s-a angajat ferm în scopul creării și implementării unor mecanisme eficiente de intervenție în vederea neadmiterii săvârșirii infracțiunilor de către minori.

Cuvinte-cheie: infracțiune, minor, criminalitatea minorilor, prevenirea criminalității minorilor, standarde internaționale, măsuri cu caracter educativ.

INTERNATIONAL STANDARDS ON THE PREVENTION OF JUVENILE CRIMINALITY

Valentina RUSSU¹Ion ROTARU²

The European path initiated by our state involves, among other commitments, the alignment of the justice system with European and international standards. Among the objectives of justice reform is the prevention and combating of criminal behavior, including juvenile delinquency. Thus, international principles guide states to take all necessary measures to prevent this destructive phenomenon. A complex study dedicated to the analysis of the particularities of juvenile delinquency and identifying effective prevention measures becomes a priority not only for legal sciences but also for other related fields. In this scientific endeavor, the authors examine the main international documents relevant to the field of juvenile delinquency prevention, in order to clarify the standards that could contribute to enhancing the effectiveness of society's response to juvenile delinquency. Taking into account all the characteristics that define juvenile crime and the main international regulations in the field, the authors highlight a series of measures aimed at preventing and combating this type of criminality. The extensive framework of international documents dedicated to the prevention of juvenile delinquency once again demonstrates that the international community is firmly committed to creating and implementing effective intervention mechanisms to prevent minors from committing crimes.

Keywords: crime, minor, juvenile delinquency, prevention of juvenile delinquency, international standards, educational measures

¹ Doctorand, asistent universitar, Catedra „Drept penal și criminologie”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: valya.cociorva@mail.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1809-9745>

PhD Candidate, University Assistant, Department of Criminal Law and Criminology, “Ștefan cel Mare” Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: valya.cociorva@mail.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1809-9745>

² Doctorand, asistent universitar, Catedra „Drept penal și criminologie”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2091-4905>, e-mail: rotaru_ion_93@mail.ru

PhD Candidate, University Assistant, Department of Criminal Law and Criminology, “Ștefan cel Mare” Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2091-4905>, e-mail: rotaru_ion_93@mail.ru

INTRODUCERE

Problematica criminalității minorilor rămâne întotdeauna actuală, iar soluționarea adecvată a acestei probleme va avea un impact major asupra evoluției și tendințelor criminalității în ansamblu, precum și asupra stării morale a societății. Criminalitatea minorilor este o parte a criminalității în ansamblu, dar care se caracterizează prin trăsături distincte, astfel încât prevenirea acestui fenomen implică măsuri specifice de intervenție. Necesitatea aplicării unor măsuri preventive este recunoscută și la nivel internațional, fapt demonstrat de numeroasele documente internaționale aferente justiției juvenile care evidențiază, în primul rând, importanța factorilor sociali în cadrul sistemului de prevenire.

Combaterea delincvenței juvenile, după cum se evidențiază în cercetările doctrinare, constituie o preocupare a țărilor europene, care se văd, pe bună dreptate, confruntate cu creșterea numărului de fapte violente, comise de către minori, a recidivei, a traficului de droguri în rândul minorilor, a violenței rasiale și xenofobe și, totodată, se atestă o creștere a numărului de fapte penale comise de copii, care au ca victime alți copii [1, p. 751]. Deși există diferențe între metodele de sancționare a minorilor, totuși o tendință comună este de a da prioritate măsurilor reparatorii și cu caracter educativ sau programelor de probațiune, iar pedepsele privative de libertate se aplică doar în cazurile cele mai grave. În acest sens, conchidem că lupta împotriva delincvenței juvenile trebuie să se bazeze pe o politică socială adecvată care se axează pe factorul de prevenire și urmărește corectarea și resocializarea minorului cel mai des prin mijloace neprivative de libertate.

Potrivit unor accepțiuni, trăsăturile distinctive ale criminalității minorilor sunt determinate, în mod dominant, de personalitatea infractorului minor care este în acest sens un element-cheie în structura criminologică a tipului infracțional respectiv [2, p. 32]. Trăsăturile caracteristice ale criminalității minorilor sunt determinate

INTRODUCTION

The issue of juvenile crime always remains relevant, and the adequate solution of this problem will have a major impact on the evolution and trends of crime as a whole, as well as on the moral state of society. Juvenile crime is a part of crime as a whole, but which is characterized by distinct features, so that the prevention of this phenomenon involves specific intervention measures. The need to apply preventive measures is also recognized at the international level, a fact demonstrated by the numerous international documents related to juvenile justice that highlight, first of all, the importance of social factors within the prevention system.

Combating juvenile delinquency, as highlighted in doctrinal research, is a concern of European countries, which are rightly confronted with the increase in the number of violent acts committed by minors, recidivism, drug trafficking among minors, racial and xenophobic violence and, at the same time, there is an increase in the number of criminal acts committed by children, whose victims are other children [1, p. 751]. Although there are differences between the methods of sanctioning minors, however, a common tendency is to give priority to reparative measures, educational measures or probationary programs, and custodial sentences are applied only in the most serious cases. In this regard, we conclude that the fight against juvenile delinquency must be based on an adequate social policy that focuses on the prevention factor and aims at the correction and resocialization of the minor most often by non-custodial means.

According to some perspectives, the distinctive traits of juvenile crime are predominantly determined by the personality of the juvenile offender, making this a key element in the criminological structure of this type of crime [2, p. 32]. These characteristics stem from the developmental peculiarities of children, whose personalities are marked by physical, social, intellectual,

de particularitățile de dezvoltare a copiilor, personalitatea lor fiind caracterizată de o imaturitate fizică, socială, intelectuală și morală. Ținem să remarcăm că în adolescență, procesul formării morale a personalității este însoțit de acumularea experienței, inclusiv a celei negative care inițial poate să nu se exteriorizeze sau se poate manifesta mult mai târziu, inclusiv sub forma unor comportamente infracționale.

Susținem ideea potrivit căreia „criminalitatea minorilor, comparativ cu criminalitatea adulților, se evidențiază printr-un grad sporit de intensitate și dinamism. Persoanele care comit infracțiuni la vârsta minoră mult mai greu se supun corijării și reeducării. De aceea, cu cât mai timpurii sunt aplicate măsurile profilactice față de minorii ce săvârșesc delikte neînsemnate, cu atât e mai mare probabilitatea de suprimare a formării orientării criminale. Starea criminalității minorilor depinde în multe privințe de calitatea activității de contracarare a acesteia de către toți subiecții profilaxiei infracțiunilor” [2, p. 34].

Specific criminalității minorilor este și motivația criminogenă, astfel încât minorii, de regulă, săvârșesc infracțiuni din motive dictate de cupiditate, din intenții huliganice ori din dorința de a-și manifesta autoritatea în fața altor minori. Alte trăsături criminologice caracteristice infracțiunilor săvârșite de minori presupun aplicarea violenței, agresivitatea nemotivată și cruzimea cu care comit infracțiunile. Totodată, sporește numărul infracțiunilor săvârșite de minori în stare de ebrietate alcoolică sau narcotică, precum și rata infracțiunilor făptuite de minori în grup. Caracterul de grup al criminalității minorilor este determinat de necesitatea sporită de afiliere, comunicare, apartenență la o grupare.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În vederea realizării acestui demers științific, autorii valorifică mai multe metode de cercetare, printre care: metoda istorică, metoda logică, analiza sistemică, metoda comparativă etc. Cercetarea se bazează pe studiul prevederilor legislației

and moral immaturity. It is important to note that during adolescence, the process of moral personality formation is accompanied by the accumulation of experience, including negative experiences, that may not manifest initially but can later surface as delinquent behavior.

We support the idea that “juvenile delinquency, compared to adult criminality, is marked by a higher degree of intensity and dynamism. Individuals who commit crimes at a young age are significantly harder to rehabilitate and reeducate. Therefore, the earlier preventative measures are applied to minors who commit minor offenses, the greater the likelihood of halting the development of criminal tendencies. The state of juvenile crime largely depends on the quality of crime prevention efforts by all subjects involved in crime prevention” [2, p. 34].

A specific feature of juvenile crime is its criminogenic motivation. Minors typically commit offenses out of greed, hooliganism, or a desire to assert dominance among peers. Other criminological traits of juvenile offenses include the use of violence, unwarranted aggression, and cruelty. There is also an increasing number of crimes committed by minors under the influence of alcohol or drugs, and a growing rate of group offenses. The group character of juvenile crime is linked to a heightened need for affiliation, communication, and belonging.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

In order to achieve this scientific approach, the authors capitalize on several research methods, including: historical, logical method, systemic analysis, comparative method, etc. The research is based on the study of national and international legislation, as well as on doctrinal interpretations.

DISCUSSIONS AND RESULTS OBTAINED

There are a series of international standards related to the field of justice for children, which provide, among other

naționale și internaționale, precum și pe interpretările doctrinare.

DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

Există o serie de standarde internaționale aferente domeniului justiției pentru copii, care prevăd, printre altele, responsabilități ale statelor ce vizează prevenirea delincvenței juvenile. Or, o politică adecvată de reacție la criminalitatea minorilor are la bază, în primul rând, implementarea unei serii de principii unanim recunoscute și fundamentate la nivel internațional.

Vom trece în revistă câteva din cele mai relevante prevederi ale actelor internaționale și europene în domeniul prevenirii și reacției la delincvența juvenilă. Menționăm că, încă din anul 2009, Comitetul ONU privind drepturile copilului a recomandat statului nostru să sporească, *inter alia*, eforturile de coordonare între subiecții responsabili de protejarea drepturilor copilului, să deschidă instanțe specializate și să numească judecători specializați în cauzele cu minori, să asigure instruirea profesioniștilor în domeniul justiției juvenile conform standardelor internaționale, să introducă și să valorifice alternativele la detenție. De atunci s-au depus eforturi considerabile în domeniul justiției pentru copii, deși mai este încă de lucru la perfecționarea cadrului legal și a mecanismelor de aplicare a legii în acest domeniu. Iar analiza mecanismelor existente la nivel internațional în materia prevenirii delincvenței juvenile constituie o premisă a elaborării unui cadru național eficient de reacționare la acest fenomen.

„Convenția cu privire la drepturile copilului” proclamă, la articolul 3, interesul superior al copilului drept principiu fundamental care ghidează toate măsurile ce se iau în privința minorilor, astfel încât „în toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala” [3]. Deci, „Statele părți se obligă să asigu-

things, responsibilities of states aimed at preventing juvenile delinquency. However, an adequate policy of reaction to juvenile crime is based, first of all, on the implementation of a series of principles unanimously recognized and substantiated at the international level.

We will review some of the most relevant provisions of international and European instruments concerning the prevention of and response to juvenile delinquency. It is worth noting that as early as 2009, the UN Committee on the Rights of the Child recommended that our state, among other things, increase coordination efforts among entities responsible for protecting children's rights; establish specialized courts and appoint judges trained to handle cases involving minors; ensure that professionals working in juvenile justice are trained in accordance with international standards; and introduce and utilize alternatives to detention. Since then, considerable efforts have been made in the field of justice for children, although there is still work to be done to improve the legal framework and the mechanisms for implementing the law in this area. Therefore, analyzing the existing international mechanisms for the prevention of juvenile delinquency serves as a premise for developing an effective national framework for responding to this phenomenon.

The “Convention on the Rights of the Child” proclaims, in Article 3, the best interests of the child as a fundamental principle guiding all measures concerning minors, stating that “in all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration” [3].

Therefore, “States Parties undertake to ensure the child such protection and care as is necessary for their well-being, taking into account the rights and duties of their parents, legal guardians, or others legally responsible for them, and, to this

re copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale, ținând seama de drepturile și obligațiile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale altor persoane cărora acesta le-a fost încredințat în mod legal, și în acest scop vor lua toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare” [3]. Celelalte principii aferente justiției juvenile derivă din obligația statelor de a se asigura că întotdeauna interesul suprem al copilului trebuie să primeze.

Un document internațional important aferent domeniului justiției juvenile este „Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori” (Regulile de la Beijing). Documentul evidențiază rolul major și importanța protecției sociale a tineretului în vederea reducerii nevoii de intervenție a legii și prevede, în cadrul principiilor generale, că „statele membre trebuie să se mobilizeze să ia măsuri pozitive care să asigure antrenarea completă a tuturor resurselor existente, mai ales familia, persoanele benevole, ca și alte grupări ale comunității, cum ar fi școlile și alte instituții comunitare, în scopul promovării bunăstării minorului și, deci, și în scopul reducerii nevoii de intervenție a legii, astfel încât persoana în cauză să fie tratată eficient, echitabil și uman în conflictul său cu legea” [4]. Așa cum se arată în document, „aceste perspective fundamentale generale au legătură cu politica socială globală, în general, și vizează favorizarea, pe cât posibil, a protecției sociale a tineretului în vederea evitării intervenției sistemului de justiție pentru minori, precum și a prejudiciului cauzat adesea de această intervenție. Aceste măsuri de protejare socială a tinerilor, înainte de trecerea la delincvență, sunt absolut indispensabile” [4]. În completare se reiterează asupra importanței majore a unei politici sociale bine structurate în sprijinul tinerilor, în special în vederea prevenirii infraționalității și combaterii delincvenței. Se mai face referire „la rolul important pe care-l poate juca o politică socială constructivă în favoarea tinerilor, în special, pentru prevenirea crimei și pentru

end, shall take all appropriate legislative and administrative measures” [3]. The other principles related to juvenile justice thus derive from the obligation of states to always ensure that the best interests of the child prevail.

An important international document related to juvenile justice is the “United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice” (the Beijing Rules). This document highlights the major role and importance of social protection for youth in reducing the need for legal intervention. Among its general principles, it states that “Member States shall endeavor to mobilize all possible resources, especially the family, volunteers, and other community groups such as schools and community institutions, with the aim of promoting the well-being of the juvenile and reducing the need for intervention under the law. Such mobilization is essential to ensure that juveniles in conflict with the law are dealt with in a manner that is effective, fair and humane” [4]. As emphasized in the document, “these general foundational perspectives relate to broader social policy and are intended, as far as possible, to promote the social protection of youth in order to avoid intervention by the juvenile justice system and the harm that may often result from such intervention. These social protection measures for youth, prior to the onset of delinquency, are absolutely essential” [4]. Additionally, the document reiterates the critical importance of a well-structured social policy in support of young people, especially in preventing and combating juvenile delinquency. It also refers to “the important role a constructive social policy can play in favor of youth, particularly in crime prevention and the fight against delinquency” [4], as well as “the necessity for the continuous development and improvement of juvenile justice, ensuring it is not outpaced by the advancement of progressive social policy for youth, and maintaining the need for the constant enhancement of the quality of competent

lupta împotriva delincvenței” [4] și la „necesitatea ameliorării (dezvoltării) constante a justiției pentru minori, fără a se lăsa depășită de dezvoltarea politicii sociale progresiste elaborată în favoarea tineretului în general, și păstrând în concepția sa necesitatea ameliorării (dezvoltării) constante a calității serviciilor competente” [4].

Un alt document complex în domeniul prevenirii criminalității minorilor îl constituie „Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile”, care evidențiază necesitatea reducerii determinantelor criminalității minorilor prin antrenarea mai multor actori, cum ar fi familia, școala, comunitatea etc. Potrivit documentului, „prevenirea delincvenței juvenile este o parte importantă în prevenirea criminalității în societate. Prin implicarea în sistemul legislativ, adoptarea unor activități sociale folositoare, a unei orientări umaniste spre societate și nu egoistă, persoanele tinere pot dezvolta o atitudine ne-criminogenă” [5]. Un alt principiu stipulat în document prevede că „succesul în activitatea de prevenire a delincvenței juvenile cere eforturi din partea întregii societăți ca să asigure o dezvoltare armonioasă a adolescenților, cu respect pentru propria personalitate încă din copilărie” [5].

Totodată, se afirmă drept principiu de bază necesitatea de elaborare și implementare a unor politici progresive de prevenire a delincvenței juvenile prin studierea permanentă a tendințelor criminalității și aplicarea măsurilor corespunzătoare. Reieșind din prevederile documentului, „toate eforturile de prevenire a delincvenței juvenile trebuie orientate spre:

- asigurarea oportunităților, în special a celor educaționale, care să satisfacă variatele nevoi ale persoanelor tinere, precum și să servească drept suport de bază pentru protecția dezvoltării acestora, o atenție deosebită acordându-se celor care prezintă un anumit risc social și au nevoie în mod deosebit de sprijin și protecție;

- asigurarea bunăstării, respectarea și dezvoltarea drepturilor și intereselor tuturor persoanelor;

- monitorizarea variațiilor compor-

services” [4].

Another comprehensive document in the field of juvenile crime prevention is the “United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency”, which emphasize the need to reduce the root causes of juvenile delinquency by involving multiple actors, such as the family, school, and community. According to the document, “the prevention of juvenile delinquency is an essential part of crime prevention in society. By becoming involved in the legislative system, participating in beneficial social activities, and adopting a humanistic rather than selfish attitude toward society, young people can develop a non-delinquent mindset” [5].

Another principle stated in the document is that “success in preventing juvenile delinquency requires efforts by the whole of society to ensure the harmonious development of adolescents, with respect for their individual personalities from early childhood” [5].

At the same time, a fundamental principle highlighted is the need to develop and implement progressive policies for the prevention of juvenile delinquency, through the ongoing study of crime trends and the application of appropriate measures. Based on the provisions of the document, “all efforts to prevent juvenile delinquency should be directed towards:

- ensuring opportunities, especially educational ones, that meet the diverse needs of young people and serve as a basic foundation for supporting their development, with particular attention to those at social risk who are in special need of support and protection;

- ensuring well-being and the respect, protection, and development of the rights and interests of all individuals;

- monitoring variations in young people’s behavior and their attitudes that do not conform to social norms and values, recognizing these as part of the process of growth and maturation, which tend to disappear in most cases as young people

tamentului persoanelor tinere și a atitudinii lor neconforme cu normele și valorile sociale, acestea fiind o parte a procesului de maturitate și creștere, având tendința să dispară, de cele mai multe ori, odată cu atingerea maturității de către aceste persoane;

- grija de a nu denumi un minor sau tânăr ca fiind deviant, delincent sau recidivist, deoarece în așa mod se poate contribui la dezvoltarea unui comportament nedorit al tinerilor” [5]. În documentul mai sus menționat se arată că serviciile și programele comunității ar trebui să realizeze prevenirea delincvenței juvenile acționând ca un factor activ. De asemenea, se reiterează că instituțiile legale sau cele de control vor fi utilizate numai ca ultimă soluție.

În continuare se accentuează importanța planificării în ceea ce ține de prevenire, astfel încât „planurile de prevenire a delincvenței juvenile vor trebui instituite la fiecare nivel al conducerii de stat și presupun:

- analiza atentă a problemelor și identificarea de programe, servicii, facilități și resurse pentru a fi valorificate;

- definirea clară a responsabilităților pentru actorii implicați în eforturile de prevenție;

- elaborarea de politici, programe și strategii bazate pe studii de previziuni;

- implementarea de metode pentru reducerea efectivă a numărului de acte infracționale;

- extinderea gamei de servicii și programe destinate comunității;

- cooperarea strânsă între națiuni, state, guverne locale, agenții din sectorul particular, a cetățenilor și a comunității pentru a manifesta grija față de copii, pentru a le oferi o educație sănătoasă și de calitate;

- crearea unor legi și a unor agenții judiciare pentru inițierea acțiunilor de prevenire a delincvenței juvenile și delincvenței tinere;

- antrenarea tineretului în politica de prevenție a delincvenței, incluzând apelul la resursele comunității;

- derularea programelor de autoaju-

reach adulthood;

• avoiding labeling a minor or young person as deviant, delinquent, or recidivist, as such labeling can contribute to the development of undesirable behavior among youth” [5]. The same document also states that community services and programs should play an active role in preventing juvenile delinquency. It further reiterates that legal or control institutions should be used only as a last resort.

Further emphasis is placed on the importance of prevention plans, stating that “juvenile delinquency prevention plans should be established at every level of government and should include:

• a thorough analysis of problems and the identification of programs, services, facilities, and resources to be utilized;

• a clear definition of responsibilities for all actors involved in prevention efforts;

• the development of policies, programs, and strategies based on forecasting studies;

• the implementation of methods aimed at effectively reducing the number of criminal acts;

• the expansion of the range of community-based services and programs;

• close cooperation between nations, states, local governments, private sector agencies, citizens, and community members in caring for children and providing them with a sound and quality education;

• the creation of laws and judicial agencies for initiating actions to prevent juvenile and youth delinquency;

• the involvement of youth in delinquency prevention policy, including the use of community resources;

• the implementation of youth self-help programs as well as victim support and compensation programs;

• the specialization and training of personnel at all levels” [5].

In the section concerning juvenile justice legislation and administration, the document highlights the necessity of developing and applying special procedures

torare a tinerilor, precum și programe de asistență și compensare a victimei;

- specializarea personalului la toate nivelele” [5].

La capitolul legislației și administrării justiției pentru minori se evidențiază necesitatea elaborării și aplicării unor proceduri și legi speciale cu scopul de a promova drepturile și bunăstarea tinerilor. De asemenea, se arată că „niciun copil sau tânăr nu va fi subiect al unor măsuri corecționale dure sau degradante ori pedepse: acasă, la școală sau în orice altă instituție” [5]. Totodată, se impune de a elabora „legislația în materia prevenirii victimizării abuzului, exploatării și folosirii copiilor și tinerilor în activități infracționale” [5]. Alte prevederi relevante se referă la obligația instituirii unor prevederi legale cu scopul de a restricționa și controla accesul la arme a tinerilor, dar și implementarea unor măsuri destinate protecției copiilor de implicarea lor în consumul și traficul de droguri.

Bineînțeles, nu trebuie neglijat rolul pe care îl au factorii sociali în cadrul prevenirii infracționalității minorilor (familia, comunitatea, școala, mass-media), astfel încât „fiecare societate va acorda prioritate nevoilor și bunăstării familiei și a tuturor membrilor ei” [5]. Totodată, este necesar ca guvernul și societatea să depună eforturi pentru menținerea integrității familiei, inclusiv pentru consolidarea familiei extinse. Societatea poartă responsabilitatea de a sprijini familia în asigurarea protecției și îngrijirii copiilor, precum și în promovarea unei stări bune atât în ce privește sănătatea fizică, cât și mentală.

Referitor la rolul școlii în cadrul politicilor de prevenire care facilitează socializarea și integrarea tuturor copiilor și tinerilor, se arată că sistemele de învățământ nu trebuie să fie orientate doar spre pregătirea academică și profesională a copiilor și tinerilor, ci să se ocupe în particular și de:

„a. învățarea valorilor de bază și dezvoltarea respectului pentru propria identitate a copilului, pentru valorile sociale ale țării în care copilul trăiește, pentru o civilizație diferită de cea a copilului, pentru drepturile omului și libertățile lui fundamentale;

and laws aimed at promoting the rights and well-being of young people. It also states that “no child or young person shall be subjected to harsh or degrading disciplinary measures or punishments—whether at home, in school, or in any other institution” [5]. Moreover, there is a clear requirement to develop legislation to prevent the victimization, abuse, exploitation, and use of children and youth in criminal activities [5]. Other relevant provisions refer to the obligation to introduce legal regulations to restrict and control youth access to firearms, as well as to implement protective measures against the involvement of children in drug use and trafficking.

Of course, the role of social factors in the prevention of juvenile delinquency (such as the family, community, school, and mass media) must not be overlooked, so that “each society shall give priority to the needs and well-being of the family and all its members” [5]. Furthermore, it is essential that both the government and society make efforts to maintain the integrity of the family, including the strengthening of the extended family. Society holds the responsibility to support the family in providing protection and care for children, as well as in promoting their physical and mental well-being.

With regard to the role of schools in prevention policies that facilitate the socialization and integration of all children and youth, it is stated that educational systems should not focus solely on academic and vocational training, but should also specifically address to:

“a. teaching core values and developing respect for the child’s own identity, for the social values of the country in which the child lives, for civilizations different from that of the child, and for human rights and fundamental freedoms;

b. promoting and developing the personality, inclinations, and mental and physical abilities of young people to their fullest potential;

c. involving young people in the ed-

b. promovarea și dezvoltarea personalității, înclinațiilor și abilităților mentale și fizice ale tinerilor până la maximum posibil;

c. implicarea tinerilor în procesul de învățământ ca participanți activi și eficienți;

d. școala și comunitatea vor desfășura activități care să îi orienteze pe copii spre propria identitate;

e. încurajarea tinerilor să înțeleagă și respecte diverse opinii, precum și diferențe de ordin cultural sau de altă natură;

f. punerea la dispoziție de informații în vederea orientării în ceea ce privește pregătirea profesională, posibilități de angajare și de alegere a unei cariere;

g. sprijinirea în plan emoțional a tinerilor și evitarea eșecurilor psihologice;

h. evitarea măsurilor disciplinare dure, în mod special a pedepselor corporale” [5].

Totodată, tinerii expuși unui risc social vor primi o atenție și o îngrijire specială din partea sistemului educațional, prin implementarea și extinderea pe scară largă a programelor specializate de prevenție, precum și a altor resurse educaționale. În ceea ce privește rolul comunității în cadrul politicilor de prevenire a delincvenței juvenile, se arată că trebuie dezvoltate și consolidate servicii și programe comunitare care răspund nevoilor, problemelor, intereselor și preocupărilor specifice ale tinerilor, oferind consiliere și îndrumare potrivită atât pentru aceștia, cât și pentru familiile lor. De asemenea, se accentuează rolul măsurilor comunitare, incluzând centre comunitare de dezvoltare, servicii și facilități de recreere concepute pentru a aborda nevoile specifice ale copiilor aflați în situații de risc social. Implementarea acestor măsuri de sprijin va garanta respectarea drepturilor individuale ale copiilor.

Având în vedere rolul pe care îl are mass-media în cadrul prevenirii criminalității minorilor, accentuăm că aceasta trebuie să asigure accesul la diverse informații și materiale, dar, totodată, în mass-media ar trebui să fie reflectată contribuția pozitivă a tinerilor în societate și să se informeze despre existența serviciilor și oportunităților pentru minori și tineri.

educational process as active and effective participants;

d. carrying out school and community activities that guide children toward understanding and embracing their identity;

e. encouraging young people to understand and respect different opinions, as well as cultural and other differences;

f. providing information and guidance on vocational training, employment opportunities, and career choices;

g. supporting young people emotionally and helping to prevent psychological failures;

h. avoiding harsh disciplinary measures, particularly corporal punishment” [5].

At the same time, young people exposed to social risk should receive special attention and care from the educational system through the implementation and large-scale expansion of specialized prevention programs as well as other educational resources.

Regarding the role of the community in juvenile delinquency prevention policies, it is emphasized that community services and programs should be developed and strengthened to meet the specific needs, problems, interests, and concerns of young people, by providing appropriate counseling and guidance for both them and their families. The importance of community-based measures is also highlighted, including community development centers, services, and recreational facilities designed to address the needs of children in situations of social risk. The implementation of these support measures will help ensure respect for children's individual rights.

Considering the role of mass media in the prevention of juvenile crime, it is stressed that it should ensure access to a variety of information and materials. At the same time, mass media should reflect the positive contribution of young people to society and raise awareness about the services and opportunities available for minors and youth.

Another relevant document in the

Un alt document relevant în domeniul prevenirii delincvenței juvenile este „Recomandarea Nr. R (87) 20 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind reacțiile sociale la delincvența juvenilă”. Cele mai importante stipulări sunt:

„- prevenția vizează o politică comprehensivă de stimulare a integrării sociale a tinerilor;

- acordarea asistenței speciale și derularea unor programe specializate în școală, în organizații sportive, de tineret pentru o mai eficientă integrare a tinerilor care au dificultăți în socializare;

- întreprinderea unor măsuri tehnice și contextuale pentru a reduce oportunitățile de a comite infracțiuni de către tineri” [6, p. 9].

Reieșind din prevederile „Recomandării Rec (2003) 20 cu privire la noile modalități de tratare a delincvenței juvenile și rolul justiției juvenile”, „sistemul tradițional de justiție penală nu este capabil, izolat, să ofere soluții adecvate privind tratamentul delincvenților juvenili, în virtutea faptului că nevoile sociale și educaționale ale acestora diferă de cele ale adulților” [6, p. 9]. Astfel, potrivit documentului, „reacția la delincvența juvenilă trebuie să aibă un caracter multidisciplinar și să includă o varietate de factori ce joacă un anumit rol la diverse nivele: individual, familie, societate, comunitate; majoratul juridic nu coincide întotdeauna cu majoratul personalității, în așa fel încât minorii necesită alt tip de intervenție, diferit de cel aplicabil în cazul adulților; scopul de bază al justiției juvenile și al măsurilor conexe de abordare a justiției juvenile trebuie să fie: de a preveni comiterea și recidiva faptelor de natură penală; de a resocializa și a reintegra infractorii; de a se preocupa de necesitățile și interesele victimelor [6, p. 10].”

„Recomandarea Rec (2003) 21 cu privire la parteneriatul în prevenirea infracțiunii” recunoaște că utilizarea numai a justiției penale tradiționale și a măsurilor de executare a legii nu se dovedește a fi suficient de eficace pentru reducerea infracționalității contemporane. Potrivit documentului, „starea infracțională și pre-

field of juvenile delinquency prevention is the “Recommendation No. R (87) 20 of the Committee of Ministers to Member States on Social Reactions to Juvenile Delinquency”. The most important stipulations refer to the fact that:

• “prevention should be part of a comprehensive policy aimed at encouraging the social integration of young people;

• special assistance should be provided, and specialized programs conducted in schools, sports, and youth organizations to more effectively integrate young people who face difficulties with socialization;

• technical and contextual measures should be undertaken to reduce the opportunities for young people to commit offenses” [6, p. 9].

According to the provisions of Recommendation Rec(2003)20 on New Ways of Dealing with Juvenile Delinquency and the Role of Juvenile Justice, “the traditional criminal justice system alone is not capable of offering adequate solutions for addressing juvenile offenders, since their social and educational needs differ from those of adults” [6, p. 9]. Thus, according to the document: “the response to juvenile delinquency must be multidisciplinary and include a variety of actors playing roles at different levels - individual, family, society, community. Legal majority does not always coincide with personal maturity, meaning that minors require a different type of intervention than that applicable to adults. The main objectives of juvenile justice and related measures should be: to prevent the commission and reoffending of criminal acts, to ensure the resocialization and reintegration of offenders, and to address the needs and interests of the victims” [6, p. 10].

Recommendation Rec(2003)21 on Partnership in Crime Prevention recognizes that relying solely on traditional criminal justice and law enforcement measures is not sufficiently effective in reducing contemporary crime. According to the document, “the state of crime and increasing

ocuparea tot mai sporită de problemele infracționale determină un sentiment de insecuritate trăit de mulți oameni în Europa, care uneori chiar poate fi asociat cu pierderea încrederii în autoritățile politice, în legi și instituțiile statului responsabile de executarea lor și care, ulterior, poate conduce la lipsa de toleranță, eliminare și xenofobie.” [6, p. 10–11].

Conform prevederilor Recomandării invocate, anume „parteneriatul constituie metoda de sporire a performanței în realizarea unui scop comun, prin asumarea responsabilității comune și prin schimbul de resurse între diferiți agenți publici sau privați, colectivi sau individuali” [6, p. 11].

Potrivit documentului, pentru a crea parteneriate adecvate, este necesar ca fiecare stat:

„• să recunoască că responsabilitatea pentru prevenirea infracțiunilor trebuie să fie promovată pe larg în societate;

• să asigure un cadru legal adecvat care să promoveze parteneriatul, să revizuiască noua legislație și regulamentele propuse, în vederea prevenirii infracțiunii;

• să identifice unele politici publice, agențiile și instituțiile care vor fi eficiente pentru activitatea de parteneriat în vederea prevenirii infracțiunilor;

• să întreprindă măsuri pentru a stimula parteneriatele la diferite nivele (internățional, național, regional și local), să asigure că ele activează în conformitate cu Constituția și că contribuie la prevenirea infracțiunii în mod eficient și acceptabil;

• să stimuleze dezvoltarea unei baze de cunoștințe sistematice și de rigoare a parteneriatului; să sprijine abordarea bazată pe probe, inovativă, evoluționară și de îmbunătățire, care se poate adapta schimbărilor” [6, p. 12].

La nivel național, Guvernul trebuie să își aibă responsabilitatea de a coordona inițiativele legate de dezvoltarea și implementarea politicilor și strategiilor de prevenire a infracționalității. De asemenea, este important să faciliteze o colaborare și coordonare eficientă între autoritățile politice regionale și locale. Pentru aceasta, se impune o actualizare constantă a cadrului

concern about criminal issues have led many people in Europe to feel insecure—sometimes even resulting in a loss of trust in political authorities, the law, and the state institutions responsible for enforcing them, which may subsequently lead to intolerance, exclusion, and xenophobia” [6, p. 10–11].

As stated in the Recommendation, “partnership is a method of enhancing performance in the achievement of a common goal through shared responsibility and the exchange of resources between various public or private, collective or individual actors” [6, p. 11].

To create effective partnerships, the document outlines that each state must:

• “recognize that responsibility for crime prevention should be broadly promoted throughout society;

• ensure an appropriate legal framework that promotes partnership, and review new legislation and proposed regulations in light of crime prevention;

• identify effective public policies and the agencies and institutions responsible for partnership-based crime prevention activities;

• undertake measures to stimulate partnerships at different levels (international, national, regional, and local) and ensure they operate in accordance with the Constitution and contribute to effective and acceptable crime prevention;

• foster the development of a rigorous, systematic knowledge base for partnerships and support evidence-based, innovative, evolving, and improvement-oriented approaches that can adapt to change” [6, p. 12].

At the national level, the government bears the responsibility for coordinating initiatives related to the development and implementation of crime prevention policies and strategies. It is also important to facilitate effective cooperation and coordination between regional and local political authorities. To achieve this, the legal framework must be constantly updated

legislativ, astfel încât să permită o adaptare flexibilă la noile circumstanțe și condiții, mai degrabă decât să impună restricții. În plus, stabilirea parteneriatelor poate fi sprijinită concret la nivel local prin dezvoltarea unor modele de acorduri și contracte pentru implementarea anumitor inițiative și, acolo unde este posibil, prin desemnarea unor coordonatori remunerați.

Un document la fel de important este cel intitulat „Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului”, care reiterează importanța cooperării dintre diferiți actori implicați în cadrul reacției la delincvența juvenilă. Documentul stipulează și încurajează cooperarea dintre diverși profesioniști pentru a obține o înțelegere comprehensivă a copilului, dar și pentru o evaluare complexă a situației lui juridice, fizice, cognitive, sociale și emoționale. Totodată, se arată că „se va stabili un cadru comun de evaluare pentru specialiștii care lucrează cu copiii sau în interesul acestora (cum ar fi avocați, psihologi, medici, polițiști, funcționari ai serviciului de imigrare, asistenți sociali și mediatori) în procedurile sau acțiunile ce vizează în mod direct sau indirect copiii, cu scopul de a furniza sprijinul necesar persoanelor care iau decizii, permițând procedurilor sau acțiunilor în cauză să deservească, în cea mai bună manieră cu putință, interesele copilului într-o anumită situație” [7, p. 23].

CONCLUZII

Cadrul larg de documente internaționale aferente domeniului justiției juvenile, care se referă la prevenirea delincvenței juvenile, demonstrează încă o dată interesul major pe care îl comportă comunitatea internațională față de acest fenomen. Totodată, modificarea continuă a valorilor și relațiilor sociale, fapt ce determină evoluția și specificul criminalității în general și a criminalității minorilor, în special, implică o actualizare permanentă a măsurilor de intervenție. Evidențiem încă o dată importanța factorilor sociali în cadrul activităților de prevenire a delincvenței juvenile, dar și rolul unei cooperări eficiente în-

so that it allows flexible adaptation to new circumstances and conditions, rather than imposing rigid restrictions.

Furthermore, local-level partnerships can be concretely supported through the development of model agreements and contracts for the implementation of specific initiatives, and, where possible, through the appointment of paid coordinators.

An equally important document is the “Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-Friendly Justice”, which reiterate the importance of cooperation between the various actors involved in responding to juvenile delinquency. The document promotes and encourages collaboration among different professionals to achieve a comprehensive understanding of the child, as well as a complex assessment of their legal, physical, cognitive, social, and emotional situation. It further notes that “a common assessment framework must be established for professionals working with or for children (such as lawyers, psychologists, doctors, police officers, immigration officials, social workers, and mediators) in procedures or actions that directly or indirectly concern children, with the aim of providing adequate support to decision-makers and ensuring that such procedures or actions serve the best interests of the child in any given situation” [8, p. 23].

CONCLUSIONS

The wide range of international documents related to juvenile justice and the prevention of juvenile delinquency once again demonstrates the strong interest of the international community in this phenomenon. At the same time, the continuous transformation of values and social relationships – factors which shape the evolution and particularities of crime in general, and juvenile crime in particular – calls for constant updates to intervention measures. We again highlight the critical role of social factors in preventing juvenile delinquency and the importance of effective

tre actorii implicați în acest proces. Vorbind despre situația la nivel național, observăm o grijă constantă pe care statul nostru o manifestă față de copiii aflați în conflict cu legea. Totodată, deși se observă progrese semnificative în ceea ce privește perfecționarea sistemului de justiție juvenilă, totuși există neajunsuri la capitolul mecanismelor de reacționare la delincvența juvenilă și lipsa unei cooperări eficiente și oportune între instituțiile implicate în acest proces. Deci, se impune o reevaluare a politicilor, revizuirea standardelor internaționale și transpunerea lor în cadrul juridic național, astfel încât să se garanteze întotdeauna respectarea interesului superior al copilului.

cooperation between the actors involved in this process. At the national level, we note the ongoing efforts of our state to care for children in conflict with the law. While significant progress has been made in improving the juvenile justice system, there are still shortcomings in the mechanisms used to respond to juvenile delinquency, as well as insufficient and untimely cooperation among the institutions involved. Therefore, it is necessary to reevaluate current policies, revise international standards, and transpose them into the national legal framework, so that the best interests of the child are always upheld.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. HOTCA M. A. *Codul penal. Comentarii și explicații*. București: Editura C. H. Beck, 2007, 1608 p.
2. GLADCHI G., POPA, V. „Conceptul și particularitățile criminologice ale criminalității minorilor”. În: *Revista Națională de Drept*. Nr. 5, 2016 p. 31-36.
3. Convenția internațională Nr. 52 din 20.11.1989 cu privire la drepturile copilului. Publicat: 30.12.1998 în *Tratate Internaționale* Nr. 1 art. 52.
4. Organizația Națiunilor Unite – Rezoluția 40/33 din 29 noiembrie 1985. Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing). În: <https://probatune.gov.md/files/getfile/156> (accesat: 20.06.2025).
5. Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riad). În: https://irp.md/library/legislation/international_legislation/398-principiile-natiunilor-unite-pentru-prevenirea-delincventei-juvenile.html (accesat: 20.06.2025).
6. DOLEA I., ZAHARIA V. ș.a. Fenomenul delincvenței juvenile în Republica Moldova În: https://irp.md/uploads/files/2014-03/1394401249_cercetarea-fenomenul-delincventei-juvenile-final_2012.pdf (accesat: 25.06.2025).
7. Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului. În: <https://rm.coe.int/16806b7ecb> (accesat: 25.06.2025).

CZU: 347.4

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18681366>

**PROVOCĂRI JURIDICO-PRACTICE
PRIVIND APLICAREA PRINCIPIULUI
TRANSPARENȚEI ÎN CONTRACTELE
DE ACHIZIȚII PUBLICE
CARE IMPLICĂ INFORMAȚII
CLASIFICATE**

**Ana MURZAC¹
Vladimir VASILÎȚA²**

Principiul transparenței reprezintă un pilon esențial al achizițiilor publice, garantând legalitatea, concurența loială și utilizarea eficientă a fondurilor publice. Totuși, aplicarea sa în contractele care implică informații clasificate generează dificultăți determinate de necesitatea protejării securității naționale și a intereselor strategice ale statului. Studiul analizează cadrul normativ al Republicii Moldova privind achizițiile publice ce includ informații clasificate, raportându-l la standardele Uniunii Europene. Sunt evidențiate provocările juridico-practice cu care se confruntă autoritățile contractante, precum și soluțiile posibile pentru armonizarea transparenței cu cerințele de confidențialitate. Concluziile subliniază importanța unei reglementări coerente și a unei aplicări echilibrate a principiilor transparenței și confidențialității, în concordanță cu valorile statului de drept și exigențele managementului public modern, asigurând protecția informațiilor sensibile fără a compromite integritatea procesului de achiziție.

Cuvinte-cheie: transparență, achiziții publice, informații clasificate, securitate națională, confidențialitate.

**LEGAL AND PRACTICAL
CHALLENGES IN THE
APPLICATION OF THE PRINCIPLE
OF TRANSPARENCY IN PUBLIC
PROCUREMENT CONTRACTS
INVOLVING CLASSIFIED
INFORMATION**

**Ana MURZAC¹
Vladimir VASILÎȚA²**

The principle of transparency represents an essential pillar of public procurement, ensuring legality, fair competition, and the efficient use of public funds. However, its application in contracts involving classified information generates challenges arising from the need to protect national security and the state's strategic interests. This study examines the legal framework of the Republic of Moldova regarding public procurement that includes classified information, in correlation with the standards of the European Union. It highlights the legal and practical challenges faced by contracting authorities, as well as possible solutions for harmonizing transparency with confidentiality requirements. The conclusions emphasize the importance of coherent regulation and a balanced application of the principles of transparency and confidentiality, in line with the values of the rule of law and the requirements of modern public management, ensuring the protection of sensitive information without compromising the integrity of the procurement process.

Keywords: transparency, public procurement, classified information, national security, confidentiality, rule of law.

¹ Doctorand, Școala doctorală „Științe penale și drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: murzacana@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-3748-0314>

PhD Student, Doctoral School „Criminal Sciences and Public Law”, The „Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: murzacana@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-3748-0314>

² Doctorand, Școala doctorală „Științe penale și drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; șef al Secției juridice a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova; e-mail: vladimir.vasilita@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7295-0932>

PhD Student, Doctoral School „Criminal Sciences and Public Law”, head of the Legal Department, The „Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: vladimir.vasilita@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7295-0932>

INTRODUCERE

Achizițiile publice reprezintă un instrument esențial al administrației publice, prin care statul și autoritățile sale își realizează atribuțiile, asigurând satisfacerea nevoilor de interes public și utilizarea eficientă a fondurilor bugetare. În acest cadru, principiul transparenței constituie o garanție a legalității, a concurenței loiale și a integrității procesului de achiziție, reflectând exigențele statului de drept și ale unei bune guvernări.

Consacrat expres prin articolul 7 lit. b) din Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice [6], principiul transparenței impune autorităților contractante obligația de a asigura accesul public la informațiile relevante privind procedurile de achiziție, astfel încât operatorii economici să beneficieze de un tratament egal, iar societatea să poată exercita un control legitim asupra modului de cheltuire a banului public. Transparența, în esență, reprezintă mecanismul prin care încrederea în administrația publică se transformă dintr-un deziderat într-o realitate verificabilă.

Totuși, aplicarea acestui principiu nu este lipsită de limite. În anumite domenii sensibile precum apărarea, ordinea publică, securitatea națională etc., existența informațiilor clasificate impune restricții legale în scopul protejării intereselor strategice ale statului. Prevederile Legii nr. 245/2008 privind secretul de stat [4], împreună cu reglementările speciale din sfera apărării și securității, permit excluderea totală sau parțială de la regulile generale de publicitate, atunci când divulgarea informațiilor ar putea periclita siguranța națională. Această excepție, deși legitimă, generează dificultăți juridico-practice și riscul unor interpretări abuzive, care pot submina principiile fundamentale ale concurenței și transparenței.

În acest context, devine indispensabilă o analiză aprofundată a modului în care principiul transparenței poate fi aplicat fără a compromite confidențialitatea legitimă a informațiilor clasificate. Problematika

INTRODUCTION

Public procurement represents an essential instrument of public administration through which the state and its authorities fulfil their functions, ensuring the satisfaction of public interest needs and the efficient use of budgetary funds. Within this framework, the principle of transparency constitutes a guarantee of legality, fair competition, and the integrity of the procurement process, reflecting the requirements of the rule of law and good governance.

Expressly enshrined in article 7 letter (b) of Law no. 131/2015 on public procurement [6], the principle of transparency imposes on contracting authorities the obligation to ensure public access to relevant information concerning procurement procedures, so that economic operators benefit from equal treatment and society can exercise legitimate oversight over the use of public funds. In essence, transparency represents the mechanism through which trust in public administration is transformed from an aspirational objective into a verifiable reality.

However, the application of this principle is not without limitations. In certain sensitive fields such as defence, public order, and national security, the existence of classified information imposes legal restrictions aimed at protecting the state's strategic interests. Law no. 245/2008 on state secrets [4], together with special regulations in the field of defence and security, allows for total or partial derogations from the general rules of publicity where disclosure could endanger national security. Although legitimate, this exception generates legal and practical difficulties and creates the risk of abusive interpretations capable of undermining the fundamental principles of competition and transparency.

In this context, an in-depth analysis becomes indispensable regarding the manner in which the principle of transparency

abordată se situează la confluența dintre dreptul administrativ, dreptul securității informaționale și dreptul Uniunii Europene, unde standardele de reglementare tind spre o „transparență controlată”, adaptată specificului fiecărui domeniu.

Scopul prezentului studiu este de a examina provocările juridico-practice privind aplicarea principiului transparenței în contractele de achiziții publice care implică informații clasificate, prin raportare la legislația Republicii Moldova și la standardele Uniunii Europene.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Metodologia aplicată în cadrul prezentului studiu este preponderent analitico-comparativă juridico-doctrinară, orientată spre identificarea și interpretarea actelor care guvernează transparența în materia achizițiilor publice, cu accentul plasat pe situațiile în care acestea implică informații clasificate. Analiza s-a fundamentat pe examinarea cadrului normativ național din domeniul cercetat, coroborate cu standardele europene. Metoda analizei teoretico-doctrinare a permis sistematizarea conceptelor din literatura de specialitate referitoare la principiul transparenței și limitele sale legitime, în timp ce metoda interpretării logice și literare a fost utilizată pentru a evalua coerența și aplicabilitatea normelor în practică. În plan aplicativ, cercetarea a recurs la metode comparative și sistemice, prin raportarea reglementărilor Republicii Moldova la modelele europene și la bunele practici din alte state. Totodată, metoda analizei critice a fost utilizată pentru identificarea disfuncționalităților și riscurilor de abuz în aplicarea excepțiilor de la transparență. Prin combinarea acestor metode, studiul urmărește nu doar descrierea situației de fapt, ci și formularea de concluzii utile pentru practica autorităților contractante, contribuind la dezvoltarea unei culturi responsabile a transparenței și a managementului echilibrat al informațiilor clasificate.

may be applied without compromising the legitimate confidentiality of classified information. The issue addressed lies at the intersection of administrative law, information security law, and European Union law, where regulatory standards increasingly promote a model of “controlled transparency”, adapted to the specific nature of each sector.

The purpose of this study is to examine the legal and practical challenges related to the application of the principle of transparency in public procurement contracts involving classified information, by reference to the legislation of the Republic of Moldova and the standards of the European Union.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

The methodology applied in the present study is predominantly analytical, comparative, and legal-doctrinal, aimed at identifying and interpreting the legal acts governing transparency in public procurement, with particular emphasis on situations involving classified information.

The analysis was based on the examination of the national regulatory framework in the relevant field, correlated with European standards. The theoretical-doctrinal analysis method enabled the systematization of concepts developed in legal literature concerning the principle of transparency and its legitimate limitations, while the logical and textual interpretation method was used to assess the coherence and practical applicability of legal norms.

From an applied perspective, the research employed comparative and systemic methods by analysing the regulatory framework of the Republic of Moldova in relation to European models and best practices from other jurisdictions. At the same time, the critical analysis method was used to identify dysfunctions and potential risks of abuse in the application of transparency exceptions.

By combining these methods, the study aims not only to describe the existing

DISCUȚIILE ȘI REZULTATELE OBTINUTE

1. *Considerațiuni generale privind principiul transparenței.*

Într-un sistem democratic, transparența le înlesnește cetățenilor participarea la procesul decizional. Instituțiile pot beneficia de o mai mare legitimitate și eficacitate doar atât timp cât rămân pe deplin responsabile în fața cetățenilor. Transparența este principiul potrivit căruia sunt aduse la cunoștința publicului toate informațiile referitoare la aplicarea, spre exemplu, a procedurilor de încheiere a contractului de achiziții publice.

Apariția și evoluția principiului transparenței se datorează evoluției cultului informației, care a influențat procesul difuzării informației de interes public. Din principiul transparenței putem determina conceptul că societatea civilă are dreptul de a cunoaște și a avea acces la informațiile de interes public, de a face parte din factorii de decizie ai statului, iar autoritățile publice au obligația de a prezenta informația de interes public. Drepturile omului și democrația se exercită numai în condiții de transparență și, ca rezultat, principiul transparenței este indispensabil pentru o societate democratică [27, p. 10].

Principiul transparenței reprezintă fundamentul care garantează accesul cetățenilor la informații de interes public, oferindu-le posibilitatea de a supraveghea în mod constant activitatea autorităților. Acest principiu sprijină participarea cetățenilor la procese decizionale, contribuind la consolidarea unui stat de drept și democratic.

Dacă e să ne referim sub aspect juridic la termenul „transparență”, Dictionarul explicativ al limbii române îl definește drept mediul care permite accesul total al publicului privind activitatea, practicile autorităților publice, fenomen despre care există informații complete accesibile publicului [31]. Putem evidenția, de asemenea, următoarele definiții ale cuvântului „transparență”, drept mod de lucru, principiu al unor conducători sau organe conducătoare

legal framework but also to formulate conclusions useful for contracting authorities, thereby contributing to the development of a culture of responsible transparency and balanced management of classified information.

DISCUSSIONS AND RESULTS OBTAINED

1. *General considerations regarding the principle of transparency.*

In a democratic system, transparency facilitates citizens' participation in the decision-making process. Institutions may benefit from increased legitimacy and effectiveness only insofar as they remain fully accountable to citizens. Transparency represents the principle according to which all information relating, for example, to the procedures for awarding public procurement contracts is made available to the public.

The emergence and evolution of the principle of transparency are closely linked to the development of the information society, which has significantly influenced the dissemination of information of public interest. This principle reflects the concept that civil society has the right to know and access public interest information, the right to participate in decision-making processes, and that public authorities have the obligation to disclose such information. Human rights and democracy can be exercised effectively only under conditions of transparency; therefore, transparency constitutes an indispensable principle of a democratic society. [27, p. 10]

The principle of transparency represents the foundation that guarantees citizens access to information of public interest, enabling them to exercise continuous oversight over public authorities. It supports citizen participation in decision-making processes and contributes to strengthening the rule of law.

From a legal perspective, the explanatory dictionary defines “transparency”

de a face cunoscută public, în permanență, întreaga lor activitate sau atitudine a unui organism (de stat), a unui partid, sau a unei persoane care presupune prezentarea obiectivă a informațiilor de interes general, indiferent de implicațiile acestora [30].

Analizând definițiile expuse, rezultă că principiul transparenței este unul prin care autoritățile și instituțiile publice au obligația să își desfășoare activitatea într-o manieră deschisă față de public, în care accesul liber și neîngrădit la informațiile de interes public să constituie regula, iar limitarea accesului la informație să constituie excepția, în condițiile legii [23, p. 49]. În acest context, putem menționa că principiul transparenței și dreptul accesului la informația de interes public este o parte componentă a dreptului la libertatea exprimării, stipulat în Articolul 19 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 de septembrie 1948 [12].

Și la nivelul Uniunii Europene, transparența este unul din principiile de bază ale funcționării acesteia. Astfel, în conformitate cu normele în materie de transparență prevăzute în Tratatul de la Lisabona [13], instituțiile UE își desfășoară activitatea într-un mod cât mai deschis și la un nivel cât mai apropiat posibil de cetățeni. Totodată putem deduce că dreptul accesului la informația de interes public este o parte componentă și a dreptului la libertatea exprimării, stipulat în articolul 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului: „Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și *libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.*” [10].

Concomitent, unul din aspectele-cheie ale Directivei Uniunii Europene 2014/24/UE privind achizițiile publice este următorul: conform dispozițiilor legislației, atunci când autoritățile naționale utilizează achiziții publice pentru a-i invita pe ofertanți să furnizeze lucrări, produse sau servicii, acestea trebuie să îi trateze pe toți

as the environment that allows full public access to information concerning the activities and practices of public authorities, a phenomenon characterized by the existence of complete and publicly accessible information.[31] Transparency may also be defined as a working method or governing principle whereby authorities permanently disclose their entire activity, or as the attitude of a public body, political party, or individual consisting in the objective presentation of information of general interest, regardless of its implications. [30]

Based on these definitions, the principle of transparency may be understood as the obligation of public authorities and institutions to conduct their activities in an open manner towards the public, where free and unrestricted access to public interest information constitutes the rule, and restrictions represent the exception, under the conditions provided by law. [23, p. 49]

In this context, the principle of transparency and the right of access to public interest information form an integral part of freedom of expression, as provided by Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights. [12]

At the level of the European Union, transparency constitutes one of its fundamental principles. According to the transparency provisions of the Treaty of Lisbon [13], EU institutions must act as openly as possible and as closely as possible to citizens. Furthermore, the right of access to public interest information is also an essential component of freedom of expression, as provided in Article 10 of the European Convention on Human Rights: “Everyone has the right to freedom of expression. This right includes freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers.”

Similarly, one of the key aspects of Directive 2014/24/EU on public procurement is that contracting authorities must treat all economic operators equally and

solicitanții în mod egal și fără discriminare. De asemenea, ele trebuie să acționeze în mod transparent [15], calificând în acest mod principiul transparenței drept unul din conceptele de bază în domeniu.

Documentul care stabilește norme specifice privind achizițiile pentru sectoarele apărării și securității este Directiva 2009/81/CE privind coordonarea procedurilor privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizare de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității [16]. Aceasta a fost adoptată în vederea deschiderii pieței apărării în Uniunea Europeană fără a pune în pericol interesele legitime de securitate ale statelor membre. Cât de paradoxal ar părea, dar acest act urmărește să stimuleze concurența și transparența în aceste sectoare, pentru a le permite întreprinderilor europene să participe la mai multe licitații pentru contracte în domeniile apărării și securității în UE.

În același timp este important să se facă o distincție între transparența ca element al procesului decizional și transparența ca sursă de informații, aceasta din urmă fiind cunoscută și sub denumirea de acces la informație. „Spre deosebire de accesul la informațiile de interes public, care permite accesul cetățeanului la informațiile publice gestionate de autoritățile publice locale, transparența decizională oferă posibilitatea cetățenilor de a participa activ la procesul de elaborare a actelor administrative normative prin sugestii adresate autorităților publice locale.” [28].

2 Principiul transparenței și dreptul la informații de interes public.

Principiul transparenței și dreptul la informație își are fundamentul constituțional în dispozițiile art.34 al Constituției Republicii Moldova, potrivit căruia dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și problemelor de interes perso-

without discrimination and must act in a transparent manner[15], thereby establishing transparency as one of the fundamental principles of public procurement.

The Directive laying down specific rules on activities for the defence and security sectors is Directive 2009/81/EC on the coordination of procedures for the award of certain works contracts, supply contracts and service contracts by contracting authorities or entities in the fields of defence and security.[16] It was adopted with a view to opening up the defence market in the European Union without jeopardising the legitimate security interests of EU Member States. Paradoxically, this act aims to stimulate competition and transparency in these sectors, in order to allow European companies to participate in more tenders for defence and security contracts in the EU.

At the same time, it is important to distinguish between transparency as an element of the decision-making process and transparency as access to information. “Unlike access to public information, which allows citizens to obtain information managed by public authorities, decision-making transparency enables citizens to actively participate in the process of drafting administrative acts.”[28]

2 The principle of transparency and the right of access to information of public interest.

The principle of transparency and the right to information have their constitutional foundation in the provisions of article 34 of the Constitution of the Republic of Moldova, according to which the right of any person to have access to information of public interest may not be restricted. Public authorities, within the scope of their competences, are obliged to ensure the correct information of citizens on public affairs and on matters of personal interest. At the same time, public media, whether state-owned or private, are obliged to ensure the correct information of public

nal. Concomitent, mijloacele de informare publică, de stat sau private sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice. Mijloacele de informare publică nu sunt supuse cenzurii [1]. În una din deciziile sale [8], Curtea Constituțională a Republicii Moldova a accentuat că deschiderea și transparența sunt recunoscute drept parte esențială a guvernărilor moderne, iar transparența este vitală pentru supravegherea activității autorităților și instituțiilor publice, având dimensiuni constituționale. Cu cât mai mare este ingerința în cazul unui drept constituțional, cu atât mai argumentate trebuie să fie premisele pe care aceasta se sprijină.

În baza dispozițiilor constituționale privitoare la dreptul de informație, a fost adoptată legislația infra-constituțională, respectiv Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional [3], ce stabilește normele aplicabile pentru asigurarea transparenței în procesul decizional din cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, reglementând raporturile lor cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, cu alte părți interesate în vederea participării la procesul decizional și Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public [7] ce are drept scop asigurarea transparenței activităților din sectorul public. Noua Lege cu privire la accesul la informațiile de interes public, care a intrat în vigoare începând cu data de 8 ianuarie 2024, a substituit Legea nr. 982/2000 privind accesul la informație [2]. Astfel, s-a asigurat racordarea legislației naționale la standardele Convenției Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale, adoptată la Tromsø pe 18 iunie 2009 [11]. Acesta este un act juridic internațional, fiind primul instrument juridic internațional obligatoriu care consfințește și reglementează dreptul general de acces la documentele oficiale deținute de autoritățile publice, fără discriminare și indiferent de statutul sau motivele solicitantului pentru care a cerut accesul, ce a fost ratificat de Republica Moldova în anul 2013 [5]. Docu-

opinion. Public media shall not be subject to censorship. [1] In one of its decisions [8], the Constitutional Court of the Republic of Moldova emphasized that openness and transparency are recognized as an essential component of modern governance, and transparency is vital for overseeing the activity of public authorities and institutions and has constitutional dimensions. The greater the interference with a constitutional right, the more substantiated must be the premises on which it is based.

Based on the constitutional provisions concerning the right to information, infra-constitutional legislation was adopted, namely Law No. 239/2008 on transparency in the decision-making process [3], which establishes the applicable rules for ensuring transparency in decision-making within central and local public administration authorities and regulates their relations with citizens, associations established in accordance with the law, and other interested parties, as well as Law no. 148/2023 on access to information of public interest [7], which aims to ensure transparency in public sector activities.

The new Law on access to information of public interest, which entered into force on 8 January 2024, replaced Law No. 982/2000 on access to information [2] and ensured the alignment of national legislation with the standards of the Council of Europe Convention on Access to Official Documents, adopted in Tromsø on 18 June 2009 [11], the first binding international legal instrument establishing the general right of access to official documents held by public authorities, without discrimination and regardless of the applicant's status or reasons for requesting access, ratified by the Republic of Moldova in 2013 [5] and in force for the Republic of Moldova since 1 December 2020. This convention has 17 member states, including: Albania, Armenia, Bosnia and Herzegovina, Estonia, Finland, Hungary, Iceland, Latvia, Lithuania, the Republic of Moldova, Montenegro,

mentul a intrat în vigoare pentru R. Moldova pe 1 decembrie 2020. Această convenție are 17 părți membre: Albania, Armenia, Bosnia și Herțegovina, Estonia, Finlanda, Ungaria, Islanda, Letonia, Lituania, Republica Moldova, Muntenegru, Macedonia de Nord, Norvegia, Slovenia, Spania, Suedia și Ucraina. Potrivit acesteia, toate documentele oficiale sunt, în principiu, publice și pot fi reținute doar sub rezerva protejării altor drepturi și interese legitime enumerate în mod specific de Convenție, *cu excepția cazului în care există un interes public superior pentru divulgarea lor*.

Așadar, în vederea eliminării deficiențelor cadrului normativ preexistent în Republica Moldova, această lege privind accesul la informațiile de interes public a introdus unele prevederi și instituții novatorii, îndreptate spre salvagardarea eficientă a dreptului constituțional statuat la art. 34 din Constituția Republicii Moldova, printre care: s-a introdus noțiunea de „informație de interes public” și definirea acesteia cu generalitate absolută; *reglementarea clară și comprehensivă a temeiurilor legale în baza cărora poate fi limitat accesul la informațiile de interes public*; consfințirea *transparenței proactive* în calitate de modalitate primară de comunicare a informațiilor de interes public; reglementarea expresă a catalogului de informații care urmează a fi publicat din oficiu de către autoritățile publice; reglementarea detaliată a procedurii de înaintare, examinare și soluționare a cererilor de comunicare a informațiilor de interes public; specificarea expresă a faptului că prevederile Codului administrativ se aplică numai în măsura în care nu contravin prevederilor speciale din prezenta lege; introducerea mecanismului de răspundere pecuniară a furnizorilor de informații pentru încălcările legii.

În sensul prezentei legi, prin transparența proactivă se înțelege publicarea din oficiu pe paginile web oficiale ale autorităților publice a informațiilor de interes public, inclusiv a datelor privind achizițiile publice planificate privind achizițiile publice efectuate, rapoartele de

North Macedonia, Norway, Slovenia, Spain, Sweden and Ukraine.

According to this Convention, all official documents are, in principle, public and may be withheld only for the protection of other rights and legitimate interests specifically listed therein, unless there exists an overriding public interest in disclosure.

Thus, in order to eliminate deficiencies in the previous legal framework in the Republic of Moldova, the new law introduced several innovative provisions and institutions aimed at effectively safeguarding the constitutional right provided by Article 34 of the Constitution of the Republic of Moldova, including:

- the introduction and comprehensive definition of the notion of “information of public interest”;
- the clear and comprehensive regulation of legal grounds for limiting access;
- the establishment of proactive transparency as the primary modality of communication;
- the detailed regulation of procedures for requesting and providing information;
- the introduction of pecuniary liability of information providers for violations.

Within the meaning of this law, proactive transparency refers to the publication ex officio on official websites of public authorities of information of public interest, including data on planned and completed public procurement, monitoring reports, and other relevant information.

Although this law aims to ensure transparency in public sector activities, Article 2 itself states that this law does not affect the special regulations on access to information of public interest, which are contained in other laws. Therefore, it is presumed that any other law may provide that its own rules and procedures override the Law on access to information of public interest. So, the legislator’s intention in introducing this provision is ambiguous. An eloquent example of successful regulation

monitorizare a contractelor de achiziții publice, precum și alte informații relevante. Cu toate că această lege are drept scop asigurarea transparenței activităților din sectorul public, chiar în articolul 2 se statuează că prezenta lege nu aduce atingere reglementărilor speciale privind accesul la informațiile de interes public, care se conțin în alte legi. Deci se prezumă că orice altă lege poate prevedea că regulile și procedurile proprii depășesc Legea privind accesul la informații de interes public. Așadar este ambiguă intenția legiuitorului de a introduce această prevedere. Un exemplu elocvent de reglementare reușită în acest sens găsim în Legea Turciei privind accesul la informații publice (art.5 alin.(2)), care prevede că „celelalte reglementări legale incompatibile cu prevederile prezentei legi încetează să se aplice la data intrării în vigoare a prezentei legi.” [17] (traducerea ne aparține). Totodată articolul 25 din Legea României privind liberul acces la informațiile de interes public prevede că „pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă orice prevederi contrare.” [18]. Deci suntem de acord cu ideea că, în cazul unui conflict, Legea privind accesul la informații de interes public nu trebuie să fie depășită de alte legi, ci din contră, iar informațiile deținute de toate instituțiile publice ar trebui să intre în sfera de aplicare a Legii privind accesul la informații de interes public [32]. Or, această lege ar trebui să fie actul normativ de căpătâi ce ar asigura respectarea principiului transparenței în toate instituțiile publice, fără echivocuri și porțițe de evitare a acesteia.

Dacă s-a dorit menținerea coerenței sistemului juridic, ipotetic vorbind, chiar dacă Legea privind accesul la informații de interes public ar fi ierarhic superioară altor legi organice și ar prevala asupra cadrului normativ pentru accesul la tipuri specifice de informații, nu ar putea desființa sau submina regimurile specifice de acces la diferite tipuri de informații, căci prin articolul 8 sunt specificate informațiile cu accesibilitate limitată. Astfel, în alineatul 1) sunt prevăzute situațiile în care acce-

in this regard is found in the Turkish Law on access to public information (art.5 para.(2)), which stipulates that “The other legal regulations which are incompatible with the provisions contained herein shall cease to be applicable as of the date this Act comes into force.”[17] Simultaneously, article 25 of the Romanian Law on Free Access to Information of Public Interest provides that “on the date of entry into force of this law, any contrary provisions shall be repealed.”[18]

Therefore, we agree that, in case of conflict, the Law on access to information of public interest should prevail over other laws, ensuring its role as the primary legal instrument guaranteeing transparency in public institutions. [32]

If the coherence of the legal system was to be maintained, hypothetically speaking, even if the Law on Access to Information of Public Interest were a law hierarchically superior to other organic laws and prevailed over the regulatory framework for access to specific types of information, it could not abolish or undermine the specific regimes of access to different types of information, since Article 8 specifies information with limited accessibility. Thus, paragraph 1) provides for situations in which access to information of public interest may be limited in accordance with the proportionality criterion (for example, if the disclosure of the information would prejudice public security, international relations, commercial secrecy, etc.).

Therefore, these exceptions, before access to them is limited, are subject to a public interest test (proportionality, harm). Thus, access to this information is limited only if the following conditions are cumulatively met:

1. disclosure of the information would prejudice one of the legitimate purposes set out in art. 8 para.(1) and

2. the harm that would be caused by disclosure of the information prevails over the public interest in accessing the information.

sul la informațiile de interes public poate fi limitat în corespundere cu criteriul proporționalității (spre exemplu, dacă dezvăluirea informației va prejudicia siguranța publică, relațiile internaționale, secretul comercial etc.).

Deci aceste excepții, înainte de a fi limitat accesul la ele, fac obiectul unui test de interes public (de proporționalitate, de prejudiciu). Astfel accesul la aceste informații este limitat doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

1. dezvăluirea informațiilor va prejudicia unul dintre scopurile legitime prevăzute la art. 8 alin.(1);

2. prejudiciul care va fi cauzat prin dezvăluirea informațiilor prevalează în raport cu interesul public în accesarea informațiilor.

De regulă, indiferent de existența unor temeiuri care justifică limitarea accesului la informații, precum și de amploarea prejudiciului potențial, art.9 alin.(3) garantează accesul la informații atunci când descoperirea acestora ar contribui la: divulgarea încălcărilor grave sau în masă a drepturilor și libertăților omului, precum și a dreptului internațional umanitar; divulgarea actelor de corupție sau a actelor conexe; dezvăluirea potențialelor conflicte de interese; divulgarea achizițiilor publice ilegale sau a cheltuielilor ilegale de la bugetele publice; asigurarea egalității de tratament în fața legii ș.a. Pentru a aplica această prezumție specifică de interes public prevalent, este suficient să se identifice în mod clar oricare dintre motivele invocate în alineatul 3. Cu toate acestea, evaluarea existenței acestora este o sarcină a furnizorului de informații care trebuie să analizeze dacă divulgarea informațiilor ar aduce oricare dintre rezultatele specificate în prezenta dispoziție. Pentru a aplica restricția, acesta ar trebui să demonstreze o legătură de cauzalitate clară între divulgare și realizarea oricăruia dintre rezultatele enumerate. Asocierea generală și potențială nu este suficientă pentru aplicarea acestei prezumții de interes public prevalent [21].

Cu toate acestea, alineatul 2 al arti-

As a rule, regardless of the existence of grounds justifying the limitation of access to information, as well as the extent of the potential harm, Article 9(3) guarantees access to information when its disclosure would contribute to: disclosing serious or mass violations of human rights and freedoms, as well as international humanitarian law; disclosing acts of corruption or related acts; disclosing potential conflicts of interest; disclosing illegal public procurement or illegal expenditures from public budgets; ensuring equal treatment before the law, etc. In order to apply this specific presumption of prevailing public interest, it is sufficient to clearly identify any of the reasons invoked in paragraph 3. However, assessing their existence is a task for the information provider. The information provider must analyze whether the disclosure of the information would bring about any of the results specified in this provision. To apply the restriction, it would have to demonstrate a clear causal link between the disclosure and the achievement of any of the listed results. A general and potential association is not sufficient for the application of this presumption of overriding public interest. [21]

However, paragraph 2 of article 8 also provides for absolute exceptions, which are not subject to the harm test and the public interest test, namely that access to information of public interest is limited when the restriction is expressly provided for by law, including in the case of information constituting state, banking or medical secrets. We consider this to be inconsistent because the exceptions provided for in article 8 paragraph (2) are absolute exceptions, and the failure to apply a public interest test to all exceptions contravenes the right to guarantee access to official information, as enshrined in the Constitution of the Republic of Moldova under article 34.

In correlation with these provisions, the Constitutional Court, by Decision no. 19/2015, stated that the right to informa-

colului 8 prevede excepții absolute, care nu sunt supuse testului de prejudiciu și testului de interes public, și anume accesul la informațiile de interes public este limitat atunci când restricția este prevăzută expres de lege, inclusiv în cazul informațiilor care constituie *secret de stat*, bancar sau medical. Acest lucru îl considerăm neconform, deoarece excepțiile prevăzute la articolul 8 alineatul (2) sunt absolute, iar neexecutarea unui test de interes public la toate excepțiile contravine dreptului de a garanta accesul la informațiile oficiale, astfel cum este consacrat în Constituția Republicii Moldova în temeiul art. 34.

În corelație cu aceste prevederi, Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr.19/2015 a afirmat că dreptul la informație poate fi limitat cu condiția ca acesta să se bazeze pe scopul real și justificat de a proteja un interes legitim în protecția cetățenilor sau a securității naționale, iar interesul public pentru aflarea informației nu prevalează. De asemenea, se menționează că la etapa atribuirii caracterului de secret de stat unei informații, autoritățile vor aplica testul de proporționalitate menționat supra, la evaluarea proporționalității secretizării informațiilor în cazul tuturor scopurilor legitime constituționale.

De asemenea, Convenția Europeană a Drepturilor Omului [10] permite în mod expres exercitarea anumitor ingerințe în drepturile și libertățile fundamentale ale omului, menționând că ele pot fi exercitate în anumite condiții prevăzute de legea națională și cu un scop bine determinat. O ingerință este considerată un amestec ilegal sau intervenție în treburile unei persoane sau în viața unui stat, tinzând la știrbirea libertății și independenței de acțiune, precum și la impunerea unui anumit punct de vedere. Cele mai multe ingerințe în exercitarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sunt admise, regretabil, de către autoritățile naționale, care dețin întreg instrumentarul, inclusiv cel represiv, pentru a-și urmări atingerea unor obiective setate prin intermediul unor politici care nu sunt neapărat și mereu în concordanță

tion may be limited provided that it is based on the real and justified purpose of protecting a legitimate interest in the protection of citizens or national security, and the public interest in obtaining the information does not prevail. It also mentions that at the stage of attributing the state secret character to information, the authorities will apply the proportionality test, mentioned above, in assessing the proportionality of the secrecy of information in the case of all legitimate constitutional purposes.

The European Convention on Human Rights[10] also expressly allows the exercise of certain interferences with fundamental human rights and freedoms, noting that they may be exercised under certain conditions provided for by national law and for a well-determined purpose.

An interference is considered an unlawful interference or intervention in the affairs of a person or in the life of a state, tending to impair freedom and independence of action and to impose a certain point of view. Most interferences in the exercise of human rights and fundamental freedoms are admitted, regrettably, by national authorities, which have all the tools, including the repressive one, to pursue their objectives set by means of policies that are not necessarily and always in accordance with the commitments made through signed international treaties. In the commentaries on the case law of the European Court and the functioning of the Court, reference is made to a “triple test” to analyze whether an interference with a right can determine the existence of a violation of the European Convention on Human Rights. This term encompasses an analysis by the European Court of the fact that: 1. an interference is provided for by national legislation; 2. whether it pursues one or more legitimate aims and 3. whether it is proportionate to the aims pursued and, thus, necessary in a democratic society.[25]

In the same vein, although the Tromsø Convention contains a list of international-

cu angajamentele luate prin tratatele internaționale semnate. În comentariile asupra jurisprudenței Curții Europene și a funcționării Curții, se face referire la un „triplu test” pentru a analiza dacă o ingerință într-un drept poate determina o încălcare a Convenției Europene a Drepturilor Omului. Acest termen înglobează în sine o analiză din partea Curții Europene cu privire la faptul: 1. dacă o ingerință este prevăzută de legislația națională; 2. dacă urmărește scopuri legitime; 3. dacă este proporțională cu scopurile urmărite și, astfel, necesară într-o societate democratică [25].

Cu toate că Convenția de la Tromsø conține o listă de excepții acceptate la nivel internațional, aceste excepții sunt supuse testului de prejudiciu și testului de interes public. Și anume, în conformitate cu art. 3 alin. (2) al acestuia: „Accesul la informațiile conținute într-un document oficial poate fi refuzat în cazul în care divulgarea acestora ar aduce sau ar putea aduce atingere oricăruia dintre interesele menționate în paragraful 1, cu excepția cazului în care există un interes public superior în ceea ce privește divulgarea.”

Concluzionăm că Legea privind accesul la informații de interes public trebuie să conțină un test clar de prejudiciu și un test de interes public care să fie aplicat tuturor cazurilor de limitare a accesului la informații de interes public, fără nicio excepție.

3 Principiul transparenței raportat la legislația privind informația clasificată.

Pornind de la însemnătatea noțiunii de „informație clasificată”, în legislația Republicii Moldova o întâlnim definită drept: „orice informație, document sau material, indiferent de forma fizică a acesteia căreia i s-a atribuit un anumit grad de secretizare în conformitate cu legislațiile statelor Părților și care va fi protejată corespunzător” [9].

O definiție mai explicită găsim în Directiva Uniunii Europene nr. 2009/81/CE, potrivit căreia „informații clasificate înseamnă orice informații sau materiale, indiferent de forma, natura, sau modul de transmitere al acestora, cărora li s-a atri-

ly accepted exceptions, all of these exceptions are subject to the harm test and the public interest test. Namely, according to art. 3 para. (2) thereof: “Access to information contained in an official document may be refused if its disclosure would or would be likely to prejudice any of the interests referred to in paragraph 1, unless there is an overriding public interest in disclosure.”

We therefore conclude that the Act on Access to Public Information must contain a clear harm test and a public interest test to be applied to all cases of limitation of access to public information, without any exceptions.

3 The principle of transparency in relation to the legislation on classified information.

Starting from the meaning of the notion of “classified information”, in the legislation of the Republic of Moldova we find it defined as: “any information, document or material, regardless of its physical form, which has been assigned a certain degree of secrecy in accordance with the legislation of the States Parties and which will be protected accordingly” [9].

A more explicit definition is found in the European Union Directive no. 2009/81/EC, according to which “classified information means any information or material, regardless of its form, nature or mode of transmission, which has been assigned a certain level of security classification or protection and which, in the interests of national security and in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in the Member State concerned, requires protection against any unlawful appropriation, destruction, theft, disclosure, loss or access by unauthorised persons, or any other type of damage” [16, art. 1, paragraph 8].

By attributing the status of state secret to a process, document or information, citizens are completely deprived of the right to information regarding them, respectively the level of transparency is

buit un anumit nivel de clasificare de securitate sau de protecție și care, în interesul securității naționale și în conformitate cu actele cu putere de lege și cu actele administrative în vigoare în statul membru în cauză, necesită protecție împotriva oricărei însușiri ilegale, distrugerii, sustragerii, divulgării, pierderii sau împotriva accesului persoanelor neautorizate, sau a oricărui alt tip de prejudiciu” [16, art. 1, paragraful 8].

Prin atribuirea caracterului de secret de stat unui proces, document sau unei informații, cetățenii sunt privați în totalitate de dreptul la informație în privința acestora, respectiv este afectat nivelul de transparență. Analizând aplicarea excepției în contextul accesului la secretele de stat, reglementat de Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, este clar că informațiile clasificate drept secret de stat intră sub incidența definiției informațiilor de interes public, stabilită la articolul 4 din Legea 148/2023. Cu toate acestea, Legea privind accesul la informațiile de interes public nu se va aplica accesării acestui tip de informații, deoarece Legea nr. 245/2008 conține o procedură exhaustivă care reglementează secretizarea și desecretizarea informațiilor care constituie secret de stat, precum și reglementează în mod exhaustiv normele de acces la informațiile clasificate drept secret de stat, nelăsând loc pentru aplicarea Legii privind accesul la informațiile de interes public.

Potrivit Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, se interzice secretizarea informațiilor în cazul în care aceasta ar putea limita accesul la informațiile de interes public, s-ar putea răsfrânge negativ asupra realizării programelor de stat și de ramură ale dezvoltării social-economice și culturale sau ar putea reține concurența dintre agenții economici. Relevante în acest sens sunt Principiile de la Johannesburg privind securitatea națională, libertatea de exprimare și accesul la informație (Principiile de la Johannesburg adoptate la 1 octombrie 1995) [19]. Acestea conțin un set minim de principii ce se referă la limitarea dreptului la libertatea de exprimare și dreptului la in-

affected. Analyzing the application of the exception in the context of access to state secrets, regulated by Law no. 245/2008 on state secrets, it is clear that information classified as a state secret falls under the definition of information of public interest, set out in Article 4 of Law 148/2023. However, the Law on access to information of public interest will not apply to accessing this type of information, since Law no. 245/2008 contains an exhaustive procedure that regulates the classification and declassification of information constituting a state secret, as well as exhaustively regulates the rules for access to information classified as a state secret, leaving no room for the application of the Law on access to information of public interest.

According to Law No. 245/2008 on state secrets, it is prohibited to classify information if it could limit access to information of public interest, could have a negative impact on the implementation of state and sectoral programs of socio-economic and cultural development, or could hinder competition between economic agents.

Relevant in this regard are the Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information (Johannesburg Principles adopted on 1 October 1995)[19] They contain a minimum set of principles concerning the limitation of the right to freedom of expression and the right to information on grounds of national security. In addition to developing a typical proportionality test, they have the following principles of particular relevance:

- Principle 12 “Exhaustive list of exceptions relating to national security”: The State shall not categorically refuse access to all information relating to national security, but shall strictly determine by law those categories of information which must be kept secret in order to protect the legitimate interest of national security.

- Principle 13 “Public interest in disclosure of information”: In all laws and decisions concerning the right to receive

formație pe motive de protecție a securității naționale. Pe lângă faptul că dezvoltă un test tipic de proporționalitate, acestea au următoarele principii deosebit de relevante:

- Principiul 12 „Enumerarea exhaustivă a excepțiilor ce țin de securitatea națională”: Statul nu va refuza în mod categoric accesul la toate informațiile ce țin de securitatea națională, ci va stabili prin lege strict acele categorii de informații care trebuie să fie menținute secrete în vederea protecției interesului legitim al securității naționale.

- Principiul 13 „Interesul public în divulgarea informației”: În toate legile și deciziile cu privire la dreptul de a primi informații, interesul public de a cunoaște aceste informații trebuie să fie pus pe primul loc.

- Principiul 14 „Dreptul la revizuirea independentă a deciziei de refuz de acces a informației”: Statul este obligat să întreprindă măsuri corespunzătoare în vederea realizării dreptului de acces la informație. Aceste măsuri trebuie să prevadă că autoritățile, în caz de respingere a cererii de acces la informație, sunt obligate să prezinte motivele ce au stat la baza acestei decizii, în scris și în termeni pe cât se poate de rezonabili; trebuie să fie prevăzut și dreptul la revizuirea temeiniciei și valabilității refuzului de satisfacere a cererii de acces la informații efectuat de către o autoritate independentă, inclusiv o anumită formă de revizuire judiciară a legalității respingerii. Autoritatea ce va efectua această revizuire trebuie să dispună de dreptul de a examina informațiile în cauză.

- Principiul 15 „Regula generală cu privire la divulgarea informației secrete”: Nicio persoană nu poate fi pedepsită din motive de securitate națională pentru divulgarea informației dacă (1) dezvăluirea acesteia, de fapt, nu a cauzat niciun prejudiciu și probabil nu va dăuna interesului legitim al securității naționale, sau dacă (2) interesul public în cunoașterea informației prevalează asupra prejudiciului cauzat în urma divulgării acesteia.

- Principiul 16 „Informația obținută prin intermediul serviciului public”: Nicio

information, the public interest in knowing this information must be given primary consideration.

- Principle 14 “Right to an independent review of a decision refusing access to information”: The State is obliged to take appropriate measures to ensure the realization of the right of access to information. These measures must provide that the authorities, in the event of a refusal of access to information, are obliged to provide the reasons for this decision, in writing and within as reasonable terms as possible; the right to review the merits and validity of the refusal of access to information by an independent authority must also be provided for, including some form of judicial review of the legality of the refusal. The authority carrying out this review must have the right to examine the information in question.

- Principle 15 “General rule on disclosure of secret information”: No person may be punished on grounds of national security for disclosing information if (1) its disclosure would not, in fact, cause any harm and is unlikely to harm a legitimate national security interest, or if (2) the public interest in knowing the information outweighs the harm caused by its disclosure.

- Principle 16 “Information obtained through public service”: No person may be persecuted on grounds of national security for disclosing information that has come to his or her knowledge if the public interest in knowing the information outweighs the harm caused by its disclosure.

Inextricably linked to these principles are the main standards in the field of ensuring the right of access to information in the field of national security, namely the Global Principles on National Security and the Right to Information, adopted in Tshwane on 12 June 2013 (Tshwane Principles) [20]. These principles determine a series of standards regarding the correlation between the need to ensure a necessary degree of security of public documents

persoană nu poate fi persecutată din motive de securitate națională pentru divulgarea informației pe care a aflat-o dacă interesul publicului de a cunoaște această informație depășește dauna cauzată în urma comunicării acesteia.

Indisolubil legate de aceste prevederi sunt și principalele standarde în materia asigurării dreptului de acces la informațiile din domeniul securității naționale, și anume Principiile Globale privind Securitatea Națională și Dreptul la Informație, adoptate la Tshwane la 12 iunie 2013 (Principiile Tshwane) [20]. Aceste principii determină un șir de standarde privind corelația dintre necesitatea de a asigura un grad necesar de securizare a actelor publice care se referă la securitatea națională, fără a compromite dreptul fundamental la informație. Scopul acestor standarde este de a asigura echilibrul dintre respectarea dreptului la informație și necesitatea autorităților publice de a secretiza anumite categorii de informații în cazuri legitime. Așadar, autoritățile și instituțiile publice trebuie să argumenteze existența scopului legitim și legătura dintre documentul sau informația clasificată ca secret de stat cu urmărirea acestui scop legitim.

Făcând o analiză sumară a Principiilor Tshwane raportate la legislația Republicii Moldova privind categoriile de informații clasificate, cu regret am constatat că aceasta din urmă nu le transpune în totalitate. Astfel, potrivit Principiului 12 lit. b) din Principiile Tshwane, „publicul trebuie să aibă acces la procedurile și standardele scrise care guvernează secretizarea”. Totodată principiul 15, lit. c) stipulează că „fiecare entitate publică trebuie să creeze și să facă publică, precum și să revizuiască și să actualizeze periodic, o listă detaliată și corectă a documentelor secretizate pe care le deține, mai puțin a acelor documente cu caracter excepțional a căror simplă existență nu poate fi dezvăluită legitim conform Principiului 19, dacă acestea există. Notă: Este o practică bună de a actualiza anual aceste liste.” Actualmente, în legislația Republicii Moldova nu este prevăzută

that relate to national security, without compromising the fundamental right to information. The purpose of these standards is to ensure the balance between respect for the right to information and the need for public authorities to secrete certain categories of information in legitimate cases. Therefore, public authorities and institutions must argue the existence of a legitimate purpose and the connection between the document or information classified as a state secret and the pursuit of this legitimate purpose.

Having made a brief analysis of the Tshwane Principles in relation to the legislation of the Republic of Moldova on the categories of classified information, we regret to note that it does not fully transpose them. Thus, according to Principle 12 letter b) of the Tshwane Principles, “the public shall have access to the written procedures and standards governing classification”. At the same time, Principle 15, letter c) stipulates that “each public entity shall create and make public, as well as periodically review and update, a detailed and accurate list of classified documents it holds, except for those documents of an exceptional nature whose mere existence cannot be legitimately disclosed in accordance with Principle 19, if they exist. Note: It is good practice to update these lists annually.” However, at present, the legislation of the Republic of Moldova does not provide for the obligation of public authorities to keep public lists of classified documents and does not require their publication. Although the legislature has previously attempted to make such changes several times, for unknown reasons the projects were not finalized.

In the current circumstances, the secrecy, including of the lists containing the categories of secret information, determines that the normative provisions do not meet the constitutional criteria of accessibility and predictability of the law, as stated in art. 23 para. (2) of the Constitution, since

obligatia autorităților publice de a ține liste publice de documente secretizate și de a le publica. Deși anterior de câteva ori s-a încercat de către legislativ operarea unor asemenea modificări, din motive incerte proiectele nu s-au adus la finalitate.

În circumstanțele actuale, secretizarea, inclusiv a listelor care cuprind categoriile de informații secrete, determină faptul că prevederile normative nu întrunesc criteriile constituționale de accesibilitate și previzibilitate a legii, statuate în art. 23 alin. (2) din Constituție, căci persoanele nu dispun de posibilitatea de a cunoaște care sunt categoriile de informații exceptate de la accesul neîngrădit. În acest sens este relevantă observația Curții Constituționale a Republicii Moldova, care menționează, în contextul luptei împotriva corupției, că garanțiile dreptului la informație încurajează transparența, iar transparența atenuază corupția. Din acest motiv, un guvern care acționează în umbra secretelor atunci când este vorba de un interes public care nu justifică această secretizare se află în opoziție totală cu scopurile și societatea proiectate de către adunarea constituantă.

4 Transparența și limitele sale în contractele de achiziții publice ce implică informații clasificate.

Potrivit art. 7 din Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice, principiile de reglementare a relațiilor referitoare la achizițiile publice sunt următoarele: a) utilizarea eficientă a banilor publici și minimizarea riscurilor autorităților contractante; b) transparența achizițiilor publice; c) asigurarea concurenței și combaterea practicilor anticoncurențiale în domeniul achizițiilor publice; d) protecția mediului și promovarea unei dezvoltări durabile prin intermediul achizițiilor publice; e) menținerea ordinii publice, bunelor moravuri și siguranței publice, ocrotirea sănătății, protejarea vieții oamenilor, florei și faunei; f) liberalizarea și extinderea comerțului internațional; g) libera circulație a mărfurilor, libertatea de stabilire și de prestare a serviciilor; h) tratament egal, imparțialitate, nediscriminare în privința tuturor ofertan-

individuals do not have the possibility to know which categories of information are exempt from unrestricted access.

In this regard, the observation of the Constitutional Court of the Republic of Moldova is relevant, which states, in the context of the fight against corruption, that the guarantees of the right to information encourage transparency, and transparency mitigates corruption. For this reason, a government that acts in the shadow of secrets when it comes to a public interest that does not justify this secrecy is in total opposition to the goals and society projected by the constituent assembly.

4 Transparency and its limits in public procurement contracts involving classified information.

According to art. 7 of Law no. 131/2015 on public procurement, the principles governing relations regarding public procurement are the following: a) efficient use of public money and minimization of risks for contracting authorities; b) transparency of public procurement; c) ensuring competition and combating anti-competitive practices in the field of public procurement; d) environmental protection and promoting sustainable development through public procurement; e) maintaining public order, good morals and public safety, protecting health, protecting human life, flora and fauna; f) liberalizing and expanding international trade; g) free movement of goods, freedom of establishment and provision of services; h) equal treatment, impartiality, non-discrimination with regard to all tenderers and economic operators; i) proportionality; j) mutual recognition; k) assuming responsibility within public procurement procedures.

In this sense, we can define the principle of transparency as bringing to the public's attention all information regarding the application of the award procedure in order to guarantee the elimination of the risk of favoritism and arbitrary behaviour on the part of the contracting authority.

ților și operatorilor economici; i) proporționalitate; j) recunoaștere reciprocă; k) asumarea răspunderii în cadrul procedurilor de achiziție publică.

În acest sens putem defini principiul transparenței drept aducerea la cunoștința publicului a tuturor informațiilor referitoare la aplicarea procedurii de atribuire în scopul garantării eliminării riscului de favoritism și de comportament arbitrar din partea autorității contractante. Aplicarea acestui principiu ar presupune: formularea tuturor informațiilor cu privire la procedura de achiziție în mod clar, precis, univoc în anunțul/invitația de participare și în documentația de atribuire, oferind operatorilor economici o poziție de egalitate atât în momentul în care își pregătesc ofertele, cât și atunci când acestea sunt evaluate de către autoritatea contractantă; asigurarea vizibilității regulilor, oportunităților, proceselor, înregistrărilor și rezultatelor aferente procedurii de achiziție publică. Pe când efectele obținute din aplicarea acestui principiu ar fi claritatea documentelor elaborate pe parcursul procesului de achiziții și înțelegerea de către potențialii candidați/ofertanți a necesităților obiective ale autorității contractante și a modului în care aceste necesități se reflectă în documentația de atribuire [24].

Pe cale de consecință, aplicabilitatea principiului transparenței în procesul de achiziții publice este indispensabilă pentru respectarea normelor legale și morale în desfășurarea procedurii de achiziție publică. Transparența față de părțile implicate în cadrul procedurii, cât și față de cetățeni este crucială. Minimizând factorul corupției în domeniu, crește încrederea populației în organele și autoritățile statului, și demonstrează modul în care se cheltuie banii publici [26].

Utilizarea eficientă a banilor publici, transparența, concurența și combaterea practicilor anticoncurențiale, protecția mediului și promovarea dezvoltării durabile sunt principiile care stau la baza procesului de achiziție publică. Monitorizarea transparenței și legalității achizițiilor pu-

The application of this principle would entail: formulating all information regarding the procurement procedure in a clear, precise, and unambiguous manner in the notice/invitation to participate and in the award documentation, offering economic operators an equal position both when they prepare their offers and when they are evaluated by the contracting authority; and ensuring the visibility of the rules, opportunities, processes, records, and results related to the public procurement procedure. While the effects obtained from the application of this principle would be the clarity of the documents developed during the procurement process and the understanding by potential candidates/bidders of the objective needs of the contracting authority and of the way in which these needs are reflected in the award documentation.[24]

Consequently, the applicability of the principle of transparency in the public procurement process is indispensable for compliance with legal and moral norms in the conduct of the public procurement procedure. Transparency towards the parties involved in the procedure, as well as towards citizens, is crucial. Minimizing the corruption factor in the field, increases the population's trust in state bodies and authorities, and demonstrates how public money is spent.[26]

The efficient use of public money, transparency, competition and combating anti-competitive practices, environmental protection and the promotion of sustainable development are the principles that underpin the public procurement process. Monitoring the transparency and legality of public procurement holds public authorities accountable and thus contributes to the efficient use of public money. [22]

Democracy operates on the basis of the consent of citizens, and this consent can only exist if individuals are informed in advance about matters of public interest, including how the state's financial resourc-

blice responsabilizează autoritățile publice și, astfel, contribuie la utilizarea eficientă a banilor publici [22].

Democrația funcționează în baza consimțământului cetățenilor, care poate exista doar dacă persoanele sunt informate în prealabil despre chestiunile de interes public, inclusiv despre modul în care sunt gestionate resursele financiare ale statului. Cu toate acestea, Legea privind achizițiile publice, în special articolul 5, prevede o serie de excepții de la aplicarea legii, unele fiind specifice informațiilor clasificate, și anume: contractele de achiziții publice declarate secrete, conform legislației, dacă executarea acestora necesită măsuri speciale de siguranță, stabilite de legislație; contractele de achiziții a bunurilor, lucrărilor și serviciilor ce țin de producerea sau de comerțul cu arme, muniții și sisteme de armament; contractele care au ca obiect servicii de apărare civilă, protecție civilă și prevenirea pericolelor ș.a.

La nivelul Uniunii Europene, în articolul 15 alineatul (2) al Directivei nr. 2014/24/UE a privind achizițiile publice se stipulează că „în cazul în care achiziția și executarea contractului de achiziții publice sau a concursului de proiecte sunt declarate secrete sau trebuie să fie însoțite de măsuri speciale de securitate în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative în vigoare într-un stat membru, prezenta directivă nu se aplică *cu condiția ca statul membru să stabilească că interesele esențiale în cauză nu pot fi garantate prin măsuri mai puțin invazive [...]*”.

Contractele în domeniul apărării și securității conțin adesea unele informații clasificate care, în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative în vigoare în statul membru în cauză, din rațiuni de securitate trebuie să fie protejate împotriva accesului neautorizat. În același timp, articolul 346 alineatul (1) litera (a) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (ex-articolul 296 din Tratatul de instituire a Comunității Europene) [14] acordă statelor membre posibilitatea de a exclude anumite contracte de achiziții de

es are managed.

However, the Law on Public Procurement, in particular Article 5, provides for a series of exceptions to the application of the law, some of which are specific to classified information, namely: public procurement contracts declared secret, in accordance with the legislation, if their execution requires special security measures established by the legislation; contracts for the procurement of goods, works and services related to the production or trade in weapons, ammunition and weapons systems; contracts that have as their object civil defence services, civil protection and danger prevention, etc.

At the European Union level, Article 15(2) of Directive 2014/24/EU on public procurement stipulates that “where the procurement and performance of the public contract or design contest are declared secret or must be accompanied by special security measures in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in a Member State, this Directive shall not apply provided that the Member State establishes that the essential interests concerned cannot be guaranteed by less intrusive measures [...]”.

Contracts in the field of defence and security often contain classified information which, in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in the Member State concerned, must be protected against unauthorised access for security reasons. At the same time, Article 346(1)(a) of the Treaty on the Functioning of the European Union (ex Article 296 of the Treaty establishing the European Community)[14] allows Member States to exclude certain procurement contracts from the provisions of the basic directives, specifying that no Member State shall be obliged to supply information the disclosure of which it considers contrary to the essential interests of its security.

Thus, contracts in the field of defence and security often contain classified infor-

la prevederile directivelor de bază, specificând că niciun stat membru nu este obligat să furnizeze informații a căror divulgare o consideră contrară intereselor esențiale ale siguranței sale.

Astfel, contractele de achiziții în domeniul apărării și securității conțin adesea unele informații clasificate care, în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative în vigoare în statul membru în cauză, din rațiuni de securitate trebuie să fie protejate împotriva accesului neautorizat. În pofida excepțiilor prevăzute de legislație pentru protejarea informațiilor clasificate, principiul transparenței își menține o valoare fundamentală în arhitectura achizițiilor publice. Limitarea accesului la anumite informații trebuie să rămână proporțională și strict justificată, fără a afecta controlul public asupra modului de utilizare a resurselor bugetare.

Din perspectivă practică, transparența reprezintă nu doar o exigență juridică, ci și o condiție a eficienței guvernamentale și a încrederii cetățenilor în instituțiile statului. Datele recente confirmă rolul strategic al achizițiilor publice în economia națională: în 2024, valoarea totală a contractelor încheiate de autoritățile publice a constituit circa 13,32 miliarde lei, echivalentul a 4,1% din PIB, înregistrând același nivel față de nivelul anului 2023 [33]. În același timp, la nivelul Uniunii Europene, achizițiile publice reprezintă, în medie, 16% din PIB, constituind un instrument major de politică economică și socială. Sectorul public poate utiliza achizițiile publice pentru a stimula locurile de muncă, creșterea economică și investițiile. Pentru a crea o economie mai inovatoare, mai eficientă în privința resurselor și energiei, mai incluzivă din punct de vedere social. Serviciile publice de înaltă calitate depind de achiziții publice moderne, bine gestionate și eficiente. Potrivit estimărilor la nivelul UE, îmbunătățirea achizițiilor publice poate genera economii substanțiale: chiar și o creștere a eficienței de 1% ar putea economisi 20 de miliarde de euro pe an [29].

În acest context, implicarea societății

information which, in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in the Member State concerned, must be protected against unauthorised access for security reasons.

Despite the exceptions provided for by the legislation to protect classified information, the principle of transparency remains a fundamental value in the architecture of public procurement. Limiting access to certain information must remain proportionate and strictly justified, without affecting public control over the use of budgetary resources.

From a practical perspective, transparency is not only a legal requirement, but also a condition for government efficiency and citizens' trust in state institutions. Recent data confirm the strategic role of public procurement in the national economy: in 2024, the total value of contracts concluded by public authorities amounted to about 13.32 billion lei, equivalent to 4.1% of GDP, recording the same level compared to 2023.[33] At the same time, at the European Union level, public procurement represents, on average, 16% of GDP, constituting a major economic and social policy instrument. The public sector can use public procurement to stimulate jobs, economic growth and investment and to create a more innovative, resource- and energy-efficient and socially inclusive economy. High-quality public services depend on modern, well-managed and efficient public procurement. Thus, according to EU-level estimates, improving public procurement can generate substantial savings: even a 1% increase in efficiency could save €20 billion per year.[29]

In this context, the involvement of civil society in monitoring procurement processes, in ensuring transparency in the award and execution of contracts becomes essential. Access to information of public interest, within the limits permitted by the legislation on information security, is the premise of transparent and accounta-

civile în monitorizarea proceselor de achiziții, asigurarea transparenței la atribuirea și executarea contractelor devin esențiale. Accesul la informațiile de interes public, în limitele permise de legislația privind securitatea informațiilor, este premisa unei guvernări transparente și responsabile. Funcționarea eficientă a democrației depinde, în ultimă instanță, de traversarea principiului transparenței ca un fir roșu în toate activitățile autorităților publice, inclusiv în domeniile sensibile ce implică informații clasificate.

CONCLUZII

Analiza principiului transparenței în materia contractelor de achiziții publice demonstrează caracterul său fundamental în arhitectura juridică a statului de drept. Transparența asigură respectarea normelor de legalitate, concurență loială și responsabilitate în gestionarea resurselor publice. Ea reprezintă nu doar o exigență procedurală, ci o expresie a bunei guvernări și a controlului democratic exercitat de cetățeni asupra autorităților publice.

În același timp, cadrul normativ recunoaște existența unor limite legitime impuse de protejarea informațiilor clasificate, fiind impuse de necesitatea protejării securității naționale și a intereselor strategice ale statului. Iar aceste limite trebuie aplicate într-o manieră proporțională și justificată, fără a transforma excepția în regulă și fără a diminua transparența generală a procesului de achiziție publică. În acest sens, cadrul normativ al Republicii Moldova, în special Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice și Legea nr. 245/2008 privind secretul de stat, cu toate că oferă premisele juridice pentru instituirea unor derogări justificate, nu definește întotdeauna cu suficientă claritate limitele acestora.

Studiul a evidențiat o serie de provocări juridico-practice, dintre care se remarcă riscul clasificării excesive a informațiilor, lipsa unor criterii clare de delimitare între informațiile sensibile și cele ordinare, pre-

ble governance. The effective functioning of democracy ultimately depends on the principle of transparency being a common thread in all activities of public authorities, including in sensitive areas involving classified information.

CONCLUSIONS

The analysis of the principle of transparency in the matter of public procurement contracts demonstrates its fundamental character in the legal architecture of the rule of law. Transparency ensures compliance with the norms of legality, fair competition and responsibility in the management of public resources. It is not only a procedural requirement, but an expression of good governance and democratic control exercised by citizens over public authorities.

At the same time, the regulatory framework recognizes the existence of legitimate limits imposed by the protection of classified information, being imposed by the need to protect national security and the strategic interests of the state. However, these limits must be applied in a proportionate and justified manner, without turning the exception into the rule and without diminishing the general transparency of the public procurement process. In this regard, the regulatory framework of the Republic of Moldova, in particular Law no. 131/2015 on public procurement and Law no. 245/2008 on state secrets, although it provides the legal premises for establishing justified derogations, but without always defining their limits with sufficient clarity.

The study highlighted a number of legal and practical challenges, including the risk of excessive classification of information, the lack of clear criteria for delimiting between sensitive and ordinary information, as well as the difficulties related to the effective control of the legality of classified procurement procedures. These dysfunctions can affect the transparency

cum și dificultățile legate de controlul efectiv al legalității procedurilor de achiziție clasificate. Aceste disfuncționalități pot afecta transparența procesului decizional și diminua încrederea operatorilor economici și a publicului în corectitudinea achizițiilor realizate de autoritățile contractante. Prin urmare, se conturează necesitatea unei abordări mai riguroase și mai previzibile în vederea aplicării excepțiilor de la principiul transparenței.

În raport cu standardele Uniunii Europene, în special cu cele consacrate de Directiva 2009/81/CE, rezultă că soluția optimă nu constă într-o opoziție între transparență și confidențialitate, ci într-o armonizare funcțională a acestora. O asemenea abordare presupune menținerea caracterului confidențial al informațiilor sensibile, concomitent cu asigurarea unui nivel suficient de publicitate și control, care să permită verificarea legalității și integrității procedurilor de achiziție.

În concluzie, consolidarea unui cadru normativ coerent și a unei practici administrative unitare în domeniul achizițiilor publice care implică informații clasificate reprezintă o condiție esențială pentru întărirea statului de drept. Iar dincolo de restricțiile inerente protecției informațiilor sensibile, transparența procesului de achiziție publică rămâne o condiție sine qua non pentru eficiența cheltuirii banilor publici și consolidarea încrederii în instituțiile statului. Ea constituie nu doar o obligație juridică, ci și un principiu de etică administrativă, indispensabil pentru funcționarea unei democrații autentice.

of the decision-making process and can diminish the trust of economic operators and the public in the fairness of the procurements carried out by contracting authorities. Therefore, the need for a more rigorous and predictable approach in the application of exceptions to the principle of transparency is outlined.

In relation to the standards of the European Union, in particular those enshrined in Directive 2009/81/EC, it follows that the optimal solution does not consist in an opposition between transparency and confidentiality, but in a functional harmonisation of them. Such an approach implies maintaining the confidential nature of sensitive information, while ensuring a sufficient level of publicity and control, which would allow the verification of the legality and integrity of the procurement procedures. In conclusion, the consolidation of a coherent regulatory framework and a unitary administrative practice in the field of public procurement involving classified information is an essential condition for strengthening the rule of law. And beyond the restrictions inherent in the protection of sensitive information, the transparency of the public procurement process remains a sine qua non condition for the efficiency of spending public money and the strengthening of trust in state institutions. It constitutes not only a legal obligation, but also a principle of administrative ethics, indispensable for the functioning of an authentic democracy.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29-07-1994.
2. Legea Republicii Moldova nr. 982/2000 privind accesul la informație. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 88-90/art. 664, 28.07.2000. Abrogată prin Legea nr. 148/23.
3. Legea Republicii Moldova nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 215-217/798, 05.12.2008.
4. Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul

- de stat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 45-46/123, 27.02.2009.
5. Legea Republicii Moldova nr. 217/2013 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 252-257/701.
 6. Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 197-205/402, 31.07.2015.
 7. Legea Republicii Moldova nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 234/410, 08.07.2023.
 8. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 19/2015 pentru interpretarea art. 34(3) din Constituția Republicii Moldova (acces la informații) În: Monitorul Oficial nr. 330-331/33, 08.12.2015.
 9. Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind protecția reciprocă a informațiilor clasificate, semnat la București pe 5 iunie 2015 și la Chișinău pe 21 iulie 2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.73/2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 38-42/130 din 19.02.2016.
 10. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, semnată în 1950 de Consiliul European. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (accesat la 13.10.2025).
 11. Council of Europe Convention on Access to Official Documents (CETS No. 205), Tromsø, 18.VI.2009 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=205> (accesat la 13.01.2025).
 12. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 217 A(III) din 10.12.1948.
 13. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C306/01 din 17 decembrie 2007. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL> (accesat la 15.10.2025).
 14. Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 202/01 din 07 iunie 2016, p.47-335. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT> (accesat la 15.10.2025).
 15. Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE.
 16. Directiva 2009/81/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind coordonarea procedurilor privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizare de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității și de modificare a Directivelor 2004/17/CE și 2004/18/CE.
 17. Law No. 4982 on the Right to Information. In: Official Gazette in Turkey, 24.10.2003. <http://www.lawsturkey.com/law/law-on-the-right-to-information-4982> (accesat la 16.10.2025).
 18. Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public. În: Monitorul Oficial al României nr. 663 din 23 octombrie 2001.
 19. The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information. <https://www.refworld.org/legal/resolution/art19/1995/en/41603> (accesat la 17.10.2025).
 20. Principiile globale cu privire la securitatea națională și dreptul la informație (Principiile Tshwane). <https://ipp.md/wp-content/uploads/2015/10/c.-Principiile-globale-cu-privire-la-securitatea-nationala-si-dreptul-la-informatie.pdf> (accesat la 17.10.2025).
 21. Dawid, Sześciło. Accesul la informațiile publice. Manual privind transparența. Chișinău, 2024, pag. 34-35. <https://rm.coe.int/coe-book->

- law-on-access-to-information-of-public-interest/1680b0cdc2 (accesat la 18.10.2025).
22. Diana Enachi, Viorel Pîrvan. Ghid de monitorizare a achizițiilor publice: instrument practic pentru societatea civilă și jurnaliștii de investigație. Ediție actualizată 2025.
23. Galina Chiveri. Prezentarea Teoretică a principiului transparenței. În: *Legea și Viața* nr. 11, 2011.
24. Laura Ștefan, Diana Bulancea ș.a. Ghid pentru practicieni în domeniul achizițiilor publice. În cadrul proiectului european „Combaterea fraudei în achizițiile publice. O abordare operațională”// chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://freedomhouse.ro/wp-content/uploads/2020/10/ISEC_Ghid_fin_03.pdf.
25. Mihail Poalelungi, Oleg Rotari. Ingerință. Calitatea legii. Triplul test; Proportionalitate. Aspecte teoretico-practice și aplicabilitate. În: *Studii juridice universitare*. Nr.1, 2023.
26. Oxana Postolachi, Teodor Cârnaț. Aplicabilitatea principiului transparenței în achizițiile publice în Republica Moldova, p.288. În: *State, security and human rights in digital era*. Vol.2, Chișinău, 2023.
27. Teodor Cîrnaț, Galina Chiveri. Aspecte conceptuale privind principiul transparenței. În: *Revista Națională de Drept* nr.10-12, 2009.
28. Valeriu Zubco. Transparența decizională – condiție de fond pentru prevenirea corupției în administrația publică locală. *Materialele conferinței internaționale „Cultura juridică și prevenirea corupției”, Chișinău, 2007.*
29. Public procurement. In the spotlight. https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement_en (accesat la 18.10.2025).
30. <https://dexonline.ro/definitie/transparen%C8%9B%C4%83/definitii> (accesat la 13.10.2025).
31. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București, Univers Enciclopedic, 1998.
32. Rachel Hanna (Access Info Europa), Vitalie Zama (Asociația „Juriștii pentru Drepturile Omului”). Raportul: Accesul la informație în Republica Moldova: Recomandări pentru reforma legislativă, 2024. <https://www.lhr.md/wp-content/uploads/2024/11/raport-Acces-info-PDF-RO.pdf> (accesat la 18.10.2025).
33. Raportul privind activitatea în domeniul achizițiilor publice în perioada anului 2024, Agenția Achiziții Publice <https://tender.gov.md/ro/content/raport-privind-exercitarea-atribu%C8%9Biilor-de-monitorizare-de-c%C4%83tre-agen%C8%9Bia-achizi%C8%9Bii-publice-8> (accesat la 18.10.2025).

CZU: 343.8

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18681470>

MANIFESTĂRILE SUBCULTURII PENITENCIARE ÎN MEDIUL DEȚINUȚILOR MINORI ȘI TINERI

Liudmila ȘUBELIC ¹

Manifestările subculturii penitenciare presupun multiple acțiuni violente, dirijate de liderii neformali ai deținuților, prin care se impune respectarea regulilor subculturii penitenciare: divizarea ierarhică, impunerea anumitei conduite pentru fiecare castă, și, respectiv, subordonarea față de liderii neformali, obligarea de a contribui financiar la „hazna comună”, aplicarea de pedepse fizice pentru încălcarea regulilor subculturii penitenciare, violența sexuală, revolte și violența în masă etc. Studiile realizate de mai mulți autori pe parcursul ultimului deceniu arată că toți deținuții minori au fost familiarizați cu regulile subculturii penitenciare de către deținuții adulți, în timpul detenției acestor două categorii în instituțiile pentru maturi, după care le-au instaurat în mediul deținuților din CDMT Goian (Centru de Detenție pentru Minori și Tineri). Sondajele realizate recent cu deținuții și cu personalul penitenciar din CDMT Goian indică asupra prezenței în continuare a manifestărilor subculturii penitenciare.

Cuvinte-cheie: manifestările subculturii penitenciare, deținuți minori și tineri, liderii deținuților, ierarhie, regulile subculturii penitenciare, personal penitenciar.

MANIFESTATIONS OF PRISON SUBCULTURE IN THE ENVIRONMENT OF JUVENILE AND YOUNG PRISONERS

Liudmila ȘUBELIC ¹

The manifestations of the prison subculture involve multiple violent actions, directed by the informal leaders of the prisoners, which impose compliance with the rules of the prison subculture: hierarchical division, imposing a certain behavior for each caste, and, respectively, subordination to the informal leaders, the obligation to contribute financially to the „hazna comună”, the application of physical punishment for violating the rules of the prison subculture, sexual violence, riots and mass violence etc. Studies conducted by several authors over the last decade show that all juvenile prisoners were familiarized with the rules of the prison subculture by adult prisoners, during the detention of these two categories in adult institutions, after which they established them in the environment of the prisoners in the Goian Detention Center for Minors and Youth. Recently surveys conducted with prisoners and prison staff in the Goian DCMY indicate the continued presence of manifestations of the prison subculture.

Keywords: manifestations of prison subculture, minor and young prisoners, prisoner leaders, hierarchy, rules of prison subculture, prison staff.

INTRODUCERE

Pedeapsa cea mai aspră, cu închisoarea, o constituie nu îngrădirea libertății, ci manifestările subculturii penitenciare ce au loc aici în permanență. Subcultura penitenciară este impusă în mod forțat de către liderii neformali ai deținuților, fiind supra-vegheată respectarea normelor acesteia. Pentru cei neinițiați confruntarea cu mani-

INTRODUCTION

The harshest punishment of deprivation of liberty is not the restriction of freedom in penitentiary institutions, but the manifestations of the penitentiary subculture that take place there permanently. The penitentiary subculture is forcibly imposed by the informal leaders of the prisoners, and compliance with its norms is su-

¹ doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: ludmila.subelic@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2460-3796>

PhD Student, The „Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: ludmila.subelic@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2460-3796>

festărilor subculturii penitenciare reprezintă un proces dificil, plin de suferințe fizice și morale.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

La elaborarea acestei lucrări au fost utilizate: metoda logică (bazată pe analiza inductivă și deductivă a opiniilor doctrinare referitoare la tema lucrării), metoda empirică (cercetare sociologică prin anchetarea deținuților și personalului CDMT Goian) și metoda prospectivă (de estimare a nivelului de respectare a regulilor subculturii penitenciare de către deținuții minori). Materialele studiate includ lucrări ale autorilor autohtoni (S. Carp, 2021; I. Dolea și V. Zaharia, 2014; T. Mărgărint, 2020; D. Russu și N. Hriplivii, 2022; O. Rusu, 2008; E. Saharneau și T. Mărgărint, 2017; Rapoartele privind activitatea ANP în 2023 și 2024), dar și de peste hotare (CPT Report, 2023; CoE Project, 2018; V. Merkuriev și E. Bogacevskaia, 2008; N. Iakovlev, 2006), acte normative internaționale și date ale sondajelor și interviurilor realizate de autor cu deținuții și personalul CDMT Goian.

DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

Manifestările elementelor atributive (argoul, porecele, tatuajele, folclorul penitenciar, mesajele criptografice etc.) și regulatoarele (ierarhia, regulile de conduită stabilite pentru fiecare „castă”, regula privind „hazna comună” etc.) ale subculturii penitenciare fortifică influența acestui fenomen.

Rezultatele sondajului realizat de autorii A. Gasparyan, G. Slade ș.a. în 2018, au arătat că modelul castelor în instituțiile penitenciare din R. Moldova, prezentat de deținuți bărbați adulți și personal, au fost identice cu cel prezentat de deținuți minori: infractorii profesioniști (*blatnîe* și *polojenți*) și supraveghetorii lor (*smotryașcie*) se bucură de cel mai mare respect în ierarhie. Castea indezirabililor (*opușcennîe*), „țapii” (*kozli*), care colaborează cu administrația, și

pervised. For the uninitiated, confronting the manifestations of this subculture is a difficult process, full of physical and moral suffering.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

In the development of this work, the following methods were used: the logical method (based on the inductive and deductive analysis of doctrinal opinions regarding the topic of the work), the empirical method (sociological research by surveying detainees and staff of the Goian DCMY) and the prospective method (estimating the level of compliance with the rules of the penitentiary subculture by minor detainees). The materials studied include the works of local authors (Carp, 2021; Dolea and Zaharia, 2014; Mărgărint, 2020; Russu and Hriplivii, 2022; Rusu, 2008; Saharneau and Mărgărint, 2017; Reports on the activity of the ANP in 2023 and 2024), but also from abroad (CPT Report, 2023; CoE Project, 2018; Merkuriev and Bogacevskaia, 2008; Iakovlev, 2006), international normative acts and data from surveys and interviews conducted by the author with detainees and staff of the Goian DCMY.

DISCUSSIONS AND RESULTS OBTAINED

The manifestations of the attributive elements (slang, nicknames, tattoos, prison folklore, cryptographic messages etc.) and regulative elements (hierarchy, rules of conduct established for each caste, the rule regarding the „hazna comună” etc.) of the prison subculture strengthen the influence of this phenomenon.

The results of the survey conducted by the authors Gasparyan A., Slade G. et al. in 2018, showed that the caste model in penitentiary institutions in the Republic of Moldova, presented by adult male prisoners and staff, was identical to that presented by juvenile prisoners: professional criminals (*blatnye* and *polozhentsy*) and their supervisors (*smotryashchie*) enjoy the greatest

„schiorii” (*lĭjniki*), care resping activ înțelegerile hoților, sunt cu toții disprețuiți. Mai rămân „bărbații” (*mujiki*), care nu creează niciun fel de probleme și care sunt, în general, respectați [2, p. 16-17].

Deținuților care refuză supunerea față de „regulile” interne stabilite de subcultura criminală, li se atribuie de către liderii neformali statutul de „neputiovii” sau „lĭjnik”. Din cauza acestor statute (precum și alte categorii), deținuții sunt limitați în activitățile comune, sunt expuși la diferite forme de abuz și violență din partea altor deținuți [10, pag. 33].

Fiind rugați să indice castele ierarhice de împărțire a deținuților minori, 24 % din personalul CDMT Goian a indicat următoarele variante de ierarhii (de la cea superioară la cea inferioară):

1) „blatnĭe”; „poreadocinĭe”; „neputiovĭe”, „umiliți”; 2) „poreadocinĭi”, „neputiovĭi”, „obijennĭi”; 3) „pufoși”, „mujiki” (neputiovĭe), „umiliți”; 4) „pufoși”, „medii”, „umiliți”; 5) „poreadocinĭi”, „neputiovĭi”, „drac”, „obijennĭi cinstit”, „obijenĭi greaznĭi”, „poponar”; 6) „om”, „drac”, „umilit” [14]. Odată atribuit deținutului, statutul rămâne valabil și la libertate.

La întrebarea „unde, de regulă, are loc repartizarea (ierarhică) a deținuților nou-veniți, pe caste?”, 72 % din personalul penitenciar respondent a indicat izolatorul de urmărire penală, 20 % penitenciarul, 8 % „nu cunosc”. La întrebarea dacă „se obișnuiește ca deținuții nou-veniți să se subordoneze liderilor neformali ai deținuților”, 52 % din respondenți au răspuns „da”, 24 % „nu”, 8 % „nu există lideri”, 8 % „uneori”, 8 % „nu cunosc”. De menționat că, deși personalul CDMT Goian confirmă existența ierarhiei neformale a deținuților minori, în cadrul interviurilor realizate s-a menționat că, grație eforturilor depuse întru reeducarea, resocializarea și neutralizarea manifestărilor subculturii penitenciare, printre deținuții actuali ai CDMT Goian nu există lideri ai încarcerăților. Mai

respect în the hierarchy. The caste of the untouchables (*opushennye*), the „caprele” (*kozli*), who collaborate with the administration, and the „schiorii” (*lizhniki*), who actively reject thieves’ concepts, are all despised. There remain the „băieții” (*muzhiki*), who do not create any problems and who are generally respected [2, p. 16-17].

Inmates who refuse to obey the internal „rules” established by the criminal subculture are assigned the status of „neputiovĭi” or „lĭjnik” by informal leaders. Because of these statuses (as well as other categories), inmates are limited in common activities, are exposed to various forms of abuse and violence from other inmates [10, p. 33].

When asked to indicate the hierarchical castes of the division of juvenile detainees, 24% of the staff of the Goian DCMY indicated the following variants of hierarchies (from the highest to the lowest): 1) „blatnĭe”; „poreadocinĭe”; „neputiovĭe”, „umiliți”; 2) „poreadocinĭi”, „neputiovĭi”, „obijenĭi”; 3) „pufoși”, „mujĭki” (neputiovĭe), „umiliți”; 4) „pufoși”, „medii”, „umiliți”; 5) „poreadocinĭi”, „neputiovĭi”, „drac”, „obijenĭi cinstit”, „obijenĭi greaznĭi”, „poponar”; 6) „om”, „drac”, „umilit” [14]. Once assigned to the detainee, the status remains valid even after release.

When asked „where, as a rule, does the (hierarchical) distribution of newly arrived prisoners take place, by caste?”, 72% of the responding prison staff indicated - the pre-trial detention center, 20% - the penitentiary, 8% - „don’t know”. When asked whether „it is customary for newly arrived prisoners to subordinate themselves to the informal leaders of the prisoners”, 52% of the respondents answered „yes”, 24% - „no”, 8% - „there are no leaders”, 8% - „sometimes”, 8% - „don’t know”. It is worth mentioning that, although the staff of the Goian DCMY confirms the existence of an informal hierarchy of juvenile detainees, during the interviews conducted, they mentioned that, thanks to the efforts made in re-education, re-socialization and neu-

mult decât atât, personalul intervievat a declarat că la indicația unor reprezentanți ai administrației, anumiți deținuți îi motivează și mobilizează pe alții să participe la activități planificate. Cu toate acestea, la întrebarea „Prin acțiunile sale, liderii deținuților vă ajută la dirijarea și controlul asupra condamnaților?”, 40% din respondenți au răspuns „nu”, 32% „da”, 8% „uneori”, 8% „nu există lideri”, 12% „nu știu” [14]. Putem concluziona că actualii deținuți minori și tineri au lideri neformali.

Clasificarea dată începe după o anumită perioadă de timp din momentul sosirii condamnaților în instituția penitenciară și repartizării lor în sectoare, brigăzi, iar uneori chiar din momentul sosirii lor în instituție (în lumea criminală există căi proprii de comunicare și obținere a informației) [3, pag. 79]. De la primele experiențe din arestul preventiv și până la intrarea în „carantină” la sosirea în penitenciar, circulă informații despre statutul informal al deținutului. După cum s-a exprimat un deținut respondent, „există comunicare peste tot. În celule sunt telefoane; fiecare are un telefon. În carantină, șeful poate să vorbească cu tine și să te întrebe „cine ești în viață”? Nu poți să ascunzi cine ești”. Întrebarea „cine ești în viață” este normativă și subculturală; intenția este de a descoperi atitudinea față de codul deținuților și intenția de a-l respecta. Atitudinile față de cod, tipul infracțiunii, informațiile despre comportamentul celor din afara penitenciarului și comportamentul în penitenciar contribuie, toate, la poziționarea deținutului în ierarhie. Indiferent de tipul modalității utilizate pentru a transmite o informație, cert este faptul că circulația informațiilor în cadrul subculturii penitenciare joacă un rol foarte important. Mărturia expusă mai jos ilustrează acest fapt: Un respondent, deținut minor din penitenciarul Goian nr. 10, care fusese trimis temporar în penitenciarul Chișinău nr. 13 drept pedeapsă pentru că participase la o revoltă, a explicat: „Acea dintre noi care

tralizarea manifestărilor ale culturii penitenciare, nu există lideri ai deținuților printre deținuții actuali ai Goian DCMY. Mai mult, interviuștii au spus că la indicația lor, unii deținuți îi motivează și mobilizează pe alții să participe la activități planificate. Cu toate acestea, la întrebarea „Prin acțiunile sale, liderii deținuților vă ajută la dirijarea și controlul asupra condamnaților?”, 40% din respondenți au răspuns „nu”, 32% „da”, 8% „uneori”, 8% „nu există lideri”, 12% „nu știu” [14]. Putem concluziona că actualii deținuți minori și tineri au lideri neformali.

Clasificarea dată începe după o anumită perioadă de timp din momentul sosirii condamnaților în instituția penitenciară și repartizării lor în sectoare, brigăzi, iar uneori chiar din momentul sosirii lor în instituție (în lumea criminală există căi proprii de comunicare și obținere a informației) [3, pag. 79]. De la primele experiențe din arestul preventiv și până la intrarea în „carantină” la sosirea în penitenciar, circulă informații despre statutul informal al deținutului. După cum s-a exprimat un deținut respondent, „există comunicare peste tot. În celule sunt telefoane; fiecare are un telefon. În carantină, șeful poate să vorbească cu tine și să te întrebe „cine ești în viață”? Nu poți să ascunzi cine ești”. Întrebarea „cine ești în viață” este normativă și subculturală; intenția este de a descoperi atitudinea față de codul deținuților și intenția de a-l respecta. Atitudinile față de cod, tipul infracțiunii, informațiile despre comportamentul celor din afara penitenciarului și comportamentul în penitenciar contribuie, toate, la poziționarea deținutului în ierarhie. Indiferent de tipul modalității utilizate pentru a transmite o informație, cert este faptul că circulația informațiilor în cadrul subculturii penitenciare joacă un rol foarte important. Mărturia expusă mai jos ilustrează acest fapt: Un respondent, deținut minor din penitenciarul Goian nr. 10, care fusese trimis temporar în penitenciarul Chișinău nr. 13 drept pedeapsă pentru că participase la o revoltă, a explicat: „Acea dintre noi care

respectăm înțelegerile, arătăm interes unul față de celălalt, de fapt ne interesează ce se întâmplă în închisoare în general și în afara închisorii. Cât am stat la Chișinău nr. 13, am adunat informații pentru cei din Goian, despre cei care au venit, cine sunt și ce se întâmplă în alte penitenciare... Putem să înțelegem cine ar trebui să fie indezirabil sau cine este deja indezirabil... Vreau să spun că întreb și el trebuie să răspundă, dar să răspundă cinstit. Adică pot să vorbesc la telefon (*taksofon*) ca să întreb cine e, să aflu de la alți deținuți ce i s-a întâmplat în viață și ce infracțiune a comis” [2, p. 33-34].

Autorii E. Saharneanu și T. Mărgărint prezintă fragmente din interviurile realizate cu minorii deținuți/eliberați, în care aceștia relatează despre subcultura penitenciară: „Era foarte greu, nu știam nimic, este alt fel de lege, și altfel de viață în general și e foarte greu dacă nu știi nimic, mai ales că eu aveam o minte copilărească și nu știam viața de aici, până am învățat, a trecut foarte greu, bătăi multe. Mi-au adus la cunoștință ca să știu și eu ce e pușcărie (minor din penitenciarul Goian). Am fost bătut de ai noștri. Eram 10 persoane în „hată” și mie nu îmi era interesantă viața lor de pușcărie. Mie îmi era interesant așa cum sunt eu la libertate, lor asta nu le plăcea, au fost conflicte, ne-am bătut. Au fost conflicte, ajungeau chiar și la judecată (tânăr eliberat)” [12, p. 18].

Așadar, violența e mijlocul prin care se obține respectarea regulilor subculturii penitenciare și supunerea față de liderii deținuților. Autorii I. Dolea și V. Zaharia menționează că „de fapt, în opinia administrației, cauza majoră a abuzului și violenței între deținuți este subcultura criminală și aspectele conexe acesteia (impunerea statutului, regulilor de subcultură criminală, umilirea și trecerea la un alt nivel ca și ierarhie, executarea indicației unui alt deținut etc.) [4, p. 15]”. Cu ajutorul subculturii criminale, grupările conducătoare în locurile de detenție tind de a lua și menține

a minor prisoner from Goian Penitentiary No. 10, who had been temporarily sent to Chisinau Penitentiary No. 13 as punishment for participating in a riot, explained: „those of us who respect the concepts, show interest in each other, in fact we are interested in what is happening in prison in general and outside the prison. While I was in Chisinau No. 13, I gathered information for those in Goian, about those who came, who they are and what is happening in other penitentiaries... we can understand who should be untouchable or who is already untouchable... I mean you ask and he must answer and answer honestly. I mean I can talk on the phone (*taksafon*) to ask who he is, to find out from other prisoners what happened to him in life and what crime he committed” [2, p. 33-34].

The authors Saharneanu E. and Mărgărint T. present excerpts from interviews conducted with detained/released minors, in which they report on the penitentiary subculture: „It was very difficult, I didn't know anything, it's a different kind of law, and a different kind of life in general, and it's very difficult if you don't know anything, especially since I had a childish mind and didn't know life here, until I learned, it was very difficult, a lot of beatings. They introduced me to it so that I too would know what prison was like. (minor, Goian penitentiary) I was beaten by our people. There were 10 of us in the „hată” and I wasn't interested in their prison life. I was interested in how I am at liberty, they didn't like that, there were conflicts, we fought. There were conflicts, they even ended up going to court. (released young man)” [12, p. 18].

Therefore, violence is the means by which compliance with the rules of the penitentiary subculture and submission to the leaders of the prisoners is achieved. The authors Dolea I. and Zaharia V. mention that: „in fact, in the opinion of the administration, the major cause of abuse and violence among prisoners is the criminal subculture and its related aspects (imposi-

puterea neformală asupra celorlalți condamnați, pe calea aplicării violenței. Aceste formațiuni includ, de regulă, nu mai mult de zece indivizi uniți în scopul comiterii infracțiunilor (în principal, jafuri, estorcare, acte violente cu caracter sexual în privința altor deținuți) [15, p. 59-60].

Conform datelor sondajului [13], 29,6% din deținuții minori și tineri respondenți sunt de acord că în penitenciar sunt mereu acte de șantaj și violență la indicația liderilor încarcerărilor, iar 70,4% nu sunt de acord. În același timp, 59,3 % din respondenți se simt în siguranță față de acte de violență și amenințări din partea altor deținuți în penitenciar, iar 40,7% nu se simt în siguranță. Despre supunerea novicilor față de liderii deținuților ne vorbesc și alte răspunsuri oferite de deținuții minori, și anume 37% din respondenți au indicat că arestații nou veniți sunt obligați să se subordoneze liderilor, 55,5% din respondenți au negat acest lucru, iar 7,5% au indicat că nu cunosc despre acest fapt.

Referitor la deținuții CDMT Goian, în anul 2023 datele oficiale [7, p. 10-11] ale Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP) indică: 5 cazuri de aplicare a forței fizice și 4 cazuri de aplicare a mijloacelor speciale asupra condamnaților; 37 de automutilări, 69 de leziuni corporale în penitenciar, 12 leziuni corporale la deținuți escortați, 7 altercații între deținuți, precum și asigurarea securității personale conform prevederilor art. 206 din CE pentru 2 deținuți. Iar în anul 2024 datele oficiale [8, pag. 11] indică: 7 cazuri de aplicare a forței fizice și 4 cazuri de aplicare a mijloacelor speciale asupra deținuților; 57 de automutilări, 35 de leziuni corporale în penitenciar, 17 leziuni corporale la deținuți escortați; 8 altercații între deținuți, asigurarea securității personale conform art. 206 CE pentru un încarcerat.

Fiind întrebat dacă „liderii deținuților îi obligă pe alți deținuți să se supună regulilor subculturii penitenciare?”, 40 % dintre

tion of status, rules of the criminal subculture, humiliation and transition to another level as a hierarchy, execution of the indication of another prisoner, etc.) [4, p. 15]”. With the help of the criminal subculture, the leading groups in places of detention tend to take and maintain informal power over other convicts, through the application of violence. These formations usually include no more than ten individuals united for the purpose of committing crimes (mainly robberies, extortion, violent acts of a sexual nature against other prisoners) [15, p. 59-60].

According to the survey data [13], 29.6% of juvenile and young respondents agree that in prison there are always acts of blackmail and violence at the direction of the leaders of the prisoners, and 70.4% - do not agree. At the same time, 59.3% of respondents feel safe from acts of violence and threats from other prisoners in the prison, and 40.7% - do not feel safe in connection with this fact. Other answers provided by juvenile prisoners also speak about the submission of novices to the leaders of the prisoners, namely, 37% of respondents indicated that newly arrived prisoners are forced to subordinate themselves to the leaders of the prisoners, 55.5% of respondents denied this, and 7.5% of respondents indicated that they do not know about this fact.

Regarding the detainees of the Goian DCMY in 2023, the official data [7, p. 10-11] of the National Prison Administration indicate: 5 cases of application of physical force and 4 cases of application of special means on detainees; - 37 self-mutilations, 69 bodily injuries in the penitentiary, 12 bodily injuries to escorted detainees, 7 altercations between detainees, as well as ensuring personal security according to the provisions of art. 206 of the Execution Code (hereafter EC) for 2 detainees. And in 2024, the official data [8, p. 11] indicate: 7 cases of application of physical force and 4 cases of application of special means on detainees; 57 self-mutilations, 35 bodily injuries in the

personalul penitenciar respondent a răspuns „da”, 20 % „nu”, „20 % „nu cunosc”, 12 % „rareori”, 4 % „posibil”, 4 % „nu există lideri”. La întrebarea „În ce mod ar putea fi asigurată protecția deținuților minori de regulile subculturii penitenciare?”, 44 % dintre respondenți au bifat la răspunsul „perfecționarea procedurii de reclamare a cazurilor de violență fizică și sexuală”, 44 % au bifat la răspunsul „sporirea gradului protecției fizice a deținuților”, 4 % au răspuns „deținerea separată, astfel ca minorii rău-intenționați să rămână în regim de celulă”, alte 4 % – „să nu interacționeze cu deținuții maturi”, încă 4 % „nu cunosc”. Iar fiind întrebat dacă „existența unor reguli stricte împiedică personalul penitenciar să răspundă necesităților individuale ale deținuților”, 76 % dintre membrii personalului participant la sondaj a răspuns „nu”, 16 % „nu cunosc”, 4 % „da”, alte 4 % – „nu cred” [14].

În ceea ce privește actele de violență sexuală, acestea au loc nu atât pentru satisfacția poftei sexuale, cât în scopul ridicării autorității, consolidării statutului ierarhic al violatorului, precum și depersonalizării deținuților incomozi prin coborârea statutului acestora. Homosexualismul este foarte răspândit în regimul de detenție în special printre minori, unde acesta se caracterizează prin caracter violent în pofida perioadei de tranziție prin care trec adolescenții și a fondului hormonal. Este răspândit pe larg violul în grup pe timp de noapte. După ce minorul a fost discreditat în așa fel, ceilalți deținuți din celulă cer administrației penitenciarului să fie scos imediat cel „obișnuit”.

89% din deținuții minori respondenți au înfirmat că în penitenciar au loc destul de des acte de homosexualism forțat, iar 11% au indicat că nu cunosc despre aceasta [13]. Pornind de la faptul că coborârea statutului ierarhic prin aplicarea violenței sexuale e răspândită mai cu seamă în rândul minorilor, privim sceptic aceste din urmă

penitentiary, 17 bodily injuries to escorted detainees; 8 altercations between detainees, ensuring personal security according to art. 206 of the EC for one detainee.

When asked whether „inmate leaders force other inmates to obey the rules of the prison subculture”, 40% of the prison staff respondents answered „yes”, 20% – „no”, 20% – „don’t know”, 12% – „rarely”, 4% – „possible”, 4% – „there are no leaders”. When asked „How could the protection of minor inmates from the rules of the prison subculture be ensured?”, 44% of the respondents ticked the answer „improving the procedure for reporting cases of physical and sexual violence”, 44% ticked the answer „increasing the degree of physical protection of inmates”, 4% answered – „separate detention, so that malicious minors remain in a cell”, another 4% – „not to interact with mature inmates”, another 4% – „don’t know”. And when asked whether „the existence of strict rules for prisoners prevents prison staff from responding to the individual needs of prisoners”, 76% of the staff members participating in the survey answered – „no”, 16% – „don’t know”, 4% – „yes”, another 4% – „don’t think so” [14].

As for acts of sexual violence, they occur not so much for the satisfaction of sexual desire, but for the purpose of raising authority, raising or consolidating the hierarchical status of the rapist, as well as depersonalizing uncomfortable detainees by lowering their status.

Homosexuality is very widespread in the detention regime, especially among minors, where it is characterized by a violent character despite the transitional period that adolescents go through and the hormonal background. Gang rape at night is widespread. After the minor has been discredited in this way, the other prisoners in the cell ask the prison administration to immediately remove the „obișnuit” (the victim).

89% of the juvenile inmate respondents denied that forced homosexuality oc-

răspunsuri. Nu doar din cauza interdicției de a vorbi despre regulile subculturii penitenciare, ci și deoarece realizarea anonimă sută la sută a sondajului nu a fost posibilă, căci majoritatea respondenților au completat chestionarul în prezența și cu sprijinul asistenților sociali, fără de care nu s-ar fi descurcat din cauza analfabetismului.

În final, tulburările și violența în masă, inclusiv autovătămarea, pot fi utilizate ca semnal al ralierei la conducerea deținuților, pentru a câștiga favoruri sau a avansa în ierarhie. Cele mai puternice dovezi ale acestei situații provin din unitatea pentru minori din penitenciarul Goian nr. 10. Această unitate s-a confruntat cu trei revolte în perioada 2015-2017. În fiecare caz, subcultura criminală a fost un factor agravant, dacă nu cauza directă. Primele două revolte, din septembrie 2015 și iunie 2016, au fost cauzate aparent de aplicarea unei interdicții privind ținuturile. Potrivit unui membru al personalului prezent în această perioadă, așteptările privind condițiile și privilegiile, precum și normele subculturale „veneau de peste drum”, de la penitenciarul Chișinău nr. 13, unde erau reținuți minorii înainte de proces. Deținuții respondenți care au participat la revoltă au afirmat explicit că acțiunile lor din penitenciarul Goian nr. 10 vor fi bine văzute de subcultura criminală atunci când vor fi transferați în unitățile pentru adulți. Prin urmare, acțiunile din penitenciarul Goian nr. 10 au o funcție de comunicare [2, p. 38-39].

Violența și intimidarea dintre deținuți a fost identificată de către CPT (Comitetul european de Prevenire a Torturii) ca fiind o gravă problemă, încă la prima sa vizită în R. Moldova, în 1998. În 2020, CPT a constatat că problema dată a rămas la fel de gravă, printre solicitările înaintate autorităților fiind: instituirea unui sistem adecvat de evaluare a riscurilor și nevoilor; clasificarea și repartizarea individuală a deținuților pentru a se asigura că nu sunt expuși violențelor din partea altor deținuți; caza-

curs quite often in prison, and 11% indicated that they did not know about it [13]. Given that the lowering of hierarchical status through the use of sexual violence is especially widespread among minors, we view these latter responses with skepticism. Not only because of the prohibition on talking about the rules of the prison subculture, but also because the survey was not completely anonymous, as most respondents completed the questionnaire in the presence and with the support of social workers, without whom they would not have been able to do so due to their illiteracy.

Finally, mass riots and violence, including self-harm, can be used as a rallying signal to the leadership of prisoners, to win favor or to advance in the hierarchy. The strongest evidence of this situation comes from the juvenile unit of Goian Penitentiary No. 10. This unit experienced three riots between 2015 and 2017. In each case, the criminal subculture was an aggravating factor, if not the direct cause. The first two riots, in September 2015 and June 2016, were apparently caused by the enforcement of a cigarette ban. According to a staff member present at the time, expectations regarding conditions and privileges, as well as subcultural norms, „came from across the street” from Chisinau Penitentiary No. 13, where pre-trial juveniles were held. The inmate respondents who participated in the riot explicitly stated that their actions in Goian Penitentiary No. 10 would be well-received by the criminal subculture when they will be transferred to adult units. Therefore, the actions in Goian Penitentiary No. 10 have a communication function [2, p. 38-39].

Violence and intimidation among prisoners was identified as a serious problem by the CPT during its first visit to the Republic of Moldova in 1998. In 2020, the CPT found that this problem remained as serious (among the requests submitted to the authorities were: establishing an adequate system of risk and needs assessment, individual classification and distribution of

rea deținuților să fie efectuată în spații de locuit mici de tip celulă și nu „baracă”; asigurarea supravegherii continue, inclusiv pe timp de noapte, în instituțiile de detenție; contracararea fenomenului ierarhiei neoficiale din penitenciare prin măsuri concrete precum încetarea practicii de folosire a liderilor neformali printre deținuți pentru a menține ordinea și controlul asupra masei generale în aceste instituții; privarea liderilor neformali din penitenciare de posibilitatea de a avea acces la deținuții nou-veniți sau fără recidivă și a efectua „desemnări de castă”; informarea repetată a personalului penitenciar referitor la faptul că orice membru al acestuia, care facilitează contactele cu subcultura urmează a fi supus sancțiunilor corespunzătoare ș.a. Iar în 2022, CPT a stabilit că recomandările sale privind combaterea violenței și a ierarhiei neformale în rândul deținuților rămân neimplementate și a făcut apel, în mod repetat, la autoritățile moldovenești să ia măsuri hotărâte, fără întârziere, pentru a preveni violența și intimidarea între deținuți în întreg sistemul penitenciar [9, p. 5, 6].

Constatările vizitei din 2022 indică în mod clar că o serie de cazuri de violență între deținuți rămân nedetectate, deoarece victimele sunt intimidare sistematic de către făptuitori, sub amenințarea ulterioarei violențe, să nu se plângă personalului și să nu solicite examinare medicală. Multe persoane deținute în închisoare, care au fost intervievate în timpul vizitei, au descris delegației atmosfera generală de intimidare și violență folosită de liderii informali din închisori și cercurile apropiate lor ca să-și impună regulile neformale altor persoane deținute, inclusiv obligația de a contribui în mod regulat la un fond colectiv ilegal („obșceak”), administrat de conducătorii neformali din închisori, existând și alte forme de extorcare, aplicate prin amenințări sau violență fizică reală. Totodată, CPT remarcă incapacitatea personalului de a interveni în aceste incidente [9, p. 12-13].

prisoners to ensure that prisoners are not exposed to violence from other prisoners; accommodation of prisoners in small cell-type living spaces and not „barracks”; ensuring continuous supervision, including at night, in detention institutions; countering the phenomenon of unofficial hierarchy in prisons through concrete measures such as: ending the practice of using informal leaders among prisoners to maintain order and control over the general mass in these institutions; depriving informal prison leaders of the opportunity to have access to newly arrived or non-recidivist prisoners and to carry out „caste designations”; repeatedly informing prison staff that any member of the staff who facilitates contacts with the subculture will be subject to appropriate sanctions etc.). And in 2022, the CPT established that its recommendations on combating violence and informal hierarchy among prisoners remain unimplemented and repeatedly called on the Moldovan authorities to take decisive measures, without delay, to prevent violence and intimidation among prisoners throughout the prison system [9, p. 5, 6].

The findings of the 2022 visit clearly indicate that a number of cases of inter-prisoner violence remain undetected because the victims are systematically intimidated by the perpetrators, under threat of further violence, not to complain to staff and not to request a medical examination. ... a large number of prisoners interviewed during the visit described to the delegation the general atmosphere of intimidation and violence used by informal prison leaders and their close circles to impose their informal rules on other prisoners, including the obligation to regularly contribute to an illegal collective fund („obshchak”) managed by informal prison leaders and other forms of extortion, applied through threats or actual physical violence. At the same time, the CPT notes the inability of staff to intervene in these incidents [9, p. 12-13].

As highlighted in previous visit re-

După cum s-a subliniat în rapoartele de vizită anterioare, CPT consideră că eșecul continuu al autorităților moldovenești de a asigura un mediu sigur și securizat pentru persoanele deținute în închisoare este direct legat de o serie de factori, mai ales de lipsa cronică de personal de detenție, dependența de liderii deținuților informali pentru a păstra controlul asupra deținuților și existența căminelor de mare capacitate [9, p. 18]. O altă manifestare a subculturii penitenciare este determinarea deținuților atribuiți la castele inferioare de a contribui financiar, benevol și forțat, la „hazna comună”, regulă ce parazitează pe ideea colectivității, beneficiarii reali fiind liderii deținuților. Mecanismele de extorcare folosite în acest sens sunt: oferirea unor servicii sau a protecției, determinarea de a participa la jocuri de noroc, soldate cu pierderi inevitabile etc.

Autorul T. Mărgărint oferă detalii privind regula „haznă comună”: „Există o anumită tensiune între două principii, voluntar și obligatoriu de a contribui la acest fond comun. A oferi în „obșceak” este pe de o parte benevol, pe de altă parte impus de către autoritățile din penitenciar pentru a avea un trai liniștit, pentru a nu fi percheziționat de angajați”. Deci, liderii deținuților decid care deținuți să fie percheziționați de către personalul penitenciar. „Ca să poți fi lăsat să dormi în liniște, să ai un telefon mobil, pe care îl cumperi tot din banii tăi, trebuie să dai lunar o anumită sumă de bani. Ei nu te impun prin violență, dar ei spun așa: „Dacă vrei telefon, trebuie să joci în cărți sau alte jocuri de noroc”, nu îți iau banii aceștia așa. Trebuie să plătești. ...Când eu am fost acolo, totul era deschis, angajații nu puneau pe tine mâna. Era totul normal. Iar dacă este liniște și totul e bine, înseamnă că trebuie să plătești mai mult. Oricum o anumită sumă de bani se duce angajaților. Asta e cu siguranță, deoarece nu este posibil ca ei să te lase în pace pur și simplu și să nu facă percheziție... Re-

ports, the CPT considers that the Moldovan authorities' continued failure to ensure a safe and secure environment for persons detained in prison is directly linked to a number of factors, in particular the chronic shortage of detention staff, the reliance on informal prison leaders to maintain control over the prison population and the existence of large-capacity dormitories [9, p. 18].

Another manifestation of the prison subculture is the determination of prisoners assigned to lower castes to contribute financially, voluntarily and forcibly, to the „hazna comună”, a rule that parasitizes on the idea of collectivity, the real beneficiaries being the leaders of the prisoners. The extortion mechanisms used in this regard are: offering services, offering protection, determination to participate in gambling, resulting in inevitable losses, etc.

Author Mărgărint T. provides details on the „hazna comună” rule: „There is a certain tension between two principles, voluntary and mandatory to contribute to this common fund. Giving in „obșceak” is on the one hand voluntary, on the other hand imposed by the prison authorities in order to have a peaceful life, in order not to be searched by employees”. So, the leaders of the prisoners decide which prisoners are to be searched by prison staff. „In order to be allowed to sleep in peace, to have a mobile phone, which you also buy with your own money, you have to give a certain amount of money monthly. They don't impose it on you through violence, but they say: „If you want a phone, you have to play cards or other games of chance”, they don't take this money from you like that. You have to pay. ... When I was there, it was everything, everything was open, the employees didn't touch you. Everything was normal. And if it's quiet and everything is fine, it means you have to pay more. Anyway, a certain amount of money also goes to the employees. That's for sure, because it's not possible for them to simply leave you alone and not search you, simply because they don't want that. Accordingly, a

spectiv și o sumă mai mare trebuie să fie direcționată. Lor (autorităților din penitenciar) le este indiferent de la cine tu ai să ceri banii aceștia – de la mama, de la tata. Dacă nu ai bani, atunci te vor bate. Multe ce poate fi. ...Pentru trai liniștit în închisoare se plătește autorităților penitenciare, care mai apoi au înțelegeri cu angajații privind anumite înlesniri, privind posibilitatea evitării respectării unor norme formale din pușcărie. Suma este diferită de la penitenciar la penitenciar [6, p. 121].

În acest sens, 22% dintre deținuții minori respondenți [13] au afirmat că sunt obligați în penitenciar să participe la „haznaua comună” sub sancțiunea pedepsei, 74% din ei au negat acest lucru, iar 4% s-au abținut de la răspuns. De asemenea, 85% din respondenți au negat obligația fiecărui deținut de a preda în „haznaua comună” tot ce obține (7,5% din respondenți s-au pronunțat afirmativ, iar 7,5% s-au abținut de la răspuns), 70,3% din respondenți nu au fost de acord cu afirmația că doar deținuții din casta superioară obțin beneficii mari din contul „haznalei comune” (26% din respondenți au fost de acord, iar 3,7% au indicat că nu cunosc). Aceste rezultate ale sondajului arată că deținuții minori nu numai cunosc normele subculturii penitenciare privind „haznaua comună”, dar și faptul că unii dintre ei sunt impuși să contribuie la „obșceak”.

Grav e faptul că personalul penitenciar nu e în măsură de a împiedica divizarea ierarhică, și, respectiv, estorcarea de bani. Potrivit deținuților, neimplicarea personalului penitenciar în extorcare se datorează faptului că administrația e plătită din „fonduri” extorcate pentru a preveni orice intervenție în activitățile ilicite ale liderilor deținuților. Pe de altă parte, experții consideră că eșecul în ceea ce privește asigurarea securității deținuților se datorează numărului insuficient de personal penitenciar, ce condiționează dependența ultimului de liderii deținuților. În acest context,

larger amount must be directed. They (the prison authorities) don't care who you ask for this money from – from your mother, from your father. If you don't have money, then they will beat you. A lot can happen ... For living peacefully in prisons, the prison authorities are paid, who then have agreements with the employees regarding certain facilities, regarding the possibility of avoiding compliance with formal prison regulations. The amount varies from prison to prison [6, p. 121].

In this regard, 22% of the juvenile inmate respondents [13] stated that they are obliged to participate in the „hazna comună” in prison under penalty of punishment, 74% of them denied this, and 4% abstained from answering. Also, 85% of the respondents denied the obligation of each inmate to hand over everything they obtain to the „hazna comună” (7.5% of the respondents said yes, and 7.5% abstained from answering), 70.3% of the respondents did not agree with the statement that only prisoners from the upper caste obtain large benefits from the „hazna comună” (26% of the respondents agreed, and 3.7% indicated that they did not know about this). These survey results show that juvenile detainees not only know the prison subculture's norms regarding the „hazna comună”, but also that some of them are forced to contribute to the „hazna comună”.

The serious fact is that the prison staff is not able to prevent the hierarchical division, and, respectively, the extortion of money. According to the prisoners, the non-involvement of the prison staff in the extortion is due to the fact that the prison administration is paid with the extorted funds to prevent any intervention in the illicit activities of the prisoners' leaders. On the other hand, experts believe that the failure to ensure the security of the prisoners is due to the insufficient number of prison staff, which conditions the dependence of the latter on the prisoners' leaders.

In this context, the proposal of the

prezintă interes propunerea autorului rus N. Iakovlev referitoare la „crearea unor fonduri de ajutor reciproc pentru condamnați ca opoziție față de „fondul comun” al hoților în instituțiile penitenciare, ceea ce ar permite scăderea influenței negative a autorităților lumii interlope asupra reprezentanților subculturii penitenciare” [16].

Deținuții minori tind să sancționeze mai dur pentru nerespectarea tradițiilor penitenciare, regulilor de conduită, deși majoritatea din ei le încalcă. În cadrul sondajului realizat de autor, 40,5% din deținuții minori au confirmat, iar 59,5% au negat că pentru încălcarea regulilor și tradițiilor deținuților, vinovații sunt mereu pedepsiți. De remarcat că, în calitate de pedeapsă pentru încălcarea regulilor și tradițiilor de către deținuți, respondenții au indicat indici relativ mici în privința actelor de violență fizică (22% au răspuns „da”, 74% s-au pronunțat că „nu”, iar 4% „nu știu”), precum și coborârii în casta inferioară (15% au răspuns „da”, 70% „nu” și 15% „nu știu”) [13].

În cadrul sondajului [14] realizat cu personalul penitenciar al CDMT Goian, fiind pusă întrebarea dacă „deținuții care resping regulile subculturii penitenciare se confruntă cu dificultăți de respectare a regimului de detenție?”, 36 % au răspuns „nu”, 28 % „nu cunosc”, 24 „da”, 8 % „câteodată, parțial”, 4 % „posibil”; la întrebarea dacă „personalul penitenciarului este capabil să ofere protecție totală deținuților-victime ale actelor de violență fizică, sexuală, psihică?”, 76 % au răspuns „da” (fiind indicat și un comentariu: „sunt cazați aparte și este asigurată o supraveghere sporită”), 16 % „nu cunosc”, 4 % parțial, 4 % „nu”; la întrebarea „considerați că normele subculturii penitenciare ajută deținuții să reziste în detenție?”, 40 % au răspuns „da”, alte 40 % „nu”, 8 % „nu cunosc”, 4 % „câteodată”, alte 4 % „sunt anumite reguli de conviețuire”; la întrebarea „pentru deținuți este mai important să respecte regulile subculturii penitenciare decât normele actelor normative

Russian author N. Iakovlev regarding „the creation of mutual aid funds for convicts as an opposition to the „common fund” of thieves in penitentiary institutions, which would allow reducing the level of negative influence of the underworld authorities on representatives of the penitentiary subculture” [16] is of interest.

Juvenile prisoners tend to be punished more harshly for not respecting prison traditions and rules of conduct, although most of them violate them.

In the survey conducted by the author, 40.5% of juvenile prisoners confirmed, and 59.5% denied, that for violating the rules and traditions of the prisoners, the guilty are always punished. It is noteworthy that, as a punishment for violating the rules and traditions by the prisoners, the respondents indicated relatively low rates of acts of physical violence (22% answered „yes”, 74% answered „no”, and 4% answered „don't know”), as well as descent to a lower caste (15% answered „yes”, 70% answered „no”, and 15% answered „don't know”) [13].

In the survey [14] conducted with the prison staff of the Goian DCMY, when asked whether „prisoners who reject the rules of the prison subculture face difficulties in respecting the detention regime”, 36% answered „no”, 28% - „don't know”, 24 - „yes”, 8% - „sometimes, partially”, 4% - „possible”; to the question whether „the prison staff is able to provide total protection to prisoners-victims of acts of physical, sexual, psychological violence”, 76% answered „yes” (with a comment also indicated: „they are housed separately and increased supervision is ensured”), 16% - „don't know”, 4% - partially, 4% - „no”; to the question „do you consider that the rules of the prison subculture help prisoners to endure detention”, 40% answered „yes”, another 40% - „no”, 8% - „don't know”, 4% - „sometimes”, another 4% - „there are certain rules of co-existence”, to the question „for prisoners it is more important to respect the rules of the penitentiary subculture than the norms of

și regimul de detenție?”, 36 % au răspuns „da” (adăugând că „pentru siguranța lor”, „pentru o parte dintre ei”), 36 % „nu”, 8 % „ambele au importanță”, 4 % „în funcție de situații/persoană”, 16 % „nu știu”. Fiind întrebați „cum administrația și personalul penitenciar sancționează deținuții care aplică pedepse pentru nerespectarea regulilor subculturii penitenciare?”, 60 % „sancționare conform CE”, 28 % „nu știu”, 4 % „în funcție de caz”, 4 % „deținuții nu au frică de pedepse, deoarece acestea sunt blânde”, 4 % în niciun fel.

O altă manifestare a subculturii penitenciare o constituie tatuarea. Astfel, 63% din deținuții minori respondenți au indicat că posedă tatuaje, iar 37% că nu le au. De asemenea, la afirmația precum că în închisori se aplică tatuaje în mod forțat, 3,7% din deținuții minori au răspuns afirmativ, 88,9% au negat și 7,4% au spus că nu cunosc despre acest fapt [13].

Deși legislația execuțional-penală interzice condamnaților de a se tatua și a tatua alte persoane (art. 242² alin. (28) din CE), nici CE, nici SEPC nu conține vreo clauză privind modul în care este verificată prezența tatuajelor. În acest context, venim cu propunerea de modificare a pct. 25 din SEPC, prin adăugarea după abrevierea „etc.” a următoarelor cuvinte: „precum și a existenței tatuajelor (cu imaginea și descrierea detaliată, inclusiv a semnificației acestora, după posibilitate)”.

Oricine rămâne la Goian nr. 10 peste vârsta de 18 ani (codul de executare permite minorilor cu o purtare bună să rămână până la 23 de ani), va fi judecat aspru de deținuți în penitenciarul pentru adulți. Cei care nu încearcă să instituie codul hoților sunt și ei judecați negativ, de unde încercarea de a-i influența pe alți deținuți minori, în special pe noii-veniți [2, p. 36].

În cursul interviurilor avute cu membrii personalului din CDMT Goian, atât în anul 2023, cât și în 2024, s-a stabilit că printre deținuți sunt minori care abia așteaptă

normative acts and the detention regime”, 36% answered „yes” (adding „for their safety”, „for some of them”), 36% - „no”, 8% - „both are important”, 4% - „depending on the situations/person”, 16% - „don’t know”. When asked „how do the prison administration and staff sanction prisoners who apply punishments for not respecting the rules of the prison subculture”, 60% - „sanctions according to the EC”, 28% - „don’t know”, 4% - „depending on the case”, 4% - „prisoners are not afraid of punishments, because they are mild”, 4% - not at all.

Another manifestation of the prison subculture is tattooing. Thus, 63% of the juvenile inmates respondents indicated that they had tattoos, and 37% indicated that they did not. Also, to the statement that tattoos are applied forcibly in prisons, 3.7% of juvenile detainees answered affirmatively, 88.9% denied and 7.4% stated that they did not know about this fact [13].

Although the criminal-executive legislation prohibits convicts from tattooing themselves and other persons (art. 242² para. (28) of the EC), neither the EC nor the Status of execution of sentence by convicts, contain any clause regarding the manner in which the possession of tattoos is verified. In this context, we propose to amend point 25 of the SEPC, by adding after the abbreviation „etc.” the following words: „as well as the existence of tattoos (with the image and detailed description, including their meaning, if possible)”.

Anyone who remains at Goian no. 10 after the age of 18 (the execution code allows minors with good behavior to remain until the age of 23) will be judged harshly in the adult penitentiary. Those who do not try to establish the thieves’ code are also judged negatively, hence the attempt to influence other minor prisoners, especially the newcomers [2, p. 36].

During interviews with staff members from the Goian DCMY, both in 2023 and 2024, it was established that among the detainees there are minors who are just wait-

să atingă majoratul ca să fie transferați în instituții penitenciare pentru adulți [5]. Faptul dat arată că deținuții CDMT Goian cunosc, respectă și promovează regulile subculturii penitenciare.

După autorul O. Rusu, „un loc deosebit în viața condamnaților îl ocupă diversele jocuri și distracții. Cauzele răspândirii lor nu constau doar în tentația de a-și consuma în mod distractiv timpul, dar și în posibilitatea de a pune, prin intermediul lor, în dependență și a supune voinței sale alte persoane, precum și obținerea unui profit material. Rezultatele jocurilor pot influența considerabil soarta condamnatului (în caz de pierdere el poate fi degradat în casta inferioară, omorât etc.) și statutul său în ierarhia criminală [11, p. 110].

La afirmația că „legea penitenciară îi obligă să cunoască jocul de cărți”, 7,5% din deținuții minori au oferit răspuns afirmativ, 85% din respondenți au negat acest fapt și 7,5% au indicat că nu cunosc despre acest lucru. De asemenea, 18,5% din respondenți au fost de acord cu faptul că deținuții nu întotdeauna sunt cinstiți unii cu alți în jocul în cărți, pe când 66,7% din respondenți nu au fost de acord cu acest fapt, iar 14,8% s-au abținut de la răspuns. Totodată, 37% din respondenți au confirmat existența diferitelor metode de trișare cu scopul de a crea datorii unui anumit deținut, 52% au infirmat și 11% au indicat că nu cunosc [13]. Astfel, putem afirma că, deși nu este obligatoriu, jocul de cărți încă se mai practică în mediul deținuților minori, fiind folosit prin trișare ca metodă de creare artificială a datoriilor.

În contextul celor expuse supra, considerăm că întru diminuarea situațiilor conflictuale dintre deținuți minori, și, implicit, neutralizarea influenței subculturii penitenciare în mediul deținuților minori, este oportun de a introduce noi criterii de separare a acestora, după cum urmează:

1) deținerea separată a minorilor aflați pentru prima oară în detenție față de cei

ing to reach the age of majority to be transferred to adult penitentiary institutions [5]. This fact shows that the detainees of the Goian DCMY know, respect and promote the rules of the penitentiary subculture.

According to the author Rusu O., „a special place in the lives of convicts is occupied by various games and entertainments. The reasons for their spread are not only the temptation to spend time in an entertaining way, but also the possibility of putting, through them, other people into dependence and subjecting them to one's will, as well as obtaining material profit. The results of the games can considerably influence the fate of the convict (in case of loss, he can be degraded to a lower caste, killed, etc.) and his status in the criminal hierarchy [11, p. 110].

When asked that „the prison law requires them to know how to play cards”, 7.5% of the minor prisoners responded in the affirmative, 85% of the respondents denied this fact and 7.5% indicated that they did not know about this fact. Also, 18.5% of the respondents agreed that prisoners are not always honest with each other when playing cards, while 66.7% of the respondents did not agree with this fact and 14.8% refrained from answering. At the same time, 37% of the respondents confirmed the existence of various cheating methods with the aim of creating debts for a particular prisoner, 52% denied this and 11% indicated that they did not know about it [13]. Thus, we can state that, although it is not mandatory, playing cards is still practiced in the environment of minor prisoners, being used through cheating as a method of artificially creating debts.

In the context of the above, we consider that in order to reduce conflict situations between minor detainees, and, implicitly, neutralize the influence of the penitentiary subculture in the environment of minor detainees, it is appropriate to introduce new criteria for their separation as follows: 1) separate detention of minors in

care anterior au fost încarcerati, din momentul reținerii și până la eliberare; plasarea lor în funcție de nivelul infectării cu elemente ale subculturii penitenciare, stabilit în baza raportului corespunzător de evaluare;

2) separarea deținuților minori de cei cu vârste cuprinse între 18 și 23 de ani deținuți la CDMT Goian;

3) separarea condamnaților care impun respectarea regulilor și tradițiilor subculturii penitenciare de ceilalți infractori;

4) privarea liderilor deținuților de posibilitatea de a propaga regulile subculturii penitenciare, de a efectua repartizarea ierarhică a deținuților, de a rezolva conflictele dintre deținuți etc.

Importanță deosebită prezintă respectarea prevederilor din Regulile Nelson Mandela, potrivit cărora „Celulele sau camerele destinate izolării nocturne nu vor fi ocupate decât de un singur deținut. Dacă pentru motive speciale, cum ar fi din cauza unei supraaglomerări temporare, administrația centrală a penitenciarului trebuie să facă excepție de la această regulă, va trebui să se evite ca să stea doi deținuți în câte o celulă sau cameră individuală” [1, reg. 12 alin. (1)]. Alin. (2) din același regulament stipulează următoarele: „În caz că se recurge la dormitoare, acestea trebuie să fie ocupate de către deținuți selecționați cu grijă și recunoscuți apti să fie cazați în aceste condiții. Noaptea ei vor fi supuși unei supravegheri regulate, adaptată tipului respectiv de penitenciar”.

CONCLUZII

Manifestările subculturii penitenciare a deținuților minori și tineri ne sugerează că ei aplică pe larg regulile acestei subculturi, ceea ce contribuie la menținerea influenței fenomenului dat. Acestea implică violența fizică drept mijloc prin care liderii neformali ai deținuților asigură respectarea regulilor subculturii penitenciare de către toți deținuții, ceea ce le oferă primilor pu-

detention for the first time from those who were previously detained, from the moment of detention until release; their placement depending on the level of infection with elements of the penitentiary subculture, established based on the appropriate evaluation report; 2) separation of minor detainees from those aged 18 – 23 detained in the Goian DCMY; 3) separation of convicts who impose on other convicts the observance of the rules and traditions of the prison subculture from other convicts; 4) deprivation of the leaders of the prisoners of the opportunity to propagate the rules of the prison subculture, to carry out the hierarchical distribution of prisoners, to resolve conflicts between prisoners, etc.

Of particular importance is the observance of the provisions of the Nelson Mandela Rules, according to which: „Cells or rooms intended for night-time isolation shall not be occupied by more than one prisoner. If, for special reasons, such as temporary overcrowding, the central administration of the prison needs to make an exception to this rule, two prisoners shall not be accommodated in a single cell or room” [1, reg. 12 para. (1)]. Para. (2) of the same rule stipulates the following: „In the event that dormitories are used, they shall be occupied by prisoners carefully selected and recognized as suitable for accommodation in these conditions. They shall be subject to regular night-time supervision, adapted to the type of prison concerned”.

CONCLUSIONS

The manifestations of the penitentiary subculture of minor and young prisoners suggest that they widely apply the rules of the penitentiary subculture, which contributes to maintaining the influence of this phenomenon. They involve physical violence as a means by which the informal leaders of the prisoners ensure compliance with the rules of the penitentiary subculture by all prisoners, which gives them decision-making power and influ-

tere de decizie și influență chiar și asupra administrației penitenciare. Manifestările respective suprimă siguranța deținuților și atingerea eficientă a scopurilor pedepsei. Numărul insuficient de personal în instituții penitenciare este considerat de experți care au vizitat închisori din R. Moldova ca fiind una dintre cauzele incapacității de a controla eficient masa deținuților și, respectiv, de dependență față de liderii neformali ai acestora.

ence even over the prison administration. These manifestations suppress the safety of prisoners and the effective achievement of the goals of punishment. The insufficient number of staff in penitentiary institutions is considered by experts who visited the penitentiaries in the Republic of Moldova, as one of the causes of the inability to effectively control the mass of prisoners and, respectively, of their dependence on their informal leaders.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Ansamblul de reguli minime ale ONU pentru tratamentul deținuților, adoptate prin Rezoluția Adunării Generale din 17 decembrie 2015 (Regulile Nelson Mandela). https://avp.ro/wp-content/uploads/2021/01/ansamblu_reguli_mnp.pdf (accesat 17.01.2021).
2. Baseline Study into Criminal Subculture in Prisons in the Republic of Moldova. CoE Project „Support to Criminal Justice Reforms in the Republic of Moldova”, 2018, 281 p. <https://rm.coe.int/criminal-subculture-md-en-/1680796111> (accesat 29.09.2019).
3. Carp S. Drept execuțional-penal. Ediție revăzută și adăugită. Chișinău: Ed.: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021. 246 p.
4. Dolea I., Zaharia V. Securitatea personală în mediul penitenciar. Chișinău: Institutul de Reforme Penale, Editura „Cartea Juridică”, 2014. 96 p. https://irp.md/uploads/files/2014-03/1394397645_studiu-securitatea-personala-in-mediul-penitenciar.pdf (vizitat 05.02.2020).
5. Interviu realizat de către autor cu personalul CDMT Goian, în perioada 3-7 martie 2025.
6. Mărgărint T. Viața în detenție. Antropologia cotidianului. În: Revista de Et-nologie și Culturologie. Volumul XXVII. Chișinău: 2020.
7. Raportul privind activitatea sistemului administrației penitenciare pentru anul 2023, Chișinău, ianuarie 2024, 46 p. https://drive.google.com/file/d/1Vyn8BydVU_cPz2pkvO_IWbSwzU-GHAj9Vw/view (accesat 16.02.2024).
8. Raportul privind activitatea sistemului administrației penitenciare pentru anul 2024. Chișinău, ianuarie 2025, 57 p. <https://www.anp.gov.md/sites/default/files/DPAM/Bilant%2C%20rapoarte%20analitice/BILAN%C8%9A%202024.pdf> (accesat 04.02.2025).
9. Report to the Moldovan Government on the ad hoc visit to the Republic of Moldova carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 13 December 2022, published in Strasbourg, 2023. <https://rm.coe.int/1680ac59d8> (accesat 10.01.2024).
10. Russu D., Hriplivii N. Raport privind Evaluarea mecanismului de prevenire și combatere a rețelilor tratamente în sistemul penitenciar din Republica Moldova. Chișinău: Promo-LEX, 2022, 69 p.

- <https://promolex.md/wp-content/uploads/2022/11/Raport-Evaluarea-Mecanismului-de-Prevenire-C8%99i-Combatere-a-Relelor-Tratamente-%C3%AEn-Sistemul-Penitenciar-din-Republica-Moldova-1.pdf> (accesat t 24.09.2023).
11. Rusu O. Subcultura criminală și influența ei asupra resocializării condamnaților. În: *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM*, Ediția a VIII-a. Chișinău: 2008.
 12. Saharneau E., Mărgărint T. Tabuuri și rituri de trecere prezente în penitenciarul pentru minori - Goian, Raport, septembrie 2014. Chișinău: Centrul de Cercetări Calitative în Antropologie, 2017, 44 p. <http://norlam.md/lib.php?l=ro&idc=289> (accesat 09.05.2020).
 13. Sondaj anonim realizat de către autor cu deținuții CDMT Goian, la 23.11.2023.
 14. Sondaj anonim realizat de către autor cu personalul CDMT Goian, între 3-7 martie 2025.
 15. Меркурьев В., Богачевская Е. Тюремная субкультура как динамичный доминантный фактор организованной пенитенциарной преступности. Структура криминальной общности. В: *Вестник Владимирского юрид. института*, 2008, № 4 (9).
 16. Яковлев Н. Тюремная (пенитенциарная) субкультура как криминогенный фактор и перспективы нейтрализации её негативного влияния: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Рязань, 2006, 24 с. <https://www.disscat.com/content/tyuremnaya-penitentsiarnaya-subkultura-kak-kriminogennyi-faktor-i-perspektivy-neitralizatsii/read> (accesat 15.06.2018).

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova = Scientific Annals of the Academy "Ștefan cel Mare" of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova / colegiul de redacție: Iurie Larii (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2025 – . – ISBN 978-9975-930-24-6. – ISSN 1857-0976. – E-ISSN 2953-6898.

Nr. 22: Științe juridice = Legal sciences. – 2025. – 169 p.: tab. – Texte, rez. paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – [50] ex. – ISBN 978-9975-170-30-7.

34:378.635.5(478-25)(082)=135.1=111

A 48

Formatul 60x84/8.

Coli tipar conv. 19.87.

Departamentul editorial poligrafic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 21,
MD-2009, Republica Moldova

e-mail: academia@mai.gov.md; www.academy.police.md